

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE UYGULANMAKTA OLAN SU
ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK POLİTİKALARI'NIN KARŞILAŞTIRMALI
ANALİZİ**

Simge ATAGÜL ÖZTÜRK

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SU ÜRÜNLERİ MÜHENDİSLİĞİ
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

HAZİRAN 2019

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

**TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE UYGULANMAKTA OLAN SU
ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK POLİTİKALARI'NIN KARŞILAŞTIRMALI
ANALİZİ**

Simge ATAGÜL ÖZTÜRK

**FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SU ÜRÜNLERİ MÜHENDİSLİĞİ
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

HAZİRAN 2019

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE UYGULANMAKTA OLAN SU
ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK POLİTİKALARININ KARŞILAŞTIRMALI
ANALİZİ

Simge ATAGÜL ÖZTÜRK
SU ÜRÜNLERİ MÜHENDİSLİĞİ
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez 27.06./2019... tarihinde jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Serpil YILMAZ

Prof. Dr. Sevgi SAVAŞ

Prof. Dr. Z. Arzu BECER

ÖZET

TÜRKİYE VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE UYGULANMAKTA OLAN SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİK POLİTİKALARI'NIN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Simge ATAGÜL ÖZTÜRK

Yüksek Lisans Su ürünleri Mühendisliği Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Serpil YILMAZ

Haziran 2019; 129 sayfa

Türkiye, yer aldığı coğrafi konum özellikleri sebebiyle su ürünleri üretimi konusunda önde gelen ülkelerden bir tanesidir. Ülkemizde su ürünleri sektörü geçen yıllar içerisinde destekleme kapsamına alınmış, ihracatta ve üretimde birçok farklı düzenlemeye tabi tutulmuştur. Böylelikle son 30 yıl boyunca su ürünleri yetiştiriciliği sektöründe büyük ilerlemeler kaydedilmiştir.

AB' de ise su ürünleri yetiştiriciliği özellikle topluluğunun kıyı bölgelerinde çok önemlidir. AB'de su ürünleri ve balıkçılığın düzenlenmesine yönelik politikalar OBP altında düzenlenmektedir. OBP, balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinin çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan sürdürülebilir olmasını ve sağlıklı bir gıda kaynağı sağlamayı amaçlamaktadır. AB'de OBP yönelik ilk çalışmalar 1970li yıllarda başlamıştır. Bugün mevcut durum itibariyle OBP dört temel politika alanından oluşmaktadır. Bunlar balıkçılık yönetimi, uluslararası politika, piyasaların düzenlenmesi ve politikanın finansmanına yönelik oluşturulmuş olan alanlardır. OBP, OTP'dan ayrılmasında itibaren birçok farklı değişim ve reform sürecinden geçmiştir. Politika, yıllar içerisinde yapılmış olan bu reformlar sonucunda birçok kez güncellenmiş ve yeniden düzenlenmiştir. Söz konusu reformlardan sonuncusu ise Birlik içerisinde 2014 yılı itibariyle uygulamaya girmiştir.

Bu tez çalışmasında OBP'na yönelik olarak 2014 yılında yapılmış olan reform sonrası OBP 'nın yeni düzenlemeleri incelenmekte ve Türkiye'deki mevcut su ürünleri yetiştiricilik politikalarına ilişkin düzenlemelerle karşılaştırılmaktadır. Bu kapsamda tez çalışmasında söz konusu yeni düzenlemelerin Türkiye su ürünleri yetiştiricilik sektörüne olan etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

ANAHTAR KELİMELE: AB, Ortak balıkçılık politikası, Su ürünleri, Yetiştiricilik politikaları

JÜRİ: Prof. Dr. Serpil YILMAZ

Prof. Dr. Sevgi SAVAŞ

Prof. Dr. Z. Arzu BECER

ABSTRACT

COMPARATIVE ANALYSIS OF AQUACULTURE POLICIES OF TURKEY WITH THE AQUACULTURE POLICIES OF EU

Simge ATAGÜL ÖZTÜRK

MSc Thesis in Department of Faculty of Fisheries

Supervisor: Prof. Dr. Serpil YILMAZ

June 2019; 129 pages

Due to its geographical features, Turkey is one of the leading countries in aquaculture production. Turkey aquaculture sector has been supported in the last years, and subjected to various regulations in export and production. Thus, significant progress has been made in the aquaculture sector over the last 30 years.

In the EU, aquaculture is especially important in coastal regions of the community. In community policies for fisheries and aquaculture are regulated under the OBP. The CFP aims to ensure that fishing and aquaculture are environmentally, economically and socially sustainable and that they want to provide a source of healthy food. The first studies on CFP started in the 1970s. Currently, the CFP has 4 main policy areas. These policy areas are Fisheries management, International policy, Market and trade policy ,Funding of the policy, respectively.CFP has undergone many different changes and reforms since its separation from the CAP. CFP has been updated several times as a result of reforms and the most recent of which took effect on 2014.

In this thesis, new regulations on CFP are reviewed and compared with the current aquaculture policy in Turkey and aims to evaluation of the impact of new regulations on the aquaculture sector in Turkey

KEYWORDS: EU, Common fisheries policy, Aquaculture, Aquaculture policies

COMMITTEE: Prof. Dr. Serpil YILMAZ

Prof. Dr. Sevgi SAVAŞ

Prof. Dr. Z. Arzu BECER

ÖNSÖZ

Bu çalışma boyunca değerli vaktini ve bilgilerini benimle paylaşan, süreç boyunca desteğini hiçbir şekilde esirgemeyen sevgili danışman hocam Prof. Dr. Serpil YILMAZ' a çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen Akdeniz Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi değerli hocalarına ve çalışma süresince bana destek olan sevgili eşim Ali Utku ÖZTÜRK' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
AKADEMİK BEYAN	vi
KISALTMALAR	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK TARAMASI.....	4
3. MATERYAL VE METOD	8
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	10
4.1. AB Su Ürünleri Politikaları	10
4.1.1. Ortak balıkçılık politikası ve reformlar	10
4.1.2. AB’de yetiştiriciliğin mevcut durumu ve reformun getirdikleri.....	12
4.1.2.1. Çok yıllık ulusal planlar	16
4.1.3. OBP kapsamında AB su ürünleri yetiştiricilik politikaları.....	20
4.1.3.1. Koruma kontrol politikası	21
4.1.3.2. Yapısal politika	26
4.1.3.3. Ortak piyasa düzeni.....	33
4.2. Türkiye Su Ürünleri Yetiştiricilik Politikaları	58
4.2.1. Su ürünleri yetiştiriciliği sektörü ve kurumsal yapı	58
4.2.1.1. Su ürünleri yetiştiriciliği sektörü.....	58
4.2.1.2. Kurumsal yapı	68
4.2.2. Destekleme politikaları	73
4.2.2.1. İyi tarım uygulamaları desteği	74
4.2.2.2. Üretim desteği	75
4.2.2.3. Kırsal kalkınmaya yönelik destekler	77
4.2.2.4. İndirimli krediler	80
4.2.2.5. Su ürünleri sigortası	81
4.2.3. Örgütlenme.....	83

4.2.3.1. Su ürünleri üretici birlikleri.....	83
4.2.3.2. Su ürünleri kooperatifleri	87
4.2.4. Piyasa standartları	90
4.2.4.1. Su ürünlerinde izlenebilirlik.....	90
4.2.4.2. İyi tarım uygulamaları.....	93
4.2.4.3. Tüketici bilgisi	93
4.2.4.4. Ortak pazarlama standartları	97
4.2.5. Pazar yapısı	99
5. SONUÇLAR	100
6. KAYNAKLAR.....	109
7. EKLER	117
ÖZGEÇMİŞ	

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türkiye ve Avrupa Birliği’nde Uygulanmakta Olan Su Ürünleri Yetiştiricilik Politikaları’ nın Karşılaştırmalı Analizi” adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

27/06/2019

Simge ATAGÜL ÖZTÜRK

İmzası

KISALTMALAR

Kısaltmalar

AB	: Avrupa Birliği
AAC	: Su Ürünleri Danışma Konseyi Aquaculture Advisory Council
AB	: Avrupa Birliği
AET	: Avrupa Ekonomi Topluluğu
BÜGEM	: T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğu
ÇED	: Çevre Etki Değerlendirmesi
EFSA	: Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi European Food Safety Authority
EUREP	: Avrupa Perakendeciler Ürün Çalışma Grubu Euro Retailer Produce Working Group
EUMOFA	: Avrupa Birliği Piyasa Gözlemevi EU Market Observatory for Fisheries and Aquaculture products
EEF	: Avrupa Balıkçılık Fonu European Fisheries Fund
FAO	: Dünya Tarım ve Gıda Örgütü Food and Agriculture Organization
FIFG	: Balıkçılığın Yönlendirilme Mali Aracı Financial Instrument for Fisheries Guidance
GAP	: İyi Tarım Uygulamaları Good Agricultural Practices
HACCP	: Tehlike Analizleri ve Kritik Kontrol Noktaları Hazard Analysis and Critical Control Point

IMP	: Entegre Deniz Politikası Integrated Maritime Policy
IPARD	: Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı Instrument for Pre-Accession Assistance Rural Development Programme
İTU	: İyi Tarım Uygulamaları
MAGP	: Çok Yıllı Programlar Multiannual Guidance Programmes
OBP	: Ortak Balıkçılık Politikası
OPD	: Ortak Piyasa Düzeni
OTP	: Ortak Tarım Politikası
RFID	: Radyo Frekanslı Tanıma Sistemi Radio Frequency Identification
TACs	: Toplam Avlanabilir Miktar Total Allowable Catches
TBS	: Tarım Bilgi Sistemi
TKDK	: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TFEU	: Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Anlaşma Treaty on the Functioning of the European Union
SÜİTUD	: Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde İyi Tarım Uygulamaları Desteği
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü World Health Organization

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 4.1. 2007- 2016 yılları arasındaki dünya deniz levreği yetiştiriciliği üretim miktarlarının ülkeler arasındaki dağılımı	13
Şekil 4.2. AB'nin ülkeler bazında taze levrek ithalat miktarı.....	14
Şekil 4.3. İdari prosedürlerin azaltılmasına yönelik üye ülkeler tarafından planlanan ana eylemler/üye ülke sayıları	17
Şekil 4.4. Koordineli alansal planlamaya yönelik üye ülkeler tarafından planlanan ana eylemler/üye ülke sayıları	19
Şekil 4.5. Örnek EAN-UCC Barkodu.....	25
Şekil 4.6. Avrupa denizcilik fonu bütçe dağılımı	29
Şekil 4.7. İşlenmemiş ve paketlenmemiş taze ürünler için etiketleme örneği.....	48
Şekil 4.8. İspanya pazarındaki ithal ve yerli taze levrek fiyatlarının 2008-2016 yılları içindeki değişimi.....	57
Şekil 4.9. Türkiye avcılık-yetiştiricilik üretiminin 2008-2017 yılları arasındaki üretim miktarları açısından karşılaştırılması	61
Şekil 4.10. 2008-2018 yılları arasında denizlerde ve iç sularda yapılan yetiştiricilik üretimi miktarlarının karşılaştırılması	63
Şekil 4.11. 2008-2018 yılları arasında gerçekleşen ihracat ve ithalat miktarlarının karşılaştırılması (ton).....	67
Şekil 4.12. 2018 yılı itibariyle su ürünleri yetiştiricilik tesis sayıları ve kapasite üretim miktarları.....	72

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. 2016 yılı dünya su ürünleri üretim miktarları.....	12
Çizelge 4.2. 2007- 2016 yılları arasındaki dünya deniz levreği yetiştiricilik üretimi	13
Çizelge 4.3. 2007- 2016 yılları arasındaki AB'deki deniz levreği yetiştiriciliği üretim miktarları	14
Çizelge 4.4. 2012- 2016 yılları arasındaki AB'nin deniz levreği ithalatı yaptığı ülkeler.....	14
Çizelge 4.5. 2015 yılı itibariyle yetiştiricilik üretiminde ilk sıralarda yer alan AB ülkelerinin üretim miktarları ve (%)oranı	15
Çizelge 4.6. Emff bütçe dağılımı	30
Çizelge 4.7. Üye devletlerin emff kapsamında alacakları toplam destek miktarları	31
Çizelge 4.8. İspanya pazarındaki ithal ve yerli taze levrek fiyatları	56
Çizelge 4.9. Çipura levrek ve alabalık 2016 yılı içerisindeki ülke-satış fiyatları	57
Çizelge 4.10. İspanya'da süpermarketler için örnek maliyetler ve fiyat yapısı	58
Çizelge 4.11. 2008-2017 yılları içerisinde Türkiye'nin su ürünleri üretimi miktar, değer ve oranları	60
Çizelge 4.12. Deniz ve iç sularda yetiştiriciliği yapılan türlerin üretim miktarları	62
Çizelge 4.13. 2008-2018 yılları arasındaki su ürünleri yetiştiriciliği (deniz ve iç su) üretim miktarları ve oranları (%).....	63
Çizelge 4.14. 2018 yılı itibariyle ülkemiz yetiştiricilik üretiminin bölgelere göre dağılımı	64
Çizelge 4.15. Türkiye su ürünleri dış ticaret dengesi	65
Çizelge 4.16. Türkiye 2018 yılı su ürünleri ihracatı yaptığı ilk 10 ülke.....	66
Çizelge 4.17. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde yer alan Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü Daire Başkanlıkları	70
Çizelge 4.18. Tarımsal kredi faiz oranları	81
Çizelge 4.19. Su ürünleri üretici birlikleri ve su ürünleri üretici merkez birlikleri adet ve üye sayıları.....	87

Çizelge 4.20. Su ürünleri kooperatifleri, kooperatif birlikleri ve merkez birlikleri adet ve üye sayıları.....	90

1. GİRİŞ

Türkiye, yer aldığı coğrafi konum özellikleri sebebiyle su ürünleri üretimi konusunda önde gelen ülkelerdendir. Geçen yıllar içerisinde su ürünleri yetiştiriciliği yapan birçok farklı ülkede olduğu gibi ülkemizde de su ürünleri sektörü destekleme kapsamına alınmış, dış ticarete ve üretimde çeşitli düzenlemelere tabi tutulmuştur. Böylece son 30 yılda özellikle su ürünleri yetiştiriciliği sektöründe büyük ilerlemeler kaydedilmiştir.

Bilindiği gibi Türkiye'nin AB'ye adaylık süreci oldukça kapsamlı bir süreç iken her iki taraf için de karşılıklı getireceği yarar sebebiyle vazgeçilmez bir değer taşımaktadır. Ancak, yapılan karşılıklı çalışmalara rağmen 13. fasıl olan Balıkçılık faslı kapsamında ele alınan su ürünleri mevzuatları konusundaki çalışmalarda istenilen ilerlemenin sağlandığı söylenemez.

Balıkçılık son yıllarda AB içerisinde, özellikle topluluğun kıyı ve kırsal bölgelerinde önemli bir istihdam kaynağı haline gelmiştir. AB'nin kuruluş döneminde Ortak Tarım Politikası (OTP)'nin oluşturulması aşamalarında balıkçılık öncelikli bir konu olmamıştır. Sektöre yönelik politikalar önceleri OTP içerisinde ele alınmış ise de yıllar içerisinde balıkçılığın yapısı gereği ortaya çıkan farklı ihtiyaçlar kapsamında ayrı bir politika altında değerlendirilmeye başlanmıştır.

Ortak Balıkçılık Politikası (OBP)'na yönelik ilk resmi belge, 20 Ekim 1970 tarihinde Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilen 2142/70(EEC) sayılı Konsey Tüzüğü'dür. Söz konusu tüzük Su Ürünlerinde Pazarın Ortak Örgütlenmesine ilişkin bir tüzük olup, su ürünlerine ilişkin piyasa düzenlemesindeki ana unsurları içermektedir. Günümüze kadar ortaya çıkan ihtiyaçlara göre birçok kez revize edilmiştir.

OBP, balıkçılık yönetimine ilişkin kuralları belirlemekte, canlı deniz kaynaklarını koruma amacıyla balıkçılığın çevresel etkilerini sınırlandırmaktadır. Balık avlama kotalarının belirlenmesi, filo kapasitesi yönetimi, su ürünleri yetiştiriciliğine ve piyasalara ilişkin kurallar ile balıkçılara ve kıyı toplumlarına destek sağlanması da OBP kapsamındadır.

OBP'nin, OTP içerisinde ayrı bir başlık altında değerlendirilmesi ile su ürünleri sektörü birçok farklı değişim ve reform sürecinden geçmiştir. Bu reformların genel hatlarıyla sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliği sağlamaya yönelik olduğu ifade edilmektedir (Eraktan 2011). Söz konusu reformlar sonucu gerek AB, gerekse Türkiye gibi su ürünleri üreticisi ülkeler, ulusal mevzuatlarında değişikliklere gitmek zorunda kalmışlardır. Nitekim yapılan düzenlemelerle, su ürünleri işletmeleri üretimden kısmen bağımsız bir yapıya kavuşturulmuş ve çevreye duyarlı bir hale getirilmiştir. Bu reformların sonuncusu 2011 yılında mevcut tüzüğün değiştirilmesi yönünde yapılan kapsamlı plan olmuştur. Söz konusu tüzük 2014 yılı itibariyle yürürlüğe girmiş ve sektöre yönelik birçok yeni düzenlemeyi de beraberinde getirmiştir.

AB ile uyum sürecinde olan Türkiye açısından su ürünlerine yönelik mevzuat çalışmalarının hızlandırılması, sektörün rekabetçi bir yapıya kavuşturulması ve OBP'na uyumun kolaylaştırması açısından yeni düzenlemelerin takibi büyük önem taşımaktadır.

AB' nin Nisan 2018'de yayınlamış olduğu Türkiye hakkındaki ilerleme raporunda; 13. başlık olan Balıkçılık faslıyla ilgili olarak bu alandaki ilerlemelerin hala başlangıç aşamasında olduğu açıklanmıştır. Kaynaklar ve filo yönetimi, denetim ve kontrol ile uluslararası anlaşmalar konularında bazı ilerlemeler kaydedildiğini, piyasa politikası konusunda ise hala bir ilerleme kaydedilemediği vurgulanmıştır. İlerleme raporunda, Türkiye'nin özellikle sürdürülebilirlik ilkeleriyle uyumlu, çevreye duyarlı, korumayı, yönetmeyi ve geliştirmeyi amaçlayan bir Su Ürünleri Kanunu çıkarması gerektiği tekrar vurgulanmıştır.

Söz konusu raporda da belirtildiği gibi süreç çok fazla düzenleme gerektirmektedir. Öte yandan, yeni düzenlemelerin gerçekleştirilmesi sadece uyum süreci açısından değil Türkiye ve AB arasındaki ticari ilişkiler açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü Türkiye AB'ye su ürünleri ihraç eden ülkelerden olup, Avrupa yetiştiricilik pazarında önemli bir paya sahiptir. AB, OBP kapsamında uyguladığı piyasa standartlarını ve yaptırımlarını sadece birlik içerisinde değil, pazarda yer alan ve alacak olan diğer ithal ürünlere de aynı şekilde uygulamaktadır. Bu nedenle, her bir yeni düzenleme tüm ihracatçı ülkeleri etkilemektedir.

Türkiye özellikle çupra ve levrek yetiştiriciliğinde AB ülkeleri arasında bazen ikinci bazen de üçüncü sırada yer almakta, AB'de tüketilen yetiştiricilik ürünlerinin önemli bir kısmı Ülkemiz tarafından sağlanmaktadır. Türkiye ve AB arasındaki ihracat dengesi pozitif yönde bir eğilim göstermektedir. AB, Türkiye su ürünleri sektörü için her geçen gün daha da büyüyen bir pazardır. Bu durum ülkemizdeki yetiştiricilik sektörünü, ihracat potansiyeli açısından da vazgeçilmez kılmaktadır.

Mevcut ihracat dengesini sağlıklı bir şekilde koruyabilmek ve yetiştiricilik sektörünü geliştirebilmek için ise AB'nin güncellenmiş uygulamalarını izlemek büyük önem taşımaktadır. AB'nin üretici örgütlerine verdiği önem, tüketicileri bilgilendirmesi, ürünlerin takibini sağlayabilmek için aldığı önlemler ve tüm bu uygulamaların başarıyla uygulanması amacıyla sektörü desteklemek için oluşturduğu fonlar gibi çalışmalar incelenmeli, mevzuatların uyumu konusunda çalışmalar hızlandırılmalıdır.

Bu kapsamda bu tezin amacı son reform süreci sonrası, yeniden şekillenmiş olan OBP'nı yetiştiricilik bazında değerlendirmek ve Türkiye'nin su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik politikaları ile karşılaştırmak, iki yapı arasında bir değerlendirme zemini oluşturmaktır.

Bu amaç doğrultusunda tez 2 ayrı bölüme ayrılmıştır. Tezin birinci bölümünü AB'de uygulanmakta olan Su Ürünleri Yetiştiricilik Politikaları oluşturmaktadır. Bu bölümde; OBP' nin ilgili başlıkları altında yetiştiriciliği kapsayan ve yeni düzenlemeler ile birlikte güncellenen mevcut durum ele alınmıştır. Çalışmada, yetiştiricilik sektörünün AB içerisindeki mevcut durumu, reformdaki yeri, 2020 hedefleri, yetiştiriciliğin geliştirilmesi adına hazırlanması istenen çok yıllık ulusal planlar, kontrol yönetmelikleri altında belirtilen 'denizden sofraya' ürün takibinin yetiştiricilik ürünleri için anlamı, OBP'nin altında yer alan Ortak Piyasa Düzeninin (OPD) güncellenmesi sonucu genişletilmiş olan tüketici bilgilendirme ve etiketleme hükümleri, üretici örgütlerinin yeniden yapılandırılmaları ve görevleri, yeni bir araç olarak tanımlanmış olan üretim ve

pazarlama planları ve AB'nin sektörü desteklemek adına 2014-2020 yılları için öngörmüş olduğu yeni fonu (AB Denizcilik ve Balıkçılık Fonu) ve AB'nin dış ticaretindeki mevcut durumu ile ilgili son düzenlemeler ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünü ise Türkiye'deki yetiştiricilik politikaları oluşturmaktadır. Ülkemizdeki mevcut kurumsal yapı OBP ile önemli farklılıklar içermesine rağmen, ilk bölümde bahsi geçen Koruma ve Kontrol Politikaları, Yapısal Politikalar, Ortak Piyasa Düzeni'ne yönelik düzenlemelerin ülkemiz su ürünleri yetiştiricilik politikasındaki mevcut uygulamaları incelenmiştir.

Çalışmanın sonunda ise bu iki farklı yapı arasında yapılmış olan ayrıntılı incelemeler ile karşılıklı bir değerlendirmeye gidilerek ortak bir zeminde iki yapıyı analiz etmek amacıyla GBZT Analizi (Swot analizi) yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler ışığında ülkemizdeki su ürünleri yetiştiricilik politikalarının güçlü ve zayıf yönlerini belirlenerek, kaynaklarımız dahilinde fırsat ve tehdit oluşturabilecek durumlar tespit edilmeye çalışılmış, sektörün geleceğine katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

2. KAYNAK TARAMASI

Konu ile ilgili yapılmış olan çalışmalar aşağıda özetlenmiş, yaptığımız tez çalışmasının ilgili çalışmalar kapsamında literatürdeki yerine dair bilgi verilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda;

Ermış (2008) çalışmasında Avrupa Birliği'nde OBP'nin başlıca unsurlarından birisi olan Ortak Piyasa Düzeni ve Türkiye'de buna karşılık gelen uygulamaları kapsamlı olarak incelemiş, bu anlamda AB ve Türkiye arasındaki mevcut benzerlik ve farklılıkları ortaya koymaya yönelik çalışmalar yapmıştır. Çalışmada, AB'ye uyum sürecinde söz konusu alandaki mevzuatın uyumlaştırılması için ne gibi düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu konusu tartışılmıştır. Türkiye'de balıkçılık alanında AB'dekine uygun bir pazarlama ve örgütlenme sistemi kurulması açısından yapılması gerekenleri belirlemek amacıyla, mevcut uygulamalar ortaya koyularak konu ile ilgili sektöre ışık tutmak hedeflenmiştir.

Yeşilayer ve diğ. (2013) çalışmalarında mevcut durum ve destekleme politikaları bakış açısından, Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki su ürünleri yetiştiriciliğinin durumunu karşılaştırmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin Dünya ve Avrupa ülkeleri arasındaki genel durumu ve üretim miktarları ele alınmış ve Avrupa Birliği ile uyumu açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmada Türkiye'nin son on yıl içerisinde su ürünleri alanında yaptığı gelişmeler anlatılmış, su ürünleri sektörünün karşılaşılabileceği sorunlar ve çözüm önerilerinin açıklanması amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye balıkçılık sektörünün Avrupa Birliği'ne uyumunun geliştirilmesi için alınması gereken yapısal ve teknik düzenlemeler tespit edilmiş, Türkiye'de su ürünleri sektörüne devlet tarafından uygulanan mali ve teknik destekleme politikaları açıklanmıştır.

Yıldız ve Elbek (2005) çalışmalarında 1983 yılından itibaren tüm AB ülkelerinde geçerli olmaya başlayan Ortak Balıkçılık Politikası ve Türkiye su ürünleri politikasını ana hatlarıyla açıklamış ve sektöre uygulanan koruma yöntemleri ve değerlendirmeler hakkında yorumlar yapmıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye'de uygulanan destek ve özendirme politikaları bağlamında, AB örneği ile karşılaştırıldığında, yetersiz kalmakta olduğu tespit edilmiş ve bu kapsamda su ürünleri sektörünü AB'ne uyumu için çalışma yapılması gereken konular ana başlıklar halinde verilmiştir.

Özdemir ve Aras (2005) çalışmalarında Türkiye ve Avrupa Birliği'ndeki su ürünleri sektörünü üretim, tüketim, ihracat ve ithalat yönlerinden karşılaştırmış, ilgili parametrelerin yıllar içerisindeki değişimleri değerlendirmişlerdir. Çalışmanın sonucunda AB'ne üyelik ve de entegrasyon konusunda planlı ve daha gerçekçi politikaların sektörel bazda izlenmesi, merkezîyetçilikten uzak, serbest piyasa ekonomisini olumsuz yönde etkilemeyecek bir anlayışla genel ekonomik politikalarla uyum içerisinde olan bir balıkçılık politikası geliştirilmesi, bunun içinde yasama, yürütme ve yargı mekanizmalarında bazı zorunlu değişikliklerin yapılması gerekliliği vurgulanmıştır.

Koşar (2009) çalışmasında Türkiye ve Avrupa Birliği uyum sürecinde balıkçılık konusundaki yasal, kurumsal ve yapısal farklılıkları giderebilmek için yürütülen çalışmaların başında gelen balıkçılığa ilişkin istatistik bilgilerinin toplanması, derlenmesi ve analiz edilmesi konusunda ayrıntılı değerlendirmelerde bulunmuştur. Çalışma da Türk balıkçılık istatistiklerinin, Avrupa Birliği balıkçılık istatistikleriyle kısmen de olsa uyumlu olduğu ifade edilmiş ve Ulusal balıkçılık istatistiksel bilginin üretilmesinde eksiklerin giderilmesine ilişkin çalışmalar değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda, balıkçılık istatistiklerinin toplanması, analiz edilmesi ve yayınlanmasına ilişkin yapılabilecekler açıklanmıştır.

Kurtar (2008) çalışmasında Avrupa Birliği'nin birlik içerisindeki balıkçılığa yönelik destek eylemlerini yürütmek üzere Ortak Balıkçılık Politikası kapsamında kurmuş olduğu Avrupa Balıkçılık Fonu ve AB üye ülkeleri tarafından kalkınmaya yönelik ve toplumsal sorunlar ile başa çıkmak üzere verilen balıkçılık devlet yardımları incelenmiştir. Bu kapsamda balıkçılık politikalarında küresel gelişmeler kapsamında ülkemizdeki devlet yardımlarına bakış değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda yapılacak yardımla ilgili hedef bölge ve faydalanıcılar iyi tespit edilip etkinliği ve denetimi kolay olacak araçların kullanımına özen gösterilmesi gerekliliği altı çizilmiş ve ülkemiz balıkçılık sektörünün sürdürülebilir gelişimi için devlet yardımlarının stratejik planlanması, bilimsel araştırmalar ile sektörün sürekli olarak desteklenmesi sektörün bütün paydaşlarının eş güdüm içerisinde çalışması gerekliliği vurgulanmıştır.

Uzunlu (2010) çalışmasında Türkiye'nin su ürünleri balıkçılık politikasının Avrupa Birliği Müktesebatına uyum çalışmaları çerçevesinde yapılan eşleştirme programı sonucunda ortaya çıkan Su Ürünleri Bilgi Sistemi (SUBİS)'nin, AB OBP'nin temel unsurlarından olan koruma ve kontrol politikalarına uygunluğu karşılaştırılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda SUBİS sistemin AB, OBP koruma ve kontrol politikalarına uygunluğunu sağlayabilmek için seyir defteri bilgilerinin çapraz kontrollerle denetlenmesi gerektiği görüşüne varılmıştır.

Karakuş (2015) çalışmasında Avrupa Birliği'nde küçük ölçekli balıkçılığın sosyo-ekonomik durumu ve yönetimi açısından Türkiye ile karşılaştırılmasını yapmıştır. Bu kapsamda kıyı bölgelerinde istihdam, sosyal ve ekonomik açıdan büyük öneme sahip olan küçük ölçekli balıkçılığının AB de ve Türkiye'deki durumu incelemiştir. Bunun sonucunda AB'de küçük ölçekli balıkçılık sektörünün yapısı ile Türkiye arasında benzerlikler ve farklılıklar tespit etmiştir. AB'de küçük ölçekli balıkçılığın yönetimi için geliştirilen ayrı bir mevzuat olmasa da Ortak Balıkçılık Politikası'nda küçük ölçekli balıkçılığa yönelik bazı özel düzenlemeler yer aldığını, Türkiye'de ise küçük ölçekli balıkçılık ile ilgili özel bir düzenleme bulunmadığı belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda AB üyelik sürecindeki Türkiye'nin balıkçılık sektörünün sürdürülebilir yönetimi için bilgi toplama, küçük ölçekli balıkçılık için politikalar oluşturma ve uygulamaya konulabilmesi amacıyla usul ve esasların geliştirmesi ve yeni düzenlemeler ortaya koyması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Bozkuş (2015) çalışmasında reform sonrası OBP'nin Ortak Piyasa Düzeni bileşeni kapsamında ortaya çıkan değişikliklerin AB'ye üyelik sürecinde olan Türkiye'ye yönelik muhtemel etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda tez içerisinde Ortak

Piyasa Düzeni'ndeki yeni düzenlemeler incelenmiş ve Türkiye'deki su ürünleri piyasasına ilişkin düzenlemelerle karşılaştırılmıştır. Ayrıca, bu yeni düzenlemelerin Türkiye'ye yönelik muhtemel etkileri değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda AB mevzuatı ile uyum durumu analiz edilmiş ve mevcut uyumsuzlukların giderilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Yılmaz (2015) çalışmasında Avrupa Birliği ve Türkiye'de ki gıda güvenliği kapsamında balıkçılık yönetimi ve desteklemeleri ele almıştır. Bu kapsamda çalışmanın amacına uygun olarak balıkçılık ve gıda güvenliği arasındaki ilişkiye değinilerek, Avrupa Birliği ve Türkiye'nin balıkçılık yönetimi ve balıkçılık mali desteklemeleri incelenmiş ve söz konusu desteklerin etkileri gıda güvenliği ve sürdürülebilirlik çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Şen ve Rad (2016) çalışmalarında Türkiye'de yetiştiriciliği yapılan Gökkuşuğu Alabalığının yetiştiriciliğindeki kapasite arz ve fiyat gelişimlerini incelemiş, bu kapsamda sektörün 2004-2014 yılları arasındaki durumunu; işletme sayısı, işletme ölçekleri ve dağılımı, kapasite kullanım oranı, ürün arzı, iç tüketim ve fiyat eğilimleri gibi gelişmeler açısından irdeleyerek sürdürülebilir gelişmeye katkıda bulunacak öneriler getirmiştir.

Holden ve Garrod (1996) çalışmalarında Ortak Balıkçılık Politikasını oluşturan 4 temel politikasının yıllar içerisinde nasıl yapılandığına dair gelişimini inceleyerek politikanın oluşum sürecini ele almışlardır. Çalışma kapsamında politikanın işleyişi ve başarısı değerlendirilmiş ve çalışmanın sonunda politikanın geçmişine, değişim sürecine ve geleceğine dair değerlendirmeler yapılmıştır.

Opara (2002) çalışmasında tarım ve gıda tedarik zincirinde gün geçtikçe daha da önem kazanmakta olan izlenebilirlik sistemini ele almıştır. Bu kapsamda çalışmada izlenebilirliğe dair temel kavramlar ve teknolojik gelişmeler değerlendirilmiş, çalışmanın sonucunda da izlenebilirliğin geleceğine yönelik yorumlar yapılmıştır.

Raakjaer (2009) çalışmasında Ortak Balıkçılık Politikasının oluşumundan itibaren performansını artırmak için harcanan büyük çaba ve kaynaklara rağmen hala istenilen boyutta önlenemeyen balıkçılık yönetimindeki kriz konusunu ele almıştır. Bu kapsamda çalışmada söz konusu krizi etkileyen faktörler araştırılmış, çalışmanın sonucunda ise ortak balıkçılık politikasının gelecekte asıl şekillenmesi gerektiğine dair bir yön belirlenmeye çalışılmıştır.

Björnsson (2014) çalışmasında 2014 yılında ortak balıkçılık politikasına yönelik yapılmış olan son reformun oluşum sürecini ele almıştır. Bu kapsamda çalışmada politikanın sorunlu alanlarını ele alan ve yıllardır akademisyenler ve paydaşlar tarafından eleştirilen unsurlarına gerçekçi çözümler sunan reformun tüm oluşum süreci değerlendirilerek konu hakkında yorumlar yapılmıştır

Görüldüğü üzere yapılmış olan çalışmaların büyük bir kısmı AB 'nin 2014 yılı itibariyle uygulamada olan OBP reformundan önce yapılan çalışmalardır. Bu çalışmalar yetiştiricilik sektöründeki AB'nin talep ettiği son güncellemeleri, güncellenmiş mevzuatları ve en yeni uygulamaları kapsamamaktadır. Reform sonrasında yapılmış olan çalışmalar ise konuyu yetiştiricilik özelinde ele almayı OBP 'nin farklı yapılanmaları

üzerine odaklanmış çalışmalardır. Bu tez çalışmasında ise amaç OBP'na yönelik uygulanmış olan son reform sonrası, yeniden şekillenmiş olan Ortak Balıkçılık Politikasını yetiştiricilik bazında değerlendirmek ve Türkiye'nin su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik politikaları ile karşılaştırarak iki yapı arasında bir değerlendirme zemini oluşturmaadır.

3. MATERYAL VE METOT

Bu çalışmanın ana materyali; AB’de 2014 yılı ile itibariyle birlik içerisinde uygulamaya başlamış olan yeni OBP ve Türkiye’deki yetiştiricilikle ilgili mevzuatlar, sirkülerler, basılmamış bilgisayar kayıtları ve konu ile ilgili yapılan çeşitli literatür araştırmalarından oluşmaktadır. Bu çerçevede konuyla ilgili yayınlanmış makale, rapor ve istatistiklerden de yararlanılmış, özellikle AB ile ilgili son gelişmeler, AB ilerleme raporlarından edinilmiştir. Piyasa düzenlerinin kurulması ve piyasaların etkin biçimde denetimi için “yasal dayanak, idari yapılar ve uygulama mekanizmalarının” oluşturulmasına yönelik uygulanmakta olan ortak piyasa düzenleri ile üretim, tüketim, dış ticaret durumu incelenmiştir.

Çalışma kapsamında su ürünleri yetiştiriciliği için verilen sübvansiyonlar, ihracat primleri, müdahale alımlarına ilişkin düzenlemeler ile kalite ve standartlardaki uygulamalar, yardım ve destek mekanizmalarına yönelik düzenlemeler, gıda güvenliği uygulamaları ve mevcut izlenebilirlik süreçlerinin uygulamaları irdelenmiştir. Türkiye’deki su ürünleri sektörüne ilişkin ülkemizde üreticilere yönelik uygulamalar ile ilgili bir çerçeve kanun olarak çıkartılan 1971 tarih ve 1380 sayılı Su ürünleri Kanunu AB’ de uygulanan yeni balıkçılık politikaları ile birlikte değerlendirilerek yasanın yeterliliği tartışılmıştır. Bu kapsamda AB Komisyonu’nun Türkiye Temsilciliği, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde yer alan Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü görüşlerinden, yayınlarından ve faaliyet raporlarından faydalanılmıştır.

Araştırmada doküman analizi, görüşme, literatür taraması ve taramaya dayalı betimsel araştırma yöntemlerini kapsayan nitel yöntemler kullanılmıştır. Araştırma iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci kısmını AB’de uygulanmakta olan su ürünleri yetiştiricilik politikaları oluşturmaktadır. AB de su ürünlerine yönelik politikalar OBP kapsamında ele alınmaktadır. OBP su ürünleri sektörünü biyolojik, ekonomik, sosyal yönleriyle ele alan bir yapılanma olup bu çalışmada ise hedef spesifik olarak AB’de OBP’na yapılmış olan reform sonrası 2014 yılı itibariyle birlik içerisinde uygulanmaya başlayan güncel OBP tüzüğü kapsamındaki mevzuat ve uygulamaların yetiştiricilik özelinde incelenmesi olmuştur. Uygulamaya geçmiş olan yeni tüzük ile beraber OBP kapsamında su ürünleri yetiştiriciliğinin mevcut yapılanması, yetiştiriciliğin birlik içinde geliştirilmesine yönelik hedef ve vizyon, OBP altında yer alan yeni OPD tüzüğü kapsamında ortak piyasaya yönelik olan yeni düzenlemeler bu kapsamda üretici örgütlerinin genişletilmiş görevleri, yeni tüketici bilgilendirmesi hükümleri ve birlik içinde gittikçe daha da önem kazanan izlenebilirlik gibi konular ve tüm bu yeni düzenlemelerin uygulamaya aktarılabilmesi için sektöre ayrılmış fonlar gibi konular incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında ise yukarıda bahsi geçen söz konusu uygulamaların ülkemiz su ürünleri yetiştiricilik politikası kapsamındaki mevcut uygulamaları ele alınmıştır.

Bu iki farklı yapı arasında yapılmış olan ayrıntılı incelemeler sonucu karşılıklı bir değerlendirme yapabilmek için GBZT Analizi (Swot analizi) kullanılmıştır. GBZT Analizi, bir projede ya da bir ticari girişimde kurumun, tekniğin, sürecin, durumun veya

kişinin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemekte, iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat ve tehditleri saptamak için kullanılan stratejik bir tekniktir. Bu çalışmanın sonunda elde edilmiş olan veriler ışığında bu teknik kullanılarak ülkemizdeki su ürünleri yetiştiricilik politikalarının güçlü ve zayıf yönleri belirlenmiş, eldeki kaynaklar dahilinde fırsat ve tehdit oluşturabilecek durumlar tespit edilerek sektörün geleceğine dair bir yorum yapılmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Avrupa Birliği Su Ürünleri Politikaları

4.1.1. Ortak balıkçılık politikası ve reformlar

AB ilk olarak ekonomik bir birleşme hareketi olarak başlatılmıştır. Nitekim topluluğun ilk üye devletleri olan Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Hollanda ve Lüksemburg tarafından 1957 yılında Roma Antlaşması imzalanarak Avrupa Ekonomi Topluluğu (AET) kurulmuştur. AET'nin amacı iş gücünün, hizmetlerin, malların ve sermayenin serbest dolaştığı bir ortak pazarın kurulması ve siyasi bütünlüğe geçilmesi olarak belirlenmiştir (Özgüler 2013).

1957 yılında kabul edilen Roma Antlaşması aynı zamanda ortak politikalara dair ilk düzenlemeleri de içermektedir. OBP temelini OTP'da da olduğu gibi Roma Antlaşması'nın tarıma ayrılan bölümünden almaktadır. Bu bölümün 38. maddesinde tarım ürünlerinin tanımı yapılmış ve hayvansal ürünler ile birlikte, su ürünleri de tarım ürünü olarak tanımlanmıştır.

OBP hakkındaki ilk yasal düzenlemeler ise 1970'li yıllarda gündeme gelmiştir. Resmi olarak politikanın oluşturulması devamındaki 15 yıllık bir sürece yayılmış, sadece koruma politikasının oluşturulması yedi yıl gibi uzun bir görüşme sürecinin sonunda belirlenebilmiştir. 1976 yılında OBP komisyon düzeyinde bir genel müdürlük iken, aynı yıl çıkarılan 107/76 sayılı tüzükle önceki düzenlemelere son verilmiş, 1983 yılında OBP resmi olarak oluşturulmuştur (Eraktan 2011).

OBP resmi oluşumundan itibaren ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar sebebiyle birçok değişim ve gelişim sürecinden geçmiştir. Bu süreçler sonunda mevcut tüzüğün yerini zaman içerisinde farklı AB tüzükleri almıştır. Yıllar içerisinde gerçekleştirilmiş olan tüm düzenlemelere rağmen 2009 yılında Komisyon tarafından yayınlanmış olan Yeşil Belge'de, OBP'nin temel hedeflerine ulaşamadığı sonucuna varılmıştır. Balık stoklarının aşırı avcılık nedeniyle zarar gördüğü, piyasanın yüksek sübvansiyonlara rağmen hala kırılgan olduğu, balıkçılığın önemli olduğu bölgelerde istenilen gelişmenin sağlanamadığı bildirilmiştir. Yeşil belgeyi takip eden istişare süreçleri de tüm bu analizleri doğrulamıştır (Anonymous 19). Bu nedenle Komisyon tarafından 13 Temmuz 2011 tarihinde balıkçılık sektörüne yönelik yapılması gereken reform hakkındaki kapsamlı plan açıklanmıştır.

Söz konusu reformla, denizler ve balıkçılık için daha iyi bir geleceğin koşulları ve onları destekleyen sağlıklı bir deniz ortamının ortaya konması amaçlanmıştır. Aynı zamanda AB' de kıyısız bölgeler için tutarlı tedbirler alınması, bu bölgelerdeki sanayi ve ekonomik kalkınmanın sağlanması ve Avrupa 2020 Stratejisine katkıda bulunulması hedeflenmiştir. Sürdürülebilirlik, reformun merkezinde yer alan en önemli unsurunu oluşturmaktadır. Komisyon sürdürülebilirliği, stokların sağlıklı şekilde üreyebilmelerini tehlikeye atmadan uzun vadede yüksek verim alınması olarak tanımlamakta ve 2015 yılına kadar stoklardan sürdürülebilir seviyede yararlanmayı ve bu şekilde balık popülasyonlarının maksimum verimlilikte korunmasını hedeflemektedir (Anonymous 19).

Tüm bu hedeflere yönelik olarak reform kapsamında 2371/2002 AB sayılı Temel Konsey Tüzüğü'nün ve 104/2000 AB sayılı Piyasa Politikasına yönelik olan Konsey Tüzüğü'nün değiştirilmesi için bir yasama önerisi getirilmiş ve 2014-2020 yılları için de yeni bir mali aracın oluşturmasını önerilmiştir. Söz konusu reform sonucu 1380/2013 AB sayılı Ortak Balıkçılık Politikası ve 1379/2013 AB sayılı Piyasa Düzeni'ne yönelik oluşturulmuş yeni Tüzük, 1 Ocak 2014 tarihinden itibaren birlik içerisinde uygulanmaya başlanmıştır (Anonymous 5). Mali araç için oluşturulmuş olan Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu ise 15 Mayıs 2015 tarihinden itibaren birlik içerisinde resmi olarak uygulamaya konmuştur.

AB yeni tüzükte OBP' nin amacını, su ürünleri yetiştiriciliğinin çevresel, ekonomik ve sosyal açıdan sürdürülebilir olması ve AB vatandaşları için sağlıklı bir besin kaynağı sağlaması, dinamik bir balıkçılık endüstrisini teşvik etmesi ve balıkçılık toplulukları için adil bir yaşam standardı sağlanması şeklinde ifade etmiştir (Anonymous 1). Bu kapsamda yeni tüzükle birlikte OBP dört temel politikadan oluşmaktadır. Bunlar;

1. Koruma ve Kontrol Politikası
2. Yapısal Politika
3. Ortak Piyasa Düzeni
4. Uluslararası İlişkiler

Geliştirilmiş yeni düzenlemeler ile birlikte OBP, balıkçılık filolarını avcılık konusunda daha seçici hale getirmeyi ve istenmeyen balıkları ortadan kaldırma pratiğini uygulamadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Ayrıca su ürünleri yetiştiriciliği ve paydaşların katılımı ile ilgili kuralları düzenlemektedir. Reform OBP 'nin yönetim şeklini de değiştirerek AB ülkelerine ulusal ve bölgesel düzeyde daha fazla kontrol sağlamaktadır (Anonymous 1). Reform sonucu OBP' nin önemli unsurlarından OPD' ne dair getirilen yeni tüzük ile piyasaların şeffaflığının geliştirilmesi ve rekabet gücünün artırılması hedeflenmekte, üretim ve pazarlama planları aracılığıyla üretici örgütlerinin etkinliği desteklenmektedir. Ayrıca 104/2000 AB sayılı bir önceki tüzük ile beraber getirilmiş olan tüketici bilgisi ve etiketleme hükümleri de daha kapsamlı hale getirilmektedir (Anonymous 3).

Reformla gelen en köklü değişikliklerden bir tanesi de OBP'nin finansmanına yönelik oluşturulmuş yeni fon olmuştur. Söz konusu EMFF fonu ile sadece OBP'si uygulamalarının değil aynı zamanda Entegre Deniz Politikasının (IMP) da bütünsel bir anlayışla desteklenmesi planlanmaktadır. EMFF ile birincil üretimden işleme ve pazarlamaya kadar olan tüm faaliyet alanlarını kapsayacak şekilde yenilenen OBP 'nin hedeflerine ulaşması yönünde desteklenmesi hedeflenirken, söz konusu fon Avrupa 2020 Stratejisi ile tam uyum göstermektedir. (Anonymous 19). Su ürünleri yetiştiriciliği ise mevcut reformun en önemli başlıklarından bir tanesini oluşturmaktadır.

4.1.2. AB’de su ürünleri yetiştiriciliğinin mevcut durumu ve reformun getirdikleri

Su ürünleri yetiştiriciliği dünyanın en hızlı büyüyen sektörlerinden bir tanesidir ve dünyada tüketilen balıkların büyük bir kısmı yetiştiricilik yoluyla üretilmektedir. AB’de, su ürünleri yetiştiriciliği toplam su ürünleri üretiminin %20 sini oluşturmakta ve 85.000 kişiye doğrudan istihdam olanağı sağlamaktadır (Anonymous 6). Sektör ağırlıklı olarak kıyı ve kırsal bölgelerin ekonomilerinde önemli olup, çoğunlukla bu bölgelerdeki kobilerden ve küçük işletmelerden oluşmaktadır. AB’de su ürünleri yetiştiriciliği, yüksek kalite standartları, sürdürülebilirlik ve tüketicileri korumaya yönelik standartlar gibi konularda oldukça gelişmiş durumdadır.

2015 yılında AB’de yetiştiricilik ürünleri değer olarak bir önceki yıla göre 300 milyon avro’luk bir artışla ve yaklaşık %8 lik bir büyüme ile 4,14 milyar avro değerine ulaşmıştır. Miktar olarak ise tüm zamanların en yüksek üretim hacmine ulaşılmış bir önceki yıla oranla %4 lük bir artışla 1,31 milyon tonluk bir miktar olarak kayıtlara geçmiştir. 2016 üretim rakamlarına göre ise AB’nin su ürünleri yetiştiricilik miktarı 1.290 bin ton olmuştur (Anonymous 30).

Çizelge 4.1. 2016 yılı dünya su ürünleri üretim miktarları (Anonymous 30)

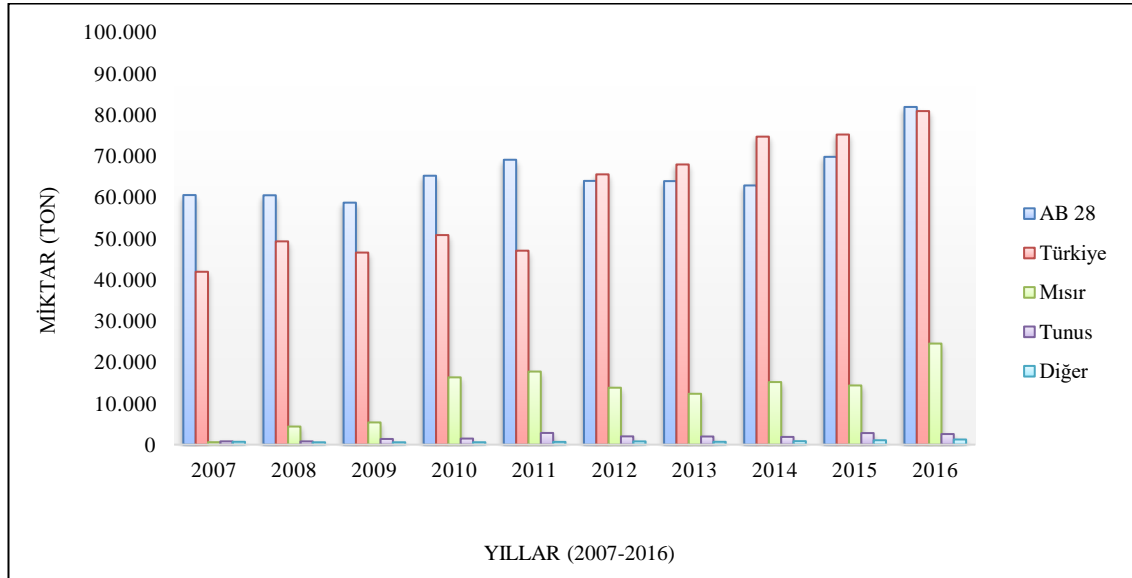
Ülke	Avcılık (bin ton)	Su Ürünleri Yetiştiriciliği (bin ton)	Toplam Üretim (bin ton)	Oran (%)
Çin	17.807	63.722	81.529	% 41
Endonezya	6.584	16.616	23.200	% 12
Hindistan	5.082	5.703	10.785	% 5
Vietnam	2.786	3.635	6.421	% 3
AB (28)	5.014	1.290	6.304	% 3
ABD	4.931	444	5.375	% 3
Rusya	4.773	174	4.947	% 2
Japonya	3.275	1068	4.343	% 2
Filipinler	2.028	2201	4.229	% 2
Peru	3.812	100	3.912	% 2
Bangladeş	1.675	2204	3.879	% 2
Norveç	2.203	1326	3.529	% 2
Güney Kore	1.396	1859	3.255	% 2
Myanmar	2.072	1018	3.090	% 2
Şili	1.829	1050	2.879	% 1
Tayland	1.531	963	2.494	% 1
Diğer	23.347	6834	30.181	% 15
Toplam	90.145	110.207	200.352	% 100

Değer olarak su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinin dünyadaki en büyük ticaret akışına sahip olan AB’nin 2016 yılı içerisinde ticaret akışı 54,3 milyon avro olarak kayıtlara geçmiştir (Anonymous 30, pg 79). AB aynı zamanda dünyanın en büyük su ürünleri ithalatçısı konumundadır. AB’de tüketilen balığın %60’ı ithal edilmektedir. Bu nedenle AB pazardaki ithal balığa olan ihtiyacı azaltmak istemekte ve ayrıca kırsal alanda yetiştiriciliği geliştirerek bu bölgelerde büyüme desteklemeyi hedeflemektedir.

Birlik içerisindeki balık ihtiyacını karşılamak için balık ithal etmek durumunda olan AB, 2016 yılı itibariyle iç piyasasındaki balık talebinin %10'unu su ürünleri yetiştiriciliğinden, % 30'unu avcılıktan, diğer kısmını ise üçüncü dünya ülkelerinden karşılamaktadır (Anonymous 22). Tüketilen yetiştiricilik ürünlerinin %43'lük kısmı birlik içerisinde yapılan üretimden, %57'lik kısmı ise birlik üyesi olmayan ülkelere elde edilmiştir. Norveç AB'nin başlıca tedarikçisi konumunda olup, AB çoğunlukla dondurulmuş ve hazırlanmış ürünleri bu ülkeden ithal etmektedir (Anonymous 23).

Çizelge 4.2. 2007-2016 yılları arası dünya deniz levreği yetiştiricilik üretim miktarı(ton) (Anonymous 43)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
AB 28	60.494	60.443	58.656	65.180	69.052	63.929	63.875	62.825	69.763	81.852
Türkiye	41.900	49.270	46.554	50.796	47.013	65.512	67.913	74.653	75.164	80.847
Mısır	589	4.383	5.381	16.306	17.714	13.798	12.328	15.167	14.343	24.498
Tunus	793	788	1.370	1.466	2.832	1.999	1.968	1.869	2.802	2.564
Diğer	689	570	571	580	665	784	687	840	1.059	1.243
Toplam	104.465	115.454	112.532	134.328	137.276	146.022	146.771	155.354	163.131	191.004

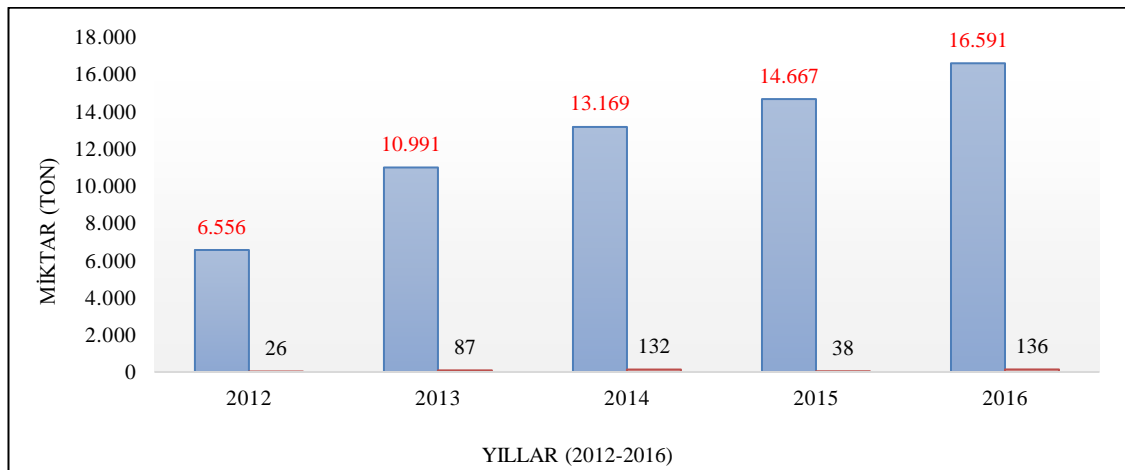
Şekil 4.1. 2007- 2016 yılları arasındaki dünya deniz levreği yetiştiriciliği üretim miktarlarının ülkeler arasındaki dağılımı (Anonymous 43)

Çizelge 4.3. 2007- 2016 yılları arasındaki AB'deki deniz levreği yetiştiriciliği üretim miktarları (ton) (Anonymous 43)

Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Yunanistan	34.760	35.036	33.631	39.884	37.089	35.805	34.920	32.142	36.600	42.557
İspanya	9.152	9.740	12.655	11.491	17.548	14.455	14.945	16.722	18.600	22.956
İtalya	8.505	6.813	6.714	6.457	6.672	6.896	6.330	5.724	5.800	6.800
Hrvatistan	2.800	2.700	2.800	2.800	2.775	2.453	2.826	3.215	4.488	5.310
Fransa	3.240	4.163	1.253	2.337	2.452	2.321	2.428	2.244	2.156	2.200
Kıbrıs	740	752	703	1.198	1.495	1.100	1.422	1.817	1.726	1.517
Portekiz	1.192	1.070	420	397	461	531	575	455	295	403
Diğer	105	170	480	617	560	368	429	506	97	109
Toplam	60.494	60.444	58.656	65.181	69.052	63.929	63.875	62.825	69.762	81.852

Çizelge 4.4. 2012- 2016 yılları arasındaki AB'nin deniz levreği ithalatı yaptığı ülkeler(ton) (Anonymous 43)

Yıllar	2012	2013	2014	2015	2016
Türkiye	6.556	10.991	13.169	14.667	16.591
DIĞER	26	87	132	38	136

Şekil 4.2: AB'nin ülkeler bazında taze levrek ithalat miktarı (ton) (Anonymous 43)

Çizelge 4.2'de görüldüğü gibi AB dünyadaki levrek üretiminde ilk sırada yer almaktadır. Birlik içerisindeki mevcut levrek üretiminde ise Çizelge 4.3.'de görüldüğü

gibi Yunanistan ilk sırada gelmektedir. Yüksek üretim hacmine rağmen AB birlik dışından da levrek ithal etmektedir. AB'nin levrek ithalatındaki en büyük tedarikçisi ise dünya levrek üretiminde AB'den sonra ikinci sırada gelmekte olan Türkiye'dir. Şekil 4.2.'de görüldüğü gibi AB'nin birlik dışından ithal ettiği levreğin neredeyse tamamı Türkiye'den temin edilmektedir.

Birlik içerisindeki toplam yetiştiricilik üretiminde ise 294.000 tonluk üretim miktarıyla İspanya birinci sırada yer almaktadır. Söz konusu üretim toplam üretimin yaklaşık olarak %22,5 ni oluşturmaktadır. Onu sırasıyla Birleşik Krallık, Fransa, İtalya, Yunanistan ve Hollanda izlemektedir (Anonymous 38).

Çizelge 4.5. 2015 yılı itibariyle yetiştiricilik üretiminde ilk sıralarda yer alan AB ülkelerinin üretim miktarları (x1000)ve (%)oranı (Anonymous 38)

Üye Ülkeler	Yetiştiricilik Üretim Miktarı (ton)	Dünya Yetiştiricilik Üretimi (ton)	AB (28) Yetiştiricilik Üretimi (ton)	AB Üretimi İçerisindeki Oranı %	Dünya Üretimi İçerisindeki Oranı %
İspanya	294	106.094	1.307	22,49%	0,28%
Birleşik Krallık	212	106.094	1.307	16,22%	0,20%
Fransa	207	106.094	1.307	15,84%	0,20%
İtalya	149	106.094	1.307	11,40%	0,14%
Yunanistan	106	106.094	1.307	8,11%	0,10%
Hollanda	62	106.094	1.307	4,74%	0,06%
Toplam	1.030	636.564	7.842	78,81%	0,97%

AB'de deniz balığı yetiştiriciliği için hedef, mevcut üretim seviyesini % 60 artırarak, üretim miktarını 2020 yılına kadar 480.000 tona, kabuklu deniz ürünleri üretimini ise mevcut üretimi %25 artırarak 550.000 tondan 680.000 tona çıkarmaktır. Yeni tüzüğün kapsamında yetiştiriciliğin gelişmesi adına alınan önlem ve destekler ile birlikte su ürünleri yetiştiriciliğinde AB'nin 2020 yılı hedefi yaklaşık olarak %25 lik büyüme oranı ve 300.000 tonluk bir artışla toplam üretim hacminde 1,5 milyon tona ulaşmak olarak belirtilmektedir (Anonymous 22).

AB verilerine göre 2026 yılı itibariyle su ürünleri yetiştiriciliği tahmini üretim miktarı ise 1,53 milyon tondur (Anonymous 31).

2016 yılı verilerine göre AB'nin ortalama su ürünleri tüketim miktarı hem dünya (19kg) hem de Türkiye (6,3 kg) ortalamasından hayli yüksektir. AB içerisindeki kişi başı tüketim miktarı 24kg'dır. Ancak, söz konusu tüketim miktarı üye ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Portekiz de kişi başına düşen tüketim miktarı 57 kg olurken, Macaristan da 5.2 kg'dır. Tüketilen türlerin başında ise ton balığı (çoğunlukla konserve olarak), morina, somon alaska balığı, karides ve midye gelmektedir (Anonymous 38).

4.1.2.1. Çok yıllık ulusal planlar

Su ürünleri yetiştiriciliğinin sürdürülebilir gelişiminin desteklenmesi artan küresel talebi karşılamak için önemli bir konudur. AB’de su ürünleri yetiştiriciliği kıyı topluluklarında sürdürülebilir ekonomik büyümeyi desteklemek açısından önemli bir ekonomik faaliyet olarak görülmektedir. Su ürünleri yetiştiriciliğinin sürdürülebilirliği amacıyla ürünlerin kalite ve güvenliğinin, endüstrinin potansiyelini ortaya çıkarmak ve rekabet gücünü artırmak için önemli faktörler olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle AB, araştırma ve teknolojileri destekleyici, erişim ve idari engeller ile ilgili mevcut sorunların üstesinden gelmeyi mümkün kılacak, sürdürülebilir ve rekabetçi bir su ürünleri yetiştiriciliğini teşvik etmektedir.

2013 yılında OBP, su ürünleri yetiştiriciliğinin sürdürülebilir gelişimi için açık koordinasyon yöntemi uygulamasına başlamıştır. Bu yöntemle, en iyi uygulamayı yaygınlaştırmak ve üye devletler ve paydaşlar tarafından belirlenen ortak zorluklara pratik çözümler getirmek amaçlanmıştır. Bununun sonucu olarak üye devletlere, yetiştiricilik faaliyetlerini teşvik etmek, rekabet gücünü artırmak, sürdürülebilir kalkınmayı, inovasyonu ve çeşitliliği teşvik etmek amacıyla ‘Çok Yıllık Ulusal Stratejik Planlar’ hazırlanması zorunluluğu getirilmiştir. Bu amaçla 2013 yılında AB düzeyinde ortak öncelikler ve genel hedefler sunan stratejik kılavuzlar yayınlanmış, ilgili tüm paydaşlara danışılarak dört öncelikli alan belirlenmiş ve üye devletlerden planlarını bu çerçevede hazırlamaları istenmiştir.

2014-2015 döneminde, üye devletler bahsi geçen stratejik kılavuzlar rehberliğinde sürdürülebilir su ürünleri yetiştiriciliğine dair çok yıllık ulusal stratejik planlarını yayınlamışlardır. Bu planlarda üye devletlerin 2020 ve daha sonraki yıllar için sürdürülebilir su ürünleri yetiştiriciliğine dair hedefleri ile bunları elde etmek için izleyecekleri finansman, idari ve diğer tedbirler yer almaktadır. Stratejik kılavuzlarda belirlenen dört öncelik ele alınarak bunlara yönelik somut eylemler önerilmektedir. Söz konusu dört stratejik öncelik ise aşağıdaki gibidir;

1. İdari prosedürlerin azaltılması,
2. Koordine edilmiş alan planlaması
3. Artan rekabet gücü
4. Yüksek kalite, sağlık ve çevre standartları ile sağlanan rekabet avantajıdır.

İdari prosedürlerin azaltılması

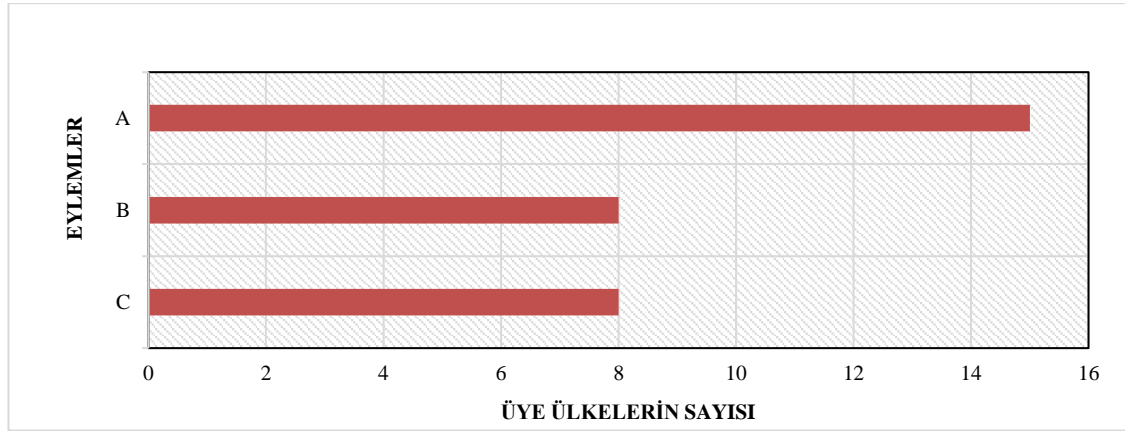
İdari maliyetler ve teslim süresi, ekonomik bir sektörün genel rekabet edebilirliğinde önemli bir rol üstlenmektedir. Mevcut bilgiler birlik içerisindeki bazı üye devletlerde izin prosedürlerinin tamamlanmasının yaklaşık 2-3 yıl sürdüğünü hatta bundan daha uzun sürelerin olduğu durumların rapor edildiğini göstermektedir. Avrupa Parlamentosu tarafından yapılmış olan bir çalışma da Norveç hakkında raporlanmış olan veriler, söz konusu sürelerle ilgili bir karşılaştırma yapma olanağı vermiştir. Söz konusu çalışma Norveç’teki su ürünleri yetiştiriciliği çiftlikleri için ortalama lisans süresinin 12 ay olduğunu ve başvuruların tek bir merkez noktasına yapılmasının sağlanmasıyla (tek

bir temas noktasının getirilmesi) sürenin 6 aya indirildiğini ortaya koymaktadır (Anonymous 20).

İdari prosedürler içinde en önemli konuyu lisans prosedürleri oluşturmaktadır. Planlama ve yapı izinleri, kara ve deniz kullanımına (mülkiyet, kira vb) yönelik konular, Çevre Etki Değerlendirmesi (ÇED), hayvan sağlığı, gıda güvenliği ve hijyen, su kullanımına dair kurallar, sağlık ve güvenlik koşulları, yeni türler gibi konular lisans prosedürleri kapsamında yer almaktadır. Birlik içerisinde lisans başvurularının işlem süreleri ve bu konudaki belirsizlikler temel sorun olarak görülmektedir(Anonymous 20).

Tüm dünyada olduğu gibi, AB’de de özellikle küçük işletmelerin bürokrasiden orantısız olarak etkilendiği düşünülmektedir. Genel olarak ekonomideki büyük şirketlerle kıyaslandıklarında idari maliyetler bu tarz küçük işletmeler için çok daha fazla olabilmektedir. Nitekim su ürünleri yetiştiriciliği faaliyetinde bulunan küçük işletmelerin başvuru prosedürlerinin basitleştirilmesi, hemen hemen tüm üye devletler tarafından kabul edilen kapsamlı bir tedbirdir.

Bu kapsamda üye devletlerden su ürünleri yetiştiriciliğinin gelişmesi adına, prosedürlere dair yapılabilecek iyileştirmeler ve idari yüklerin azaltılmasına yönelik çalışmalar yapılması istenmiştir (Anonymous 20).Her ülke kendi ulusal planında bu tedbirleri ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Şekil 4.3.’de 2016 yılında yayınlanmış olan raporda birlik içerisinde idari prosedürlerin azaltılmasına yönelik üye devletler tarafından planlanan ana eylemlerin bir özeti sunulmuştur.

Şekil 4.3. İdari prosedürlerin azaltılmasına yönelik üye ülkeler tarafından planlanan ana eylemler/üye ülke sayıları (Anonymous 32)

Grafikte A,B,C, sütunları ile gösterilmiş olan ana eylemler ve içerikleri aşağıdaki gibidir:

A Prosedürlerin iyileştirilmesi;

1. Mevcut yapıya yönelik inceleme ve düzenlemeler,
2. Tüm hizmet prosedürünün ‘tek bir temas noktası’na toplanması,
3. Online başvuru hizmetlerinin oluşturulması,

4. Daha uzun lisans süreleri

B Başvuru sahiplerine yönelik destek sağlanması;

1. Başvuru sahipleri için rehberler hazırlanması
2. Kamu idareleri ile diyalog halinde olabilmeleri için platformlar oluşturulması
3. Çevirim içi portallar sunulması

C Kamu yönetimini güçlendirmek;

1. İlgili kamu kurumları arasında koordinasyonu geliştirmeyi tanımlamaktadır (Anonymous 32).

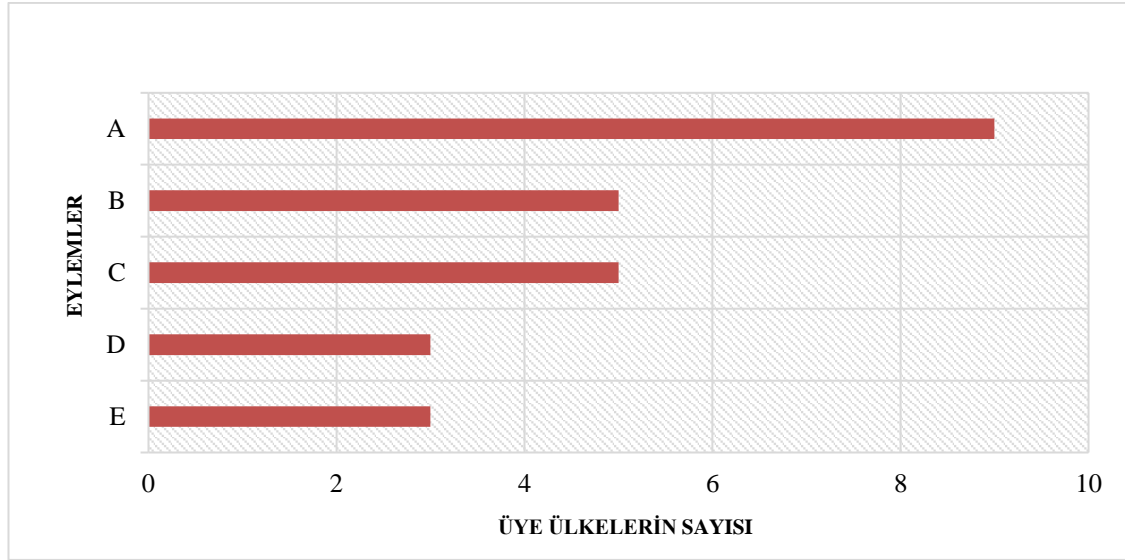
Koordine edilmiş alan planlaması

Alan planlaması aracılığı ile su ürünleri yetiştiriciliğinde sürdürülebilir kalkınma ve büyümenin sağlanması, hazırlanan stratejik planların önemli bir diğer başlığıdır. Yapılan çalışmalar su ürünleri yetiştiriciliği gibi sektörlerde alan planlarına sahip olmanın belirsizliğin azaltılmasına, yatırımın kolaylaştırılmasına ve gelişimin hızlanmasına yardımcı olabileceğini göstermektedir.

Su ürünleri yetiştiriciliği önemli ölçüde çevreyi etkileyebilen bir sektördür. Avrupa Parlamentosu'nun yapmış olduğu bir çalışmada, alan planlaması ile bu çevre sorunlarının çözümlenebileceği, girişimcilerin idari yükünün azaltılabileceği ve lisanslama prosedürlerindeki belirsizliğin kaldırılabilmesi böylece yatırımların daha cazip hale getirebileceği belirtilmiştir. Diğer sanayi sektörlerinde yapılan çalışmalar planlama sürecinin erken aşamalarında bu tür konuların ele alınmasının çevresel sorunları en aza indirdiğini, yerel muhalefeti azalttığını, gereksiz gecikmeleri önlediğini ve yeni projelerin başarı şansını artırdığını kanıtlamaktadır. Bu tür deneyimlerin su ürünleri üreticileri içinde değerli bir rehber olacağı ve AB'de ki su ürünleri yetiştiriciliğinin sürdürülebilirliğinin sosyal olarak kabulünü ve rekabet gücünü artıracığı düşünülmektedir (Anonymous 20).

Bu kapsamda üye devletlerden deniz havzası düzeyinde denizcilik alan planlaması da dahil olmak üzere su ürünleri potansiyeli ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak, sürdürülebilir su ürünleri yetiştiriciliği için sularda ve karada yeterli alan teşhis edebilmek adına koordineli alansal planlar yapmaları beklenmektedir. AB Komisyonu'nun yapması gereken ise bu planları takip etmek ve üye devletlere bu konuda gerekli yardımı sağlamak olarak belirlenmiştir (Anonymous 22).

Komisyon 2016 yılında yayınlamış olduğu raporda birlik içerisinde alansal planlamaya yönelik üye devletler tarafından planlanmış ana eylemlerin ve ülke sayılarının grafiksel bir özetini sunmuştur (Anonymous 32). Şekil 4.4.'de planlanan ana eylemler ve ülke sayıları verilmektedir.

Şekil 4.4: Koordineli alansal planlamaya yönelik üye ülkeler tarafından planlanan ana eylemler/üye ülke sayıları (Anonymous 32)

Grafikte A, B, C, D, E sütunları ile gösterilmiş olan ana eylemler aşağıdaki gibidir;

A: Su ürünleri yetiştiriciliği için en uygun alanların belirlenebilmesi adına haritaların, veri tabanlarının ve çalışmaların hazırlanması

B: Alan planlanmasında su ürünleri yetiştiriciliğine daha güçlü bir rol verilmesi

C: Bölge / rehber seçmede bölgesel / yerel planlama / ortak kriterlerin uyumlaştırılması

D: Alan planlaması ve Natura 2000/ÇED arasında pozitif etkileşimi güçlendirmek

E: Mevzuatta değişiklik yapmak

Söz konusu eylemlerden de anlaşılacağı üzere AB’de etkili bir koordineli alan çalışmanın yapılmasıyla sektör adına sosyal anlamda çatışmayı azaltıcı, yatırımı teşvik edici, koordinasyonu ve uluslararası işbirliğini artırıcı, çevrenin korunmasına olanak verecek yararlar elde edileceği düşüncesi mevcuttur (Anonymous 32).

AB su ürünleri yetiştiriciliğinin rekabet gücünün artırılması

AB’de su ürünleri yetiştiriciliği işletmeleri Türkiye’den farklı sorunlar ve fırsatlara sahiptirler. Söz konusu sorunlara yeniden yapılandırılmış bir piyasa düzenlemesi ve güçlendirilmiş üretici örgütü yapılanması ile çözüm bulunabileceği düşünülmektedir. Bu yapılanma ve geliştirme süreci yeni OPD ve EMFF’nin de önceliklerinden birini oluşturmaktadır. Bu kapsamda Avrupa Birliği Piyasa Gözlemevi’nin kurulması ve bununla birlikte üretim ve pazarlama planları aracılığı ile su ürünleri üreticilerine iş fırsatları ve pazarlama stratejilerinin uyarlanması konusunda yardımcı olmak hedeflenmektedir (Anonymous 20).

Komisyon üretim ve pazarlama planlarını uygulayarak, üretici örgütlerinin rolünü güçlendirmeyi, piyasa istihbaratı için kullanıcı dostu bir Avrupa Birliği Piyasa Gözlemevi'ni kurmayı ve yeni yapılandırmış olduğu mali araçlarıyla bunları destekleyerek su ürünleri pazarındaki rekabet gücünü artırmayı amaçlamaktadır (Anonymous 22).

Rekabet avantajlarından yararlanılması

Stratejik planların bir diğer amacı da AB'nin mevcut rekabet avantajının aktif olarak kullanılmasını sağlamaktır. Çevre, hayvan sağlığı ve tüketici koruma standartları AB su ürünleri yetiştiriciliğinin temel rekabet faktörleri arasındadır ve piyasalarda rekabet etmek için daha etkin bir şekilde kullanılması gerektiği düşünülmektedir. AB'de piyasaya sürülecek ürünler için mevcut gıda güvenliği şartları oldukça yüksek düzeydedir ancak bunun yanı sıra bazı kaygılar nedeniyle tüketiciler, satın aldıkları gıdaların çok yüksek çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik standartlarına uygun olarak üretildiğine dair güvence istemektedirler. Bu kapsamda su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinin sürdürülebilirlik düzeyinin kamuoyuna doğru şekilde duyurulması ile yetiştiricilik ürünlerinin rekabet edebilirliğini ve tüketicilerce kabulünü artırmaya yönelik olumlu etki yaratılabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle OPD Yönetmeliğinde önerilen yeni etiketleme hükümlerinin, AB su ürünleri yetiştiriciliği ürünlerinin farklılaşmasına yardımcı olabileceği; gönüllü sertifikasyon şemalarının da bunda önemli rol oynayabileceği öngörülmektedir(Anonymous 20).

Bugüne kadar yapılan araştırmalar, sürdürülebilir ve yüksek kaliteli gıda için artan bir talep olduğunu doğrulamaktadır. Bu kapsamda üye devletlerden beklenen uluslararası düzeyde üreticilerin ve aracılardan desteklenmesi, etiketleme hükümlerine uyulması ve bunların kontrollerinin yapılmasıdır. Komisyonun hedefi ise özellikle tazelik ve ticari isimle ilgili olarak etiketleme kurallarının uygulanmasını sağlamak, piyasaları şeffaflaştırmak, yerel ve uluslararası düzeylerdeki eğilimlere ilişkin piyasa bilgilerini duyurmak olarak saptanmıştır (Anonymous 22).

4.1.3. OBP kapsamında AB su ürünleri yetiştiricilik politikaları

Çok yıllık ulusal planlar yetiştiriciliğin geliştirilmesi adına yapılması gerekenleri çok yönlü olarak ele alan ve üye devletlerden de her bir başlığı ayrı ayrı değerlendirmesini isteyen kapsamlı bir bakış açısı getirmektedir. Söz konusu planlarda geçen OPD düzenlemelerinin yapılandırılması, üretici örgütlerinin güçlendirilmesi, pazara yönelik bir Gözlemevi'nin kurulması gibi önlemler yeni tüzük dahilinde ele alınmış olan başlıklardır.

Yeni OBP çerçevesinde, bir de Su Ürünleri Danışma Konseyi (AAC) kurulmuştur. Paydaşlar liderliğinde yönetilen bu Konsey'in temel amacı üye devletlere sektörün sürdürülebilir gelişimi ile ilgili konularda tavsiyeler ve önerilerde bulunmaktır. Konseyin genel kurulda ve yönetim kurulunda% 60 -% 40 oranında bir pay tahsisatı ile sektörden ve diğer paydaşlardan temsilcilerinden oluşması öngörülmüştür. Böylece, Su Ürünleri Danışma Konseyi'nin üye kuruluşlarının uzmanlığını kullanarak sektörün farklı bileşenlerini ele alacak şekilde yapılandırılması planlanmıştır (Anonymous 7).

OBP, birlik içerisindeki avcılık ve su ürünleri yetiştiriciliği faaliyetlerinin sürdürülebilir şekilde düzenlenmesine yönelik bir dizi araçtan oluşmakta ve 4 temel politikayı kapsamaktadır. Söz konusu politika avcılık ve su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik kapsamlı yaptırımlardan oluşmaktadır. Çalışmanın bu kısmında çalışmanın amacına uygun olarak OBP'nin genel hükümleri ile birlikte su ürünleri yetiştiricilik politikaları ayrıntılı olarak incelenmiştir.

4.1.3.1. Koruma kontrol politikası

Tüm dünyada doğal su ürünleri kaynaklarının zarar görmesinin en temel sebeplerinden biri kontrolsüz olarak yapılan avcılığın stoklar üzerinde oluşturduğu hasardır. Balıkçılık stokları yenilenebilir ancak sınırsız değildirler. Balıkçılık kontrol edilmez ise stoklarda yaşanacak azalmalar balıkçılığın ekonomik anlamda zarar görmesine neden olacaktır. Bu nedenle stokların uzun vadede sürdürülebilirliğinin sağlanması, karlı bir sektörün temellerinin atılabilmesi, balıkçılık fırsatlarının adil bir biçimde dağılımının sağlanması ve deniz kaynaklarının korunabilmesi adına bir su ürünleri yönetim sistemine sahip olmak herkesin lehine bir durum olarak görülmektedir (Anonymous 8). Söz konusu durum yetiştiricilik sektörünü de yakından ilgilendirmektedir.

Koruma ve kontrol politikaları politikası kaynaklara erişim, avlanma kapasitesi, denetim ve gözetim, avlanma lisansları ve ıskarta balıklar ile ilgilenmektedir (Eraktan 2011). Söz konusu eylemler balıkçılığa ait sınırlamalar, kaynak kullanımına ilişkin düzenlemeler, kıyı balıkçılığı yapan balıkçılar da dahil balıkçılıkla geçinen üreticiler için tasarlanmış hükümler, yapısal önlemler, kotalar, ağ göz açıklıkları, mevsimsel sınırlamalar, büyüme alanlarında mevsimsel yasaklamalar gibi başlıklardan oluşmaktadır.

OBP'de yapılmış olan son güncelleme ile beraber koruma politikasının temel amacı 2015 yılına kadar mümkün olduğunca ve en geç 2020 yılına kadar ise tüm stoklardan uzun vadede yüksek balıkçılık verimi elde etmek olarak belirtilmiş ve bu hedef 'Sürdürülebilir Maksimum Verim' olarak adlandırılmıştır (Anonymous 8). Topluluk içerisinde giderek daha da önem kazanan bir diğer unsur, istenmeyen avcılığı ve atık uygulamalarını karaya çıkış zorunluluğuyla en aza indirebilmek ya da tamamen sona erdirebilmektir. Koruma politikası temel olarak girdi ve çıktı kontrollerinden ya da bu iki sistemin birlikte kullanılmasından oluşmaktadır.

Balıkçılık kontrolleri sadece denizdeki balıkçılık faaliyetlerini kontrol etmekle kalmaz, tekmeden perakendeciye kadar her noktada kontrolleri gerektirir. Denizdeki kontrollerle birlikte, balıkların iniş yaptığı limanlarda, taşıma sırasında, balık işleme fabrikalarında ve balıkların satıldığı pazarlarda da devam etmektedir (Anonymous 9).

Kontrol politikası yönetmelikleri gereği, balıkçılık ürünlerinin tekmeden çıktığı anda başlayıp ürünün son tüketiciye ulaştığı ana kadarki tüm sürecin kontrolü ve izlenebilirliği su ürünleri yetiştiriciliği ürünleri içinde aynı şekilde işlemektedir. Bütün bu farklı denetim türleri için standartlar ise AB düzeyinde belirlenmiştir. Su ürünleri yetiştiriciliğinin izlenebilirliğine dair bu yaptırımlar AB'deki tüm balıkçılık faaliyetlerinde olduğu gibi denizden sofraya izlenebilirlik prensibiyle tüm tedarik zincirinde uygulanmaktadır.

Su ürünleri yetiştiriciliğinde izlenebilirlik

Dünya Tarım ve Gıda Örgütü (FAO) tarafından, fiziksel, kimyasal ve mikrobiyolojik özellikleri açısından tüketime uygun ve besin değerini kaybetmemiş gıda maddesi güvenli gıda olarak tanımlanmaktadır. Gıda güvenliği yönetim sistemleri ise gıda güvenliğinin sağlanması aşamasında devreye girmektedir. Bu yönetim sistemleri gıda güvenliğini sağlamak için bir plan doğrultusunda tüm etkinliklerin sistematik olarak uygulanmasından oluşmaktadır. Nitekim söz konusu sistematik uygulamalar işletmenin kontrolü aldığı noktadan, kontrolü bıraktığı noktaya kadarki tüm süreçleri kapsamaktadır (Çopur vd. 2010).

Öte yandan yasaya göre gıda mevzuatı, yatay ve dikey anlamlara gelen iki şekilde ifade edilmektedir. Yatay mevzuat tüm gıda ve gıda gruplarına uygulanabilir olup, yasanın hijyen, etiketleme gibi yönleriyle ilgilenir. Dikey mevzuat ise belirli gıdalarla ilgilenmekte iken, gıdaların hammaddesi, içindekiler, işleme, etiketleme gibi tüm yönlerini kontrol etmekle kalmayıp, standartlarını belirler (Buzbas 2010). Ancak, kalite ve gıda güvenliği standartlarını yerine getirmek amacıyla izlenebilirliğin sağlanmasında dikey koordinasyona gerek duyulur (Koç vd. 2008).

AB’de gıda mevzuatının yasal zorunluluk olarak getirdiği standartlar dışında, birlik seviyesinde ya da ulusal seviyede gıda işletmeleri için kılavuz olarak hazırlanmış olan İyi Tarım Uygulamaları, EN ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi, EN ISO 22005 yem ve gıda zincirinde izlenebilirlik, EN ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi şartları gibi, farklı gıda güvenliği sistemleri de bulunmaktadır. Bunlar işletmeler tarafından uygulanan ve üçüncü kişiler tarafından onaylanan gönüllü araçlar konumundadır (Buzbas 2010).

Dünyada birçok farklı gıda standardı uygulaması mevcuttur. Söz konusu sistemler arasında HACCP gıda standardında tüm dünyada olduğu gibi Avrupa’da da hala en yaygın kullanılan sistemlerden bir tanesidir. HACCP, daha süreç aşamasında, problemlerin ortaya çıkmasını önlemek amacıyla uygulanır. Dolayısıyla HACCP ile gıda kaynaklı hastalıkların azaltılması ve daha güvenilir yiyeceklerin sunulması sağlanabilmektedir (Bilgin ve Erkan 2008). Koruyucu ve önleyici bir gıda güvenliği sistemi olması nedeniyle, "Kritik Kontrol Noktalarında Tehlike Analizi" olarak tanımlanmaktadır. HACCP sistemi ile gıda üretim süreçleri ile birlikte pazarlama fonksiyonlarının her aşamasında veya her noktasında tehlike analizleri yapılarak riskli görülen yerlerde kritik kontrol noktaları belirlenmekte ve buralarda tanımlanmış olası tehlikeler oluşmadan önlenmektedir (Mısır 2008).

İzlenebilirlik ise temelinde gıda güvenliği yönetimi için oluşturulmuş bilgi temelli bir stratejidir. HACCP ve benzeri yönetim sistemleri gibi bir gıda güvenliği yönetim aracıdır. Nitekim FAO ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından oluşturulan Kodeks Alimentarius Komisyonu’na göre izlenebilirlik; söz konusu yer, uygulama ve geçmişin izini bulma yeteneği, olarak tanımlanmaktadır. İzlenebilirliğin önemi, olası kriz durumunda riskin tanımlanmasına, hızlıca ayırt edilmesine ve etkili önlemlerin alınmasına olanak vermesinden kaynaklanmaktadır (Opara 2003).

AB’de avcılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinde izlenebilirlik üç temel tüzüğün düzenlemelerine göre yapılmaktadır. Bunlar 178/2002 AB sayılı Gıda Kanunu, OBP

kapsamında yer alan 1224/2009 AB sayılı Balıkçılığı Kontrol Yönetmeliği ve 1379/2013 AB sayılı OPD Tüzüğü altında yer alan tüketici bilgilendirilmesi ne yönelik hükümlerdir (Anonymous 25).

1224/2009 AB sayılı Balıkçılığı Kontrol Yönetmeliği; 178/2002 AB sayılı Tüzük saklı kalmak kaydıyla, tüm avcılık ve su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinin, yakalama veya hasattan perakende aşamasına kadar olan tüm üretim, işleme ve dağıtım aşamalarında izlenebilir olmaları gerektiği hükmünü getirmektedir. Kontrol yönetmeliğine göre topluluk pazarında yer alan veya piyasaya sürülecek olan avcılık ve su ürünleri yetiştiriciliği ürünlerinin her bir partinin izlenebilirliğini sağlamaya yeterli olacak şekilde etiketlenmesi gerekmektedir (Anonymous 17).

Su ürünleri yetiştiriciliği ürünleri birlik içerisindeki tüm gıda maddeleri gibi 178/2002 AB sayılı Gıda Kanununa tabii olduğu gibi, su ürünlerinin kendine has özel durum ve yaptırımları da söz konusudur. Nitekim OPD mevzuatı altında yer alan tüketici bilgilendirme hükümleri, avcılık ve su ürünlerinin etiketlerinde taşınması gereken bu özel hükümleri içermektedir.

Anlaşılabacağı üzere tüm dünyada olduğu gibi AB’de de gıda güvenliği birliğin en fazla önem verdiği konuların başında gelmektedir. Birlik içerisinde 90’lı yılların başında yaşanmış olan ‘Bovine Spongiform Encephalopathy’ (BSE) ve Dioksin Krizi yönetimindeki yaşanan sorunlar topluluk içerisindeki gıda güvenliğine olan güvenin sarsılmasına neden olmuştur. Bu sebeple Komisyon, tüketici sağlığının korunması ve tüketici güveninin yeniden sağlanması amacıyla 14 Ocak 2000 tarihinde ‘Beyaz Dokümanı’ yayınlamıştır. 28 Ocak 2002 tarihinde ise birlik tarafından 178/2002/AT sayılı Gıda Kanununun genel prensiplerini açıklayan, ‘Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi’ (EFSA) ve gıda güvenliğine ilişkin konulardaki usulleri belirleyen ‘Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü’ kabul edilmiştir. 2005 yılından itibaren tüm üye ülkelerde halen mevcut yasa uygulanmaktadır.

178/2002 AB sayılı Gıda Kanunu izlenebilirliği ; ‘gıda yem ve gıda olarak üretilen hayvan veya yeme katılmak üzere üretilen veya katılması gereken maddeleri üretim, işleme ve dağıtımın tüm aşamalarında izleyebilmek ve takip edebilmek’ şeklinde tanımlanmaktadır. Burada bahsi geçen aşamalar; ithalatla beraber, gıdanın birincil üretimden son tüketiciye kadar olan, üretim, imalat, depolama, transfer, dağıtım satış ve yem tedarikindeki aşamalardır (Anonymous 21). Yönetmelik, bir gıda işletmesinin hangi malzemeleri ve gıda ürünlerini kimden aldığını, hangi müşteriye gönderdiğini ürünler ile birlikte ayrıntılı bir şekilde kayıt etmesini öngörmektedir. Bu sistem ise bir adım ileriye ve geriye izlenebilirlik sistemi şeklinde tanımlanmaktadır (Anonymous 37). Bu konudaki tek istisnai durum nihai tüketicilere doğrudan tedarik durumunda geçerlidir.

Bu noktada izlenebilirliğin kapsamının 3 ayrı kısımdan oluştuğu söylenebilir. Bunlardan ilk ikisi, yasal mevzuat tarafından da zorunlu olarak tutulan tedarikçi ve müşteri izlenebilirliğidir. Üçüncü olarak uygulanabilecek sistem ise tam izlenebilirliktir. Tam izlenebilirlik yasal olarak zorunlu tutulmasa da olası en iyi uygulama olarak adlandırılmaktadır (Anonymous 26).

İzlenebilirlikte gıdanın geri çekilmesi ve geri çağırılması

178/2002 sayılı AB Yönetmeliğiyle, sektörde faaliyet gösteren bir kişinin veya kurumun ithal ettiği, ürettiği, işlediği, hazırladığı veya dağıtımını yaptığı bir gıdanın gıda güvenliği taleplerine uygun olmadığı tespit edilmesi durumunda, işletmelere söz konusu gıdanın geri çekilmesi veya geri çağırılmasını sağlama zorunluluğu getirilmiştir (Anonymous 21). Böylelikle olası bir tehlike anında gıda işletmelerinin, gıda güvenliği ve kalitesiyle ilgili durumlara hızla cevap vermesine, tüketicinin olası tehlikeye maruz kalmasının önlenmesine veya bu ihtimalin en aza indirgenmesine olanak verilmektedir.

178/2002 AB sayılı Gıda Kanuna göre eğer bir gıda işletmesinin ihraç edilen, üretilen, işlenen ve dağıtılan gıdanın gıda güvenliği gereksinimlerine uygun olmadığına dair bir düşüncesi ya da buna inanmaya dair bir sebebi var ise söz konusu gıdayı ilgili yetkili mercileri bilgilendirerek piyasadan geri çekme prosedürünü hızlıca başlatması gerekmektedir. Ürünün müşteriye ulaşmış olması durumunda ise gıda işletmesi etkin ve doğru biçimde müşteriye ürünü geri çekme sebebiyle ilgili bilgilendirmeli ve gerekli ise tüketicilere sağlanan ürünleri geri çağırmalıdır. Alınan önlemler istenilen düzeyde sağlık güvencesi sağlamak için yeterli olmuyorsa tüketicilerden ürünlerin geri çağırılması gerekmektedir(Anonymous 21).

Gıdaların geri çağırılması veya geri çekilmesi uygulamalarının temel amacı, halk sağlığını ve çıkarlarını korumaktır. AB’de uygulanmakta mevcut gıda yasası izlenebilirlikle ilgili temel ve asgari düzeydeki yaptırımları zorunlu kılmaktadır. Bu yaptırım ve uygulamalar birlik içerisindeki tüm gıda ürünleri gibi su ürünleri yetiştiricilik ürünleri için de aynı şekilde uygulanmaktadır.

İzlenebilirlik sistemleri

İzlenebilirlik sürecinin en önemli noktası ürünlerin doğru şekilde tanınması ve takibinin yapılabilmesidir. Bu nedenle izlenebilirlikte ürünlerin tanınması için yapılan kimliklendirme önemli bir unsur olup, girdi ve çıktılarının eşsiz numaralarla ilişkilendirilerek etiketlenmesi “kimliklendirme” olarak tanımlanmaktadır. Ürünlerin ambalajında bulunan ürünün kimlik numarası ile sorgulama ara yüzündeki arama kutusuna girilerek, otomatik olarak okunan barkod etiketlerinden elde edilen bilgiler, tüketiciye gösterilebilmektedir. Böylece, üretim işlemi saydam ve izlenebilir hale gelmektedir. Dünyada birçok farklı izlenebilirlik sistemi bulunmakla birlikte EAN-UCC sisteminin halen en yaygın olarak kullanılmakta olan sistem olduğu söylenebilir. EAN-UCC Sistemi 1995 yılında Avrupa’daki EAN ile ABD’deki UCC Örgütlerinin her iki sistemi uyumlu hale getirme çalışmalarının sonucunda ortaya çıkmış bir sistemdir. EAN. UCC Sistemi standartları barkod, radyo frekansı ile tanımlama ve RSS gibi araçlar yardımı ile uygulamaktadır (Anonim 34). EAN. UCC barkodları üzerlerinde ürüne, ilgili lokasyona ve lojistiğe ait bir referans numarası içermektedir. Söz konusu referans numarası bilgisayar ortamında bir anahtar alanı olduğundan ilişkilendirildiği ürüne ait bilgilere bu sayede ulaşılabilir.

Şekil 4.5. Örnek EAN-UCC barkodu (Yılmaz ve Yılmaz 2017)

Şekil 4.5’de örnek bir EAN-UCC barkodu verilmiştir. Bu barkodların en önemli özellikleri tek, uluslararası ve güvenilir olmalarıdır. Çünkü bir ürüne tahsis edilen barkod numarası başka bir ürüne tahsis edilemez. Dünyanın her yerinde tanınan bu barkod numaraları içerdikleri kontrol hanesi ile doğru veri aktarımını sağlamaktadır (Anonim 34).

Bir diğer önemli izlenebilirlik sistemi, radyo dalgalarını kullanarak cisimleri takip etmeye yarayan Radyo Frekanslı Tanıma Sistemleridir (RFID-Radio Frequency Identification). RFID Sistemi ile bir ürünün etiketine eklenmiş olan bilgileri okumak için radyo dalgaları kullanılmaktadır. RFID sistemi temelde bir etiket bir de etiket okuyucu olmak üzere iki kısımdır (Anonymous 28).

Gıda endüstrisinde RFID Sistemi, tedarik zinciri yönetimi, gıda izlenebilirliği ve geri çağırma gibi gıda güvenliğinin artırılması amacıyla kullanılmaktadır. Uygulanan sistemde, paletlerin üzerinde, RFID içeren akıllı etiketler bulunmaktadır. Depo giriş ve çıkışlarına yerleştirilecek olan RFID antenleri sayesinde depoda bulunan paletlerin okunması ile tüm bilgiler, sisteme otomatik olarak aktarılır. Maliyetlerden, iş gücünden ve zamandan büyük ölçüde tasarruf sağlayan söz konusu sistem aynı zamanda, ürünlerin doğru raflarda ve yeterli miktarlarda bulunmasını sağladığı gibi, sevkiyat ve yerleştirme işlemlerinin de zamanında gerçekleştirilmesini sağlar (Özçandır ve Yetim 2010).

Su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinin etiketlenmesine dair hükümler, etiketlerde bahsi geçen hızlı okumaya olanak veren barkod uygulamalarını yasal olarak zorunlu tutmazlar ancak etkili ve kapsamlı bir izlenebilirlik için bu sistemlerin etiketlerde yer alması büyük önem taşımaktadır.

İzlenebilirlik, farklı kategoriler ve amaçlarla da gerçekleştirilebilir Bu kapsamda aşağıdaki izlenebilirlik çeşitleri de uygulanabilmektedir:

1. Lojistik, geri toplama, tüketiciye ve diğer taraflara bilgi sağlamayı kolaylaştırma amacıyla bir ürünün tedarik zincirindeki fiziksel konumu “Ürün İzlenebilirliği” ile saptanabilir.

2. Ürünün üretim, depolama, işleme gibi aşamalarında geçirmiş olduğu uygulama ve işlemlerin türü ve zamanı “Süreç İzlenebilirliği” ile belirlenebilir.
3. Her türlü girdinin sağlandığı yer ve özelliklerin izlenebilirliği “Girdi İzlenebilirliği” ile sağlanabilir.
4. Ürünün genetik yapısı “Genetik İzlenebilirlik” ile saptanabilir.
5. Gıdaya bulaşabilme ihtimali olan bakteri, parazit, virüs, mantar gibi hastalıklar “Hastalık ve kalıntı izlenebilirliği” ile izlenebilir.
6. Ürünler belli bileşenler ve risk etkenleri bakımından analiz edilirken ,ölçü ve test unsurlarının standartlara uyup uymadığı ya da kalibrasyon yeterliliği “Ölçü/Ölçme izlenebilirliği” ile ölçülebilir (Opara 2003).

Sağlıklı bir izlenebilirlik sürecinin işlemesine olanak veren en önemli unsurlardan bir tanesi de ürünlerin gerekli bilgileri barındıracak şekilde etiketlenmesidir. Su ürünleri yetiştiriciliğine dair ürünlerin etiketlerinde bulunması gereken zorunlu bilgilere yönelik hükümler 1379/2013 AB sayılı OPD tüzüğü kapsamındadır. Son reformla beraber genişletilmiş olan bu hükümlere OPD başlığı altındaki tüketici bilgilendirilmesi bölümünde kapsamlı ve ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

4.1.3.2. Yapısal politika

OBP'nın bir diğer önemli bileşeni yapısal politikasıdır. Yapısal politikanın amacı, balıkçılık sektörünün yeni düzenlemeler kapsamında günün ihtiyaçlarına yönelik değişimlere uyum sağlayabilmesi amacıyla ihtiyacı olan destek mekanizmalarını oluşturmaktır. Söz konusu politika kapsamında AB'de sektördeki değişimleri kolaylaştırmak için birlik tarafından parasal yardımlar yapılmaktadır(Eraktan2011). Nitekim 1994 yılında balıkçılık sektörünü desteklemek amacıyla Balıkçılığın Yönlendirilme Mali Aracı (FIFG-Financial Instrument for Fisheries Guidance) oluşturulmuştur. 2000-2006 yıllarını kapsayan mali dönemde çok yıllık programlar çerçevesinde yönlendirilen FIFG'ye 2000-2006 yıllarını kapsayan dönem için 3.7 milyar avroluk bir bütçe tahsis edilmiştir (Ermiş 2008). 2007 yılı itibariyle ise FIFG'nin yerini Avrupa Balıkçılık Fonu (EFF) almıştır. EFF de işletim prosedürleri daha basit tutulmuş ve genişletilmiş AB'nin 27 Üye Devletinin ihtiyaçlarını yansıtabilecek şekilde bir düzenleme oluşturulmuştur. EFF'ye 2007-2013 yılları için ayrılmış olan bütçe ise 4.3 milyar Euro olmuştur (Anonymous 42).

Mali araçların sonucusu ise reform kapsamında oluşturulmuş olan Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu (EMFF) olmuştur. OBP' sının sosyal yönünü de dahil ederek her yönde finansmanı hedefleyen, 2014-2020 yılları için hazırlanmış olan EMFF, 15 Mayıs 2015 tarihi itibariyle yasal olarak birlik içerisinde uygulamaya geçmiştir (Anonymous 3).

Avrupa denizcilik ve balıkçılık fonu (EMFF)

EMFF, OBP'nin temel amacını desteklemek ve böylece sektörün ekonomik, çevresel ve sosyal performansının iyileştirilmesine katkıda bulunmak üzere tasarlanmıştır. Avrupa'nın 2020 yılına kadarki büyüme ve iş temelli iyileşmeyi teşvik etmesinde kullanılan ve birbirini tamamlayıcı olan 5 ayrı yapısal ve yatırım fonundan bir tanesidir.

EMFF 6.4 milyar avroluk bütçesi ile özellikle Avrupa denizleri ve kıyı şeridinde yönelik olarak uyarlanmış ise de, aynı zamanda denizel alanların, iç su balıkçılığının ve su ürünleri yetiştiriciliği alanlarının sürdürülebilir kalkınması için yerel ekonomilerin çeşitlendirilmesi üzerine de odaklanmaktadır (Anonymous 15).

Fonun destek kapsamı 4 temel amaca yöneliktir. Bunlar;

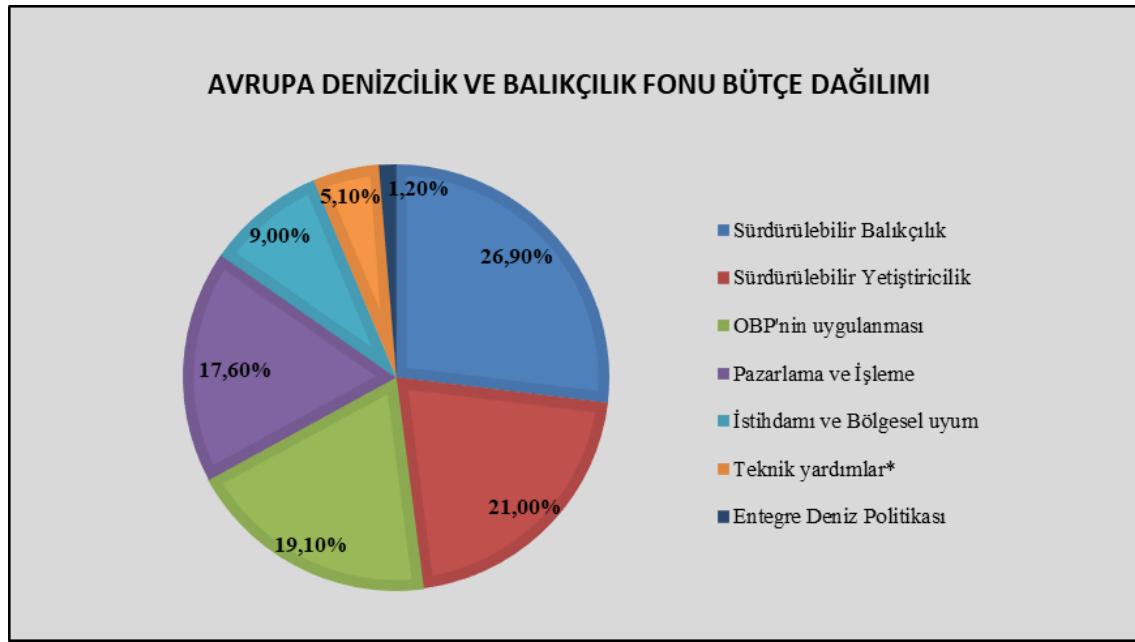
1. OBP'nin uygulanmasını teşvik etmek,
2. Rekabetçi, çevresel açıdan sürdürülebilir, ekonomik olarak uygulanabilir ve sosyal olarak sorumlu bir balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğini teşvik etmek,
3. Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği alanlarının dengeli bir şekilde bölgesel gelişimini teşvik etmek,
4. Birliğin Entegre Deniz Politikasını, Kalkınma Politikası ve Ortak Balıkçılık Politikasına tamamlayıcı olarak gelişmesini ve uygulanmasını sağlamaktır (Anonymous 15).

Bunlardan başka EMFF balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği ve ilgili faaliyetlerin sürdürülebilir gelişimi için 1303/2013 AB sayılı tüzükte de belirtilen ilgili tematik amaçları yansıtan AB'nin önceliklerini takip etmektedir. Bu öncelikler 508/2014 sayılı AB tüzüğünün 6. Maddesinde aşağıdaki şekilde belirtilmektedir;

1. Çevresel açıdan sürdürülebilir, verimli, yenilikçi, rekabetçi ve bilgi tabanlı balıkçılığın teşvik edilmesi. Bu amacıyla;
 - a. Balıkçılığın deniz üzerindeki etkisinin azaltılması, istenmeyen avcılıktan mümkün olduğunca kaçınılması ve azaltılması,
 - b. Sucul biyolojik çeşitlilik ve ekosistemlerin korunma ve restorasyonu,
 - c. Balıkçılık kapasitesi ve mevcut balıkçılık arasında bir dengenin sağlanması,
 - d. Küçük ölçekli kıyı filosu da dahil olmak üzere, balıkçılık işletmelerinin rekabet edebilirliğinin artırılması, güvenlik ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi,
 - e. Teknolojik gelişmeyi ve yeniliği güçlendirmek için destek sağlanması,

- f. Yeni mesleki beceriler ve yaşam boyu öğrenmenin gelişiminin desteklenmesi,
2. Çevresel açıdan sürdürülebilir, kaynağında verimli, yenilikçi, rekabetçi ve bilgi tabanlı su ürünleri yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi. Bu amaçla;
 - a. Teknolojik gelişme ve bilgi transferini güçlendirmek için destek sağlanması,
 - b. Özellikle kobilerin güvenlik ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, su ürünleri işletmelerinin rekabet edebilirliğinin artırılması,
 - c. Su biyoçeşitliliğinin korunma ve restorasyonu, su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili ekosistemlerin geliştirilmesi, verimli su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesinin desteklenmesi,
 - d. Yüksek düzeyde çevresel koruma bilincine sahip yetiştiriciliğin geliştirilmesi, hayvan sağlığı ve refahı ile halk sağlığı ve güvenliğinin desteklenmesi,
 - e. Mesleki eğitim, yeni mesleki beceriler ve yaşam boyu öğrenmenin gelişiminin desteklenmesi.
3. OBP'nin uygulanmasının teşviği için;
 - a. Bilimsel bilgilerin tedarik ve geliştirilmesi ile birlikte verilerin toplanması ve yönetilmesinin iyileştirilmesi,
 - b. İzleme, kontrol ve uygulama için destek sağlanması, böylece idari kapasiteyi arttırmadan, kurumsal kapasitenin ve kamu idaresinin etkinliğinin artırılması,
4. İstihdamı ve bölgesel uyumu arttırmak; bu amaçla ekonomik büyümenin, sosyal katılımın ve iş yaratılmasının teşviği, balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğine bağlı kıyı ve iç topluluklarda istihdam edilebilirlik ve işgücü hareketliliğine destek ve çeşitlendirmenin sağlanması.
5. Pazarlama ve işlemeyi teşvik etmek amacıyla,
 - a. Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği için profesyonel organizasyonların desteklenmesi,
 - g. Balıkçılık ve yetiştiricilik işleme ve pazarlama sektöründeki yatırımların teşvik edilmesi
6. Entegre Deniz Politikasının uygulanmasının teşvik edilmesi, şeklinde sıralanmaktadır (Anonymous 15).

Şekil 4.6.'da AB'nin öncelikleri olarak belirtilen söz konusu altı önceliğe ve bu önceliklerin kapsadığı faaliyetlere yönelik olarak yapılacak olan mali desteklerin fon bütçesinden ayrılmış olan miktarlarının yüzdesel dağılımlarının grafiği verilmiştir (Anonymous 34). Grafikte de görüldüğü üzere AB'nin en fazla önem verdiği faaliyetler sürdürülebilir balıkçılık ve sürdürülebilir yetiştiriciliktir. Fondan en yüksek bütçe söz konusu amaç için ayrılmıştır. OBP'nin uygulanması ve pazarlama ve işleme faaliyetleri diğer önemli faaliyetlerdendir.

Şekil 4.6. Avrupa denizcilik fonu bütçe dağılımı (Anonymous 34)

Avrupa denizcilik ve balıkçılık fonu bütçesi ve yetiştiricilik destekleri

Yukarıda da belirtildiği üzere EMFF' in, 2014 ve 2020 yılları arası için bütçesi 6.4 milyar avro olarak belirlenmiştir. Bu bütçenin yaklaşık %89 luk kısmını oluşturan 5.7 milyar avro'luk bölümü ortak yönetimde kendi sorumlulukları altında kullanılmak üzere üye devletler arasında dağıtılmıştır. Geri kalan %11'lik pay ise Avrupa Komisyonun yönetiminde olup; AB'nin deniz ve kıyı şeridindeki denizcilik alansal planlama faaliyetleri, Entegre Denizcilik Politikası, işbirliği projelerini içeren projeler, bilişim teknolojisi sistemlerinin geliştirilmesi, bilgi alışverişi, işbirliği faaliyetleri, halka açık bilgi ve network platformlarının desteklenmesi, tanıtımlar gibi bazı ortak genel hedefleri desteklemek amacıyla oluşturulacak faaliyetler için ayrılmıştır (Anonymous 35).

Fonun 4,3 milyar avroluk kısmı OBP kapsamında balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğinin daha sürdürülebilir ve karlı hale getirilmesi amacıyla sürdürülebilir iş alanlarının sağlanması ve yaratılmasına, yerel balıkçılığın kalkınması ve desteklenmesine, pazarlama ve işlemeye dair süreçlere ayrılmıştır. 580 milyon avroluk diğer bir kısmı balıkçılık faaliyetlerinin OBP'na uygunluğunu izlemek ve sağlıklı stoklara adil erişimi sağlayabilmek adına avcılık eforu, toplam avlanabilir miktar (TACs) kotaların kontrolü, seçici ve sürdürülebilir bir balıkçılık için geliştirilmesi gereken diğer teknik önlemleri de içine alan koruma uygulamalarına yönelik olarak ayrılmıştır. Fonun

520 milyon avroluk kısmı balıkçılığın uzun vadeli yönetimini geliştirmesi adına bilgi toplama sitemlerine ayrılmış iken, 71 milyon avroluk kısmı ise sürdürülebilir büyümenin ve iş yaratmanın potansiyelini geliştirmek amacıyla denizler ve okyanuslar hakkında daha ayrıntılı araştırmalar yapılmasına ve Entegre Deniz Politikası çalışmalarına ayrılmıştır. Deniz aşırı bölgelerde yapılacak olan yardımlara ayırdığı miktar 192 milyon Euro iken, OPD altında getirilmiş olan depolama yardımı için bütçeden yaklaşık olarak 45 milyon avroluk bir miktar ayrılmıştır (Anonymous 15).

Çizelge 4.6. Emff bütçe dağılımı (Anonymous 15)

Ortak Yönetim	OBP	€ 4.340.800.000
	Kontrol ve Yaptırımlar	€ 580.000.000
	Veri Toplama	€ 520.000.000
	Deniz Aşırı Bölgeler	€ 192.500.000
	Depolama Mekanizması	€ 44.976.000
	Entegre Denizcilik Yönetimi	€ 71.055.600
	TOPLAM	€ 5.749.331.600
Komisyon Yönetiminde	€ 647.275.400	
Toplam	€ 6.396.607.000	

Söz konusu EMFF kapsamında üye devletlere sağlanacak olan destek tutarının belirlenmesinde sektörde çalışan kişi sayısı, üretim kapasitesi, küçük ölçekli kıyı balıkçılığının toplam balıkçılık içerisindeki yeri, üye devletin denetimden sorumlu olduğu alanların büyüklüğü, denetleme kapasitesinin durumu, veri toplanması gereken alanın ve ihtiyacının büyüklüğü ve veri toplama kapasitesi gibi kriterler göz önüne alınmaktadır (Anonymous 15).

Çizelge 4.7’de üye devletlerin EMFF’den alacakları toplam destek miktarları verilmiştir. EMFF bütçesinden en fazla destek İspanya’ya ayrılmıştır.

Çizelge 4.7. Üye devletlerin emff kapsamında alacakları toplam destek miktarları (Anonymous 15)

Üye Devlet	EMFF Tarafından Sağlanan Destek (Avro)	Üye Devlet	EMFF Tarafından Sağlanan Destek (Avro)	Üye Devlet	EMFF Tarafından Sağlanan Destek (Avro)
İspanya	1.161.620.889	Danimarka	208.355.420	Litvanya	63.432.222
Fransa	587.980.173	Romanya	168.421.371	Belçika	41.746.051
İtalya	537.262.559	İrlanda	147.601.979	Kıbrıs	39.715.209
Polonya	531.219.456	Letonya	139.833.742	Macaristan	39.096.293
Portekiz	392.485.464	İsveç	120.156.004	Çekya	31.108.015
Yunanistan	388.777.914	Hollanda	101.523.244	Slovenya	24.809.114
Hırvatistan	252.643.138	Estonya	100.970.418	Malta	22.627.422
İngiltere	243.139.437	Bulgaristan	88.066.622	Slovakya	15.785.000
Almanya	219.596.276	Finlandiya	74.393.168	Avusturya	6.965.000
Toplam	4.314.725.306	Toplam	1.149.321.968	Toplam	285.284.326
GENEL TOPLAM				5.749.331.600	

Sürdürülebilir su ürünleri yetiştiriciliği gelişimi, EMFF'in de başlıca önceliklerindedir. Bu önceliğe tahsis edilen para, devletin takdirine göre farklı şekillerde harcanabilmektedir. Sürdürülebilir su ürünleri yetiştiriciliğini desteklemek için ayrılmış olan miktar toplam bütçenin yaklaşık olarak %20 sini oluşturmaktadır(1,2 milyar Avro). Söz konusu miktarın dışında kalan kısmın da pazarlama, üretici örgütleri ve yerel kalkınmayı teşvik etmek amacıyla kullanılması sonucu yine su ürünleri yetiştiriciliğinin gelişimine katkıda bulunduğu söylenebilir (Anonymous 4).

Belirlenmiş olan bütçe kapsamında EMFF'in su ürünleri yetiştiriciliğine dair destek kapsamına almış olduğu durumlar şunlardır;

1. Üretken yatırımlar,
2. Yetiştiriciliği çeşitlendirme,
3. Çalışanların çalışma ve güvenlik koşullarının iyileştirilmesi,
5. Yetiştiricilik işletmelerinin modernizasyonu,

6. Hayvan sağlığı ve refahıyla ilgili iyileştirmeler ve modernizasyon,
7. Su ürünleri yetiştiriciliğinin çevre üzerindeki olumsuz etkileri azaltan, kaynak verimliliğini de arttıran yatırımlar,
8. Ürünlerinin kalitesinin artırılması ve katma değer yaratılmasına yönelik yatırımlar,
9. Mevcut su ürünleri yetiştiricilik havuzlarının veya lagünlerdeki siltlerin çıkarılması yoluyla restorasyonu veya silt kalıntılarının önlenmesine yönelik yatırımlar,
10. İşletmelerin tamamlayıcı faaliyetlerinin geliştirilmesi yoluyla gelirlerinin çeşitlendirilmesi,
11. Kimyasal madde, antibiyotik ve diğere ilaçların miktarını azaltmak ya da sağlıklı yetiştiricilik metodlarının kullanılması yoluyla zararlı etmenlerin su kullanımını ve kalitesine olan etkisinin önemli ölçüde azaltılmasına yönelik yatırımlar,
12. Yetiştiricilik faaliyetini kapalı bir sirkülasyon sistemi ile gerçekleştirip, su kullanımını en aza indiren kapalı sistem ile su ürünleri yetiştiriciliğinin tanıtımının yapılması,
13. Enerji verimliliğini artıran ve yetiştiricilik işletmelerinin yenilenebilir enerji kaynaklarına dönüşümünü teşvik eden yatırımlar,
14. Yetiştiricilik alanlarının ve altyapısının gelişimine katkıda bulunmak,
15. Yetiştiricilik faaliyetlerinin olumsuz çevresel etkilerini azaltmak adına en uygun alanların belirlenmesi ve haritalandırılması,
16. Uygulanabilir alan planlama süreçleri ve uygulamaları da destek kapsamındadır (Anonymous 15).

Bunların yanı sıra fon, su ürünleri üreticilerinin gelirlerini korumak amacıyla, doğal afetler, olumsuz iklim olayları, operatörün sorumlu olmadığı ani su kalitesi, miktar değişiklikleri ve hastalıklar, üretim tesisi arızaları gibi durumlardan en az biri nedeniyle oluşabilecek ekonomik zararları kapsayan bir su ürünleri yetiştiricilik sigortasını da destek kapsamına almaktadır. Söz konusu destek sadece yukarıda belirtilen durumlardan biri sebebiyle oluşabilecek kayıpları kapsayan ve üreticinin ortalama yıllık cirosunun % 30'unu aşan, su ürünleri stok sigorta sözleşmelerine verilmektedir. Ayrıca organik yetiştiricilik faaliyetleri de destek kapsamındadır (Anonymous 15).

Komisyon her üye devletten, komisyon tarafından kabul edilen çok yıllık stratejik planlarla uyumlu olarak, su ürünleri sektöründe sürdürülebilir iş ve büyüme için hem ulusal hem de AB kaynaklarının finansmanının nasıl kullanılacağına belirtildiği bir operasyonel program hazırlamasını istemektedir (Anonymous 6).

Söz konusu program onayladıktan sonra desteğin nerede kullanılacağı konusunda üye devletlere ayrıntılı bir yaptırım uygulanmaz, toplam bütçeden ülkenin payına ayrılacak olan miktar belirlenerek kendi ekonomileri için hangi proje ve çözümlerin daha faydalığı olacağı seçimi her bir ulusal yetkiliye ya da bir yerel topluluğa bırakılmaktadır. Hangi projelerin finanse edileceğine karar vermek ulusal yetkililerin inisiyatifinde olup, programın uygulanmasından ulusal makamlar ve Komisyon ortaklaşa sorumludur (Anonymous 34).

Söz konusu fondan yararlanmak için ilgili üye devlet idaresine başvuruda bulunmak gerekmektedir. Faydalanıcılar son ödeme yapılmasını müteakip 5 yıl boyunca başvuruda taşıdığı şartları yerine getirmekle yükümlüdür. Komisyon birlik fonlarının mevcut destekleme tüzüğüne veya diğer herhangi bir birlik yasal düzenlemelerinde belirtilen şartlara uygun olarak kullanılmadığını düşünür ise konu hakkında faydalanıcıları bilgilendirir ve bu bilgilendirmenin yapıldığı tarihten itibaren bir aylık süre içerisinde fondan faydalanmış olan kurum ya da kuruluştan konu hakkında gözlemlerini ister. Söz konusu faydalanıcılar belirtilen süre içerisinde cevap vermez ya da komisyon tarafından yaptıkları gözlemlerin yeterli olmadığına kanaat getirilirse Komisyon mali katkıyı azaltır veya iptal eder. Haksız yere ödenen miktar Birliğin genel bütçesine geri ödenir. Zamanında geri ödenmeyen herhangi bir meblağa faiz eklenir (Anonymous 15).

Yasanın EMFF kapsamına uygun bulmadığı ve destek kapsamına girmeyen işlemler de bulunmaktadır. Bir geminin avcılık kapasitesini artırmaya yönelik tekne ya da ekipmanın kapasitesini artırmaya yönelik işlemler, yeni bir balıkçı gemisi yapımı ya da ithalatına yönelik girişimler (yönetmelikte aksi belirtilmedikçe), balıkçılık faaliyetlerinin geçici ya da kalıcı olarak durdurulmasına yönelik faaliyetler, bir işletmenin devri gibi konular fon kapsamında değildir ve desteklenemezler (Anonymous 15).

4.1.3.3. Ortak piyasa düzeni

Ortak Piyasa Düzeni (OPD) AB'nin avcılık ve su ürünleri yetiştiriciliği pazarını yönetmek için oluşturduğu OBP'nin temel taşlarından birini oluşturmaktadır. OPD, OBP'nin hedeflerine ulaşmasında kullanılan önemli bir araçtır. OPD, piyasada yer alan unsurların rollerinin güçlendirip, üreticileri doğal kaynakların sürdürülebilir olarak kullanımını sağlamaktan ve ürünlerini daha iyi pazarlayabilmek adına donanımlı olmaktan sorumlu tutar. Tüketicilerin de AB pazarında satılan ve kökeni ne olursa olsun pazardaki kurallara uymak zorunda olan ürünlerden daha fazla ve daha iyi bilgi almalarına olanak sağlar (Anonymous 10).

AB'de balıkçılığın özellikle kıyı bölge ekonomileri üzerindeki rolü düşünüldüğünde piyasa istikrarı ve arz talep arasındaki dengeler için alınan önlemler çok önemlidir. Ayrıca tüketicinin bilgilendirilmesi de sürecin başarıya ulaşmasında en önemli unsurlardan bir tanesini oluşturmaktadır. OPD, su ürünleri pazarının çevresel olarak sürdürülebilirliğini ve ekonomik uygulanabilirliğini sağlayan bir araç olarak görülmektedir. Reform ile birlikte, 11 Aralık 2013 tarihinde Avrupa Parlemontosu ve Konsey tarafından Balıkçılık ve Yetiştiricilik Ürünlerinde Ortak Piyasa Düzeni Hakkında 1379/2013 AB sayılı tüzük kabul edilmiş ve 1 Ocak 2014 tarihinden itibaren de resmi olarak yürürlüğe girmiştir (Anonymous 5).

Yeni tüzükle OPD'nin yapısına yönelik birçok yeni hüküm getirilmiştir. Nitekim, sektörün en önemli yapılanmaları konumundaki üretici örgütlerinin yapısının daha da güçlendirilmesi hedeflemiş ve yeni bir araç olarak üretim ve pazarlama planlarını öngörülmiştir. Bu planların OBP reform hedeflerinin günlük uygulanmasına ve faaliyetlerini sistemli ve pazar odaklı bir şekilde yönetmelerine olanak vermek konusunda profesyonel örgütlere yardımcı olacağı düşünülmektedir. Eski sistemde yer alan fiyat müdahale mekanizması ayrı bir unsur olmaktan çıkarılmış, piyasa müdahale mekanizmasından üretim ve pazarlama planlarının uygulanmasına sorunsuz geçişi sağlamak amacıyla üreticilere depolama yardımı getirilmiştir. Düzenleme pazar bilgisi başlığı altında piyasalardaki şeffaflığı artırmayı hedeflemekte, ayrıca yeni bir unsur olarak rekabet kurallarının düzenlenmesini de kapsamaktadır. OPD'nin bir diğer önemli unsuru olan tüketici bilgisi ise yeni tüzükle beraber genişletilmiştir (Anonymous 36). Söz konusu tüzük OPD unsurlarına yönelik yapılacak olan tüm mali desteklemeleri AB'nin 2014-2020 yılları içerisindeki faaliyetler için öngördüğü EMFF'e bağlamaktadır (Anonymous 5).

Bu kapsamda reform ile birlikte güncellenmiş olan OPD beş temel unsurdan oluşmaktadır. Söz konusu unsurlar aşağıda belirtildiği şekildedir (Anonymous 36).

1. Profesyonel örgütlenmeler
2. Ortak pazarlama standartları
3. Tüketici bilgisi
4. Rekabet kuralları
5. Pazar bilgisi

Profesyonel örgütlenmeler

Profesyonel örgütlenmeler AB'de su ürünleri sektörünün en önemli unsurları olarak görülmektedir. OPD, profesyonel örgütlenmeler olarak üretici örgütleri, üretici örgütleri dernekleri ve branşlar arası kuruluşları tanımaktadır ve bu kuruluşları desteklemek adına bir takım araçlar oluşturmuştur (Anonymous 2).

Üretici örgütleri

Üretici örgütleri, üreticiler tarafından gönüllü olarak kurulmuş ve resmi olarak tanınmış kuruluşlardır. Sürdürülebilir balıkçılık ve yetiştiricilik konusunda üyelerinin faaliyetlerini kolektif olarak yürütüp, üyelerine rehberlik ederek onları pazar talebi ve arzı konusunda bilgilendirip, katma değer yaratmaları konularında destekleyerek OBP ve OPD'nin günlük olarak yürütülmesinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Söz konusu örgütler, 1970 yılından beri OPD 'nin her düzenlenişinde yeniliğe tabi tutulmuş, her fırsatta kuralları değiştirilmiş, rolleri güçlendirilmiş ve piyasaya istikrar kazandırmak ve düzenlemek için çok çeşitli araçların sağlandığı bir yapılanma oluşturulmaya çalışılmıştır (Ermiş 2008).

Üreticiler, üretici örgütleri tarafından üretim ve pazarlama planlarının oluşturulması sayesinde ürünlerini sürdürülebilir ve verimli bir şekilde

pazarlayabilmektedirler. Birlik içerisinde 190 balıkçılık ve 29'u yetiştiricilik olmak üzere 219 adet üretici örgütü bulunmaktadır.

Üretici örgütlerinin amaçları

Üretici örgütleri bir ya da daha fazla üye devletin avcılık ve yetiştiricilik ürünleri üreticilerinin girişimiyle kurulabilir ve yasa gereği bazı temel amaçları takip etmeleri ve sektörün iyileştirilmesi ve devamlılığı adına bazı tedbirleri alıp düzenlemeleri yapmaları gerekmektedir. Nitekim bu nedenle, 1379/2013 AB Sayılı OPD tüzüğü ile beraber üretici örgütlerinin izlemesi gereken amaçlar genişletilmiştir. Söz konusu genişletilmiş amaçlar tüzüğün 7. maddesinde aşağıdaki şekilde belirtilmektedir;

1. Üyelerinin ürünlerinin pazara sunum şartlarını iyileştirmek,
2. Ekonomik kazancı arttırmak,
3. Piyasada istikrarlı bir sektör oluşturmak,
4. Kıyı ve kırsal alanlardaki istihdama katkı sağlayıp, gıda arzına katkıda bulunmak, yüksek gıda kalitesi ve güvenlik standartlarını geliştirmek,
5. Av araçlarının seçiciliğini artırma amaçlı tedbirlerle avcılığın çevreye olumsuz etkilerini azaltmak.

Su ürünleri yetiştiricilerinin yer aldığı üretici örgütlerinin başka amaçları da söz konusudur. Nitekim belirlenen bu ek amaçlar;

1. Sosyal politikalarla birlikte, özellikle 1380/2013 sayılı AB tüzüğü ve çevre kanunu ile tam uyum içerisinde, üreticilerin sürdürülebilir yetiştiricilik faaliyetlerini teşvik etmek,
2. Üretici faaliyetlerinin 1380/2013 AB sayılı tüzüğün 34. maddesinde yer alan ulusal stratejik planlarla uyumlu olup olmadığını belirlemek,
3. Avcılık kaynaklı yetiştiricilik yem ürünlerinin sürdürülebilir şekilde, yönetilen balıkçılıktan elde edilmesini sağlamak şeklinde sıralanmaktadır (Anonymous 36).

Üretici örgütlerinin yasada belirtilmiş olan bu amaçları gerçekleştirebilmeleri için, birçok farklı tedbiri alabilmeleri söz konusudur. Bu tedbirler söz konusu tüzüğün 8. maddesinde aşağıdaki şekilde belirtilmektedir;

1. Üretimin piyasaya göre ayarlanması,
2. Ürünlerin arzını pazara göre yönlendirmek,
3. Üreticilerin ürünlerini (sertifika ve özellikle menşe adı, kalite mührü, coğrafi isimlendirme, geleneksel özellik garantisi ve sürdürülebilirlik değerini kullanarak), çeşitli şekillerde eşit olarak desteklemek,

4. Üretici örgütü tarafından oluşturulan kurallarla üretici faaliyetlerinin uyumluluğunun sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması,
5. Gençlerin sektöre girmelerini teşvik amacıyla mesleki eğitim ve işbirliği programlarını desteklemek,
6. Av araçlarının seçiciliğini arttırma amaçlı tedbirler aracılığıyla avcılığın çevresel olumsuz etkilerini azaltmak,
7. Pazarlama ve fiyatlandırma için bilgi ve iletişim teknolojisi kullanımının teşviki,
8. Tüketicilerin balıkçılık ve yetiştiricilik ürünleri ile ilgili bilgilere erişiminin kolaylaştırılması olarak sıralanmıştır.

Üretici örgütlerinin alması muhtemel bu tedbirlerle birlikte, yetiştiricilik üretici örgütleri aşağıda sıralanmış olan tedbirleri de uygulayabilmektedirler;

1. Çevre koruması, hayvan sağlığı ve refahı ile birlikte sürdürülebilir yetiştiricilik faaliyetlerini desteklemek,
2. Pazarlama ile ilgili ekonomik bilgilerle beraber pazarlanan ürünler ve üretim tahminleri hakkında bilgi toplamak,
3. Çevresel etkilerle ilgili bilgiler toplamak,
4. Üreticilerin yetiştiricilik faaliyetlerinin yönetimini planlamak,
5. Sürdürülebilir yetiştiricilik ürünlerini teşvik etmek amacıyla profesyonel hazırlanan programları desteklemek (Anonymous 36)

Üretici örgütlerinin tanınması

Üretici örgütleri başta da belirtildiği gibi avcılık ya da yetiştiricilik yönünde faaliyet gösteren üreticilerin bir araya gelerek oluşturduğu gönüllü kuruluşlardır. Ancak bu örgütlerin AB tarafından tanınmaları için resmi bir başvuru prosedürü ve yerine getirilmesi gereken şartlar bulunmaktadır. Üye devletler, tanınmak için başvurmuş olan üreticileri örgütlerini, söz konusu tüzüğün 14. maddesinde belirtilmiş olan aşağıdaki koşulları sağlaması durumunda tanımaktadır.

1. İşleyiş ve başvuru hakkında ortaya konan kurallara uymak,
2. Üye sayısı ve pazarlanabilir ürünlerin hacmine göre, ilgili üye devlet sınırları içerisinde ya da bu sınırların bir kısmında ekonomik açıdan yeterince aktif olmak,
3. İlgili üye devletin ulusal kanunlarına göre bir tüzel kişiliğe sahip olmak, ilgili üye devlette kurulmuş olmak ve bu devletin topraklarında kendi idari merkezini oluşturmak,

4. 1379/2013 AB sayılı OPD tüzüğü'nün 7 maddesinde yer alan temel amaçları izlemek,
5. AB içerisindeki rekabet kurallarına uymak,
6. Piyasa üzerindeki hâkimiyeti kötüye kullanmamak,
7. Üyelik, yönetim ve sermaye kaynağı ile ilgili kayıtlara sahip olmaktır (Anonymous 36).

Üye devletler, üretici örgütlerinin tanınma şartlarına uygun olup olmadıklarından emin olmak için düzenli aralıklarla denetimler yaparlar. Uygun olmayan bir duruma rastlanması halinde daha önce üye devlet tarafından yapılmış olan tanınma geri alınabilmektedir. Üye devletler tanınmanın kabul edilmesi ve geri çekilmesiyle ilgili her kararı Komisyon'a bildirmekle yükümlüdürler. (Anonymous 36).

Bir ya da daha fazla üye devlet tarafından tanınmış olan üretici örgütleri kuruluş amaçlarını daha etkin ve sürdürülebilir şekilde yerine getirebilmek ve üretici örgütlerinin ortak çıkarlarına yönelik faaliyetleri düzenleyip, geliştirebilmek için Üretici Örgütleri Dernekleri kurulabilirler. Üretici örgütü dernekleri de, üretici örgütleri için uygulanmakta olan tüm hükümlere uymak zorunluluğu taşımaktadır (Anonymous 36).

Üretim ve pazarlama planlarının oluşturulması

Yeni OPD tüzüğü ile üretici örgütlerine üretim ve pazarlama planları yapma zorunluluğu getirilmiştir. Yeni bir araç olarak yapılandırılmış olan üretim ve pazarlama planları, üreticilerin faaliyetlerinin ortak yönetimine izin veren kuruluşların hedeflerine ulaşmasına yönelik önlemler almasına olanak sağlayan, yenilikçi bir araç olarak tanımlanmaktadır.

Mevcut düzenlemeyle üretici örgütünden kendi yetkili ulusal makamına en azından kendisinin pazarladığı temel türler hakkında bir üretim ve pazarlama planı sunması istenir. Söz konusu tüzüğü'nün 28. maddesinde belirtildiği üzere bu üretim ve pazarlama planı şunları içermelidir:

1. Avlanan ve yetiştirilen türler için hazırlanan bir üretim programı,
2. Arz miktarını, kalitesini ve sunumunu piyasa gereksinimlerine göre sunabilmek için etkili bir pazarlama stratejisi,
3. Üretici örgütlerinin temel amaçlarına katkıda bulunmak amacıyla alınacak önlemler,
4. Pazarlama zorlukları ile karşılaşılan çeşitlerin arz miktarını ayarlamak için geleceğe yönelik tedbirler,
5. Hazırlanan planın yürütülme sürecinde kararları ihlal eden üyelere uygulanacak cezalar.

Söz konusu maddeler aynı zamanda bu planların genel içeriğini oluşturmaktadır (Anonymous 36). (Üretim ve pazarlama planlarının detaylı yapısı tez içerisinde EK 1’de verilmektedir.)

Üretici örgütleri hazırladıkları bu planları onay için yetkili mercilere sunarlar. 1 Ocak 2014 itibarıyla tanınmış üretici örgütleri için ilk planlarını sunma süreleri, tanınmalarından itibaren sekiz haftadır. Yetkili ulusal makamın, bir üretici örgütü tarafından sunulan üretim ve pazarlama planının 1379/2013 AB sayılı tüzüğün 3 ve 7. maddelerinde belirtilen hedeflere ulaşma zorunluluğu olduğundan, planın alınmasını takip eden altı hafta içinde onaylaması gerekir. Ancak, plan onaylandıktan sonra üretici örgütü planı uygulaya koyabilir. Yetkili ulusal makam, 1379/2013 AB sayılı Tüzüğün 3 ve 7. maddelerinde belirtilen hedeflere, sunulan bu plan ile sağlanamayacağının tespiti halinde, takip eden 6 hafta içerisinde üretici kuruluşa bu sorunu bildirmek zorundadır. Ancak, yetkili ulusal makam, planı onaylamaz ya da reddetmezse, her iki durum içinde planın onaylandığı kabul edilir (Anonymous 36).

Bu planların hazırlanması ve uygulanması finansal destek kapsamındadır. Bir üretici kuruluşa verilen finansal desteğin, söz konusu üretici örgütün veya üyelerinin son 3 yılda piyasaya sunulan tüm ürünlerinin yıllık ortalama değerinin %3’ünü geçmemesi gerekmektedir. Yeni tanınan herhangi bir üretici örgüt için bu destek, söz konusu kuruluşun üyeleri tarafından önceki üç yıl boyunca piyasaya sürülen üretimin ortalama yıllık değerinin % 3’ünü geçemez (Anonymous 15). Üye devletler üretici örgütlerinin bu maddede belirtilen yükümlülüklerini yerine getirdiklerinden emin olmak için düzenli denetimler gerçekleştirir. Herhangi bir uyumsuzluk bulunduğu takdirde tanınma geri alınabilmektedir.

Depolama mekanizması

Ortak piyasa düzenin temel fonksiyonlarından bir tanesi piyasa istikrarıdır. Yeni düzenleme ile fiyat müdahale mekanizması kaldırılmış, onun yerine depolama mekanizması için belirleyici olan tetik fiyat uygulaması getirilmiştir. Ancak, fiyat müdahale mekanizmasından üretim ve pazarlama planlarının tam olarak uygulanmasına geçişini sorunsuz olarak sağlamak amacıyla EMFF kapsamında su ürünleri üreticisi kuruluşlara piyasa talebi çok düşük olduğu durumlarda ürünlerini depolamaları için depolama yardımı sağlanmaktadır (Anonymous 2).

Söz konusu depolama mekanizması, ulusal otoritelerin üretici örgütleriyle anlaşarak karar verdikleri bir fiyat sistemi tarafından tetiklenmektedir. Birlik genelindeki fiyat çeşitliliğini göz önünde bulundurarak, her bir balıkçılık üretici örgütü, depolama mekanizmasını harekete geçirecek fiyat konusunda öneride bulunabilmektedir. Her yılın başlangıcından önce her su ürünleri üretici örgütü bireysel olarak ilgili tüzüğün Ek II’inde verilmiş olan ürünler için depolama mekanizmasını tetikleyen bir fiyat teklifi yapabilir. Tetikleyici fiyatın üretici örgütünün faaliyet alanındaki söz konusu ürün için önceki 3 yıl boyunca uygulanmış olan ağırlıklı ortalama fiyatın %80 ni ni geçmemesi gerekmektedir. Tetik fiyatı belirlerken üretim ve talep eğilimi, piyasa fiyatlarının istikrarı, piyasaların yakınlaştırılması, üreticilerin gelirleri, tüketicilerin çıkarları konuları dikkate alınmaktadır (Anonymous 36).

Su ürünleri üretici örgütlerinin söz konusu ürünlerin depolanması amacıyla maddi destek alabilmeleri için belirli koşulları sağlıyor olmaları gerekmektedir. Söz konusu koşullar aşağıda verilmiştir:

1. EMFF destek koşullarını belirten yönetmeliğine uyumlu depolama yardımının miktarının, söz konusu ürünlerin stabilizasyonu ve depolanması için gerekli olan işlemlerin teknik ve mali maliyetleri aşmaması gerekmektedir. Teknik maliyetler, söz konusu ürünlerin stabilize edilmesi ve depolanması için gerekli olan eylemlere ilişkin doğrudan maliyetler temelinde her yıl hesaplanmalıdır,
2. Yönetmeliğe göre, depolama yardımı için uygun miktarlar, üretici kuruluş tarafından satışa sunulan ürünlerin yıllık miktarlarının% 15'ini geçmemelidir,
3. Ürünlerin piyasaya su ürünleri üretici örgütleri tarafından arz edilmiş ve bahsi geçen tetik fiyattan alıcı bulunamamış olması gerekir,
4. Ürünlerin ortak pazarlama standartlarını karşılaması ve tüketim için yeterli kalitede de olması gerekir,
5. Sonraki aşamada, ürünler tüketim için depodan piyasaya yeniden dağıtılıyor olmalıdır,
6. Ürünler depoda en az 5 gün kalmalıdır (Anonymous 36).

Üye devletler depolama yardımından faydalanan ürünler için çeşitli kontrollerde bulunabilirler. Bu tür kontrollerin amacı depolama yardımından yararlanarak depoya giren her ürün kategorisinin stok kayıtlarının tutulması ve bu ürünlerin tüketim için piyasaya yeniden sürülecek olmasından kaynaklanmaktadır. Depolama mekanizmasına yönelik EMFF desteği 31 Aralık 2018'de sona ermiştir.

Finansal destek

Profesyonel örgütlenmelerin OBP'nın uygulanmasındaki önemi göz önüne alınarak bu mekanizmaları desteklemek için bir dizi araç oluşturulmuştur. Bu araçların birçok faaliyeti EMFF'in destek kapsamındadır. EMFF üretici örgütlerinin aşağıda belirtilmiş faaliyetlerine destek sağlanmaktadır;

1. Üretim ve pazarlama planları,
2. Depolama yardımları,
3. Pazarlama tedbirleri,
4. Üretici örgütlerinin kurulması ve yapılandırılması,
5. Yeni pazarların araştırılması ve arzın söz konusu pazarlara uyumunun sağlanması,
6. Ürün kalitesinin iyileştirilmesi,

7. Ürünün ve piyasanın şeffaflığına katkı sağlanması, piyasa araştırması ve ithalata olan bağımlılık ile ilgili yapılan çalışmalara destek olunması,
8. Avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin izlenebilirliğine ve eko-etiketlemenin geliştirilmesine katkı sağlanması,
9. Küçük ve orta ölçekli işletmeler için standart sözleşmeler oluşturulması,
10. Sürdürülebilir avcılık ve yetiştiricilik hakkında farkındalık oluşturmak için bölgesel ve ulusal iletişimde bulunulması, tanıtım kampanyaları düzenlenmesi (Anonymous,15).

Branşlar arası örgütler

AB içerisinde tanınmış olan diğer profesyonel örgütler, branşlar arası örgütlerdir. Branşlar arası örgütler, bir ya da daha fazla üye devletteki avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin operatörlerinin girişimiyle kurulur. Branşlar arası örgütler, avcılık ve yetiştiricilik ürünlerini AB pazarında bulunur hale getirebilmek için düzenlemeleri ve şartları iyileştirirler. Bu amaçları gerçekleştirmek için de çeşitli tedbirler alırlar. Bu tedbirler söz konusu tüzüğün 13. maddesinde aşağıdaki şekilde belirtilmektedir;

1. Mevzuatla uyumlu standart sözleşmeler hazırlamak,
2. Avcılık ve yetiştiricilik ürünlerini, sertifika ve özellikle menşe adı, kalite mührü, coğrafi isimlendirme, geleneksel özellik garantisi ve sürdürülebilirlik değerini kullanarak, eşit muameleyle desteklemek,
3. Avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin üretimin ve pazarlamasında birlik mevzuatında veya ulusal mevzuatta yer alan kurallara ek kurallar koymak,
4. Kalite ve izlenebilirlik konularında, gıda güvenliği üzerine ve araştırma girişimlerinin teşvikinde profesyonel ve mesleki eğitim faaliyetlerini uygulamanın yanı sıra ürün ve piyasa şeffaflığını, bilgisini ve kalitesini arttırmak,
5. Pazar araştırmaları yaparak, sosyo-ekonomik veriler toplamanın yanı sıra bilgi ve iletişim teknolojisinin kullanımı yoluyla; piyasa işleyişinin en iyi şekilde yönetilmesini sağlamak,
6. Piyasa gereksinimleri ve tüketici beklentilerini karşılamak amacıyla; miktar, kalite fiyatta sürdürülebilir arzı sağlamak için ihtiyaç duyulan bilgiyi sağlamak ve araştırma yapmak,
7. Sürdürülebilir durumdaki balık stoklarından elde edilen, besin değeri yüksek ancak, fazla tüketilmeyen türleri teşvik etmek,
8. İlgili branşlar arası örgütlerin koyduğu kurullarla üreticilerin faaliyetlerinin uyumunu karşılaştırmak ve bununla ilgili tedbirler almak (Anonymous 36).

Branşlar arası örgütlerin tanınması

AB'ye üye devletler, tanınmak için başvuran, kendi bölgelerinde kurulmuş operatör gruplarını aşağıdaki koşulları gerçekleştirmek kaydıyla branşlar arası örgüt olarak tanıyabilirler:

1. Söz konusu tüzüğün 17. maddesindeki prensiplere ve ulusal uygulamalara uymak,
2. Avcılık ve yetiştiricilik ürünleri ya da avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinden işlenmiş ürünlere ilişkin üretim faaliyetlerinde ya işleme ya pazarlama faaliyetlerinin veya ikisinin birden önemli bir kısmını temsil etmek,
3. Avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin veya balıkçılık ve yetiştiricilik ürünlerinden işlenmiş ürünlerin; üretimi, işlenmesi, pazarlanmasıyla sadece kendilerinin iştilgal etmemesi,
4. İlgili üye devletin ulusal kanunlarına göre tüzel kişiliğe sahip olmak, ilgili üye devlette kurulmuş olmak ve bu devletin topraklarında kendi resmi merkezine sahip olmak,
5. Söz konusu tüzüğün 12. maddesinde yer alan amaçları izlemek,
6. Tüketicinin çıkarlarını korumak,
7. AB içerisindeki rekabet kurallarına uymak.

Üye devletler branşlar arası örgütlerin tanınma şartlarına uygun olup olmadıklarını anlamak için, düzenli aralıklarla denetim yaparlar. Uygun olmayan bir durumun bulunması halinde tanınma geri çekilebilir (Anonymous 36).

Üretici örgütleri ve branşlar arası örgütlerin iç işleyişi

Üretici örgütleri ve branşlar arası örgütlerin kurum içi işleyişlerine yönelik takip etmeleri gereken belirli ilkeler mevcuttur. Bu ilkeler söz konusu tüzüğün 17. maddesinde aşağıdaki şekilde belirtilmiştir;

1. Stokların kullanımı ile üretim ve pazarlama konularında üyelerin örgüt tarafından kabul edilmiş kurallara uyması,
2. Uyrak veya kurulduğu yere bakılmaksızın tüm üyelere eşit davranılması,
3. Örgütü finansmanı için üyelere finansal katkı toplanması,
4. Demokratik bir işleyiş biçimi,
5. Örgütün iç tüzüğünde ortaya konan yükümlülüklerin ihlal edilmesi halinde, etkili, caydırıcı ve orantılı cezalar belirlenmesi,
6. Üyelerin kabulü ya da geri çekilmesi konularında kuralların tanımlanması,

7. Örgüt yönetimi için muhasebe ve bütçeyle ilgili kuralların tanımlanması, şeklinde sıralanmıştır (Anonymous 36).

Kuralların yaygınlaştırılması

Üretici örgütleri gönüllü olarak kuruldukları için getirdikleri yaptırımlar üye olmayan avcılık ya da su ürünleri yetiştiricileri tarafından uygulanmayabilir. Ancak devlet belirli koşulları sağlamaması halinde örgüte üye olmayan ancak üretici örgütünün temsilci olduğu bölgede ürününü pazarlayan üreticilere, üretici örgütü tarafından belirlenmiş kurallara uyma zorunluluğu getirebilmektedir. Bunun için söz konusu üretici örgütünün en az bir yıl önce kurulmuş olması, bölgesinde üretim ve pazarlamanın temsilcisi olarak kabul edilmesi ve yetkili ulusal makamlara başvuruda bulunması gerekir. Bu başvuru sonucunda örgüt, kurallarının yaygınlaştırılmasının önerildiği bölge için bir önceki yıl boyunca pazarlanan ilgili ürünün en az %55'lik miktarından sorumlu olan avcılık örgütü temsilcisi olarak görülebilir. Aynı şekilde bir yetiştiricilik üretici örgütünün yetkili olması için gereken oran ise bir önceki yıl boyunca pazarlanan ürünün %40'dır. Üye olmayanlara yaygınlaştırılan kurallar 60 gün ile 12 ay arasında bir süre için uygulanmaktadır (Anonymous 36).

Branşlar arası örgütlerin kurallarının yaygınlaştırılmasında da örgüte üye olmayan diğer operatörlerin bulunduğu bölgede branşlar arası örgüt içerisinde kabul edilen anlaşmaların, kararların veya ortak uygulamaların bazılarını zorunluluk haline getirmesi için üretici örgütlerinde olduğu gibi sağlaması gereken bazı yeterlilikler vardır. Söz konusu branşlar arası örgüt üye devletin ilgili bölge veya bölgelerinde bir önceki yıl boyunca ilgili ürünün üretimi, işlenmesi ve pazarlanması faaliyetlerinden en az iki tanesinin her birinde en az %65'ini elinde bulundurduğu takdirde yetkili ulusal makamlara başvuruda bulunabilir. Kuralların yaygınlaştırılması ise en fazla 3 yıllık zorunluluk taşımaktadır.

Bahsi geçen şartlara uygun olarak kurallar üye olmayanlar için de yaygınlaştırıldığında üye devlet, üye olmayanlara bu kuralların uygulanması sonucunda üyeler tarafından ödenen maliyetin tamamına veya bir kısmına karşılık gelen kadarını, üretici örgütleri veya branşlar arası örgütlere karşı sorumlu olduğuna karar verebilir (Anonymous 36).

Ortak pazarlama standartları

Ortak pazarlama standartlarının oluşturulması ve uygulanmasının amacı, sürdürülebilir ürün arzına, avcılık ve yetiştiricilik ürünlerindeki iç piyasanın potansiyelinin ortaya çıkarılmasına ve adil rekabete dayalı piyasa faaliyetlerinin kolaylaştırılmasına ve böylece ürün karlılığının artırılmasına yardımcı olmaktır (Anonymous 36).

Nitekim yeni düzenlenmiş OPD tüzüğünde bu amaca yönelik olarak, ortak pazarlama standartlarının detaylarını belirleyen 26 Kasım 1996 tarih ve 2406/96 (AT) sayılı Konsey Tüzüğü'nün uygulanmaya devam edileceği belirtilmiştir.

Ortak piyasada yer alacak ürünlerin kalite, boyut, ağırlık, paketlenme, sunum ve etiketlenmesiyle ilgili olan özelliklerinin belirtilen bu pazarlama standartlarına uyması

istenmektedir. Ortak pazarlama standartları, söz konusu tüzüğün Ek I’de belirtilmiş olan (Söz konusu ek tez içerisinde EK 2’de verilmektedir) avcılık ürünleri için belirlenmekte ve menşesine bakılmaksızın birlik piyasasında yer alan tüm ürünlere uygulanmaktadır. Ortak pazarlama standartlarına uygun olmayan ürünlerin doğrudan insan tüketimi yerine balık unu, balık yağı, hayvan yemi, gıda katkı maddesi, tıbbi ilaçlar ve kozmetik gibi diğer amaçlar için kullanılması sağlanır (Anonymous 36).

Ortak pazarlama standartlarını belirleyen 2406/96 (AT) sayılı Tüzük gereğince, ürünlerin pazarlama standartları öncelikle tazelik kategorilerine ve boy kategorilerine göre belirlenmektedir. Bu nedenle birlik içerisinde ürünler, söz konusu standartlar için kalite ve boyutlarına göre sınıflandırılmaktadır.

Tazelik kategorileri

2406/96 (AT) sayılı Konsey tüzüğü, birlik piyasasında yer alan ürünlerin ortak pazarlama standartlarını ilk olarak ortak tazelik kriterleri ile sağlamayı amaçlamaktadır. Ürünlerin tazelikleri organoleptik (duyusal) incelemeye dayalı objektif kriterler ile belirlenmektedir (Ermiş,2008). Ürünlerin tazelik açısından değerlendirilmesi yapılırken etin yapısı, derisi, gözleri, kokusu, solungaçları gibi kriterler dikkate alınmaktadır. Bu kriterler 2406/96 (AT) sayılı Tüzük de yer alan Ek-I’ de ayrıntılı olarak belirtilmektedir (Söz konusu ek tez içerisinde EK 3’ de verilmektedir). Organoleptik inceleme sonucunda ürünler Ekstra, A ve B şeklinde tazelik kategorilerine göre sınıflandırılmaktadır (Anonymous 16).

Balık, kıkırdaklı balıklar, kafadan bacaklılar ve Norveç istakozu için Ekstra, A veya B, karides için Ekstra veya A, canlı Norveç istakozu için E şeklinde sınıflamalar mevcuttur. İnsan tüketimine uygun olmayan balıklara ilişkin kriterler ise, “Kabul Edilemez” kategorisinde değerlendirilmektedir (Ermiş 2008).

Tüzük her bir parti ürünün aynı tazelik derecesine sahip olan ürünlerden oluşmasını gerektirir. Küçük miktarlarda ürün içeren partilerde ise ürünlerin aynı tazelik derecesine sahip olma özelliği aranmaz. Bu partiler en düşük tazelik kriteri altında sınıflandırılırlar. Her bir partinin üzerinde ürün grubunun tazelik kategorisini belirten, en az 5 cm yüksekliğindeki karakterlerle yazılmış etiketlerin bulunması zorunludur (Anonymous 16).

Boyut kategorileri

Ortak pazarlama standartları kapsamında bir diğer kriter boyut kategorileridir. Boyut kategorileri, ürünlerin ağırlıklarına, küçük türler için ise kilo başına düşen ürün sayısına göre sınıflandırılmayı sağlar. Ancak karides ve yengeçler gibi kabuklularda kabuk genişliğine göre yapılan ölçümlere göre boyut kategorilerinde sınıflandırma yapılır. Boyut kategorileri ve bu kategorilere ait sınıflandırmalar tüzükte Ek II’de ayrıntılı şekilde belirtilmektedir (Anonymous 16). (Söz konusu ek tez içerisinde EK 4’de verilmektedir)

Söz konusu tüzüğe göre, karaya çıkarılan her bir parti ürün istenilen boyut kategorilerine uygun olmalıdır. Ancak küçük partilerdeki ürünlerin piyasaya sunulması için her bir ürünün aynı kategoride olması gerekmektedir.

Boyut kategorilerinde de tazelik kategorilerinde olduğu gibi, her bir partinin üzerinde ürün grubunun boyut kategorisini belirten açık, en az 5 cm yüksekliğindeki karakterlerle yazılmış etiketler olmalıdır. Her bir parti ürünün net ağırlığının kg. cinsinden açık ve okunur şekilde partinin üzerine işaretlenmesi gerekmektedir (Anonymous 16). Ortak piyasa standartlarını oluşturan ürünlerin tazelik ve boyutlarına yönelik kurallara uyulması, üye devletler tarafından yapılacak kontrollerle sağlanır.

Üçüncü ülkelerden gelen ürünler

Ortak pazarlama standartları birlik dışından gelen ürünler için de aynı şekilde uygulanmaktadır. Üçüncü ülkelerden gelen ürünlerin bu standartlarla uyumlu olmalarının birlik piyasasının adil bir rekabet ortamını ve standardı sağlaması açısından büyük önemi vardır.

2406/96 sayılı tüzükte; üçüncü ülkelerden gelen ürünlerin AB pazarına ancak aşağıda belirtilmiş olan bilgiler açık ve okunaklı bir şekilde belirtilmiş ambalajlarla sunulduğunda kabul edilebileceği belirtmektedir;

1. Ürünün menşenin en az 20 mm. yüksekliğinde Latin harfleriyle basılmış olması,
2. Ürünün bilimsel ve ticari ismi,
3. Tazelik ve boyut kategorileri, ve sunum,
4. Ürünün kg. cinsinden net ağırlığı,
5. Balık boylama ve gönderim tarihi,
6. Ürünü gönderenin adı ve adresi.

Söz konusu özellikleri taşımayan ambalajlanmamış ürünler birlik içerisindeki piyasada pazarlanamamaktadır (Anonymous 16).

Tüketici bilgisi

OPD'nin bir diğer önemli unsuru tüketici bilgisi başlığıdır. Tüketici bilgisi ile tüketiciye ya da avcılık ve su ürünleri yetiştiriciliği ürünleri satan toptan gıda dağıtım şirketlerine, hangi bilgileri sağlamaları gerektiği bildirilmiştir. Böylece AB içerisinde tüketicilerin bilinçli satın alma seçimleri yapmaları sağlanmaktadır (Anonymous 10). Bu kapsamda, birlik içerisinde pazarlanan avcılık ve yetiştiricilik ürünleri, menşelerinden veya pazarlama yöntemlerinden bağımsız olarak sadece uygun markalama ve etiketlemeye sahip ise nihai tüketiciye veya toptan gıda dağıtım şirketine satışa sunulabilmektedir (Anonymous 36).

104/2000 AB sayılı bir önceki OPD tüzüğü, tüketicilere ürünlerin ana özellikleri konusunda asgari bilgi verilmesi yaptırımını getirmiştir. OBP'sına yönelik yapılmış olan reformla birlikte getirilen 1379/2013 AB sayılı yeni OPD tüzüğü ise tüketici bilgisi ile ilgili yaptırımları genişletmekte ve kapsamını artırmaktadır. Komisyon tüketicilere daha

sağlıklı bilgi sağlayarak ürünlerin güvenilirliği ve pazarlanmasına yönelik etkinliğini artırmanın daha fayda yaratacağını düşünmektedir.

Tüzük gereğince balıklar, yumuşakçalar, kabuklular ve algler için geçerli olan yeni kurallar uyarınca, tüketicilere veya toptan gıda dağıtım şirketlerine satılan ürünlerle ilgili bazı zorunlu bilgiler istenmektedir. Bunun yanı sıra üreticiler ürün etiketlerinde çevresel, sosyal veya etik konularla ilgili zorunlu olmayan bilgilere de yer verebilmektedirler (Anonymous 13).

Avcılık ve su ürünleri yetiştiriciliği ürünlerinin tüketicilerin bilgilendirilmesine dair oluşturulmuş hükümleri hem OPD yönetmeliğince hem de 1169/2011 AB sayılı Tüketicilere Gıda Bilgisinin Sağlanmasına ilişkin tüzük (FIC) uyarınca düzenlenmektedir. FIC yönetmeliğini tamamlayıcı özellikte olan ve söz konusu hükümlerin herhangi birini değiştirmeyen yeni hükümler 13 Aralık 2014 tarihinden itibaren birlik içerisinde uygulanmaktadır (Anonymous 5).

1169/2011 AB sayılı yönetmelik saklı kalmak kaydıyla, avcılık ve su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinin, kökenlerinden veya pazarlama yöntemlerinden bağımsız olarak, nihai tüketiciye ya da bir toptan gıda dağıtım şirketine satışa sunulabilmesi için birlik bünyesinde pazarlanan ve OPD tüzüğün Ek I' inin a, b, c ve e bentlerinde belirtilen (söz konusu ek tez içerisinde EK 3 de verilmiştir) bilgileri taşıması gerekmektedir (Anonymous 36).

Zorunlu bilgiler

Türlerin ticari isimleri ve bilimsel adları

Avcılık ve yetiştiricilik türlerinin, hem ticari isimleri hem de bilimsel adları etikette gösterilmelidir. Bu isimler her bir AB ülkesi tarafından yayınlanmış olan resmi liste ile örtüşmelidirler. Bu nedenle her üye ülke kendi ülkesinde avlanan veya yetiştirilen türlerin bilimsel isimlerini, resmi dilde ya da ilgili üye devlet'in dilleri, yerel ya da bölgesel olarak kabul edilen ya da izin verilen diğer isim ya da isimlerini yayınlamakla yükümlüdür (Anonymous 36).

Üretim Yöntemi

Zorunlu bilgilerde üretim yönteminin aşağıda belirtilen şekilde tanımlar kullanılarak gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir.

'... avlanmıştır' yada '.....tatlı suda avlanmıştır' veya '.....yetiştirilmiştir'

Aynı türün karışık ürünleri ve farklı üretim metotları her bir grup için üretim yöntemleri şeklinde gösterilmelidir (Anonymous 36).

Ürünün avlandığı ya da yetiştirildiği bölge

Yine tüketicilerin bilgilendirilmesi amacıyla, ürünün avlandığı ya da yetiştirildiği bölge için aşağıda belirtilen hususlar istenmektedir:

1. Denizde avlanan balıkçılık ürünlerinde, FAO balıkçılık bölgelerinde kaydedilen alt bölge veya sınırların isimlerinin yanı sıra tüketicilerin anlayabileceği şekilde bölgelerin ismi ya da bu bölgeyi gösteren bir harita veya resimli diyagram veya bu gereklilikte değişiklik yaparak, Kuzeydoğu Atlantik (FAO Balıkçılık Alanı 27) ve Akdeniz ile Karadeniz (FAO Balıkçılık Alanı 37) dışındaki sularda avlanan balıkçılık ürünleri için FAO balıkçılık alanının ismi,
2. Tatlı sularda avlanan balıkçılık ürünlerinde, su kaynağının üye devletteki başlangıç noktasına, ya da ürünün üçüncü ülkedeki kaynağına olan referansı,
3. Yetiştiricilik ürünlerinde, ürünün nihai ağırlığının yarısından fazlasına ulaştığı veya yetiştirme döneminin yarısından fazlasını, kabuklularda ise nihai yetiştirme dönemini ya da en az altı aylık büyütme evresini geçirdiği üye devlet ya da üçüncü ülkeye olan referansı belirtilmelidir (Anonymous 36).

Avcılıkta kullanılan av aracının çeşidi

Avcılıkta kullanılan av aracının çeşidi için bilgilendirme de zorunlu bilgiler içinde yer almaktadır. Ürünü avlamada kullanılan av aracı ve metodu ile ilgili bilgilendirmede, kanunda belirtilen avcılık yöntemlerinin kullanıldığı belirtilmelidir. Aynı tür ya da farklı türlerin avlama yöntemlerinin her biri için ayrı ayrı bilgilendirme yapılmalıdır (Anonymous 36).

Ürünün çözülmüş olup olmadığı bilgisi

Tüketicilere ürünün çözülmüş çözülmeyeceği ile ilgili de bilgi verilmelidir. Nitekim etiketler, ürünün çözülmüş olup olmadığını göstermek zorundadır. Önceden paketlenmiş ürünlerde, bu bilgiye ürünün ticari adı da eşlik etmelidir. Önceden paketlenmemiş ürünler de buna gerek yoktur ancak, bilbordlar ve posterlerde gösterilmelidir.

Söz konusu bilginin bulundurulması yönündeki zorunluluk aşağıdaki durumlarda uygulanmamaktadır:

1. Nihai ürünün içeriği,
2. Üretim sürecinde dondurmanın teknolojik olarak gerekli olduğu gıdalara,
3. 853/2004 sayılı Tüzüğün 8. Kısım Ek 3'ü ile uyumlu olarak sağlık güvenliği için önceden dondurulmuş balıkçılık ve yetiştiricilik ürünlerine,
4. Tütsüleme, tuzlama, pişirme, salamura yapma, kurutma süreçlerinden veya bu süreçlerden önce çözülen avcılık ve yetiştiricilik ürünlerine (Anonymous 36).

Gerektiği durumlarda son kullanma tarihi ibaresi

1. Tüzüğe göre, önceden paketlenmiş, yüksek bozunurluğu olmayan ürünler son kullanma tarihini göstermek zorundadırlar. Yüksek bozunurluğu olan ürünler ‘... tarihinden önce tüketiniz ‘ tarihini belirtmek zorundadırlar.
2. Son kullanma tarihi, canlı çift kabuklu yumuşakçalar için ‘bu canlılar satıldıklarında canlı olmalıdırlar’ etiketiyle değiştirilmelidir.

Önceden paketlenmemiş avcılık ve yetiştiricilik ürünleri için gereken zorunlu bilgiler, satış sırasında nihai alıcıya panolar ve afişler gibi ticari bilgilendirme araçları ile de sağlanabilmektedirler (Anonymous 36).

Zorunlu bilgiler 1169/2011 (AB) sayılı FIC tüzüğu ile tamamlayıcı nitelik taşımaktadır. OPD hükümleri tarafından getirilen zorunlu bilgilere ek olarak söz konusu FIC tüzüğüne göre de ürünün net ağırlığı ile işletmenin adı ve adresi de etikette bulunmalıdır. Ürünün depolanma şartları ve son kullanma tarihi de etiket üzerinde bulunması zorunludur (Anonymous 18).

Net ağırlık

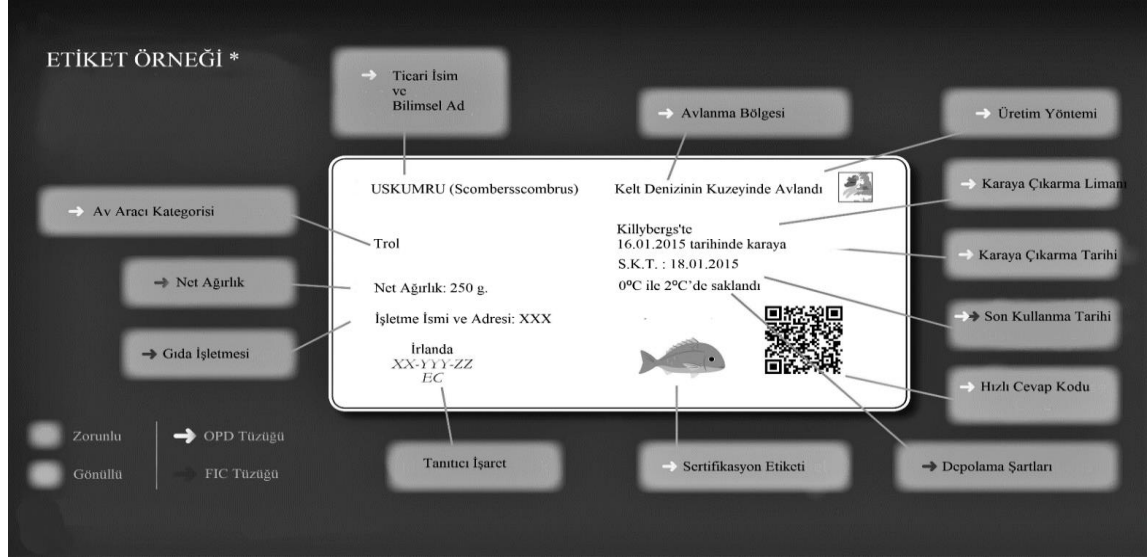
1. Bu bilgi gram ya da kilogram cinsiyle belirtilebilir. Katı bir gıda sıvı bir ortamda olsa dahi gıdanın süzölmüş net ağırlığı verilmelidir.

Depolama ve kullanım koşulları

Ek olarak özel depolama şartı ve /veya kullanım şartı var ise paket üzerinde gösterilmelidir.

İşletme adı (ticari unvanı) ve adresi

Yine tüzüğe göre gıda bilgilerinden sorumlu olan işletmenin adı, adresi ve gıda kimin adına satılacak ise bu bilgiler de mutlaka belirtilmelidir. Eğer işletme AB içerisinde değil ise adı ve adresi verilmelidir.

Şekil 4.7. İşlenmemiş ve Paketlenmemiş Taze Ürünler İçin Etiketleme Örneği (Anonymous 29)

Söz konusu bilgilere ek olarak önceden paketlenmiş ürünler bileşen listesini gösteren bilgileri de içermelidir. İçeriklerin tümü ağırlık azalış sırasına göre 'içindekiler' başlığı altında gösterilmelidir. Nitekim 13 Aralık 2016 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Gıda Beyannamesinin de ürünlerin paketleri üzerinde bulunması gerekmektedir. Beyannamede;100 gr ya da 100 ml ürünün içerdiği enerji değerini ve yağ, karbonhidrat şeker, protein ve tuz miktarı ile birlikte, vitamin mineral ve diğer belirtilen maddeler de bunun içine dahil edilebilir. Tanımlama ise 'porşiyon başına' ya da referans alım yüzdesi olarak da ifade edilebilir. Bunlardan başka aşağıdaki bilgilerde pakete eklenmelidirler:

1. Paketlenmiş ürünler de kullanılmış olan gazlar gibi konularla ilgili bilgiler
2. Dondurma tarihi
3. Ürünlerdeki eklenmiş su miktarı
4. Allerjenler
5. Ülkenin adı, üretimin oluşturulduğu kuruluşun onay numarası ve AB kısaltması veya AB dilindeki çevirisi ile tanımlama işareti (Anonymous 29).

1224/2009 AB sayılı Tüzüğün 58(8). maddesinde belirtilen değeri aşmamak kaydıyla, üye devletler teknelerden direkt tüketiciye satılan küçük miktardaki ürünleri, belirtilen gerekliliklerden muaf tutabilmektedir (Anonymous 17).

Aynı zamanda yasa 13.12.2014'ten önce etiketlenen veya markalanan ve söz konusu maddeler ile uyumlu olmayan balıkçılık ve yetiştiricilik ürünlerinin stoklar tükenene kadar pazarlanabilmelerine izin vermektedir.

Gönüllü bilgiler

OPD ve FIC yönetmeliğince, zorunlu bilgilere ek olarak, açık ve kesin olmak kaydıyla gönüllü ek bilgiler de tüketicilere verilebilir. Bu bilgiler:

1. Avcılık ya da yetiştiricilik ürünlerinin hasat tarihleri
2. Balıkçılık ürünlerinin karaya çıkarma veya ürünlerin çıkartıldığı limanlara dair tarihler
3. Av araçlarının türlerine ilişkin daha detaylı bilgiler
4. Denizde avlanan balıkçılık ürünlerinde, avlanan teknenin bayrak devletine ilişkin ayrıntılar
5. Çevreyle ilgili bilgiler
6. Ahlaki ve sosyal bilgiler
7. Yetiştiricilikteki üretim teknikleri ve uygulamaları hakkında bilgiler
8. Ürünlerin besin içeriğine ilişkin bilgiler şeklinde sıralanabilir

Söz konusu bilgilerin bir kısmını veya tümünü özetleyen hızlı bir yanıt kodu (QR) etikete istenildiğinde eklenebilmektedir. Ancak, isteğe bağlı bilgiler, markalama ve etiketlemeye ilişkin zorunlu bilgilerin alanına zarar verecek şekilde belirtilemez. Onaylanamayacak olan hiçbir bilgi de isteğe bağlı olarak gösterilememektedir (Anonymous 36).

Eko etiketler

Bir başka gönüllü bilgilendirme çeşidi ise eko etiketlerdir. Son 20 yıldır AB içerisinde farklı sektörlerde kullanılan eko etiketlere yönelik çalışmalar söz konusudur. Avcılık ve yetiştiricilik ürünlerindeki eko etiketler, menşinden bağımsız olarak birlik içerisinde bulunan ürünlerin ekolojik sürdürülebilirliği hakkında tüketicilere bilgi sağlama olanağı sunmaktadır. Bu nedenle Komisyon tarafından, üye devletlere ve paydaşlara danışılarak 1 Ocak 2015 tarihi itibarıyla Avrupa Parlamentosu ve Konsey'e, birlik asgari şartlarının belirlenmesi hakkında, avcılık ve su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinde 'eko etiketleme taslağı' üzerine fizibilite raporu sunulmasına karar verilmiştir (Anonymous 36).

Nitekim avcılık ve yetiştiricilik ürünleri için oluşturulan bir AB eko etiket taslağı hakkında hazırlanmış olan Komisyon raporu Mayıs 2016 da yayınlanmıştır. Ancak, bu rapor Avrupa Parlamentosu ve Konsey tarafından halen değerlendirilme aşamasındadır (Anonymous 13).

Rapor da eko-etiketlerin birlik içerisindeki mevcut durumuna dair bilgiler verilmiş, eko etiketli ürünlerin pazar durumu, bu etiketler ile ilgili gündeme getirilen ana konular üzerinden açıklanmış, etiketlerin taslaklarına ilişkin olası eylem planı seçenekleri sunulmuş ve bunların fizibiliteleri ile ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir.

Yukarıda belirtildiği üzere eko-etiketler, tüketicilere gönüllü olarak verilen bir bilgilendirme çeşididir. Eko-etiketlerin geliştirilmesi sadece avcılık ve yetiştiriciliği ürünlerine özel bir uygulama değildir. Söz konusu etiketler son yirmi yıl içinde kamu ve özel programlar dahilinde bir dizi farklı alanda geliştirilmişlerdir. Avcılık ve yetiştiricilik ürünlerine yönelik eko etiketlerin, organik ürün sertifikasyonları dışında yasal mevzuatta ayrı bir düzenlemesi mevcut değildir. Tüketicilerin bilgilendirmesi için gönüllü olarak verilen bilgilere uygulanan, yasal mevzuat altında değerlendirilirler ve söz konusu bilgiler açık ve kesin olduğu sürece uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir. Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü'nün (FAO) tanımına göre, eko etiketler, ürünlere söz konusu üretim sürecinin koruma ve sürdürülebilirlik standartlarına uygunluğuna göre yapılmış olduğunu belgeleyen bir logo veya bu konuda beyanda bulunmak adına bir tür haktır. İlgili sertifikalandırma süreci, üretim sürecinin belirtilen şartlara uygun olduğuna dair güvence için üçüncü tarafça gerçekleştirilmektedir. Piyasaya sunulan eko etiketli ürünlerin sertifikalı kaynaklardan geldiğinden emin olmak için hem ürünlerin hem de sertifikasyonlarının izlenebilirliğini sağlamak adına bir dizi önlem uygulanmaktadır (Anonymous 41).

Balıkçılık sektöründe eko etiketlemelerin 1990'larda başlatıldığı söylenebilir. Ancak, avcılık ve yetiştiricilik ürünleri için söz konusu etiketleme kriterleri farklılık göstermektedir. Nitekim bu iki sektör için farklı sürdürülebilirlik unsurları dikkate alınmaktadır. Avcılıkta odak noktası esas olarak stokların korunması üzerine iken, su ürünleri yetiştiriciliğinde çoğunlukla doğal ekosistemlerin bozulması ve su kirliliği gibi üretim süreci sonucunda ortaya çıkabilecek potansiyel olumsuz dışsal sorunlar üzerinde durulmaktadır.

Günümüzde, avcılık ve yetiştiricilik sektöründe kullanılan eko-etiketler birçok amaca hizmet etmektedirler. Söz konusu etiketler, perakendecilere sattıkları ürünlerin sürdürülebilirliği konusunda güvence verirler. Perakendeciler bu güvenceyi, tüketici bilgilendirme kampanyalarında sürdürülebilirlik unsurlarını vurgulamak amacıyla kullanıp, marka imajını koruyarak avantaj sağlamakta, tüketicileri ürünün sürdürülebilirlik performansı hakkında bilgilendirmektedirler. Eko etiketler aynı zamanda pazardaki ürünlerin farklılaşmasına izin vererek ve tüketicilerin seçim yapmalarını kolaylaştırmaktadır (Anonymous 41).

AB, eko etiketli ürünleri için büyük bir pazar konumundadır. Bununla birlikte, eko etiketli ürünlerin pazar performansı üye devletler arasında önemli ölçüde değişiklik göstermekte ve giderek dondurulmuş veya işlenmiş ürünlere yoğunlaşmaktadır. Denizel ürünlerin ana tüketicileri eko-etiket taşıyan ürünlerin ana alıcıları değildirler. Tüketicilerce taze ürünler satın alındığı Fransa, İtalya, Portekiz ve İspanya gibi ülkelerde eko-etiketler ve sertifikalar marjinal bir rol oynamaktadır. Almanya, İngiltere gibi ülkelerde ise eko-etiketli ürünler tercih sebebi olup, pazarı iyi bir şekilde tesis edilmiştir.

Raporda pazarların mevcut durumuna yönelik bilgilere ek olarak, avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin mevcut eko-etiketleriyle ilgili 3 temel duruma dikkat çekilmektedir:

Birinci durum etiketlerin güvenilirliği konusudur. Eko etiketler çevresel açıdan yapılandırılmış tüketici bilgilendirilmesi çeşidini temsil etmekte ve güvenilirlikleri standartların ve sertifikasyon sürecinin de dahil olduğu yapıya dayanmaktadır.

Perakendeciler için eko etiketlerin güvenilir olması marka imajı nedeniyle olup, kendi güvenilirliklerini de etkileyen önemli bir unsurdur.

İkinci durum, ürünlerin üzerindeki çoklu mesajlar sonucunda oluşabilecek olası karışıklıklardır. Rapor söz konusu karışıklığı çoğunlukla eko etiketlere yönelik algının artmasına ve söz konusu etiketlerin tüketicileri bilgilendirilmesine yönelik yapılmış diğer işlemlerden ayırt edilememe eğilimine bağlamaktadır. Diğer bir karışıklık sebebi olarak, eko etiketlerin içeriği ve kapsamındaki farklılığından kaynaklanabilecek durumlar öngörülmektedir. Hatta raporda potansiyel karışıklığın tedarik zincirindeki tüm seviyelere nüfuz edebileceği belirtilmektedir. Üreticilerin, perakendecilerin seçimlerine ve her bir pazarın belirli özelliklerine bağlı olarak, hangi eko-etikete yönelik sertifikasyon talep edeceklerini bilemeyeceklerinin, tüketicilerin de her bir eko-etiketin ne anlama geldiğinin farkında olamayacaklarının dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir. Yine, hangi özel çevresel yöne odaklanılacağı ve mesajın nasıl iletileceği sorunu da ele alındığında, bu durumun çoklu sertifikalara ve farklı mesajlara yol açabileceği ve bunun da operatörler için ek maliyetlere ve iddiaların güvensizliğine yol açarak bir dezavantaj oluşturabileceği bildirilmektedir.

Üçüncü durum ise pazara girişte oluşabilecek maliyetler konusudur. Bu kapsamda eko-etiket şemaları altındaki sertifikaların incelenmeleri, kontrolleri ve değerlendirmeleri gerekmektedir. Bu süreçler ise üreticiler için satış fiyatlarına yansıtılamayacak maliyet ve çeşitli idari yükler anlamına gelmektedir. Etiket logosu gibi konularda da ek maliyetler söz konusu olabilmektedir. Sertifikasyon süreçleri ile bağlantılı olarak oluşabilecek bu maliyetlerin özellikle küçük ölçekli üreticiler için önemli olacağının altı çizilmektedir.

Tüm bunlara ek olarak üreticilerin ve tüccarların, belirli pazarlara satış yapabilmeleri için belgelendirilmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda, üreticilerin ürünlerini farklılaştırmaları ve yeni pazarlara erişmeleri için sertifikaların oldukça büyük bir önemi olduğu belirtilmiştir (Anonymous 41).

Raporda son olarak avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinde eko-etiket kullanımıyla ilgili 3 eylem seçeneği sunulmuş ve bu eylem seçenekleri aşağıdaki belirtildiği şekilde tanımlanmıştır:

Seçenek 1: Uygulanmakta olan mevzuatın değiştirilmemesi ve söz konusu mevcut araçların daha etkin kullanımı;

Bu durum mevcut yönetmelikteki kontrollerin güçlendirilmesi, mevcut araçların kullanılmasına destek sağlanması olarak tanımlanmıştır. (örneğin EMFF fonu 68 maddesinde yer alan pazarlama tedbirleri kapsamında). Gönüllü bilgilendirmelere yönelik değerlendirilme ve kontrollerin yapılıyor olmasının, eko etiketlerin güvenilirliği konusunda olumlu etki yaratacağı ve bu durumun hem gıda işletmeleri hem de tüketiciler için fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Birden fazla mesaj nedeniyle kaynaklanabilecek karışıklıklardan kaçınmak için ise bu bilgilerin paylaşımına yönelik bir sınır getirilmesi öngörülmektedir. İşletmeler için oluşabilecek maliyetler kapsamında, mevcut finansman fırsatlarının etkili bir şekilde kullanılmasının, üreticilerin yeni pazarlara erişebilmelerini sağlarken, belgelendirme için harcayacakları maliyetleri de azaltabileceği düşünülmüştür. AB içerisindeki üreticilere EMFF kapsamında ve kalkınmakta olan ülkelerdeki üreticilere de kalkınma programları aracılığıyla sertifikasyonlarla için destek sağlanmaktadır. Söz

konusu eylem planına dair gönüllü bilgilendirme taleplerinin mevzuata uygunluğunun kontrolünün ek bir finansman getirilebileceği de ayrıca belirtilmiştir.

Seçenek 2: Balıkçılık ve yetiştiricilik ürünleri için AB tarafından belirlenen minimum şartlar

Bu seçenekte AB'nin avcılık ve yetiştiricilik ürünleri için sürdürülebilirlik taleplerine ilişkin asgari şartları belirlenmiştir. Eylem kapsamında, çevresel iddialar üzerindeki olası karışıklık ele alınarak, böylece tüketicilerin eko etiketlere yönelik güvensizliklerinin azaltılması amaçlanmıştır. Ancak bu seçenekte üreticileri belgelendirme süreci sebebiyle oluşabilecek maliyetler konusu değerlendirmeye alınmamıştır.

Seçenek net bir sürdürülebilirlik tanımı yapmakla ilgili olup, FAO yönergeleri ve OBP'nin halihazırdaki göstergeleri altında yer alan sürdürülebilirlik tanımlarını göz önüne almaktadır. Seçenek ile AB içerisinde iki farklı su ürünleri üretim metodu olan, avcılık ve yetiştiricilik için doğal farklılıkları da göz önüne alarak iki farklı sürdürülebilirlik standardı oluşturmak amaçlanmıştır. Böyle bir yaklaşım, standartların periyodik olarak gözden geçirilmesi de dahil olmak üzere kapsamlı bir hazırlık ve danışmanlık sürecini ve AB tarafından yeni yasama eylemlerinin kabul edilmesini gerektirmektedir.

Seçenek 3: AB kapsamında bir eko-etiket şemasının oluşturulması

Avcılık ve yetiştiricilik ürünleri için birlik kapsamında kendi kendine yetebilen gönüllü bir eko-etiket şemasının oluşturulması, gereksinimlerin karşılanması anlamına gelmektedir. Bu anlamda, gözden geçirme, belgelendirme, etiketleme ve uyumsuzluk çözümü prosedürlerinin de yeni düzeni teşvik edecek tedbirlerle birlikte geliştirilmesi de gerekecektir. Kapsam birlik içerisindeki, menşelerinden bağımsız avcılık ve su ürünleri yetiştiriciliği ürünlerini kapsamaktadır. AB'nin balık tüketiminin% 65' ne yakını ithal ettiği, gelişmekte olan ülkelerin arzının önemli bir bölümünü oluşturduğu dikkate alındığında, sektör için özellikle önemlidir. Nitekim bu alandaki eylemlerin, eko etiketlerin güvenilirliği açısından olumlu etkiler yaratacağı, çünkü kamu düzeninin varlığının daha yüksek standartlara ve sertifikalandırma performanslarına yol açtığı düşünülmektedir. Bu şekilde Kamu eko-etiketinin piyasadaki varlığının, çevresel iddiaların içeriğine ilişkin karışıklığı da azaltabileceği planlanmaktadır. Bununla birlikte, tüketicilerce tanınan etiketlerin bulunduğu yerde zaten pazara gireceği, bu nedenle diğer çevresel bilgi türlerinin sağlanması üzerinde herhangi bir etkisi olup olmayacağının açık olmadığı da bildirilmektedir.

Birlik kapsamında oluşturulmuş bir eko etiket şeması pazardaki eko etiketlerin çoğalmasını durdurmayacaktır. Belki de pazara yeni bir etiket daha sunarak karışıklığın artmasına sebep olabileceği, özellikle organik logonun etkisini zayıflatabileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan, avcılık ve yetiştiricilik ürünleri için özel bir kamu eko etiketinin bulunması, üreticiler ve perakendeciler için hali hazırda mevcut olan seçenekler dizisini genişletebilir. Söz konusu durum, özel eko-etiketlerin çok baskın hale gelmesi riskini azaltabilir olarak görülmektedir. Bu nedenle bu seçeneğe yönelik uygulamaların yeni bir mevzuatın kabul edilmesini ve bununla birlikte şemanın yönetimine yönelik olarak kaynak tahsisini gerektireceği belirtilmektedir(Anonymous 41).

Raporda ayrıca bugün birlik içerisinde yaygın olarak kullanılmakta olan özel etiketler hakkında da güncel rakamlara yer verilmiştir. Buna göre Deniz Koruma Konseyi (Marine Stewardship Council- MSC) tarafından 2014 yılı içerisinde balıkçılık yoluyla elde edilmiş 8.8 milyon ürünün, Deniz Dostu (Friend of the Sea -FoS) tarafından 2011 yılında yaklaşık 10 milyon ton ürünün, Global Gap Su Ürünleri Standartları (Global G.A.P. Aquaculture Standards) tarafından 2013 yılında 2 milyon tondan fazla ürünün, Su Ürünleri Yönetim Konseyi (Aquaculture Stewardship Council-ASC) tarafından ise 2014 yılında 400.000 tondan fazla ürün sertifikalandırıldığını belirtmektedir. Bahsi geçen sertifikalandırma kuruluşları belirli türler üzerinde uzmanlaşmışlardır (Anonymous 41).

Birlik içerisinde ASC su ürünleri yetiştiricilik ürünlerini, ekolojik olarak sertifikalandıran kuruluşlardan bir tanesidir. Su Ürünleri Yönetim Konseyi (ASC), 2010'da Dünya Vahşi Yaşam Fonu (WWF) ve Hollanda Sürdürülebilir Ticaret Girişimi (IDH) tarafından kurulmuştur. Geniş çeşitlilikte su ürünleri yetiştirme sürecini kapsamakta ve sorumlu bir üretim sağlamak için balıkçılığın hem çevresel hem de sosyal yönlerini göz önünde bulundurmaktadır. Nitekim, ASC standartların yasal uyumu, doğal çevre ve biyoçeşitliliğin ve su kaynaklarının korunması, tür ve yabani popülasyon çeşitliliğinin korunması, hayvan yemi ve diğer kaynakların sorumlu kullanımı, hayvan sağlığı, sosyal sorumluluk prensiplerini kapsamaktadır (Anonim 6).

Global gap

Global Gap Su Ürünleri Yetiştiricilik Standardı, tarım sektöründe bir kalite sistemi olarak değerlendirilen Global Gap'ın su ürünleri yetiştiriciliği için oluşturulmuş olan bölümüdür. AB içerisinde her geçen gün daha da önem kazanmakta, hatta tüm dünyada geçerli bir standart olma yolunda ilerlemektedir. Global Gap belgeli ürünler AB içerisinde perakendecilerin tüketicilerine sağladıkları bir ürün izleme güvencesi olup, bağımsız bir üçüncü kuruluş tarafından verilmektedir.

Dünya Ticaret Örgütü tarım ürünleri dış ticaretinde 'Hayvan ve Bitki Sağlığı' konusunda uluslararası standartların korunması amacıyla, gıda güvenliğine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı bir anlaşma oluşturmuştur. Sağlık ve Bitki Sağlığı Önlemleri Anlaşması (Sanitary and Phytosanitary Measures - SPS Agreement)'nin ilki gıdada Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları (HACCP), diğeri ise tarımsal üretimde uygulanmak üzere 'İyi Tarım Uygulamaları (İTU)' anlamına gelen GAP (Good Agricultural Practices)'tir.

Dünya Gıda Teşkilatı (FAO) da İyi Tarım Uygulamaları (İTU)'nın prensipleri üzerine de çalışmalar yapmıştır. Nitekim AB ülkelerindeki büyük perakendeciler bir araya gelerek Avrupa Perakendeciler Ürün Çalışma Grubunu (EUREP) oluşturmuş ve 1999 yılında yaş meyve ve sebzede iyi tarım uygulamalarının esasları ile ilgili EUREPGAP (Avrupa Perakendeciler Ürün Çalışma Grubu İyi Tarım Uygulamaları) Protokolü'nü hazırlamışlardır (Anonim 9).

Global Gap temelini 1997 yılında kurulmuş olan EUREP oluşumundan ve söz konusu EUREP GAP Protokolünden almaktadır. EUREP GAP standartları üreticilerin Avrupa Birliği'nde kabul edilen gıda güvenliği, sürdürülebilir üretim yöntemleri, işçi ve hayvan sağlığı ve üretim materyallerinin sorumlu kullanımı kriterlerine uymalarına yardımcı olmuştur. Kurulumunu takip eden 10 yıl boyunca AB dışına da yayılmış küreselleşmenin

etkisiyle dünyanın dört bir yanındaki üretici ve perakendeciler için bir kriter oluşturmaya başlamıştır. 2007 yılında küresel erişimi sağlamak, uluslararası İyi Tarım Uygulaması standardı olmak hedefiyle EUREPGAP adını Global Gap ile değiştirmiştir (Anonymous 27).

Global Gap, tarladaki üretime odaklanan, entegre tarım prensiplerini benimseyen,

1. HACCP ve ISO 9001 (Gıda güvenliği ve kalite açısından),
2. ISO 14001(Çevre yönetimi açısından)
3. OHSAS 18001 standartları (İş sağlığı ve Güvenliği açısından)

ile de paralellik gösteren ve tüketicinin talep ettiği asgari güvenlik şartlarını tanımlamaktadır (Anonim 9).

Global Gap'ın temel ilkelerini yüksek gıda kalitesi sağlamak, üretim verimini yükseltmek, çevreyi korumak, doğal kaynakların kullanımını optimize etmek, geleneksel tarım yöntemleri ile mevcut en iyi teknolojiyi kombine ederek, üreticilerin, yerel halkın ve toplumun yaşam standardını yükseltmek gibi konular oluşturmaktadır (Anonim 9).

Global Gap'ın su ürünleri yetiştiriciliği için oluşturulmuş standartlar ise mevcut Global Gap standartları ile uyumlu olarak yasal uyum, gıda güvenliği, işçi sağlığı ve güvenliği, hayvan refahı, çevresel ve ekolojik önlemler gibi başlıkları kapsamaktadır.

Su ürünleri yetiştiriciliği için oluşturulmuş ilkeler, kuluçkahane ve çiftliklerde yetiştiriciliği yapılan balık, kabuklu ve yumuşakça türleri için geçerli olup plaktonik evreden, yumurta, anaç ve yem tedarikçisine, hasattan ve işlemeye kadar tüm üretim zincirini kapsamaktadır. Global Gap, gözetim zinciri standardı ile çiftçilikten perakendeciye kadar tüm üretim ve tedarik zinciri boyunca ürünün durumunu belirleyerek, su ürünleri üreticilerine yüksek düzeyde izlenebilirlik ve bütünlük sağlamaktadır (Anonymous 39).

İzlenebilirlik İyi Tarım Uygulamalarının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu anlamda su ürünleri yetiştiriciliği ürünleri için getirilen standartlarda içerisinde izlenebilirlik sürecin en önemli kısımlarından birini oluşturmaktadır. İzlenebilirlik, üretim sürecinin tüm aşamalarında çevresel, sosyal, gıda güvenliği standartlarına uyulduğunu gösterir. Global Gap belgeli tesisler bilgileri belgelemek için gerekli verileri elektronik veya kağıt olarak saklamakla yükümlüdürler (Anonim 9).

Rekabet kuralları

Avrupa Birliği'nin İşleyişine Dair Antlaşma (TFEU) 'nın 10'den 106'ya kadar olan maddeleri ve bunların uygulama hükümleri ile ilgili TFEU'nun 101(1). ve 102. maddelerinde belirtilen ticari anlaşmalara, kararlara ve uygulamalara yönelik olan rekabet kuralları, avcılık ve yetiştiricilik ürünlerini de kapsamaktadır. Ancak bu rekabet kurallarının uygulanmasına ilişkin istisnayı durumlar da söz konusudur. Nitekim söz konusu kurallar TFEU'nun 101. maddesinin 1. paragrafı, avcılık ve yetiştiricilik

ürünlerinin üretim veya satışına ya da balıkçılık ve yetiştiricilik ürünlerinin depolanması, bakımı ya da işlenmesi için müşterek tesislerin kullanımına ilişkin olan unsurlar ile uyumlu olan üretici örgütleri anlaşmaları, kararları ve uygulamaları için gerekmemektedir (Anonymous 36).

Aynı şekilde; TFEU'nun 39. maddesinde yer alan amaçları gerçekleştirmek ve sabit bir ücret uygulaması, için, birlik içinde piyasaların bölünmesine sebebiyet vermeyen, rekabeti dışlamayan, ürünlerin önemli bir kısmı itibariyle rekabeti ortadan kaldırmayan, OBP'nin amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olmayan şekillerde rekabeti kısıtlama, branşlar arası örgütlerin anlaşmalarına, kararlarına ve uygulamalarına gerek duyulmamaktadır (Anonymous 36).

Pazar bilgisi

AB, 1379/2013 AB sayılı tüzük, AB içerisindeki avcılık ve yetiştiricilik pazarına yönelik tüm bilgilerin paydaşlar arasında paylaşılmasına yönelik yeni bir düzenleme getirmiştir. Getirilen bu yeni düzenleme ile Komisyon piyasa istihbaratını sağlamak amacıyla, uluslararası durumları da göz önünde bulundurarak arz zinciri boyunca avcılık ve yetiştiricilik ürünleri hakkındaki birlik piyasasının ekonomik bilgilerini toplayıp, analiz ederek bu bilgileri dağıtmaktadır.

Aynı zamanda operatörler ve işleyiciler arasında daha iyi bir bilgi koordinasyonu sağlamak adına üretici örgütlerine ve branşlar arası örgütlere pratik destek sağlanmaktadır. Bu kapsamda arz zinciri boyunca birlik piyasasındaki avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin fiyatlarını düzenli olarak araştırılır ve piyasa eğilimlerine ilişkin analizler yapılır, fiyat belirleme araştırmaları için bir yöntem sağlanır.

Söz konusu tüzükle beraber Komisyon 45/2001 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Tüzüğü (AT)'ne bağlı olarak fiyat araştırmaları, piyasa analizleri ve çalışmaları gibi pazar bilgilerini, ulaşılabilir ve anlaşılabilir bir şekilde bütün paydaşlar ve kamuoyuna iletmekten sorumludur (Anonymous 36).

Bu nedenle Komisyon, pazardaki şeffaflığa ve verimliliğe katkıda bulunmak amacıyla, Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Ürünleri Avrupa Piyasa Gözlemevi'ni kurmuştur.

Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği ürünleri Avrupa piyasa gözlemevi (EUMOFA)

Balıkçılık ve Su Ürünleri Yetiştiriciliği Ürünleri Avrupa Piyasa Gözlemevi (EUMOFA) Avrupa Komisyonu tarafından piyasa istihbaratını geliştirmek, avcılık ve yetiştiricilik için pazarın şeffaflığına ve verimliliğine katkıda bulunmak amacıyla geliştirilmiş çevrimiçi bir araçtır (Anonymous 38). 2012 yılında yapılan test aşamasından sonra sistem, kademeli olarak geliştirilmiştir. Geliştirme süreci ve tüm çıktılar, EUMOFA'nın temel hedefi olan avcılık ve yetiştiricilik ürünleri için AB pazarında güvenilir bilgi sağlamaya yöneliktir (Anonymous 38).

Üreticiler, işletmeciler, ihracatçı ve ithalatçılar, perakendeciler, tüketiciler, piyasa analistleri ve politika belirleyicileri buradan birçok yararlı bilgiye ulaşabilmektedirler.

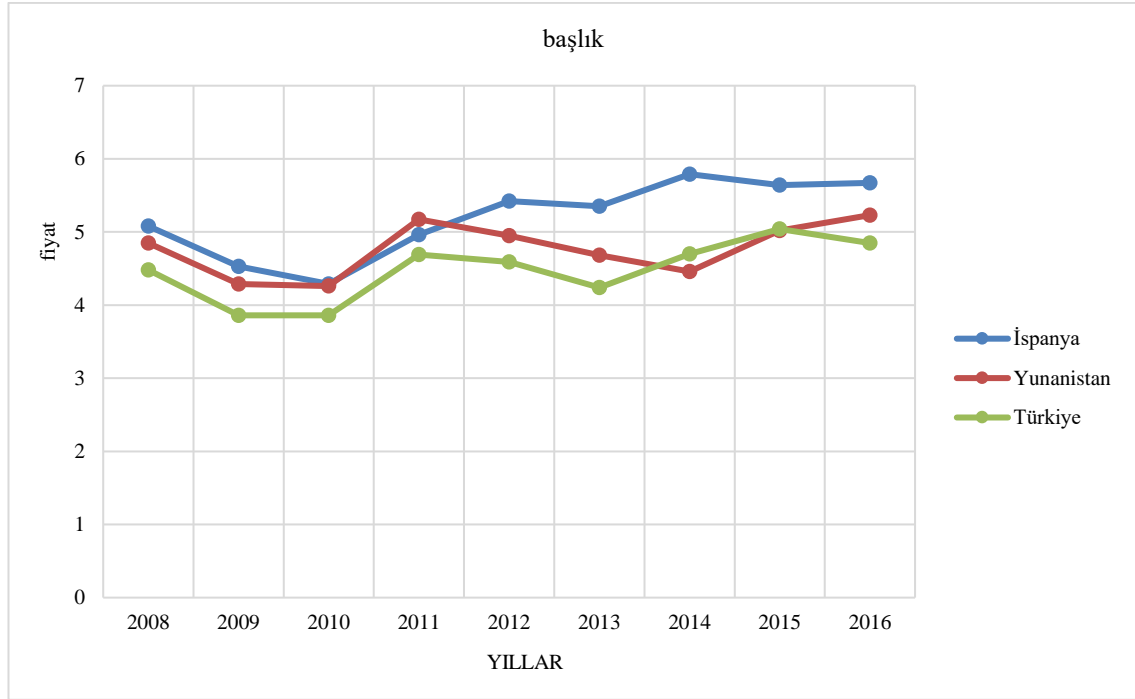
EUMOFA, dış ticarete dahil, ilk satıştan perakende satış aşamasına kadar, avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin hacmi, değeri ve fiyatlarının izlenmesini sağlar. AB kurumlarından toplanan bu veriler, her gün düzenli olarak güncellenmektedir. Toplu verilerden oluşan bu veri tabanı avcılık ve yetiştiricilik için geniş bir ağ sunmaktadır. Tüm AB ülkelerinin resmi dillerinde, ilk satıştan tüketime haftalık, aylık ve yıllık olarak toplanan veriler, tek bir web sitesinde mevcut olup, kayıt olmaksızın herkese açıktır.

Söz konusu veriler 97 ana ticari türe ve 12 emtia grubuna uyumlu hale getirilmiştir. AB çatısı altında faaliyet gösteren EUMOFA, AB üye ülkelerinin su ürünleri sektörüne yönelik dış ticaret verileri ile sektör trendleri ve dinamiklerine yer veren yıllık raporları hazırlamakta ve bu raporları web sitesinde herkese açık olarak yayınlamaktadır.

Söz konusu raporlar birlik içindeki fiyat politikasının türler bazında ve dönemsel olarak takibine de olanak vermektedir. Nitekim AB pazarına yönelik bir diğer önemli konuyu birlik içerisinde uygulanmakta olan fiyat politikası oluşturmaktadır. Birlik pazarında yer alan yetiştiricilik ürünlerinin yerli ve ithal ürünlerinde fiyat farklılıkları söz konusudur. Çizelge 4.8’de birliğin en önemli üreticilerinin başında gelen İspanya’nın kendi üretmiş olduğu levreğe ve en büyük iki tedarikçisi konumundaki olan Yunanistan ve Türkiye’den gelen balığa yıllar içerisinde uygulamış olduğu fiyatlar verilmiştir. Şekil 4.8’de de görüldüğü gibi İspanya menşeli levreğin fiyatının Türkiye ve Yunanistan’ a oranla daha hızlı bir artış söz konusudur. EUMOFA tarafından Ocak 2019 da yayınlamış olan birlik içindeki levrek üretiminin mevcut duruma yönelik raporda söz konusu hızlı artışın İspanya’ da 2011 yılında yapılmış olan balıkçılık hakkındaki ulusal kampanyanın bir sonucu olabileceği yorumuna yer verilmiştir (Anonymous 43).

Çizelge 4.8. İspanya pazarındaki vergi eklenmemiş ithal ve yerli taze levrek fiyatları (Euro/kg)(Anonymous 43)

Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hacim	9.840	13.840	12.495	14.367	14.270	14.707	17.376	21.324	23.445
İspanya Ort. Fiyat	5,08	4,53	4,29	4,96	5,42	5,35	5,79	5,64	5,67
Yıllar	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Yunanistan	4,85	4,29	4,26	5,17	4,95	4,68	4,46	5,02	5,23
Türkiye	4,48	3,86	3,86	4,69	4,59	4,24	4,7	5,04	4,85

Şekil 4.8. İspanya pazarındaki ithal ve yerli taze levrek fiyatlarının 2008-2016 yılları içindeki değişimi (Euro/kg) (Anonymous 43)

AB pazarındaki ürünlerin fiyatları birlik içerisindeki ülkelerin kendi ürünleri arasında da çeşitlilik göstermektedir. Birliğin önde gelen üretici ülkelerinden İspanya, Fransa, İtalya ve Yunanistan'da; çipura levrek ve alabalık türleri için 2016 yılı için belirlenmiş olan fiyatlar Çizelge 4.9.'da verilmektedir (Anonymous 43).

Çizelge 4.9. Çipura levrek ve alabalık türlerinin 2016 yılı içerisindeki ülke-satış fiyatları (Euro/kg) (Anonymous 43)

Türler	İspanya	Fransa	İtalya	Yunanistan
Alabalık	2,89	3,61	2,71	3,09
Levrek	6,55	7,94	7,19	5,52
Çipura	5,6	7,28	6,81	4,48

Çizelge 4.9.'da görüldüğü gibi birliğin farklı ülkelerinde aynı türler için fiyatlar farklılık göstermektedir. Üretilen ürünün belirlenmiş olan ilk fiyatı itibariyle piyasada yer alacağı sürece kadar çeşitli faktörler etkisiyle oluşan bir fiyat yapılanması söz konusudur. Birlik içerisindeki fiyat oluşma mekanizmasına dair maliyetler ve fiyat yapısı ise İspanya örneği üzerinden Çizelge 4.10.'da gösterildiği şekilde oluşmaktadır.

Çizelge 4.10. İspanya'da süpermarketler için örnek maliyetler ve fiyat yapısı (Euro/kg) (Anonymous 43)

	Aralık	Ortalama	P.fiyatı %
Üretici Fiyatı (Vergi hariç)	*	5,67	73,00%
Çiftlikten İlgili Platforma Transfer	0,21-0,36	0,28	4,00%
Platform İşletme Maliyeti	0,07-0,17	0,12	2,00%
Platformdan-Dükkan Transfer	0,07-0,43	0,25	3,00%
Fire	0,18-0,35	0,27	4,00%
İşçilik Maliyeti	0,35-0,52	0,44	6,00%
Diğer Maliyetler	0,24-0,57	0,4	6,00%
Net Marjin	*	0,35	5,00%
Ortalama Satış Fiyatı		7,78	
Vergi (%10)		0,78	
Ortalama Satış Fiyatı		8,56	

4.2. Türkiye Su Ürünleri Yetiştiricilik Politikaları

Çalışmanın birinci bölümünde AB’de OBP’ na yönelik yapılmış olan reform sonrasında su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik yeni düzenlemeler ve mevzuatlar ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise OBP başlığı altında yer alan düzenlemelerin ve mevzuatların Türkiye’deki uygulamaları incelenmiştir. Ancak, ülkemizde su ürünlerine yönelik politikalar, AB’den oldukça farklı bir yapıdadır. Birinci bölümde de belirtildiği üzere AB, OBP kapsamında avcılık ve su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik oldukça ayrıntılı düzenlemeler getirmektedir. Söz konusu düzenlemelerin Türkiye’de tam olarak karşılığı bulamadığından, çalışmanın bu bölümünde ülkemizdeki su ürünleri yetiştiriciliğine dair politikalar 5 ayrı başlık altında gruplandırılarak incelenmiş ve her bir bölümün sonunda iki yapı arasında ortaya çıkan mevzuat ve uygulama farklılıkları hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Söz konusu başlıklar; Su Ürünleri Yetiştiriciliği Sektörü ve Kurumsal Yapı, Destekleme Politikaları, Örgütlenme, Piyasa Standartları ve Pazar Yapısı şeklindedir.

4.2.1. Su ürünleri yetiştiriciliği sektörü ve kurumsal yapı

4.2.1.1. Su ürünleri yetiştiriciliği sektörü

Türkiye iç suları ve denizleri ve sahip olduğu tür çeşitliliği ile su ürünleri yetiştiriciliğinde potansiyeli yüksek olan ülkelerdendir. Ülkemizde su ürünleri

yetiştiriciliğine 1970’lerde alabalık çiftlikleriyle, 1985 yılında da deniz levreği yetiştiriciliği ile başlanmıştır. Bugün itibariyle Türkiye’de yetiştiriciliği yapılan ana türler çipura, levrek ve alabalık olmakla birlikte birçok farklı türün yetiştiriciliği de yapılmaktadır.

Ülkemizde ki su ürünleri yetiştiriciliğine dair üretim miktarlarının üretimin başladığı ilk günden itibaren pozitif yönde bir artış göstermiş olduğu söylenebilir. 2017 yılında su ürünleri üretim miktarı 630.820 ton olarak kayıtlara geçmiş ve bu üretim miktarı ile bir önceki yıla göre %7,2 ‘lik bir büyüme gerçekleşmiştir. 2017 yılı içerisinde yetiştiricilik yoluyla elde edilmiş olan bu üretimin ekonomik değeri ise 4.049.886.200 TL olmuştur. Bu değer 2017 yılı itibariyle su ürünleri toplam üretiminden elde edilmiş olan 5.585.575.974 TL’lik ekonomik değer de yaklaşık olarak %72 ni oluşturmaktadır (Anonim 1).

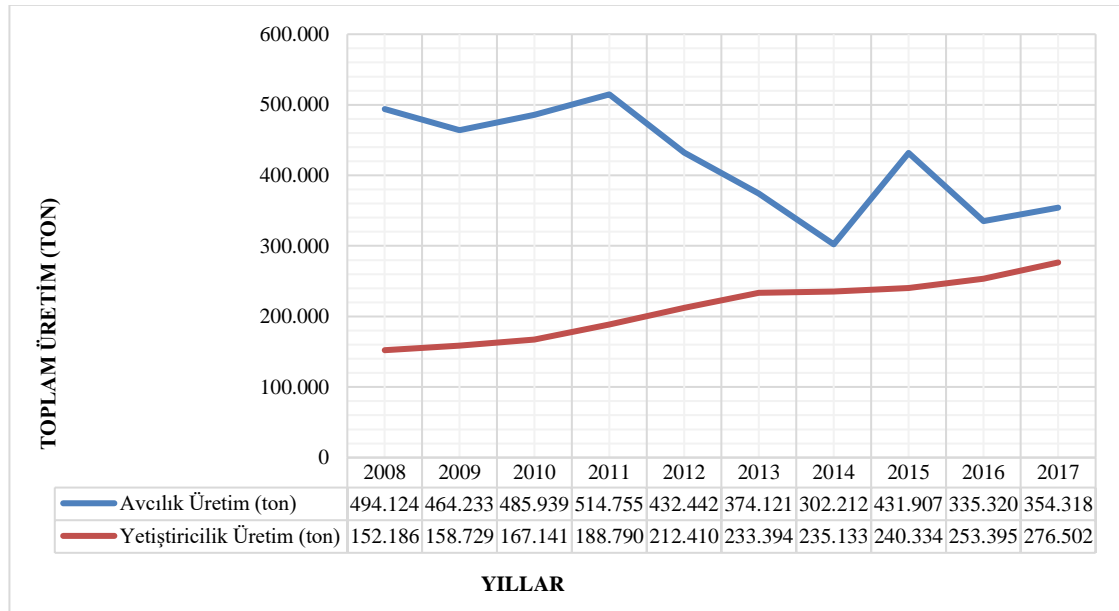
Çizelge 4.11.’ de su ürünleri üretiminin avcılık ve yetiştiriciliğe yönelik 2008-2017 yılları arasında gerçekleşmiş olan üretim miktarları, değerleri ve oranları verilmektedir.

Çizelge 4.11. 2008-2017 yılları içerisinde Türkiye'nin su ürünleri üretimi miktarı, değer ve oranları (Anonim 1)

YILLAR	ÜRETİM MİKTARI					TOPLAM DEĞER				
	Avcılık Miktar (ton)	Yetiştiricilik Miktar (ton)	Toplam Üretim (ton)	Avcılık % Oran	Yetiştiricilik % Oran	Avcılık Toplam Değer (TL)	Yetiştiricilik Toplam Değer (TL)	Toplam Değer	Avcılık % Oran	Yetiştiricilik % Oran
2008	494.124	152.186	646.310	76,45%	23,55%	1.097.178.400,00 TL	850.646.080,00 TL	1.947.824.480,00 TL	56,33%	43,67%
2009	464.233	158.729	622.962	74,52%	25,48%	837.387.880,00 TL	952.935.500,00 TL	1.790.323.380,00 TL	46,77%	53,23%
2010	485.939	167.141	653.080	74,41%	25,59%	1.078.515.200,00 TL	1.066.778.600,00 TL	2.145.293.800,00 TL	50,27%	49,73%
2011	514.755	188.790	703.545	73,17%	26,83%	1.143.272.172,00 TL	1.270.028.140,00 TL	2.413.300.312,00 TL	47,37%	52,63%
2012	432.442	212.410	644.852	67,06%	32,94%	1.209.028.426,00 TL	1.605.293.700,00 TL	2.814.322.126,00 TL	42,96%	57,04%
2013	374.121	233.394	607.515	61,58%	38,42%	1.188.432.525,00 TL	1.704.471.151,00 TL	2.892.903.676,00 TL	41,08%	58,92%
2014	302.212	235.133	537.345	56,24%	43,76%	1.099.749.495,00 TL	2.160.070.890,00 TL	3.259.820.385,00 TL	33,74%	66,26%
2015	431.907	240.334	672.241	64,25%	35,75%	1.245.020.381,00 TL	2.569.208.590,00 TL	3.814.228.971,00 TL	32,64%	67,36%
2016	335.320	253.395	588.715	56,96%	43,04%	1.340.878.317,00 TL	3.239.320.980,00 TL	4.580.199.297,00 TL	29,28%	70,72%
2017*	354.318	276.502	630.820	56,17%	43,83%	1.535.689.774,00 TL	4.049.886.200,00 TL	5.585.575.974,00 TL	27,49%	72,51%
Toplam	4.189.371	2.118.014	6.307.385			11.775.152.570,00 TL	19.468.639.831,00 TL	31.243.792.401,00 TL		

Söz konusu çizelgeden de görülebileceği gibi Türkiye’de su ürünleri yetiştiriciliği konusunda hızlı bir gelişme göstermektedir. Nitekim 2008 yılı itibariyle miktar olarak 152 bin ton olan toplam su ürünleri yetiştiricilik üretim, 2017 yılı itibariyle yaklaşık % 81 oranında artarak 276 bin tona ulaşmıştır. Ülkemiz yetiştiricilik üretiminde AB devletleri içerisinde 2. ci sıradadır. Ancak, yetiştiricilik üretiminin bu hızlı gelişimi tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de son yıllarda avcılık üretiminin stabil kalması yada giderek azalması ile doğrudan ilişkilidir

Çizelge 4.11.’de yetiştiricilik üretiminin ülke ekonomisine katkısının değer açısından daha fazla olduğu gözlenmektedir (Anonim 1). Ancak Türkiye’nin Danimarka, Yunanistan, İtalya gibi su ürünleri yetiştiriciliğinde AB içerisinde söz sahibi olan ülkelerle rekabet etme durumu, kar marjının azalmasına neden olmuştur. Nitekim yapılan araştırmalara göre sektörün kar marjının düşük ile orta arasında, ancak ortaya oldukça yakın olduğu tespit edilmiştir (Dalkıran ve Tan 2018). Ülkemiz yetiştiricilik ürünleri 2008’ e kadar, AB üye ülkelerinin yetiştiricilik ürünlerinin reel ortalama fiyatları ile avro bazında birbirine oldukça yakın iken, 2008 yılından sonra fiyat farkı giderek artmıştır (Şen ve Rad 2016).

Şekil 4.9. Türkiye avcılık-yetiştiricilik üretiminin 2008-2017 yılları arasındaki üretim miktarları açısından karşılaştırılması (Anonim 1)

2018 yılında su ürünleri yetiştiricilik üretiminin yaklaşık % 33’ü iç sularda gerçekleşirken, %67’si denizlerden gerçekleştirilmiştir. Alabalık, levrek ve çipura yetiştiriciliği yapılan en önemli türlerdir. Su ürünleri yetiştiriciliği en yoğun olarak denizler, baraj gölleri, doğal göller ve bazı büyük akarsularda kafeslerde gerçekleştirilmektedir. Kafesler dışında çeşitli su kaynakları kullanılarak beton ve toprak havuzlarda da yetiştiricilik yapılmaktadır.

Çizelge 4.12. Deniz ve iç sularda yetiştiriciliği yapılan türlerin üretim miktarları (ton) (Anonim 1)

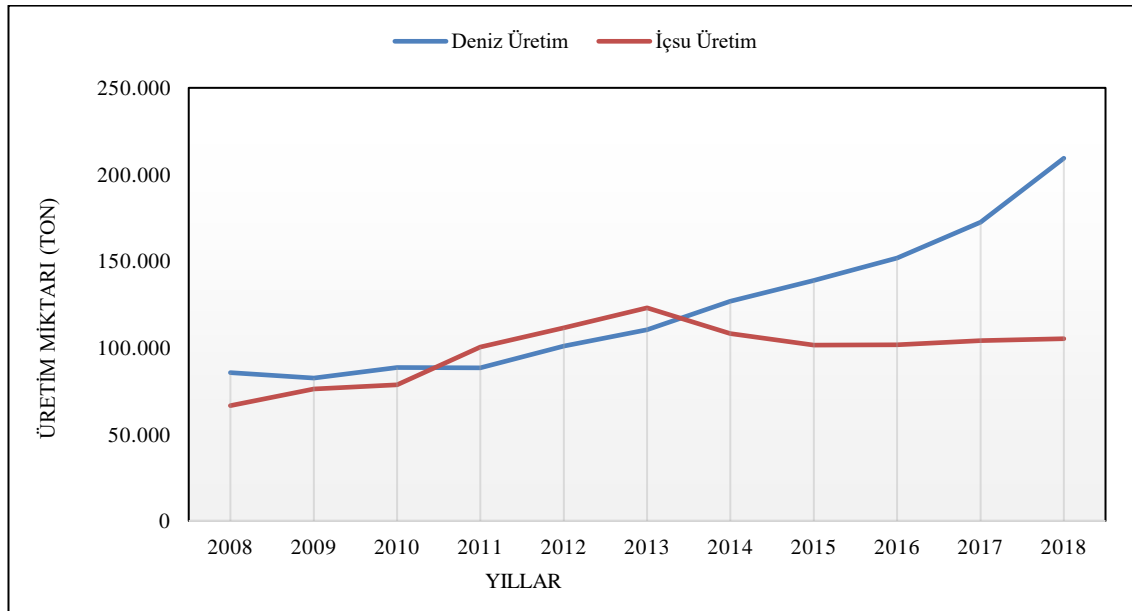
Türler	2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		
	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	Miktar	%	
DENİZ	Alabalık	7.697	9	3.234	3	5.186	5	5.610	4	6.872	5	5.716	4	5.952	3
	Levrek	47.013	53	65.512	65	67.913	62	74.653	59	75.164	54	80.847	53	99.971	58
	Çipura	32.187	36	30.743	30	35.701	32	41.873	33	51.844	37	58.254	38	61.090	35
	Diğer	1.447	2	1.364	1	1.575	1	4.758	4	4.999	4	6.977	5	5.479	3
	Toplam	88.344	100	100.85	100	110.35	100	126.89	100	138.89	100	151.794	100	172.492	100
İÇSU	Alabalık	100.239		111.335		122.873		107.983		101.166		101.297		103.705	
	Toplam	100.446		111.557		123.019		108.239		101.455		101.601		104.010	
Toplam Üretim (Ton)		188.790		212.410		233.394		235.133		240.334		253.395		276.502	

Aşağıda Çizelge 4.13.'de görüldüğü gibi 2018 yılında yetiştiricilik üretim miktarı denizlerde 209.370 ton ve iç sularda 105.167 ton olmak üzere toplamda 314.537 ton olup, bir önceki yıla oranla yaklaşık olarak 13,8 lik büyüme göstermiştir. Rakamlardan da anlaşılacağı üzere, son 10 yıl içindeki üretim miktarlarına bakıldığında farklı oranlarda da olsa düzenli bir artış mevcuttur.

Çizelge 4.13. 2008-2018 yılları arasındaki su ürünleri yetiştiriciliği (deniz ve iç su) üretim miktarları(ton) ve oranları (%)(Anonim 1)

YILLAR	Deniz (ton)	İçsu (ton)	Toplam (ton)	Deniz %	İçsu %
2008	85.629	66.557	152.186	56,27%	43,73%
2009	82.481	76.248	158.729	51,96%	48,04%
2010	88.573	78.568	167.141	52,99%	47,01%
2011	88.344	100.446	188.790	46,79%	53,21%
2012	100.853	111.557	212.410	47,48%	52,52%
2013	110.375	123.018	233.393	47,29%	52,71%
2014	126.894	108.239	235.133	53,97%	46,03%
2015	138.879	101.455	240.334	57,79%	42,21%
2016	151.794	101.601	253.395	59,90%	40,10%
2017	172.492	104.010	276.502	62,38%	37,62%
2018	209.370	105.167	314.537	66,56%	33,44%
Toplam	1.355.684	1.076.866	2.432.550	66,56%	33,44%

Şekil 4.10. 'den de anlaşılacağı üzere denizel yetiştiricilik, iç sulardaki yetiştiriciliğin yaklaşık 2 katıdır.

Şekil 4.10. 2008-2018 yılları arasında denizlerde ve iç sularda yapılan yetiştiricilik üretimi miktarlarının karşılaştırılması (Anonim 1)

Çizelge 4.14. 2018 yılı itibariyle ülkemiz yetiştiricilik üretimi bölgelere göre dağılımı (Maltaş 2019)

Bölge	Üretim Miktarı (ton)	Toplamdaki Payı (%)
Ege Bölgesi	217.089	69,63%
Doğu Anadolu B.	26.816	8,60%
Karadeniz	26.589	8,60%
Akdeniz B.	22.376	7,18%
İç Anadolu B.	8.804	2,82%
Güneydoğu Anadolu B.	6.009	1,93%
Marmara B.	3.854	1,24%
Toplam	311.764	100,00%

Çizelge 4.14.'de görüldüğü gibi yetiştiricilik üretiminin bölgeler arası dağılımında ise 217.089 tonluk üretim miktarıyla toplam üretimin %69 unu oluşturan Ege Bölgesi ilk sırada yer almaktadır, onu 26.816 tonluk üretim miktarıyla Doğu Anadolu Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi takip etmektedir (Maltaş 2019).

Türkiye su ürünleri dış ticaretinde de oldukça yüksek bir potansiyele sahip bir ülkedir. Ülkemizde su ürünlerinin hem ihracatı hem de ithalatı yapılmaktadır. Türkiye'nin 2018 yılındaki su ürünleri ihracatı 177.539 ton iken su ürünleri ithalatı ise 98.314 ton olarak gerçekleşmiştir (Anonim 1).

Çizelge 4.15.'de 2008-2018 yılları arasında gerçekleşmiş olan ihracat-ithalat miktar ve değerleri, bunların oranları ile dış ticaret farkları verilmiştir. Çizelgede yer alan verilere göre su ürünleri dış ticareti değer olarak sürekli dış ticaret fazlası verirken, miktar olarak ancak 2011 yılından sonra fazla vermeye başlamıştır.

Çizelge 4.15. Türkiye su ürünleri dış ticaret dengesi (Anonim I)

YILLAR	İhracat-İthalat Miktarları (ton)				İhracat-İthalat Değerleri (usd)				Toplam Dış Ticaret Farkı (ton)		Toplam Dış Ticaret Farkı (usd)	
	İhracat Miktar (ton)	İthalat Miktar (ton)	Toplam Miktar (ton)	İhracat % Oran	İthalat % Oran	İhracat Değer (USD)	İthalat Değer (USD)	Toplam Değer (USD)	İhracat % Oran	İthalat % Oran	(- Dış Ticaret Açığı)	(- Dış Ticaret Açığı)
2008	54.526	63.222	117.748	46,31%	53,69%	\$383.297.348	\$119.768.842	\$503.066.190	76,19%	23,81%	-8.696	\$263.528.506
2009	54.354	72.686	127.040	42,78%	57,22%	\$318.063.028	\$105.822.852	\$423.885.880	75,04%	24,96%	-18.332	\$212.240.176
2010	55.109	80.726	135.835	40,57%	59,43%	\$312.935.016	\$133.829.563	\$446.764.579	70,04%	29,96%	-25.617	\$179.105.453
2011	66.738	65.698	132.436	50,39%	49,61%	\$395.306.914	\$173.886.517	\$569.193.431	69,45%	30,55%	1.040	\$221.420.397
2012	74.006	65.384	139.390	53,09%	46,91%	\$413.917.190	\$176.402.894	\$590.320.084	70,12%	29,88%	8.622	\$237.514.296
2013	101.063	67.530	168.593	59,94%	40,06%	\$568.207.316	\$188.068.388	\$756.275.704	75,13%	24,87%	33.533	\$380.138.928
2014	115.381	77.551	192.932	59,80%	40,20%	\$675.844.523	\$198.273.838	\$874.118.361	77,32%	22,68%	37.830	\$477.570.685
2015	121.053	110.761	231.814	52,22%	47,78%	\$692.220.595	\$250.969.660	\$943.190.255	73,39%	26,61%	10.292	\$441.250.935
2016	145.469	82.074	227.543	63,93%	36,07%	\$790.303.664	\$180.753.629	\$971.057.293	81,39%	18,61%	63.395	\$609.550.035
2017	156.618	100.444	257.062	60,93%	39,07%	\$854.731.829	\$230.111.248	\$1.084.843.077	78,79%	21,21%	56.174	\$624.620.
2018	177.539	98.314	275.853	64,36%	35,64%	\$952.001.252	\$188.951.045	\$1.140.952.297	83,44%	16,56%	79.225	\$763.050.207
Toplam	1.121.856	884.390	2.006.246			\$6.356.828.675	\$1.946.838.476	\$8.303.667.151			237.466	\$4.409.990.199

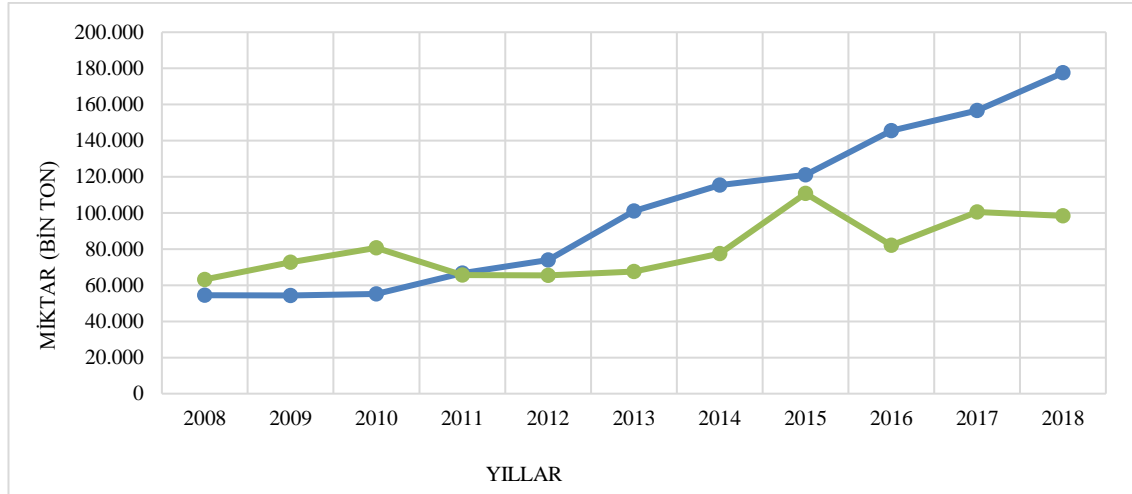
Çizelge 4.15.'de 2015 yılında bir kırılma olsa da ihracat edilen su ürünleri değeri ithal edilen su ürünleri değerinden daha fazla olduğu için dış ticaretimiz fazla vermiş görünmektedir. Bunun sebebi ihraç edilen su ürünlerinin, ithal edilen su ürünlerinden daha yüksek fiyata sahip olmasıdır. Nitekim 2015 yılı itibariyle ihraç edilen su ürünlerinin kilogram fiyatı 5,85 dolar iken, ithal edilen su ürünlerinin kilogram fiyatı 2,55 dolar olmuştur. Su ürünleri ihracatımızda yetiştiricilik ürünleri önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye'nin ihracatını en çok yaptığı türlerin başında çipura ve levrek gelmektedir (Anonim 1).

Çizelge 4.16. Türkiye 2018 yılı su ürünleri ihracatı yaptığı ilk 10 ülke (Anonim 1)

Ülkeler	İhracat Miktarı
Hollanda	145.301.104
İtalya	90.427.723
Rusya Federasyonu	68.493.254
Birleşik Krallık	68.048.795
Yunanistan	62.339.542
Almanya	62.533.645
Japonya	52.956.601
İspanya	46.263.236
Birleşik Devletler	37.264.112
Fransa	19.314.743
Toplam	652.942.755

2018 yılında Türkiye'nin su ürünleri ihracatı yaptığı ilk 10 ülke sırasıyla Hollanda, İtalya Rusya Federasyonu, Birleşik Krallık, Yunanistan, Almanya, Japonya, İspanya, ABD ve Fransa olmuştur. Su ürünleri ihracatı yapmış olduğumuz söz konusu ilk 10 ülkenin 7 sini AB ülkeleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda Türkiye için ihracattaki en büyük pazarın AB ülkeleri olduğu açıktır.

Ülkemizden AB ve ABD'ye çipura, levrek ve alabalık Japonya ya ise orkinos ihraç edilmektedir.

Şekil 4.11. 2008-2018 yılları arasında gerçekleşen ihracat ve ithalat miktarlarının karşılaştırılması (ton) (Anonim 1)

Şekil 4.11. de yer alan grafikte de görüldüğü üzere; su ürünleri ihracatımızda 2011 yılından itibaren sürekli bir artış gözlenmektedir.

Ülkemiz su ürünleri ihracat-ithalat ürünleri işlenmişlik düzeyi açısından değerlendirildiğinde, ihraç edilen ürünlerin ağırlıklı olarak işlenmemiş ya da az işlenmiş ürünlerden oluştuğu gözlenmektedir. İthal edilen ürünler ise daha çok işlenmiş ürünlerdir. Türkiye'nin tarımsal ihracatına bakıldığında en yüksek işlenmemiş ürün ihracatının, su ürünlerinde gerçekleştiği gözlenmektedir. İşlenmemiş su ürünlerinde içerisinde ağırlıklı olarak midye, az işlenmiş su ürünleri içerisinde çeşitli balık türleri ve işlenmiş su ürünlerinde konserve yer almaktadır (Anonim 33).

Bilindiği gibi Türkiye'nin AB'ye ihracat ettiği tek hayvansal gıda su ürünleridir. Bu durum su ürünleri ihracatını daha da önemli bir konuma getirmektedir. Türkiye özellikle çipura ve levrek yetiştiriciliğinde AB Ülkeleri arasında ikinci sırada olup, AB pazarında %25 lik bir pazar payına sahiptir (Mert 2019).

AB'nin Piyasa Gözlemevi (EUMOFA) tarafından yayınlanan sektör raporunda yer alan verilere göre Birlik üyesi İtalya'nın 2010 ve 2016 yılları arasındaki çipura ve levrek ihracatı %30 oranında artmış ve bu dönem içerisinde ana tedarikçi konumundaki Yunanistan'ın söz konusu ürünler için ihracattaki payı 2010 yılında %75 iken 2016 yılında %50'lere düşmüştür. İtalya için ikinci büyük tedarikçisi konumunda olan Türkiye içinse bu pay 2010 yılında %10 iken 2016 yılında %24 olacak şekilde önemli bir artış göstermiştir. Yine benzer bir şekilde Yunanistan'ın 2010 -2016 yılları arasındaki Kuzey Avrupa pazarlarına ihracat ettiği çipura ve levrek miktarlarında gerileme yaşanmıştır. 2010 yılında İngiltere'ye ihraç edilen miktar olan 4639 ton iken %44 bir düşüş ile 2621 tona gerilemiştir. Almanya içinse bu rakam yaklaşık %8'lik bir gerileme ile 2993 tondan 2757 ton düşmüştür. Aynı dönem içinde Türkiye'nin İngiltere'ye olan ihracatı ise 33 tondan 1735 tona, Almanya için ise 61 tondan 4553 tona yükselerek önemli bir artış göstermiştir. Türkiye'nin gittikçe genişlediği bir başka gelişmekte olan pazar ise Hollanda'dır. Ülkemizin Hollanda'ya olan ihracat hacmi 2010 yılında 2003 ton iken 2016 yılında 7.619 tona yükselmiştir (Anonymous30). Söz konusu rapordan da anlaşıldığı

üzere mevcut rakamlar Türkiye'nin su ürünleri sektöründe AB pazarında gün geçtikçe daha da etkili olduğunu göstermektedir.

AB'deki mevcut pazar payının artmasına karşılık, Avrupa pazarında Türkiye'den gelen yetiştiricilik ürünleri ile birlik içerisinde yetiştirilmiş olan ürün arasında farklı fiyat uygulaması mevcuttur. Nitekim 2019 Ocak ayında birlik içerisinde Avrupa levreğinin piyasa fiyatı 18.50 avro/kg iken aynı tarihte Birlik içerisinde satılan Türk levreğinin piyasa fiyatı 6.80 avro/kg olmuştur (Mert 2019).

Türkiye'nin su ürünleri yetiştiriciliğinde rekabet edebilmesi için bazı unsurlara ihtiyaç vardır. Porter (2015: 42)'a göre; sektördeki diğer rakipleri devre dışı bırakabilmek için uygulanabilecek üç genel strateji yaklaşımı mevcuttur Bunlar: Toplam Maliyet Liderliği, Farklılaştırma ve Odaklanma'dır. Bu kapsamda yapılan araştırmalara göre, su ürünleri yetiştiriciliği sektöründeki bir firmanın sektördeki rakiplerine göre başarı elde edebilmesi için seçmesi gereken strateji yaklaşımının Farklılaştırma olması gerektiğidir. Nitekim Dalkıran ve Tan tarafından yapılan bir araştırmada, ürün veya üretim sürecini farklılaştıran işletmelerin rekabetçilik açısından bir fark yaratabileceği saptanmıştır. Aynı çalışmada, su ürünleri yetiştiriciliği sektörünün gelecekte miktarının nasıl değişeceğine ilişkin beklentinin ise aynı kalır ile artar arasında, ancak artara çok yakın olduğu belirlenmiştir (Dalkıran ve Tan, 2018).

Ancak, rakamlardan da anlaşılacağı üzere Türkiye'de yetiştiricilik üretimi ve ihracat hacmi her geçen yıl daha da artmaktadır. Her ne kadar söz konusu artışın Türkiye'nin potansiyeli dikkate alındığında yetersiz olduğu düşünülse de Mart 2019'da Antalya da yapılmış olan Su Ürünleri Çalıştayı'nda sektör yetkilileri Türkiye'nin 2023 hedeflerinin; üretimde 600.000 ton, ihracatta ise 1,5 milyar dolar olarak belirtmişlerdir.

4.2.1.2. Kurumsal yapı

Ülkemizde su ürünleri yetiştiriciliğine 1970'lerde başlanmış olup su ürünleri üretimi ile ilgili konular 1971'de yürürlüğe girmiş olan 1380 sayılı Su Ürünler Kanunu ile birlikte boyut kazanmıştır (Yıldız ve Elbek 2005). Söz konusu yasanın genel içerik ve kapsamını ise su ürünlerinin korunması, üretimi ve kontrolüne dair hükümler oluşturmaktadır (Anonim 2).

1380 sayılı Su Ürünler Kanunu ve kanun kapsamında yayınlanmış olan yönetmelikler su ürünlerine yönelik genel usulleri belirlemekle birlikte su ürünlerine yönelik birçok alt başlığın '5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda Ve Yem Kanunu', '5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu', 'Tarım Sigortaları Kanunu' ve söz konusu kanunlar kapsamında çıkarılmış birçok farklı yönetmeliğe de tabii olması söz konusudur.

Su ürünleri yönetimi, 1983 yılına kadar tarımla ilgili söz konusu Bakanlık bünyesinde kendi Genel Müdürlüğü'ne bağlı ve düzenlemenin yapıldığı 1985 yılına kadar da müstakil bir yapıya sahip olmuştur. 2011 yılına kadar ise, dönemin Tarım ve Köy İşleri Bakanlığında dört ayrı genel müdürlüğün sorumluluğunda yürütülmüştür. Yeniden yapılanma çerçevesinde GTHB bünyesinde Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Anonim 30). Cumhurbaşkanlığı teşkilatlanmasında yapılmış olan son sitem değişikliği ile birlikte su ürünleri ve balıkçılık ile ilgili konular T.C. Tarım ve Orman

Bakanlığı bünyesinde yer alan Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü'nce yürütülmektedir (Anonim 3). Söz konusu bakanlığın yetkileri Cumhurbaşkanlığı teşkilatı hakkında 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi Gazete de yayımlanarak yürürlüğe konmuş olan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi 416 maddesinde ayrıntılı şekilde belirtilmektedir. Söz konusu görev ve yetkilerin kapsamı aşağıdaki gibidir;

1. Sürdürülebilir bir avcılık ve yetiştiriciliğin esaslarının belirlenmesi ve teşviki,
2. Balıkçı barınakları ve balıkçılık altyapı tesislerinin kurulması, işletilmesi ve denetlenmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi,
3. Avcılık ve yetiştiricilik kaynaklarının korunması,
4. Dış ticarete konu olan avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin girdilerine yönelik usullerin belirlenmesi,
5. Avcılık ve yetiştiricilik ürünlerinin kaynaklarının geliştirilmesi ve verimliliğin artırılmasına yönelik faaliyetlerin artırılması, denetimlerin yapılması veya yaptırılması,
6. Avcılık ve yetiştiricilik üretiminin ve verimliliğin artırılmasına yönelik gerekli girdilerin tedariki,
7. Avcılık ve yetiştiriciliğe uygun üretim alanlarına yönelik esasların belirlenmesi, üretim araçlarının asgari düzeyde niteliklerinin belirlenmesi, kiralama durumunda bu alanların kullanımına yönelik esasların belirlenmesi,
8. Avcılık ve yetiştiricilik üretiminin geliştirilmesine yönelik araştırma projelerinin yapılması,
9. Avcılık ve yetiştiricilik için bilgi sisteminin oluşturulması,
10. Bakanlık tarafından verilen diğer görevlerin yerine getirilmesi (Anonim 3, madde 416).

Söz konusu müdürlük bünyesinde Avcılık ve Kontrol Daire Başkanlığı, Yetiştiricilik Daire Başkanlığı, Kaynak Yönetimi ve Balıkçılık Yapıları Daire Başkanlığı, İstatistik ve Bilgi Sistemleri Daire Başkanlığı İdari İşler ve Koordinasyon Daire Başkanlığı olmak üzere 5 ayrı yapılanma mevcuttur (Anonim 4).

Çizelge 4.17. T.C. Tarım Ve Orman Bakanlığı bünyesinde yer alan Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü Daire Başkanlıkları (Anonim 4)

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü				
Avcılık ve Kontrol Daire Başkanlığı	Yetiştiricilik Daire Başkanlığı	Kaynak Yönetimi ve Balıkçılık Yapıları Daire Başkanlığı	İstatistik ve Bilgi Sistemleri Daire Başkanlığı	İdari İşler ve Koordinasyon Daire Başkanlığı

Yetiştiricilik Daire Başkanlığı; yetiştiriciliğe uygun üretim sahalarının ve yatırımlara ilişkin esasların belirlenmesi, çevreye zarar vermeyen üretim yöntemlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, yetiştiricilik faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkilerinin takibi ve gerekli tedbirlerin alınması, uygun alanların kiralanmasına yönelik işlemlerin yürütülmesi, mevcut kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanımının sağlanması için gerekli projelerin hazırlanması ya da hazırlanması, teşviklerle ilgili tekliflerin geliştirilmesi ile uygulamalara katkıda bulunulması, farklı türlerin yetiştiriciliğinin artırılması ve yaygınlaştırması adına çalışmalar, kullanılmak üzere iç su ve deniz balıklarının yumurta, yavru ve damızlık vasıflarının ve ithal şartlarının belirlenmesi, ürünlerin belgelendirilmesi ve bu belgelendirme süreçlerine ilişkin kayıt ve takip sistemini oluşturulması gibi yetiştiricilik prosedürü ile ilgili konularda görevlendirilmiştir (Anonim 4).

Bir çok AB ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de su ürünleri yetiştiriciliği yapmak isteyen müteşebbisler için bir süreç ve izlemesi gereken kapsamlı bir prosedür söz konusudur. Bakanlığın il müdürlüklerine başvuru yapılması ile başlayan süreci bakanlık tarafından oluşturulan uzman bir ekip tarafından hazırlanan ‘Ön Etüd’ raporunun ya da ‘Kuluçkahane Ön Etüd raporunun hazırlanması izlemektedir. Müteşebbisin bütün belgelerinin eksiksiz olarak hazır olması ve bir su analiz raporunun gerekli olmadığı durumlarda Ön Etüd raporlarının alınması ortalama olarak 15 günlük bir süre almaktadır. Devamında ise ön izin belgesinin alınabilmesi için gerekli bilgi ve belgelerin toplanmasına yönelik olan süreç başlamaktadır.

Bu süreç için müteşebbislere 8 aylık bir süre verilmektedir ve bu sürenin gerekli durumlarda 4 ay uzatılabilmesi mümkündür. Ön izin sürecinde müteşebbis il müdürlüklerine gerekli belgeler sunularak ön izin talebinde bulunmaktadır. Ön izin talebi sürecinde Bakanlık gerekli durumlarda Devlet Su İşleri ve Denizcilik Müsteşarlığından görüş alabilmektedir. Sürecin onaylanması halinde Bakanlık tarafından müteşebbise projesini hazırlaması için 12 aylık süreli bir ön izin verilmektedir ve bu süre bir defa ya mahsus olarak 6 ay uzatılabilmektedir. Müteşebbislerin projelerini hazırlaması için

verilen bu süre ÇED raporunun gerekli olmadığı durumlarda 2-3 ay gibi çok daha kısa sürelerde de tamamlanabilmektedir.

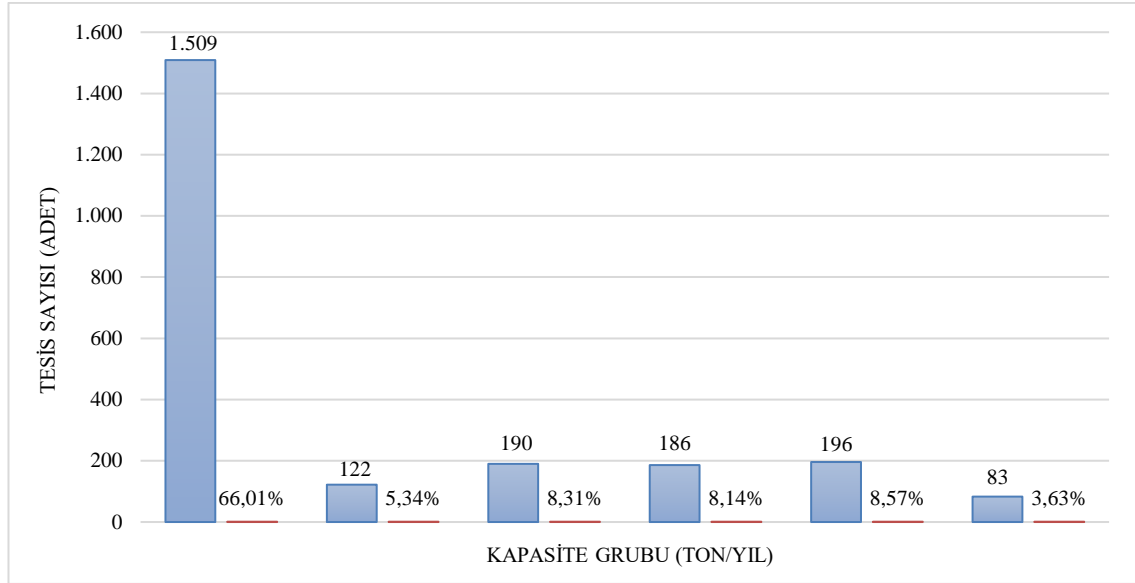
Proje dosyası hazırlanırken tesisin kurulmasına yönelik olarak gerekli teknik proje raporlarının yanı sıra yetiştiricilik tesisinin kurulmasının planlandığı alanla ilgili olarak sağlık açısından, ulaşım açısından ve tesiste kullanılacak olan suyun kullanımı açısından herhangi bir sakınca bulunmadığına dair ilgili ve yetkili kuruluşlardan belgelerin alınması gerekmektedir. Gerekli görüldüğü durumlarda farklı kuruluşlardan da çeşitli belgelerin alınması söz konusu olabilmektedir.

Kapasitelerinden bağımsız olarak levrek, alabalık, çipura ve sazan türlerinin üretimine yönelik olarak hazırlanmış projelerin ve üretim kapasiteleri 2.000.000 adet/yıl'a kadar olan deniz ve iç su kuluçkahane projelerinin onay yetkisi İl Müdürlükleri'ndedir. Geri kalan türlerin yetiştiriciliğine, deneme amaçlı yapılan üretilere ve organik su ürünlerine yönelik hazırlanmış olan projelerin onaylanması ise Bakanlık Merkez Teşkilatı yetkisindedir. Müteşebbislerin proje onaylandıktan sonra 30 gün içerisinde su kiralamasını yapmaları gerekmektedir. Müteşebbisler gerekli işlemleri tamamlayıp üretime geçtikten sonraki bir aylık süre içerisinde "Su Ürünleri Yetiştiricilik Belgesi" almak için ilgili il müdürlüğüne müracaatlarını yapmaları gerekmektedir (Anonim 5).

Bilindiği gibi AB ile Türkiye arasında süregelen uyum süreci kapsamında mevzuatların uyumlu hale getirilmesine yönelik birçok çalışma yürütülmektedir. Uyum sürecinin 13. Başlığını da Balıkçılık Faslı oluşturmaktadır. Balıkçılık faslının içeriğini su ürünleri kaynaklarının ve av filosunun yönetimi, su ürünleri avcılığının izlenebilirliğine yönelik denetim ve kontroller, sürdürülebilir su ürünleri avcılığı, sektörün rekabet edebilirliği ve sektörde faaliyette bulunanların sosyal koşullarının iyileştirilmesine yönelik yapısal tedbirler, AB Denizcilik ve Balıkçılık Fonu'nun yönetimi, su ürünleri için ortak bir pazar standardının oluşturulması, su ürünleri piyasasının ortak kurallar çerçevesinde düzenlenmesi, kaynakların sürdürülebilirliği, üretim ve pazarlama planlamasında resmi olarak tanınmış üretici örgütlerinin işlevleri alanlarında kabul edilmiş kurallar oluşmaktadır (Anonim 32).

AB yayınladığı ilerleme raporlarında Türkiye'nin söz konusu kriterlerde hala istenilen ilerlemeyi kaydetmediğini belirtmektedir. Yine de OBP uyum amacıyla gerekli alt yapı ve kurumsal kapasiteye yönelik yapılan çalışmalarla sektör adına önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bu kapsamda su ürünleri yetiştiriciliğinde, denizlerde kıyıya yakın sularda bulunan çiftliklerin açık sulara taşınması, modern ve ileri teknolojiler kullanılmaya başlanması ve yetiştiricilik sahalarının belirlenmesi ile kiralamalar konusunda mevzuatta değişiklikler yapılması gibi önemli gelişmeler yaşanmıştır (Anonim 30).

Türkiye'de 2002 yılında 50 bin ton kapasiteli 1245 adet su ürünleri yetiştiriciliği tesisi bulunurken bugün geldiğimiz mevcut durum itibarıyla söz konusu tesis sayısı; denizlerde toplam proje kapasitesi 254.430 ton/yıl olan 426 adet, iç sularda ise toplam proje kapasitesi 232.356 ton/yıl olan 1860 adet olmak üzere toplam 2286 adettir (Anonim 1).

Şekil 4.12. 2018 yılı itibariyle su ürünleri yetiştiricilik tesis sayıları ve kapasite üretim miktarları (Anonim 1)

Sonuç olarak görüldüğü gibi AB’de ve ülkemizdeki mevcut su ürünleri politikaları ve bu kapsamda yer alan su ürünleri yetiştiricilik politikaları birbirinden oldukça farklı iki kurumsal yapılanma altında yer almaktadır. AB’de temelini birliğin ilk dönem politikalarından birini oluşturan OTP’den alan ve 1983 yılında OTP’den ayrılarak balıkçılık ve su ürünleri özelinde oluşturulmuş olan çok kapsamlı bir OBP tüzüğü mevcuttur. Ülkemizde ise su ürünlerine yönelik yasal çerçeveyi oluşturan 1380 sayılı kanun OBP gibi kapsamlı bir yapıya göre çok daha kısıtlı bir içeriktedir.

Gerek uyum süreci kapsamında yayınlanmış olan raporlar gerekse AB-Türkiye’ye yönelik yapılmış konu ile ilgili çalışmalar bu iki yapı arasındaki farklılığın altını birçok kez çizmişlerdir. Uyum süreci kapsamında mevcut kurumsal yapıda birçok ilerleme kaydedildiği bilinmektedir ancak AB’nin Nisan 2018 de yayınlamış olduğu ilerleme raporunda Balıkçılık faslıyla ilgili olarak bu alanda yapılmış olan hazırlıkların hala başlangıç aşamasında olduğu, bazı konularda ilerleme kaydedildiği ancak piyasa politikası konusunda hala bir ilerleme kaydedilmediğinin altı çizilmiştir. AB’de su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik verilecek destekler, sektöre yönelik örgütlenmeler, kontrol ve izlenebilirlik süreçleri, ürünlerin etiketlenmesi gibi konuların tamamı ayrıntılı şekilde su ürünleri özelinde oluşturulmuş, tek çatı altındaki ele alınmış birbiri ile uyumlu tek bir politika çerçevesi altında düzenlenmektedir. Oysa bizim çerçeve kanunumuz olan 1380 sayılı kanunun böyle bir içeriği söz konusu değildir. Ülkemiz mevcut politikalarında su ürünleri yetiştiriciliği hala birçok farklı kanun, yönetmelik ve tüzük altında düzenlenmektedir. Bu da doğal olarak sektöre yönelik bütünsel bir anlayışı engellemekte ve uygulamada çeşitli potansiyel sorunlara yol açmaktadır.

AB’de OBP’sına yönelik yapılan son reformda yetiştiricilik başlığının özellikle altı çizilmiş ve yetiştiriciliğin geliştirilmesi adına çok yıllık planların yapıldığı bir yol haritası belirlemiştir. AB’nin yetiştiriciliği geliştirmek istemesinin en temel sebeplerinden birinin birlik içerisinde tüketilen balığın % 60 nı dışarıdan ihraç ediyor

olması ve bu ithal balığa olan ihtiyacı azaltılmak istemesi oluşturmaktadır. AB Komisyonu bu söz konusu bağımlılığı kendi yetiştiricilik sektörüne getireceği yeni düzenlemeler ile kırmak istemektedir. Bu kapsamda idari prosedürlerden üretici birliklerine, pazarlama süreçlerine kadar bütün alanlarda kurumsal yapısını daha da güçlendirecek yeni ve genişletilmiş yaptırımlarla yetiştiricilikte daha güçlü yeni bir döneme işaret etmektedir. Sektöre ait yayınlanan raporlarda ise idari ve kurumsal yapıya ait bu düzenlemelerin birlik üye ülkeleri arasında hayata geçirilmeye başladığı görülmektedir. Ülkemiz içinse yapılan birçok gelişmeye ve düzenlemeye rağmen bu kapsamda belirlenmiş net bir hedefin ve sektörün gelişmesine yönelik bu tarz bütünsel bir yaklaşımın söz konusu olduğu söylenemez.

Yine de mevcut rakamlarında açıkça gösterdiği gibi Türkiye gerek potansiyeli gerekse yetiştiriciliğe yaptığı yatırımlar ve sektöre yönelik yeni teknolojilerin hayat geçirmesiyle yetiştiricilik sektöründe her gün daha da ileriye gitmektedir. FAO'nun 2016 daki rakamlarına göre Türkiye dünya su ürünleri toplam üretimindeki 37nci sırada iken, yetiştiricilikte ise 21. sırada yer almaktadır. AB ülkeleri arasında ise (28 ülke) toplam üretimde 5. yetiştiricilikte ise 2. sırada yer almaktadır. AB'de yayınlanmış olan sektör raporları birlik üyesi ülkeler içerisinde Türkiye'den gelen balığın tüketiminin her geçen sene daha da arttığını göstermektedir. Daha öncede belirtildiği gibi AB'nin ithal balığa olan ihtiyacı ve ülkemizin ihracat potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda kurumsal yapıya yönelik düzenlemelerin yapılması hem uyum süreci kapsamında hem de sektörün gelişiminde çok büyük bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4.2.2. Destekleme politikaları

AB'de su ürünleri sektörüne yapılan mali destekler sadece üretim hacmini artırmak ile ilgili olmayıp özellikle birliğin kıyı bölgelerinde balıkçılığın çok önemli bir sosyal yapıyı temsil ediyor olması sebebiyle bu bölgelerdeki kalkınmaya sağladığı katkı açısından da çok önemlidir. AB'de geçmişten günümüze birlik içerisinde yapılmış olan tüm mali desteklemeler bu kapsamda uygulanmıştır. Ülkemizde ise su ürünleri yetiştiriciliğinde son 30 yıl boyunca önemli bir mesafe kat edilmiştir. Sektörün son yıllardaki hızlı gelişiminde devlet desteklerinin payının oldukça önemli boyutta olduğu düşünülmektedir.

Ülkemizde su ürünleri yetiştiriciliğinin desteklenmesi yönünde ki ilk karar 2003 yılında çıkmıştır. Bu kapsamda ilgili bakanlar kurulu kararı ile sektöre 5 milyon TL destekleme tutarı ayrılmış ve 127 adet çipura, levrek ve alabalık işletmesine yaklaşık 1 milyon TL tutarında destekleme ödemesi yapılmıştır(Çavdar 2009).

Bugün geldiğimiz noktada su ürünleri yetiştiricilik desteklerinin kapsamlarının oldukça genişlemiş olduğu ve özellikle 2018 yılında İyi Tarım Uygulamalarının da destek kapsamına alınmasıyla beraber sektörü her yönüyle desteklemeye yönelik bir nitelik kazandığı söylenebilir.

Çalışmanın bu bölümünde su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik verilmekte olan devlet destekleri 5 başlık altında incelenmeye çalışılmıştır.

4.2.2.1. İyi tarım uygulamaları desteği

Ülkemizde uygulanmakta olan İyi Tarım Uygulamalarının (İTU) temel amacını çevreye, insan ve hayvan sağlığına zararlı olmayan bir tarımsal üretimin yapılması, izlenebilirlik ve sürdürülebilirlik sayesinde güvenilir bir ürün arzının sağlanması ve kaynakların korunması oluşturmaktadır (Anonim 6). Söz konusu uygulamalar 07.10.2010 tarihinde 27778 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan ‘İyi Tarım Uygulamaları Hakkında Yönetmelik’ ile düzenlenmektedir.

Su ürünleri için söz konusu İTU ise ‘Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde İyi Uygulamalar Kriterleri Genelgesi’ kapsamında düzenlenmektedir. (Genelge No:2011/006) Genelge, İTU faaliyetinde bulunmak isteyen üreticiler için su ürünleri yetiştiriciliğinde iyi uygulamalar kriterlerini belirlemekte, Bakanlığımızca İTU Su Ürünleri Yetiştiriciliği alanında yetkilendirilmek isteyen Kontrol ve Sertifikasyon Kuruluşları için belgelendirme prosedürü hakkındaki usulleri düzenlemektedir (Anonim 6).

2017 yılında yapılması planlanan Tarımsal Desteklemelere ilişkin 2017/10465 sayılı Bakanlar Kurulu Kararında su ürünleri yetiştiriciliğindeki İTU faaliyetlerinin destek kapsamına alınmasına karar verilmiştir. Söz konusu desteklemenin usullerini belirleyen 2017/50 No’lu Tebliğ 10 Ocak 2018 tarihinde 30297 sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylelikle su ürünleri yetiştiriciliğinde yapılacak olan İTU destek kapsamına alınmıştır (Anonim 8;Anonim 9). Söz konusu tebliğde, yapılacak olan desteklemeye ilişkin esaslar ve desteklerden yararlanabilmek için gerekli olan şartlar, destekleme kapsamındaki türler, destek miktarlar, cezai durumlar ve mevcut desteklerden yararlanamayacak olan yetiştiricilere dair usuller belirtilmiştir (Anonim 6).

Mevcut durum itibariyle 2019/11 Sayılı güncel Tebliğin 6. maddesine göre üreticilerin su ürünleri yetiştiriciliğinde iyi tarım uygulamaları desteğinden (SÜİTUD) yararlanabilmeleri için Bakanlık tarafından onaylanmış olan yetiştiricilik belgesine, yetkili konumundaki bir kontrol ve sertifikasyon kuruluşu tarafından verilmiş olan İTU sertifikasına sahip olmaları ve Tarım Bilgi Sisteminde (TBS) kayıtlı olmaları gerekmektedir (Anonim 10, madde 2).

SÜİTUD’in üreticilere hangi usullere göre sağlanacağı söz konusu tebliğin 6. maddesinin 3.başlığında ayrıntılı olarak belirtilmektedir. Buna göre söz konusu destek kapsamında ki türler alabalık, çipura ve levrektir. Yetiştiricilerin SÜİTUD’ den faydalanabilecekleri miktar destek kapsamındaki türlerin toplamı için en fazla 250.000kg ile sınırlandırılmıştır. Türler için söz konusu desteğin miktarı ise 25 krş/kg olarak belirlenmiştir (Anonim10, madde 6).

Bir işletmenin SÜİTUD kapsamında faydalanabileceği destek miktarının hesaplanmasında yetiştiricilerin sahip oldukları İTU sertifikalarındaki kapasite esas alınmaktadır. İTU sertifikasında ki kapasitenin, yetiştiricilik belgesindeki mevcut kapasiteden ve ürüne ait satış belgesindeki ve/veya Su Ürünleri Hasat Tespit Tutanağında belirtilmiş olan miktarların tesis kapasitelerinden fazla olmaması gerekmektedir. Bahsi geçen durumlar söz konusu olduğunda hesaplama satış belgesi ve/veya Hasat Tespit Tutanağı’ndaki bilgi esas alınarak yapılmaktadır (Anonim10, madde 6/2).

Aynı maddenin ‘d’ bendine göre, yetiştiriciliği yapılacak olan balıkları, işletmeye yavru balık yerine daha büyük ve farklı ağırlıklarda ki İTU sertifikasına sahip olan balıklardan seçerek getiren ve yetiştiriciliğini yaparak ürünleri İTU kapsamında sertifikalandıran yetiştiricilerin, almış oldukları balıklara ait satış belgelerinde ‘canlı’ ibaresinin bulunması zorunludur. Yetiştiricilerin İTU sertifikalı balıkları kendilerine ait olan başka bir işletmeden alması durumunda ise söz konusu işletmenin yer aldığı il/ilçe müdürlüğüne düzenlenecek olan su ürünleri hasat tespit tutanağında ‘canlı’ ibaresinin bulunması gerekmektedir. İlgili satış belgesi ve hasat tespit tutanağında işletmeye canlı olarak getirilmiş olan balıkların türleri, miktarları, bırakıldıkları saat ve tarihleri kayıt edilerek imzalanmaktadır (Anonim10, madde 6/3).

Desteklemeden yararlanmak isteyen yetiştiricilerin müracaatlarını aşağıda belirtilmiş olan belgeler ile birlikte ilgili il/ilçe müdürlüklerine yapmaları gerekmektedir. Söz konusu belgeler;

1. Destekleme talep formu,
2. Söz konusu desteklemeye yönelik Başvuru Dilekçesi,
3. İTU Sertifikası, İyi Tarım Uygulamaları Destekleme Ödemesi Sertifika Eki,
4. Hasat edilmiş olan ürünün 2018 yılına ait satış belgesi (orijinal belge ya da noter onaylı sureti) ve/veya aynı yıl için düzenlenmiş olan Hasat Tespit Tutanağı,
5. Yetiştiricilik belgesi veya söz konusu belgelerin fotokopisi Şeklinde sıralanmaktadır (Anonim 10, madde 6/2).

İlgili Yönetmelik hükümlerine göre İTU faaliyetinde bulunmayanlar, TBS’nde kayıtlı olmayanlar, yalan beyanda bulunanlar, sahte belge sunanlar, yavru balık yetiştiriciler, haklarında Bakanlık tarafından uygulanmakta olan tarımsal desteklerden 5 yıl boyunca faydalanamamaya yönelik karar bulunanlar, İTU sertifikası iptal olmuş ürünlere yönelik yetiştiricilik yapanlar, 2018 yılında düzenlenmemiş ya da daha önceki yıllarda düzenlenmiş olup geçerliliği 2018 yılında da devam eden sertifikalar ile başvuru yapanlar ve SÜİTUD’ yönelik düzenlemelerin yer aldığı ilgili tüzüğün 6. maddesinde belirtilmiş olan yetiştiricilerden İcmal-1’de ve İcmal-2’de kayıtlı olmayanlar söz konusu desteklerden faydalanamamaktadırlar (Anonim 10, madde 9).

SÜİTUD çalışmaları Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğünü (BÜGEM) ve il/ilçe müdürlükleri ile yetkilendirilmiş kuruluşlar tarafından yürütülmektedir.

4.2.2.2. Üretim desteği

Ülkemizde su ürünleri yetiştiriciliğinin desteklenmesin yönünde ki ilk karar 2003 yılında çıkmıştır. Bu kapsamda Bakanlar Kurulu kararı ile sektöre 5 milyon TL destekleme tutarı ayrılmış ve 127 adet çipura, levrek ve alabalık işletmesine yaklaşık 1 milyon TL tutarında ödeme yapılmıştır (Çavdar 2009).

Yetiştiricilerin söz konusu ürün desteğinden yararlanabilmeleri için onaylı bir su ürünleri yetiştiricilik belgesine sahip olmaları ve su ürünleri kayıt sisteminde kayıtlı olmaları gerekmektedir.

29 Mayıs 2018 tarihinde ve 30435 sayılı Resmi Gazete' de yayınlanmış olan 2018/24 No'lu Su Ürünleri Yetiştiriciliği Destekleme Tebliği'nin 5. Maddesine göre ürün desteklemesi kapsamında olan türler; alabalık, midye ve yeni türler kapsamında geçen mersin, kalkan, fangri, mercan, sinagrit, lahoz, sivri burun karagöz, minekop, eşkine, sargoz, mırmır, sariağz, sarıkuyruk, trança, yayın, şabut, karabalık, yılan balığı, tilapya, kerevit, karides, sülük, karadeniz alası, kırmızı benekli alabalıklardır (Anonim 11). Destek kapsamındaki türlerin entansif şekilde yetiştiriciliğini ve midye yetiştiriciliği yapan yetiştiriciler söz konusu desteklemeden yararlanabilmektedirler. Bu kapsamda ilgili balık türleri için balık tanıma kartı da destekleme kapsamındadır (Anonim 11, madde 5).

İşletmelerin ürün desteğinden faydalanabilecekleri miktarlar sınırlıdır. 2018/11460 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yıl içerisinde işletmelerin faydalanabilecekleri maksimum miktar 500.000kg olarak belirlenmiş olup, bu miktarın 250.000 kg'na kadar olan kısmı için birim fiyatın tamamı, 250.001-500.000 kg arasında olan kısım içinse söz konusu birim fiyatın % 50'si şeklindedir (Anonim 11, madde 5/f).

Balık tanıma kartı (etiket) için sağlanacak destekte ise destek sağlanacak olan balık tanıma kartı miktarının yetiştiricilik belgesinde belirtilmiş olan proje kapasitesine denk gelen balık adedinden fazla olmaması gerekmektedir. Buna göre kart adedinin hesaplanmasında;

1. Alabalık, karadeniz alası ve kırmızı benekli alabalıklar için kilogram başına en fazla dört adet,
2. Çipura, levrek için kilogram başına en fazla üç adet,
3. Yeni türler için kilogram başına en fazla iki adet,
4. Kilogram üstü balık yetiştiriciliğinde bir kilogram balık üretimi için bir adet kart kriterleri esas alınmaktadır (Anonim 11, madde 5/k).

Sağlanacak olan ürün desteği için işletmenin sahip olduğu yetiştiricilik belgesinde belirtilmiş olan tesis kapasitesine yönelik mevcut durumdaki kapasite dikkate alınmaktadır.

Bu kapsamda üreticilerin su ürünleri desteği için istenen belgeler ile birlikte tesisinin bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne müracaatlarını yapmaları gerekmektedir. Söz konusu belgeler ilgili tebliğin 6. maddesinde aşağıdaki şekilde belirtilmektedir;

1. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Destekleme Müracaat Dilekçesi,
2. Bakanlıkça istenen bilgilerin yer aldığı ve Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği tarafından balık tanıma kartı için verilen belge ile bir adet örnek balık tanıma kartı,

3. Yetiştirilen ürünün satın alındığına dair satış belgesi ve/veya Su Ürünleri Yavru Balık Tespit Tutanağı,
4. Hasat edilmiş olan ürünün satıldığına dair satış belgesi ve/veya Su Ürünleri Hasat Tespit Tutanağı,
5. Kilogram Üstü Alabalık Hasat Tespit Tutanağı, (Tebliğ Ek-7)
6. Balık Tanıma Kartı Tespit Tutanağı, (Tebliğ Ek-8)
7. Üretici birliği veya kooperatife üyelik belgesi, (üretici birliği veya kooperatifin bulunmadığı yerlerde bu belge istenmemektedir.)
8. İşletmesinde yetiştirdiği balığın satın alındığı işletmenin kuluçkahane veya işletmesinde yavru üretim izninin olduğu su ürünleri yetiştiricilik belgesinin sureti, yavru balıkların üniversite veya araştırma kuruluşlarından temin edilmesi halinde ise bu kurumlar tarafından satışın yapıldığını gösterir belge,
9. Proje kapasiteleri 10 ton/yıl üzerinde olan üreticiler için kullanılan yeme ait olan fatura,
10. Yetiştiricilik belgesi fotokopisi (Anonim 11, madde 6).

Son konusu başvuru işlemleri ile ilgili olarak il ve ilçe müdürlükleri yetkili konumundadır.

4.2.2.3. Kırsal kalkınmaya yönelik destekler

Su ürünleri yetiştiricilerinin yararlanabildikleri bir diğer devlet desteği ise kırsal kalkınmaya yönelik yapılmakta olan desteklerdir. AB'ye katılım sürecinde söz konusu aday ülkelerin kendi mevzuatlarını AB mevzuatlarına uyumlu hale getirebilmeleri için gerekli kurumsal alt yapıların oluşturmaları gerekmektedir. Bu kapsamda ilgili fasıla yönelik müzakerelerin açılabilmesi için belirtilmiş olan kriterlerden bir tanesi de AB'ye denk gelecek şekilde oluşturulmuş bir IPARD¹ Ajansı'nın kurulması olmuştur. Söz konusu kriterin karşılanması amacıyla 18 Mayıs 2007 tarihinde Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK) kurulmuştur. TKDK, AB ve Türkiye arasındaki AB'ye katılım müzakereleri kapsamında, katılım öncesi süreçte kırsal kalkınmaya yönelik tahsis edilmiş olan IPARD Programı fonlarını kullandırmaktadır (Anonim 12).

TKDK tarafından yürütülmekte olan destek programları içerisinde Su ürünleri yetiştiricilerine sağlanacak olan destek iki ayrı başlık altında yer almaktadır. Bunlar 'Su

¹ Instrument for Pre-Accession Assistance Rural Development Programme (Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı)

‘Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması’ ve ‘Su Ürünleri Yetiştiriciliği’ başlıklarıdır (Anonim 13).

IPARD I döneminde ‘Kırsal Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi’ tedbiri altında bir alt tedbiri olarak yer almış olan ‘Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi’ ne söz konusu IPARD I kapsamında toplam yatırım değeri 16 milyon TL (16.165.480,89) olan 21 proje için yaklaşık 6,7 milyon TL (6.682.516,67) toplam destek tutarı sağlanmıştır. Yine IPARD I kapsamında ‘Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanmasının Yeniden Yapılandırılması ve Topluluk Standartlarına Ulaştırılmasına Yönelik Yatırımlar’ tedbiri altında yer almış olan ‘Su Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması’ alt tedbirine ise toplam yatırım değeri 58 Milyon TL olan (58.275.680,30) 19 proje için 25 milyon TL (24.656.274,15) destek tutarı sağlanmıştır (Anonim 12).

IPARD I programın tamamlanmasının ardından 2014-2020 yılları için oluşturulmuş olan ikinci dönem IPARD II ile devam etmektedir.

IPARD II kapsamında ise su ürünlerine yönelik sağlanacak destekler ‘Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması ile İlgili Fiziki Varlıklara Yönelik Yatırımları’ tedbiri altında ‘Su Ürünleri Sektörü’ alt tedbiri ve ‘Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme’ tedbiri altında ‘Su Ürünleri Yetiştiriciliği’ alt tedbiri şeklinde yer almaktadır.

‘Su Ürünleri Sektörü’ alt tedbiri altında su ürünleri işletmelerine verilen destek ile birlikte; AB standartlarına ulaşması, ürünlerin hasadından sonraki süreçte ortaya çıkabilecek olan kayıpları asgari düzeye indirebilmek için bir soğuk zincirin oluşturulması, küçük ve orta ölçekli işletmelerin kapasitelerinin artırılması ve üretim süreçlerinin modernize edilmesi, işletmelerin maliyetlerinin azaltılması için ürün çeşitliliğinin artırılması ve işleme teknolojilerine yönelik çeşitli iyileştirilmelerin sağlanması amaçlanmaktadır.

Destek sağlanacak olan işletmenin 100 ton/yıl - 2.000 ton/yıl aralığında su ürünleri, balık yağı, yumuşakça, çift kabuklu yumuşakça ve kabuklu deniz canlıları üretim kapasitesine sahip olması gerekmektedir. İlgili yatırımların karada gerçekleştirilen hizmetler olması gerekliliği mevcuttur. Yatırımın gerçekleşmesinden sonraki dönemde söz konusu işletmenin, AB’nin hijyen ve çevre standartlarını, yapısal standartlarını ve birlik içerisinde iş güvenliğine yönelik uygulanmakta olan standartları karşılıyor nitelikte olması beklenmektedir (Anonim 14).

IPARD kapsamında sağlanacak olan parasal destek tutarının hesaplanmasında ise uygun harcamalar kriteri esas alınmaktadır. Bu kapsamda su ürünleri sektörü için uygun harcama kriterleri;

1. İşletmelerin modernize edilmesi ve /veya genişletilmesi,
2. Ürünlerinin işlenmesine yönelik işletmelerin kurulması,
3. Ürünlerinin soğutulmasına, işlenmesine, paketlenmesine ve pazarlanma süreçlerine yönelik olarak makine ve ekipman temini,

4. İnsan sağlığı, çalışma şartları, çevrenin korunmasına dair AB’de uygulanmakta olan standartların sağlanmasına yönelik ekipman ve tesisler,
5. Motorlu taşıtlar hariç olmak üzere nakliye ekipmanı olarak belirtilmiştir.

IPARD kapsamındaki hibelerde yapılacak harcamaya dair alt ve üst limitler bulunmaktadır. Bu kapsamda Su ürünleri için söz konusu limitler 30.000 -1.500.000 avrodur (Anonim 14).

Destek oranları belirlenmiş olan alt ve üst sınırlar içerisinde kalmak koşuluyla; Üretici örgütleri ve üretici örgütünün hâkim ortak olduğu tüzel kişiler için bildirilen uygun harcama tutarının %50’sini kamu katkısından, geri kalan %50’lik kısmı ise başvuru sahibinin katkısından oluşmaktadır.

IPARD II destek kapsamında su ürünleri için verilecek desteğin bir diğer başlığını oluşturan ‘Su Ürünleri Yetiştiriciliği’ alt tedbiri ise ‘Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme’ tedbirin altında yer almaktadır. Bu tedbirin su ürünleri için kapsamı iç sularda yapılacak olan üretim ve ürün satışı yapan restoranlardır (Anonim 15).

Söz konusu destek kapsamındaki türler alabalık, sazan, yayın balığı, kerevit, kurbağa, algler, sudak, tatlı su levreği, turna, tilapya, mersin balığı, Avrupa yılan balığı, gelin balığı) ve Amerikan Yayın Balığıdır. Yatırımın kapasitesinin yapılan son ödeme talebi sırasında 10-200 ton/yıl arasında olması gerekmektedir. Faydalandırılacak desteğin parasal tutarının hesaplanmasında bir önceki başlıkta olduğu gibi yine uygun harcamalar kriteri esas olarak alınmaktadır. Bu kapsamda su ürünleri yetiştiriciliği için uygun harcama kriterleri;

1. Tesis için ekipman alımı, inşaat işleri, çiftlik faaliyetlerinin etkinliğinin artırılması,
2. Atık su sistemleri,
3. Balık seçimi ve kapalı devre sistemler ile ilgili olarak ekipman ve makine alımları,
4. Su ürünleri restoranı kurmak amacıyla yapılan ekipman alımı,
5. Havuzlar ve rezervuarların geliştirilmesine yönelik çalışmalar,
6. Üretimin etkinliğinin artırılması için ekipman; besleme, balık yemleme veya besleme otomasyon ekipmanı optimizasyonunu sağlamaya yönelik ekipman,
7. Su devridaim sistemlerine yönelik ekipman alımları,
8. Yumurta ve yavru balık üretimi için ekipman alınması ve inşaat işleri,
9. Ürünlerin kalite ve hijyen şartlarının iyileştirilmesi amacıyla alınan ekipmanlar,

10. AB standartlarına uygun olacak şekilde işletmelerin çevresel etkilerin azaltılmasına ve tesislerde kullanılan sistemlerden serbest kalan suların arıtılmasına yönelik ekipman alımları,
11. Su kalitesi parametrelerinin izlenebilmesine yönelik ekipman alımı,
12. Ürünlerin uygun şekilde depolanabilmesi için küçük ölçekli soğuk hava depolarının kurulması,
13. Su ürünleri işletmesi ve işletmeyle ilgili aynı ilde yer alan su ürünleri restoranları ve satış noktalarının modernizasyonu, inşası ve genişletilmesi,
14. Kendi tüketimi için yenilenebilir enerji üretimi amacıyla makine/ekipman alımı ve inşaat işleri belirtilmektedir.

Destek kapsamındaki hibelerde yapılacak harcamaya dair alt ve üst limitler bulunmaktadır. Bu kapsamda Su ürünleri için söz konusu limitler 5,000 -500,000 Avro dur (Anonim 15).

IPARD kapsamında verilecek olan desteğin kaynağı AB ve Türkiye tarafından ortak şekilde oluşturulmuş olan IPARD Programına ait olan fondur. Fonun %75'i AB, %25'i Türkiye tarafından karşılanmaktadır. Söz konusu destek 'kamu katkısı' olarak adlandırılmakta ve faydalanıcılara geri ödemesiz olarak kullanılmaktadır. IPARD I Programı kapsamında desteklenmiş olan projelerin yatırım tutarının %50 ila %65'ine karşılık gelen kısmı için hibe verilirken; IPARD II Programında hibe oranları %50 ila %70 arasında gerçekleşmektedir (Anonim 12).

4.2.2.4. İndirimli krediler

Ülkemizde su ürünleri yetiştiricileri için bir başka destek kalemi ise sübvansiyonlu kredilerdir. Devlet, tarımsal üretimi desteklemek amacıyla üreticilere faiz oranları oldukça düşük tutulmuş olan krediler kullanma olanağı sağlamaktadır. T.C. Ziraat Bankası, 1970'li yılların başında balıkçılara krediler vermeye başlamıştır. 2001 yılında, devlet kredilerini veren Ziraat Bankası kısmen özelleştirilmiş ve balıkçılıklara verdiği kredilere son vermiştir (İmga 2008). 2005 yılı itibariyle ise Ziraat Bankası su ürünleri için yeniden kredi vermeye başlamıştır.

Söz konusu krediler ile ilgili usul ve esaslar, 16 Mart 2018 tarihli ve 2018/16 sayılı 'T.C. Ziraat Bankası A.Ş. Ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım Ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Uygulama Esasları' Tebliği ile düzenlenmektedir (Anonim 16).

İlgili Tebliğin 12. maddesinde belirtildiği üzere yetiştiricilik yapacak müteşebbisler, bakanlıkça onaylı projeleri ile faiz indirimli yatırım kredisine başvurabilmektedirler. Söz konusu yatırım kredileri; projelerdeki yetiştiricilik sistemleri, kuluçkahane kurulumu, sistemlerin modernizasyonuna yönelik işlemler, ekipman temini, tekne ve araç alımı gibi konuların finansmanını kapsamaktadır (Anonim 16, madde 12).

Verilen diğer bir kredi çeşidi olan işletme kredisi ise su ürünleri yetiştiricilik belgesi ve/veya su ürünleri kuluçkahane belgesi sahibi olan üreticilerin işletmelerine dair giderlerin finansmanını kapsamaktadır. Söz konusu kredilerin sağlanmasında yatırım kredileri için onaylanan projeler, işletme kredileri için ise yetiştiricilik belgesinde ve/veya su ürünleri kuluçkahane belgesinde yer alan mevcut kapasite esas alınmaktadır (Anonim 16, madde 12).

Devlet destekli olarak kullanılmakta olan sübvansiyonlu kredilerin faiz oranları normal kardi faiz oranlarının oldukça altında oranlardır. Su ürünleri sektörü için 2018 yılı itibarıyla belirlenmiş olan söz konusu faiz oranları Çizelge 4.18.'de verilmektedir.

Çizelge 4.18. 2018 yılı tarımsal kredi faiz oranları (Anonim 16)

Kredi Konusu	İşletme Kredileri						Yatırım Kredileri			Limit
	0-12 Ay Vade		1-4 Yıl Vade		4 Yıllan Uzun Vade		Yatırım Dönemi (*)		İşletme Dönemi	
	CFO (%)	SFO (%)	CFO (%)	SFO (%)	CFO (%)	SFO (%)	CFO (%)	SFO (%)	SFO (%)	
Su Ürünleri Sektörü 100.000 TL'ye kadar	8,00	4,00	10,00	5,00	11,00	5,50	11,00	0,00	0,00	5.000.000 TL
Su Ürünleri Sektörü 100.001-5.000.000 TL'ye kadar	8,00	4,00	10,00	5,00	11,00	5,50	11,00	0,00	5,50	
CFO: Cari Faiz Oranı SFO: Sübvansiyonlu Faiz Oranı										

Ancak sektördeki işletmelerin birçoğunu KOBİ'lerin oluşturduğu göz önüne alındığında yeterli sermaye olanaklarının artırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Faktörlerden en düşüğü ise İlgili ve Destek Endüstriler (2,78) olmuştur (Dalkıran ve Tan 2018).

4.2.2.5. Su ürünleri sigortası

Su ürünleri yetiştiricilik sektörü doğal yapısı gereği olarak oldukça risk unsuru barındırmakta olan bir sektördür. Söz konusu risklerden doğan sonuçlar ise üretici ve yetiştiriciler için oldukça yüksek maliyetlere sebep olabilmektedir. 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu'nun 12'nci maddesine istinaden, belirlenen kapsam dâhilinde, SKS'ne kayıtlı olan tesislerde yetiştiriciliği yapılan türler ile kafes ve ağlarda ortaya çıkabilecek olası zararlar tarım sigortaları kapsamına alınmıştır.

Sigorta kapsamına alınan su ürünlerinde

1. Sigortanın başlama tarihinden önce meydana gelmiş olan mevcut hastalıklar ve sigorta poliçesinin başlamış olduğu tarih itibarıyla 14 günlük bekleme süresi içerisinde ortaya çıkan hastalıklar dışındaki tüm hastalıklar,
2. Yetiştiricilerin kontrolleri dışında oluşabilecek kirlenmeler ve zehirlenmeler,

3. Fırtına, hortum, deprem, sel ve su baskını riskleri,
4. Kazalar,
5. Predatörler,
6. Alg patlaması gibi durumlar sebebiyle meydana gelebilecek kayıplar sonucu doğrudan uğranan maddi zarar temin edilmektedir.

Sigortalanmış olan kafes ve ağlarda ise fırtına, hortum, deprem, sel ve su baskını riskleri, kazalar, predatörler gibi durumlar sebebiyle ortaya çıkan maddi zarar temin edilmektedir.

Teminat kapsamındaki stok gelişme dönemi ise yumurta ve larva dönemindeki su ürünleri stokları teminat dışındadır, söz konusu teminat; alabalıklar, çipura, levrek, sinarit, granyöz, kırmızı bantlı mercan, sargoz, sivriburun karagöz, minakop, antenli mercan, mandagöz mercan, litrini mercan, trança ve mersin balıkları için 5 gr büyüklüğe ulaştıktan sonra başlamaktadır. Sigorta başvurusu, SKS kayıtları ile teyit edilerek yapılan risk değerlendirmesine göre kabul edilmekte ve sigorta poliçesi düzenlenmektedir. Söz konusu sigortanın poliçe değerinin %50 si devlet tarafından karşılanmaktadır (Anonim 17).

Sonuç olarak görüldüğü gibi ülkemizde su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik yapılan devlet desteklerinin kapsamı 2003 yılında verilmeye başlamasından itibaren her geçen yıl daha genişlemiş ve çeşitlenmiştir. Yetiştiricilik sektörünün son yıllardaki hızlı gelişiminde yetiştiriciler için sağlanan bu desteklerin katkısı elbette ki çok etkili olmuştur. Su ürünleri yetiştiricilik sektörüne yönelik yapılan devlet destekleri konusunda AB ile Türkiye arasında dönem dönem bazı sorunlar da söz konusu olmuştur. Bilindiği üzere AB Komisyonu Danimarka Su Ürünleri Birliği'nin yapmış olduğu şikayet üzerine 2014 tarihinde Türkiye'ye karşı dumping ve süspansiyon soruşturması başlatmıştır. Dumping soruşturması şikayetin çekilmesi sebebiyle herhangi bir yaptırım olmadan kapatılırken, devam eden sübvansiyon soruşturması ise 26 Şubat 2015 tarihinde sonuçlanmıştır. Soruşturmanın sonucunda AB Komisyonu devletin yetiştiricilik sektörünü desteklediğinin tespit edildiğini belirterek, firmaların bundan fayda sağladığını ve sonuç olarak da bu durumun AB'nin ilgili sektöründe zarara neden olduğuna karar vermiştir. Bunun sonucunda Gökkuşluğu Alabalığı ithalatına % 6,7 - 9,5 arasında değişen oranlarda nihai telafi edici vergiler uygulanmasına hükmetmiştir (Anonim 27; Anonim 28).

Benzer bir şekilde 2015 yılında levrek ve çipuraya yönelik olarak İspanya söz konusu desteklerin haksız rekabete sebep olduğunu öne sürerek Türkiye ye karşı bir sübvansiyon soruşturması açılması ve vergi getirilmesi talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine vergi uygulamasının yaratacağı dezavantaj sebebiyle balık ihracatçıları Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na başvurarak desteklerin geri çekilmesi talebinde bulunmuşlardır. Sektörün talebi üzerine dönemin Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı 25 Nisan 2016 tarihinde yapılan Bakanlar Kurulu'nda almış olduğu karar ile levrek ve çipura için verilen doğrudan ürün desteğini kaldırmıştır. Bu durum üzerine AB Komisyonu açmış olduğu soruşturmayı 10 Ağustos 2016 tarihinde kapatmış böylelikle Türkiye'den ithal edilen levrek ve çipura için uygulanması olası olan bir vergi durumu da ortadan kalkmıştır (Anonim 29).

Sonuç olarak su ürünleri yetiştiricilik sektörüne devlet tarafından sağlanmakta olan mali destekler açısından AB ve Türkiye'yi karşılaştırdığımızda farklı mevzuatlar ve uygulamalar olduğu ortaya çıkmaktadır. AB OBP'sının Yapısal Politikası altında yer alan EMFF fonu sektörün ekonomik çevresel ve sosyal performansının iyileştirilmesine katkıda bulunmak üzere tasarlanmış bir fondur ve AB içerisinde büyüme teşvik etmek isteyen ve birbirini tamamlayıcı özellikte olan 5 ayrı yapısal ve yatırım fonundan bir tanesidir. Bu kapsamda EMFF' in sektöre yönelik desteklemelerinin oldukça kapsamlı ve bütünsel bir anlayışla ele aldığı görüşüne varılabilir.

Ayrıca söz konusu OBP yönetmeliği, fonun sağlayacağı desteğin temel amaçlarının çerçevesini çizmekle beraber, para desteğinin üyelere dağıtılmak üzere ayrılmış olan kısmını üye devletler arasında sektör özelliklerini göz önünde bulundurarak paylaşmakta ve bu tahsis edilen kaynağın neye ve nasıl kullanılacağı kararını üye devletin yetkilerinin sorumluluğuna bırakmaktadır. Böylelikle kendi sektör ve ekonomileri için en faydalı olacak projeleri seçme hakkını merkezden alıp yerel otoriteye vermekte ve bu sayede desteklerin daha efektif kullanılmasına olanak sağlamaktadır. Ülkemizde ise destekleme genellikle doğrudan olarak üretime yönelik olup krediler ve IPARD gibi programlar kapsamında yetiştiricilerin tesis ve ekipman giderlerine yönelik olarak yapılmaktadır.

Verilmekte olan her desteğin düzenlenmesine dair ayrı yönetmelik ve tebliğ söz konusudur. Bu kapsamda ülkemizde AB deki gibi sektörün gelişmesine yönelik bütünsel bir anlayışla ele alınmış bir destekleme politikasından söz edilemez. Nitekim birçok başlıkta olduğu gibi OBP'nın genel yapısı itibariyle destekleme politikaları açısından da iki sektör arasında farklılıklar mevcut olduğu ve yasal zeminde bir uyumun olmadığı sonucuna varılmaktadır.

4.2.3. Örgütlenme

AB'deki su ürünleri sektörüne yönelik örgütlenme yapıları OBP'nın OPD başlığı altında ele alınmaktadır ve bu kapsamda yer alan üretici birlikleri sektörün bel kemiği durumundadırlar. OBP yapılanmasında sektöre yönelik örgütlenmelerin konum, sorumluluk ve görevlerinin ayrıntılı olarak ele alındığı bir OPD tüzüğü mevcuttur.

OPD'ninde yer alan örgütlenme modellerinden yola çıkarak ülkemiz su ürünleri sektöründeki örgütlenme modelleri ele alındığında temel iki yapılanma söz konusu olmaktadır. Bunlar Kooperatifler ve Tarımsal Üretici Birlikleridir. Bu kapsamda ülkemizdeki mevcut uygulamaya bakıldığında su ürünleri kooperatifleri ve su ürünleri üretici birlikleri de bu iki yapı altında yer almakta, mevzuat düzeyinde 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ve 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri kanununa tabii olmaktadır. Çalışmanın bu kısmında su ürünlerine yönelik örgütlenmelerin içerik ve kapsamaları mevcut iki yapının kapsamında ele alınmaktadır.

4.2.3.1. Su ürünleri üretici birlikleri

Türkiye, AB uyum süreci kapsamında çeşitli alanlarda yapılacak olan mevzuat değişiklikleri üzerine ayrıntılı çalışmalar yapmaktadır. Bu durum tarım sektörü içinde söz konusudur. Yapılan çalışmalar sonucunda AB'deki OBP'nda ki örgütlenme modellerine benzer bir örgütlenme yapısı gerekliliği ortaya çıkmıştır. AB'nin tarım alanındaki tüm

mevzuatına uyumun kısa sürede mümkün olmaması sebebiyle, OTP'sının temel politikalarına uyum sağlamaya öncelik verilmiştir. Bu kapsamda AB mevzuatına uyumlu olarak 12 temel kanun yürürlüğe konmuştur. 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu da bu 12 kanundan bir tanesi olup 2004 yılında çıkarılmıştır (Anonim 21).

5200 sayılı kanunun üçüncü maddesinde belirtildiği üzere tarımsal üretici birlikleri, her türlü bitkisel ürün, hayvansal ürün ve su ürünleri 'ne yönelik kurulabilmektedir (Anonim 22, madde 3). Söz konusu kanun tarımsal üretici birliklerinin düzenlenmesine ilişkin hükümleri içermektedir.

5200 sayılı kanunun birinci maddesinde üretici birliklerinin amacı; üretimin talebe göre planlanması, ürün kalitesine yönelik iyileştirilmelerin yapılması, pazara geçerli norm ve standartlarda ürünlerin sevkinin gerçekleştirilmesi, ürünlerin ulusal ve uluslararası düzeyde pazarlama gücünü artırmaya yönelik tedbirlerin alınması amacıyla üreticilerin ürün bazında bir araya gelerek tarımsal üretici birliklerini kurmalarının sağlanması olarak belirtilmektedir (Anonim 22, madde 1).

İlgili kanunun hükümlerine göre bir üretici birliğinin kurulabilmesi için en az on altı tarım üreticisinin bir araya gelmesi gerekmektedir. Üreticilerin ürün/ürün grubuna yönelik faaliyet içinde olması ve tüzüklerinde belirtilmiş miktardaki üretimi söz konusu kuruluşlar aracılığı ile pazarlayacağını taahhüt etmesi gerekmektedir. Kurulacak olan birliğin üretim kapasitesi Bakanlıkça belirlenecek asgari düzeyden daha az olmamalıdır. Söz konusu üretici birliği, üyeler tarafından imzalanan tüzük ile birlikte Bakanlığa yapılan müracaat sonunda tüzel kişilik kazanmaktadır. Birliğin kurucu üyeleri kendi aralarında geçici bir yönetim kurulu oluşturmakta ve ilk genel kurul yapılanaya kadar birliği temsil etme görevini üstlenmektedirler (Anonim 22, madde 4).

Bakanlık ilgili tüzük ve eklerini otuz günlük bir süre içerisinde incelemektedir. Birliğin mevzuatında herhangi bir uyumsuzluk veya eksikliğin tespit edilmesi halinde bunların giderilmesi bir yazı ile geçici yönetim kurulundan istenmektedir. Yazının tebliğ edilmesinden itibaren otuz gün içerisinde söz konusu eksiklikler tamamlanmaz ise Bakanlık tarafından üretici birliğinin tescili yapılmamakta ve ilgili hükümlere göre gerekli işlemler başlatılmaktadır (Anonim 22, madde 4). Aynı ürün/ ürün grubu için ilçe düzeyinde en fazla bir birlik kurulabilmektedir.

Üretici birliklerinin görevleri 5200 sayılı kanunun beşinci maddesinde ayrıntılı olarak belirtilmektedir. Bu görevlerin kapsam ve içerikleri aşağıdaki gibidir;

1. Ürünler ile ilgili piyasa araştırmalarının yapılması ve yaptırılması,
2. Ürünler için pazar bulunması ve ürünlerin pazara arzına yönelik düzenlemelerin yapılması,
3. Üyelerine üretim teknikleri, hasat, depolama ve paketleme süreçleri hakkında teknik desteğin sağlanması,
4. Üyelere girdi temininde yardımlarda bulunulması,
5. İç ve dış pazara uygun olacak ürün çeşitlerinin üretilmesinin sağlanması,

6. Üyelerine yönelik eğitimlerin, yayım ve danışman hizmetinin sağlanması,
7. Ürünlere için iyileştirici tedbirlerin alınması,
8. Tarımsal faaliyetlerin izlenmesi, gerekli kayıtların tutulması ve ilgili belgelerin düzenlenmesi,
9. Ürünlerin paket ve ambalajlarıyla ilgili olan standartların uygulanmasının sağlanması,
10. Çevre ile uyumlu üretim tekniklerinin yaygınlaştırmasına yönelik çalışmaların yapılması,
11. Üyeleri için ürün depolanması ve gerekli olduğu durumlarda söz konusu depoların kiralanmasına yardımcı olunması,
12. Ürün tanıtımlarıyla ilgili faaliyetler yapılması,
13. Ürünler ile ilgili kayıtların tutulması,
14. Mevzuatlarımızda yer alan uluslararası ürün veya ürüne özgü ortak piyasa düzenlemelerinin gerektirdiği görevlerin yürütülmesi,
15. Sözleşmeli üretim kapsamında, üyeleri adına örnek tip sözleşmelerin düzenlenmesi ve ilgili faaliyetleri koordine edilmesi şeklinde sıralanmaktadır (Anonim 22, madde 5).

Bunun yanı sıra su ürünleri özelinde hazırlanmış olan ‘Su Ürünleri Üretimine İlişkin Örnek Üretici Birliği Tüzüğü’nde de su ürünleri üretici birlikleri için bazı ek görevler belirtilmiştir. Bu ek görevler;

1. Birliğin çalışma konularıyla ilgili olan tesislerin yapılması ve bankalardan ilgili kurumlardan teşviklerin ve hibelerin alınması, bankalar ile üyelerinin lehine sözleşmelerin imzalanması,
2. Sigorta hizmetlerinde aracılık edilmesi,
3. Birliğin Çalışma konularıyla ilgili olarak şirket, iktisadi işletme kurmak, kurulmuş şirketlere iştirak etmek,
4. Birliğin çalışma konularıyla ilgili olarak çeşitli gazete, dergi, kitap çıkarılması ve yayın faaliyetlerinde bulunulması. Gerekli olduğu durumlarda seminer, sempozyum, panel, ve konferans gibi çeşitli toplantıların düzenlenmesi,
5. Çevreyi korumaya yönelik olarak özellikle su, toprak ve peyzaj kalitesini koruyacak ve biyoçeşitliliği muhafaza edecek üretim uygulamaları ve teknikleri ile çevre dostu atık uygulamalarını yaygınlaştırıcı faaliyetlerde bulunmak,
6. Kiralama işlemlerinin ve çeşitli satın alma işlemlerinin yapılması,

7. Birlikle ilgili iş ve işlemlere yönelik web sitesi, merkezi otomasyon yazılımları yapılması şeklindedir.

Birliğe üye olmak isteyen üreticilerin üyeliklerinin gerçekleştirilmesi için çeşitli koşulları sağlıyor olmaları gerekmektedir. Bu kapsamda üye olunacak birliğin ilgili olduğu ürünlerin pazarına yönelik bir üretim faaliyetinde bulunmak, çiftçi belgesine sahip olmak ve on sekiz yaşını doldurmuş olmak sağlanması gereken temel şartlardır. Üyelik için gerekli olabilecek özel şartlar ise birlik tüzüğünde ayrıca belirtilmektedir.

Müracaat yapılmasından itibaren bir ay içerisinde ilgili şartları taşıyanların üyelikleri yönetim kurulu tarafından kabul edilmektedir. Söz konusu üyelik, giriş aidatının ödenmesiyle birlikte resmîyet kazanıp gerçekleşmektedir. Üyeler yıllık olarak aidat ödemekle yükümlüdürler. Üyelikten çıkarılmayı gerektiren haller ise birlik tüzüğünde belirlenmektedir (Anonim 22, madde 18).

Söz konusu kanununun 13. ve 14. maddelerinde belirtildiği üzere üretici birlikleri bir araya gelerek ulusal düzeyde bir merkez birliği olarak da örgütlenebilmektedirler. Merkez birliklerin oluşturulabilmesi için aynı ürün/ürün grubuna yönelik faaliyette bulunan en az yedi üretici birliğinin bir araya gelmesi gerekmektedir. Söz konusu merkez birliklerin kuruluşuna yönelik usuller üretici birliklerinin kuruluşundaki usullere tabii olarak gerçekleştirilmektedir.

Merkez birliklerinin görev ve yetkileri; ilgili olunan ürün/ürün grubuna yönelik ulusal düzeydeki üretim planlarına ve pazarlanmaya ilişkin kurallara uyulması hususunda üyelere gerekli yardımın sağlanması, üyelerinin faaliyetlerinin izlenmesi, değerlendirilmesi ve desteklenmesi, üyelerin temsil edilmesi, Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin ürünlere yönelik yapacağı çalışmalara katılımı ve danışma kuruluna temsilci gönderilmesi şeklinde sıralanmaktadır (Anonim, madde 13/14).

Üretici birlikleri ve merkez birliklerin mali denetimleri genel kurul toplantısı öncesi yeminli mali müşavirlere veya bağımsız denetim kuruluşlarınca yaptırılmaktadır. Denetim kuruluşlarının tespiti ve denetim usul ve esasları Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmektedir (Anonim 22, madde 18).

AB'de OPD tüzüğü altında üretici örgütlerinin tanınması ve olası durumlarda bu tanınmanın geri çekilmesine dair, yine aynı şekilde üretici örgütlerine yapılacak olan finansal düzenlemelerin nasıl yapılacağına dair ayrıntılı hükümler bulunurken ülkemizdeki uygulanmakta olan tüzükte bu tarz bir tanınma kriteri yer almamaktadır.

2019 yılı başı itibarıyla ülkemizde faaliyet gösteren ve aktif 1193 üyesi bulunan 30 tane Su Ürünleri Üretici Birliği bulunmaktadır (Anonim 36). Su ürünleri üretici birlikleri ve su ürünleri üretici merkez birlikleriyle ilgili güncel rakamlar Çizelge 4.19.'da verilmektedir.

Çizelge 4.19. Su ürünleri üretici birlikleri ve su ürünleri üretici merkez birlikleri adet ve üye sayıları (Anonim 36)

Birlik Sayısı		Üye Çiftçi Sayısı	
30		1.193	
Su Ürünleri Üretici Merkez Birlikleri			
Türü	Sayısı	Üye Birlik Sayısı	Üye Çiftçi Sayısı
Su Ürünleri Yetiştiricileri (Ü.M.B)	1	18	888
Deniz Ürünleri Avcıları (Ü.M.B)	1	8	312
TOPLAM	2	26	1.200

4.2.3.2. Su ürünleri kooperatifleri

Ülkemizdeki su ürünleri kooperatifleri, Halk Bankası'nın öncülüğünde örgütlenmeye başlamış olup ilk defa 1943 yılında kurulmuştur. 1163 Sayılı Kooperatifler Kanunu ve 1380 Sayılı Su Ürünleri Kanununun çıkmasıyla beraber balıkçılık ve kooperatifçilik adına sağlanan teşvik edici destekler ile balıkçılar kooperatif yapıları altında örgütlenmeye başlamış ve kooperatif sayısında artışlar kaydedilmiştir. (Doğan 2017).

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu tüm kooperatif faaliyetlerinin çerçevesini belirlemekte olan bir kanundur. Söz konusu kanunun birinci maddesinde kooperatif, ortaklarının belirli ekonomik çıkarlarını ve özellikle meslek veya geçimlerini sağlamaya yönelik ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklar şeklinde tanımlanmaktadır. Bir kooperatifin kurulabilmesi için en az 7 ortağın bir araya gelerek kooperatif ana sözleşmesini imzalamış olmaları gerekmektedir (Anonim 20, madde 2). Kooperatifler bir araya gelerek kooperatif birliklerini, kooperatifler merkez birliklerini kurabilmektedirler. Söz konusu birliklerin kurulma amaçları aşağıdaki şekilde belirtilmektedir;

1. Kooperatiflerin ortak çıkarlarının koruması ve amaçları gerçekleştirilmesi adına iktisadi faaliyetlerde bulunulması,
2. Faaliyetlerin koordine edilmesi ve denetimlerin yapılması,
3. Yabancı ülkelerle olan ilişkilerin düzenlenmesi,
4. Kooperatifçiliğin geliştirmesi ve eğitim faaliyetlerinin yapılması,
5. Kooperatifçilik ile ilgili konularda tavsiyelerde bulunulması gibi çeşitli hizmetlerin yerine getirilmesi (Anonim 20, madde 70).

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu ortakların kooperatifler de yer alma ve ortaklıktan çıkma şartlarına, hak ve sorumluluklara, kooperatifin hesaplarına, kooperatifin organları ve kurulacak merkezi birliklere ve ilgili kooperatifin dağılmasına dair konuları düzenlemektedir. Daha önce de belirtildiği üzere söz konusu kanun su ürünleri özelinde olmayıp ülkedeki tüm kooperatif yapılanmalarına yönelik düzenlenmiş bir kanundur. Bu kapsamda bakanlık tarafından su ürünleri kooperatiflerinin kurulması ile ilgili olarak ‘Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatifleri Sözleşmesi’ hazırlanmıştır. Söz konusu sözleşme su ürünleri kooperatiflerinin kurulmasına, amaçlarına ve işleyişlerine yönelik daha kapsamlı bir örnek anlaşma modeli oluşturmaktadır.

Bakanlık tarafından hazırlanmış olan örnek anlaşmada kurulacak olan su ürünleri kooperatifinin amacı; su ürünlerinin üretimi, yetiştiriciliği, avcılığı, işlenmesi, depolanması ve pazarlanmasına yönelik olarak ortaklara hizmet verilmesi ve gerekli olduğu durumlarda söz konusu faaliyetlerle ilgili tesislerin kurulması ve işletilmesi olarak tanımlanmaktadır (Anonim 32). Su ürünleri kooperatiflerinin bu amacı gerçekleştirmeye yönelik faaliyetleri örnek anlaşmanın 7. maddesinde aşağıdaki şekilde belirtilmektedir;

1. Ortakların üretim, yetiştiricilik ve avcılık faaliyetlerini düzenlenmesi,
2. Ürünlerin sınıflandırılması, sağlık koşulları ve piyasa talepleri doğrultusunda ambalajlamanın gerçekleştirilmesi,
3. Ürünlerin piyasaya sevki sırasında istenen ve ihtiyaca uygun olacak şekilde hazırlanmasının, muhafazasının, naklinin sağlanması,
4. Taşınır ve taşınmaz mallar, aynalar edinmek, yaptırmak veya gerektiğinde satmak, işletmeleri devralmak, 6. maddedeki amaçları doğrultusunda gerektiğinde her türlü tesisleri kurmak ve işletmek,
5. Ortakların ihtiyaçlarının karşılanması, elde edilen ürünlerinin değerlendirilmesi ve pazarlanmasına yönelik olarak ihracat ve ithalat işlemlerinin yapılması veya yaptırılması,
6. Kooperatife ait olan taşınır ve taşınmaz malları kredi alınan banka, kurum ya da kuruluşlara ipotek ettirilmesi ve kooperatif ortakları adına kefalette bulunması,
7. Kırsal turizme yönelik faaliyetin gerçekleştirilmesi,
8. Ortakların sosyal, kültürel ve ulaşım konularındaki ihtiyaçlarına yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi,
9. Çevrenin korunmasına yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi,
10. Çalışma konularıyla ilgili olarak şirket kurulması ve kurulmuş olan şirketlere iştirak edilmesi,
11. Çalışma konularıyla ilgili olarak çeşitli gazete, dergi, kitap çıkarılması ve yaygın faaliyetlerinde bulunulması. Gerekli olduğu durumlarda seminer,

sempozyum, panel, ve konferans gibi çeşitli toplantıların düzenlenmesi (Anonim 32, madde 7).

Antlaşmada kooperatiflerin amaç ve faaliyetlerinin belirlenmesinin yanı sıra ortaklığa kabul ve ayrılma şartlarını ve işlemlerini, görev hak ve sorumluluklarını, sermaye ve ortaklık paylarına yönelik düzenlemeleri, kooperatifin hesaplarını, kooperatif fonlarını, kooperatifin organlarını ve bunların işleyiş düzenlerine yönelik ayrıntılı hükümler bulunmaktadır. Söz konusu antlaşmaya göre kooperatifin kurulması için en az 7 ortak gereklidir ve ortak sayısında herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Söz konusu ortaklarda aranacak şartlar aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır;

1. Türk vatandaşı olmak,
2. Kooperatifin kurulduğu çalışma bölgesinde ikamet ediyor olmak,
3. Yetiştiriciliğini meslek edindiğini su ürünleri yetiştiricilik belgesi ile belgelemek,
4. Avcılıkta kullanılan balıkçı gemisine sahip olduğunu ruhsat tezkeresi ile belgelemek,
5. İç sularda, su ürünleri avcılığını avcılıkta kullanılan gerçek kişi ruhsat tezkeresi ile belgelemek,
6. Kanuni ve medeni haklarını kullanabiliyor olduğuna dair ehliyeteye sahip olmak,
7. Aynı bölgede, aynı amaca yönelik faaliyet gösteren başka bir su ürünleri kooperatifinin ortaklarından biri olmamak,
8. Genel kurulun onayından geçen, Bakanlık tarafından tasvip edilen dalyan ve voli işletmeciliği istihsal programları ile ilgili görevleri yapmak (Anonim 32).

Ülkemizde kooperatif yapılanmalarının özellikle Su Ürünleri Kanunu ile desteklenmesiyle birlikte sektöre önemli katkıları olduğu şüphesizdir. Ancak yapılan birçok çalışma ve araştırma kooperatif yapılanmalarının etki düzeylerinin hala istenilen düzeyde olmadığını ve hala birçok başarısızlığın olduğunu öne sürmektedir (Doğan, 2017).

Su Ürünleri kooperatiflerinin, kooperatiflere yönelik genel düzenleme altında yer almasının su ürünleri gibi kendi özel durumları olan bir sektör için dezavantajlı bir durum yarattığı söylenebilir. Ülkemizdeki kooperatiflerin istenilen oranda etkili olmaması durumu, sektör yetkililerine göre su ürünleri sektörü içinde geçerli bir durumdur.

Bugün 2019 yılı itibariyle ülkemizde yer alan birim su ürünleri kooperatiflerin sayısı 557 adettir. Söz konusu kooperatiflerin üye sayısı ise 30.652'dir. Bunun yanı sıra mevcut 17 Kooperatif Bölge Birliği ve bir adet Kooperatif Merkez birliği bulunmaktadır (Anonim 36). Ülkemizdeki su ürünleri kooperatiflerine yönelik güncel rakamlar Çizelge 4.20.'de verilmektedir.

Çizelge 4.20. Su ürünleri kooperatifleri, kooperatif birlikleri ve merkez birlikleri adet ve üye sayıları (Anonim 36)

BİRİM KOOPERATİFLER		KOOPERATİF BÖLGE BİRLİKLERİ		
Sayısı	Ortak Sayısı	Sayısı	Ortak Koop. Sayısı	Ortak Sayısı
557	30.652	17	232	14.523
KOOPERATİF MERKEZ BİRLİKLERİ				
Sayısı	Ortak Birlik Sayısı	Ortak Koop. Sayısı	Ortak Sayısı	
1	14	200	11.608	

4.2.4. Piyasa standartları

4.2.4.1. Su ürünlerinde izlenebilirlik

Çalışmanın birinci kısmında AB’de gıda güvenliğinin birlik içerisindeki en önemli konulardan biri olduğundan, AB Genel Gıda Kanunundan ve ilgili kanun kapsamında gıda güvenliğinin sağlanmasındaki en önemli kriterlerden bir tanesi oluşturan gıda güvenliği sistemlerinden bahsetmiştik.

AB’deki OBP’sının 4 temel politikasından bir tanesini oluşturan Koruma ve Kontrol Politikasının amaçlarından bir tanesi de avcılık ve yetiştiricilik yoluyla elde edilmiş su ürünlerinin ‘denizden sofraya’ tüm tedarik zinciri boyunca izlenebilir ve kontrol edilebilir olmasını sağlamaktır. AB’de su ürünlerinin izlenebilirliği ve kontrolüne yönelik usul ve esaslar 3 temel tüzüğün kapsamında uygulanmaktadır. Ülkemizde ise izlenebilirlik kavramı ilk kez 27.05.2004 tarihli 5179 sayılı ‘Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesi’ yönetmelik kapsamında yer almıştır. Bugün ise izlenebilirlik prosedürü 5996 sayılı ‘Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu’ kapsamında uygulanmaktadır.

Türkiye’de yetiştiricilik sektörü, BRC, IFS, Global GAP ve HACCP sertifikasyon süreci gibi süreçlere ve kalite yönetim sistemlerine tam olarak entegre edilmiştir. Ancak, Avrupa Birliğinin 2002 tarihli 178 nolu gıda yasasının 18. maddesinde izlenebilirlikle ilgili sistemin kurulması ve etiketlenmesi ile ilgili koşullar belirtilmiş olup, ISO 22000:2005, BRC, IFS gibi gıda güvenliği ile ilgili standartlarda da izlenebilirlik istenmektedir (Yılmaz ve Yılmaz 2017).

AB ile yürütülmekte olan müzakere sürecinin 12. faslını Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı başlığı oluşturmaktadır. Müzakerelerin açılması için konulmuş olan kriterlerden bir tanesini de Türkiye’nin söz konusu faslın içeriğine yönelik AB müktesebatı ile uyumlu bir mevzuatı kabul etmesi ve meşru hükümler ortaya koyması oluşturmuştur. Bu kapsamda 2010 yılında 5996 sayılı ‘Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu’ 27610 sayılı resmi gazetede yayınlanarak kabul edilmiştir

(Anonim 24). Söz konusu kanun ile halk sağlığını, bitki ve hayvan sağlığını, hayvanların ıslah ve refahını, tüketici çıkarlarını ve çevrenin korunmasını dikkate alarak gıda ve yem güvenilirliğini sağlamak ve korumak amaçlanmaktadır (Anonim 18, madde1).

5996 sayılı kanun, tüm gıda maddelerini içeren bir kanun olarak avcılık ve su ürünlerine yönelik ürünleri de kapsamaktadır. Söz konusu ürünlerinin neler olduğu ilgili kanunun 3. maddesinde ayrıntılı şekilde belirtilmektedir. Bu kapsamda su ürünleri yetiştiricilik ürünlerinin izlenebilirliğine dair uygulamalar da kanunun izlenebilirlik hakkında getirdiği hükümlerde tabii olmaktadır. İlgili kanunun 39. maddesinde izlenebilirliğin tanımı üretim, işleme ve dağıtımın tüm aşamaları boyunca bitkisel ürünlerin, gıda ve yemin, gıdanın elde edildiği hayvanın veya bitkinin gıda ve yemde bulunması amaçlanan veya beklenen bir maddenin izinin sürülebilmesi ve takip edilebilmesini şeklinde yapılmaktadır (Anonim 18, madde 39).

Söz konusu kanun ile birlikte gıda veya yem işletmecilerine izlenebilirliğin sağlanabilmesi için üretim, işleme ve ürünün dağıtımındaki aşamaların tümünde gıda veya yemin takibine olanak verecek bir sistem oluşturma ve talep edildiği durumlarda söz konusu bilgileri Bakanlığa sunma zorunluğu getirilmiştir. Ayrıca piyasaya arz edilecek gıda ve yemin uygun şekilde etiketlenmesi ya da Bakanlıkça belirlenebilecek farklı bilgi ve belgelerle uygun şekilde tanımlanması da zorunludur (Anonim 18, madde 24).

AB’de Genel Gıda Kanununu bir gereği olarak gıdanın güvenilir olmadığına dair herhangi bir durum ya da şüphe oluşması halinde ürünün piyasadan geri çağırılmasına dair bir sistem uygulanmaktadır. 5996 sayılı kanun da gıda ve yem işletmeleri için benzer bir sorumluluk getirmektedir. Nitekim söz konusu yasanın birinci bölümünde yer alan 21.ve 22. maddelerinde ayrıntılı şekilde belirtildiği üzere gıda istenen şartlara uygun olsa bile, güvenilir olmadığına dair yeterli bir şüphenin oluşması veya bir sebebin olması durumunda Bakanlık tarafından gıdanın piyasaya arzını kısıtlanabilmesi veya piyasaya arz edilmiş olan gıdanın toplatabilmesi söz konusudur (Anonim 18, madde 21/22).

Gıda işletmesinin sorumluluğunda olan bir ürünün gıda ve yem güvenliği şartlarına uymadığına dair bir değerlendirme ya da konuya ilişkin makul sebepler olması durumunda, gıda işletmecisi ilgili ürünü kendi sorumluluğundan çıktığı aşamadan başlayarak toplanması için gerekli işlem prosedürünü başlatmak zorundadır. İşletmeci konu hakkında Bakanlıkta bilgilendirmek ile de yükümlüdür. Ürünün toplanmasının gerekli olduğu durumlarda gıda işletmecisi, gıdanın toplanmasının sebebi hakkında tüketici ya da kullanıcıları doğru şekilde bilgilendirmek ve insan sağlığının korunması için alınacak tedbirlerin yeterli olmaması gibi bir durum söz konusu olduğunda, tüketici ya da kullanıcılara ürünün iadesi yönünde çağrı yapmak zorundadır (Anonim 18, madde 22).

İlgili maddelerde görüldüğü üzere 5996 sayılı kanun izlenebilirliğin sağlanması için gerekli olan izlenebilirlik sisteminin kurulması konusundaki sorumluluğu işletmelere vermektedir. Tüm aşamalarda Kanun hükümlerinin uygulanmasına yönelik kontrollerin yapılması ve oluşan kayıtların tutulması ise bakanlığın yetkisindedir. Ayrıca ürün izlenebilirliğinin en önemli bileşenlerinden biri olan ürün etiketlenmelerine yönelik hükümlerde 5996 sayılı kanun hükmünde hazırlanmış olan Türk Gıda Kodeksi Yönetmeliğinde ayrıntılı olarak belirtilmektedir.

Bu kapsamda mevcut yasa bir izlenebilirlik sistemi kurulmasını, ürünlerin izlenebilirliğine olanak verecek şekilde etiketlenmesini ve şüpheli durumlarda ürünün piyasadan toplanmasına dair bir müdahale sistemini getirerek bir adım geri-ileri izlenebilirliği yasal bir zorunluluk haline getirmekte ve bununla ilgili işletmelere önemli sorunluluklar yüklemektedir. Söz konusu yasada, işletmelere bir sistem kurma zorunluluğu getirilmekte ancak sistemin içeriğinin nasıl olacağına dair ayrıntılı bir düzenlemeden bahsedilmemektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde ele alındığı üzere izlenebilirlik temelinde oldukça kapsamlı bir kayıt tutma prensibine dayanan bir yöntemdir. Ürünün üretiminin ilk aşamasından başlayarak pazardaki son tüketiciye ulaşacağı ana kadar süren uzun ve kapsamlı bir sürece yönelik bir prosedür uygulamasından oluşmaktadır. Tüm bu kapsamlı süreç peşi sıra yeni maliyetleri de ortaya çıkarmaktadır. Büyük firmaların maliyetlerin üstesinden gelebileceği ve mevcut mevzuatı kendi sistemlerine daha kolay adapte edebilecekleri ancak küçük firmaların bu olanağa sahip olamayabileceği düşünülmektedir (Anonim 19). Bu kapsamda değerlendirildiğinde ağırlıklı olarak küçük işletmelerden oluşan su ürünleri sektörü içinde dezavantajlı bir durumun ortaya çıkması söz konusudur.

Tüm dünyada izlenebilirliğin öneminin artmasıyla beraber birçok izlenebilirlik sistemi geliştirilmiştir. Türkiye’de genel olarak EAN-UCC numaralama sistemi yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca RFID gibi izlenebilirlik sistemleri de uygulanmaktadır (Yılmaz ve Yılmaz 2017).

Sonuç olarak izlenebilirliği yasal bir zorunluluk haline getirmiş olan 5996 sayılı Kanun AB uyum süreci kapsamında AB Genel Gıda Kanunu esas alınarak hazırlanmış bir kanundur. 5996 sayılı kanunla birlikte AB için de zorunlu olan bir adım ileri-geri izlenebilirlik bizim mevzuatımızda da zorunlu hale getirilmiştir. Bu kapsamda su ürünleri sektörü için de geçerli olan bu prosedürün genel kapsamıyla AB içerisinde uygulanmakta olan mevzuat ile uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak söz konusu uygulamalar hala sektör için yeni sayılacak bir sevedir. Ayrıca izlenebilirlik prosedürünün getirdiği yeni maliyet kalemleri ve sektördeki genel kayıt dışılık problemi de söz konusu prosedürlerin uygulamaya koyulmasında çeşitli sorunlar yaratabileceği düşünülmektedir.

AB’nin gönüllü oluşturulmuş standartları da birlik içerisinde yaygın şekilde kullanması izlenebilirliğin söz konusu standartları karşılayacak en kapsamlı şekilde uygulanmasını özellikle ihracat yapan firmalar için bir gereklilik duruma getirmektedir. Ayrıca iyi uygulanmış bir izlenebilirlik sistemi ürünlerde olası bir sorun yaşanması halinde sorunu hızlıca tespit etme ve gerekli olduğu hallerde ürünü hızlıca piyasadan çekme olanı sağlamaktadır. Bu da işletmelere bu tarz bir durumda ürünlerinin ve markalarının imajlarını korunması ve yönetilmesi konusunda önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Tüm bunlar göz önüne alındığında sadece yasal zorunluluk olarak değil sektörün iç ve dış pazarda daha da kuvvetli hale gelmesi için izlenebilirliğin kapsamlı şekilde uygulanmasının çok önemli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

4.2.4.2. İyi tarım uygulamaları

AB’de uygulanmakta olan Genel Gıda Kanunu’nun yasal zorunluluk olarak getirdiği standartlar dışında birlik seviyesinde ya da ulusal seviyede gıda işletmeleri için kılavuz olarak hazırlanmış olan ve yasal olarak bir sorumluluk olmamasına rağmen Birlik içerisinde yaygın olarak kullanılan ve temel esaslarından birini de ürün izlenebilirliğinin oluşturduğu birçok uygulama modeli de mevcuttur. Bunlardan bir tanesi de birlik içerisinde her geçen gün daha da önem kazanan ve artık tüm dünyada kabul gören bir standart yolunda olan iyi tarım uygulamalarıdır. İzlenebilirlik, temelini 1997 yılında kurulmuş olan EUREP GAP protokolünden alan ve 2007 yılında uluslara arası bir iyi tarım uygulamaları standardı olmak amacıyla Global Gap ismini almış olan bu standardın en önemli unsurlarından birisini oluşturmaktadır. Ülkemizde Su Ürünlerinde İyi Tarım Uygulamaları 07.10.2010 tarih ve 27778 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan ‘İyi Tarım Uygulamaları Hakkında Yönetmelik’ de yer alan usullere göre düzenlenmektedir. Bugün sektördeki birçok büyük üretici bahsi geçen sertifikalara sahiptir ve söz konusu üreticilerin belirlenmiş olan kriterlere uygun olarak üretim yaptığı da bilinmektedir. İyi tarım uygulamalarının 2018 yılı itibariyle devlet desteği kapsamına alınması bu anlamda sektördeki uygulamaların artmasına sebep olacağı düşünülmektedir.

Ülkelerin kendileri geliştirmiş oldukları Global Gap 'e benzer yapılarda olan çeşitli standartların EUREP tarafından uygun bulunması ve onaylanması durumunda söz konusu standartların Global Gap standardı gibi işlem görmesini sağlayan bir Eşdeğerlilik durumu söz konusudur. Bu kapsamda mevcut durum itibariyle ülkemizdeki iyi tarım uygulamalarına yönelik böyle bir eşdeğerlilik durum bulunmamaktadır (Anonim 33).

4.2.4.3. Tüketici bilgisi

Daha önce de belirtildiği üzere AB mevzuatına uyum çalışmaları kapsamında bakanlığımızca hazırlanmış olan 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda Ve Yem Kanunu balıkçılık ürünlerini de kapsamaktadır.

Ülkemizdeki gıdalara yönelik uygulanacak olan etiketleme ve bilgilendirmeye dair düzenlemeler 26 Ocak 2017 tarih ve 29960 (Mükerrer) sayılı resmi gazete yayınlanmış olan ‘Türk Gıda Kodeksi Gıda Etiketleme Ve Tüketicileri Bilgilendirme Yönetmeliği’ kapsamında yapılmaktadır. Yönetmeliğin amacı; algı farklılıkları ve bilgi gereksinimleri dâhil olmak üzere gıdalar hakkında bilgilendirme açısından tüketicilerin üst düzeyde korunmasına ilişkin kuralları belirlemek olarak tanımlanmaktadır. Yönetmelik başta gıdaların etiketlenmesi olmak üzere, gıda hakkında yapılacak olan bilgilendirme ile ilgili genel kuralları, gereklilikleri ve mevcut sorumlulukları belirlemektedir. Söz konusu yönetmelik toplu tüketim yerleri tarafından sunulan gıdalar da dâhil olmak üzere, son tüketiciye sunulması amaçlanan, toplu tüketim yerlerine yönelik olarak hazırlanmış olan ve gıda işletmecileri arasında arz edilen tüm gıdaları kapsamaktadır (Anonim 23).

Ayrıca 5996 sayılı kanun 47 maddesinin 7. bendinde 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununun 23. maddesi ile 36. Maddesinin (h) bendinin son paragrafındaki hükümlerin bu kanunla beraber kaldırıldığını hükmetmektedir (Anonim 18, madde 47). Bu kapsamda

avcılık ve su ürünlerine yönelik bilgilendirme ve etiketleme düzenlemeleri de ilgili tüzük kapsamında gerçekleşmektedir.

Yetiştiricilik ürünlerini de kapsamına olan etiketleme hükümleri ürünlere AB mevzuatındaki benzer şekilde zorunlu ve isteğe bağlı olarak belirtilebilecek bilgilere yönelik düzenlemeler getirmektedir.

Zorunlu bilgiler

Söz konusu Yönetmeliğin dördüncü bölümünde gıdaların taşınması gereken zorunlu bilgilendirmenin içeriği ayrıntılı olarak belirtilmiştir Yönetmelikte belirtilmiş olan istisnalar saklı kalmak kaydıyla, aşağıdaki bilgilerin pazara sunulacak ürünler üzerinde bulunması gereken zorunlu bilgiler şunlardır;

1. Gıdanın adı; Gıda adı olarak mevzuat hükümlerinde yer alan resmî ad kullanılmaktadır. Bu şekilde tanımlanmış olan bir adın olmadığı durumlarda gıdanın alışlagelen adının kullanılması uygun bulunmaktadır. Gıdanın alışlagelen bir adı da yok ise tanımlayıcı bir isim belirlenmektedir,
2. Bileşenler listesi; Söz konusu liste , “bileşenler” veya “içindekiler” başlığı altında ya da söz konusu kelimeleri içeren uygun bir başlıkla verilmektedir. Gıda içerisinde yer alan bileşenler kullanıldıkları miktara göre ağırlıkça azalana doğru listelenmektedir,
3. Alerjiye veya intoleransa neden olan belirli madde veya ürünler; Bu bilgiler, yönetmelik Ek-1’de verilmiş olan madde veya ürün adları kullanılarak ve söz konusu yönetmeliğin 21inci maddesine uygun olacak şekilde bileşenler listesinde belirtilmektedir,
4. Belirli bileşenlerin veya bileşen gruplarının miktarı; Söz konusu miktarlar aşağıdaki durumlarda belirtilir:
 - a. Söz konusu bileşen/bileşen grubu, gıdanın adında yer alıyor veya tüketici tarafından çoğunlukla gıdanın adı ile ilişkilendiriliyorsa,
 - b. Söz konusu bileşen/bileşen grubu, etiket üzerinde kelime, resim veya grafikler ile vurgulanıyorsa,
 - c. Söz konusu bileşen/bileşen grubu, gıdanın tanımlanmasında ve isminden veya görünüşünden dolayı karıştırılabileceği ürünlerden ayırt edilmesi için zorunlu ise,
5. Gıdanın net miktarı; Miktar litre, santilitre, mililitre, kilogram veya gram birimlerinden uygun olanı seçilerek sıvı ürünler için hacim birimleriyle, diğer ürünler için ise kütle birimleriyle belirtilmektedir,
6. Tavsiye edilen tüketim tarihi veya son tüketim tarihi; Kolay bozulabilen ve bu sebeple de insan sağlığı açısından tehlike oluşturması söz konusu olan

gıdalarda son tüketim tarihi, diğer gıdalarda ise tavsiye edilen tüketim tarihi belirtilmektedir;

- a. Dondurulma Tarihi: Gıdanın dondurulduğu tarih; dondurulmuş işlenmemiş balıkçılık ürünleri için gün/ay /yıl şeklinde verilmekte ya da tarihin yazıldığı yere atıfta bulunmaktadır. Örnek : “31/12/2016 tarihinde dondurulmuştur.”,
 - b. İlk dondurulduğu tarih: Söz konusu gıda dondurulmuş işlem görmemiş balık ürünlerinin karışımından oluşuyorsa, farklı dondurulmuş bileşenlerden en eski tarihli bileşenin tarihi dondurulma tarihi olarak kabul edilir. Örnek: Bir paket 500 g çiğ karides farklı çiğ karides partilerinin oluşuyorsa bu ambalaja en eski olan partinin ilk dondurulduğu tarih yazılmaktadır,
7. Özel muhafaza ve/veya kullanım koşulları; Gıdaların özel muhafaza koşullarını ve/veya kullanım koşullarını gerektirdiği çeşitli durumlarda söz konusu koşullar belirtilmektedir,
 8. Gıda işletmecisinin adı veya ticari unvanı ve adresi; Gıdadan sorumlu olan gıda işletmecisinin adı veya ticari unvanı, adresi uygun ifadeler ile belirtilmektedir. İthal ürünlerde ise gıda işletmecisi “ithalatçı” olarak belirtilir,
 9. Söz konusu yönetmeliğin 12 nci maddede belirtilen işletme kayıt numarası veya tanımlama işareti; Gıdanın üretildiği veya ambalajlandığı gıda işletmesinin işletme kayıt numarası, Gıda İşletmelerinin Kayıt ve Onay İşlemlerine Dair Yönetmeliğe uygun olarak ve “İşletme kayıt no:...” şeklinde belirtilir,
 10. Menşe ülke; Menşe ülkesi kısaltma yapılmadan açık şekilde belirtilir,
 11. Kullanım bilgisi olmadığında gıdanın uygun şekilde tüketimi mümkün değilse, gıdanın kullanım talimatı; Kullanım talimatı, gıdanın uygun şekilde tüketilmesini sağlayacak şekilde belirtilmekte ve söz konusu talimatı verilirken kullanım bilgisi, hazırlama bilgisi, hazırlama talimatı, tüketim talimatı şeklindeki uygun başlıkların kullanılması uygun görülmektedir,
 12. Hacmen % 1,2'den fazla alkol içeren içeceklerde hacmen gerçek alkol derecesi,
 13. Beslenme bildirimi (Anonim 23; Anonim 31).

Gıda hakkında verilmesi zorunlu olan söz konusu bilgilerin kolayca görülebilecek, okunabilecek ve silinmeyecek şekilde yapılmış olması gerekmektedir. Bu bilgiler, diğer yazılı veya resimli unsurlar vasıtasıyla herhangi bir şekilde kapatılamaz, bölünemez veya kesilemez durumda olmalıdır. Gıda hakkında söz konusu bilgilendirmelerden, gıdayı piyasaya kendi adı altında sunan gıda işletmecisi, ithal ürünlerde ise ithalatçı sorumludur (Anonim 23).

İsteğe bağlı bilgiler

İlgili yönetmeliğin 9 ve 10. maddelerinde bahsedilen bilgilerin verilmesinin zorunlu olmadığı ve söz konusu bilgilerin isteğe bağlı şekilde verildiği durumlarda, bilgilendirme yönetmeliğin beşinci ve altıncı bölümünde belirtilmiş olan şartlara uygun şekilde yapılmaktadır. Bu kapsamda söz konusu bilgilerin tüketiciyi yanıltıcı olmayacak şekilde yapılması, tüketici için herhangi bir belirsizliğe ve karışıklığa sebep olmaması, gerekli olduğu durumlarda bilimsel verilere dayandırılıyor olması ve gıda hakkında verilmesi zorunlu olan bilgiler için uygun alanları kapatmayacak şekilde yapılıyor olması gerekmektedir.

Bakanlık gerekli gördüğü durumlarda ürünlerin izlenebilirliğini sağlamak amacı ile etiketlerde ürün takip sistemlerinin uygulanmasına olanak sağlayacak özel uygulamalar yapabilmektedir. Söz konusu sistemlerin uygulanacağı gıda/ gıda grupları ve söz konusu uygulama süreleri de yine bakanlık tarafından belirlenmektedir (Anonim 23).

Bilgilendirme hükümlerinin yerine getirilmemesi durumlarında, söz konusu işletmecilere 5996 sayılı kanunun ilgili maddeleri kapsamında idari yaptırım uygulanmaktadır.

Sonuç olarak yukarıda bahsi geçen bilgilendirme hükümlerini getirmiş olan bu yönetmelik Tüketicilerin Gıdalar Hakkında Bilgilendirilmesine İlişkin 25 Ekim 2011 tarihli ve (AT) 1169/2011 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü dikkate alınarak AB mevzuatına uyum çerçevesinde hazırlanmış bir yönetmeliktir (Anonim 23). Bu kapsamda temel kriterler açısından AB'deki tüketici bilgilendirme ve etiketleme hükümleri ile uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak söz konusu 1169/2011 sayılı 'Tüketicilerin Gıdalar Hakkında Bilgilendirilmesi' hakkındaki tüzük birlik içerisindeki tüm gıda maddelerine yönelik olarak genel çerçeveyi oluşturmaktadır. AB'de su ürünlerine yönelik olan etiketleme hükümleri ise 1169/2011 sayılı yönetmelik saklı kalmak kaydıyla OBP yönelik yapılmış olan reform ile genişletilmiş hükümler içermekte olan 1379/2013 Sayılı OPD tüzüğü altında düzenlenmektedir. Bu tüzük su ürünleri özelinde etiketleme hükümleri getirdiği için bizim mevcut mevzuatımızda bulunmayan birçok bilgiyi üreticilere zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda 'üretim yöntemi' 'ürününün avlandığı' ya da 'yetiştirildiği bölge' 'ürünün çözülmüş olup olmadığı' bilgisi gibi su ürünleri için önemli olan bazı bilgiler AB içerisinde tüketicilerin bilgilendirmesine yönelik zorunlu tutulurken bizim mevcut düzenlemelerimizde bu bilgiler yer almamaktadır.

1379/2013 Sayılı OPD tüzüğünde tüketicilerin bilgilendirmesine yönelik gönüllü bilgiler hükmü de yer almaktadır. Bizim tüzüğümüzde benzer sayılabilecek isteğe bağlı bilgilendirme hükmü bulunmakla birlikte kapsamı ayrıntılı olarak verilmemiştir. 1379/2013 Sayılı tüzüğünde ise bu bilgilerin neler olabileceği ayrıntılı şekilde belirtilmektedir.

İki tüzük arasındaki bir diğer farklılık ise eko etiketlere yönelik düzenlemeler gösterebilir. Eko etiketler birlik içinde uygulanmakta olan gönüllü bir bilgilendirme

çeşididir. Birlik içerisinde yaygın olarak kullanılmakta olan birçok özel eko etiket örneği mevcuttur. Global Gap ın bunlar arasında en yaygın olanlarından biri olduğu söylenebilir.

Günümüzde, su ürünleri sektöründe kullanılan söz konusu eko-etiketler birçok amaca hizmet etmektedirler. Perakendecilere sattıkları ürünlerin sürdürülebilirliği konusunda güvence verirler. Bu durum perakendecilere bu güvenceyi, tüketici bilgilendirme kampanyalarında sürdürülebilirlik unsurlarını vurgulamak amacıyla kullanarak markanın imajını korumak adına bir avantaj sağlamaktadır. Dahası, tüketicileri bir ürünün sürdürülebilirlik performansı hakkında bilgilendirmektedirler. Eko etiketler aynı zamanda pazardaki ürünlerin farklılaşmasına da izin vererek ve tüketicilerin seçim yapmalarına yardımcı olmaktadır (Anonymous,41). Bu kapsamda pazarlama süreçleri içerisinde çok önemli görülen bu eko etiketlere yönelik AB Komisyonu ortak bir etiket taslağı üzerinde çalışmaya başlamış ve bu taslağı yönelik 2016 yılında ayrıntılı bir rapor hazırlamıştır. AB de bu konu hakkında ki çalışmalar hala devam etmekle beraber yakın bir gelecekte bunun uygulamada olması söz konusudur. Bizim etiketlemeye yönelik tüzüğümüzde ise su ürünleri için kullanılacak olan eko etiketlere yada benzer bir ekolojik etiket uygulamasına dair herhangi bir düzenleme mevcut değildir.

Tüm bu kapsam dahilinde AB ve Türkiye’de uygulanmakta olan tüketici bilgilendirilmesine dair benzer bazı temel uygulamalar bulunsa da su ürünleri etiketlenmesine yönelik tam bir uyumun söz konusu olduğu söylenemez.

Bilindiği gibi AB’de birlik içerisinde satılacak tüm ürünlerin menşinden bağımsız olarak AB’nin uyguladığı kurallara uyması gerekmektedir. Su ürünlerindeki en büyük ihracat pazarımız olan AB ile uyumlu bir etiketlenme düzenlemesi ürünlerin pazarlanmasında, ihracatın ve sektörün ilerlemesi konularında da önemli bir kriter oluşturmaktadır.

Pazarlama ve ürün markalaşmasıyla ilgili yapılmış birçok çalışma günümüz tüketici alışkanlıklarında ürünlerin üretimine dair etik değerlerin gün geçtikçe tüketici davranışlarında daha etkili olduğunu göstermektedir. Bu durumda zorunlu bilgilerin yanı sıra söz konusu gönüllü bilgilerin ve ekolojik olarak ürün sürdürülebilirliğine yönelik verilecek bilgilerin sadece AB pazarı açısından değil iç pazarda yaratacağı olumlu etki ve sektörün markalaşma sürecine sağlayacağı katkı açısından da önemli faydalar sağlayacağı düşünülmektedir.

4.2.4.4. Ortak pazarlama standartları

AB’ de birlik içerisinde yer alacak ürüne dair ortak bir standardın oluşturulması piyasadaki sürdürülebilir ürün arzı, iç piyasanın dengesi, adil bir piyasa rekabeti ve ürün karlılığın artması açısından oldukça önemli görülmektedir.

Söz konusu standartlar piyasada yer alacak ürünler ile ilgili boyut, ağırlık, paketlenme sunum ve etiketleme ile ilgilidir. Birinci bölümde ele alındığı üzere bu başlıklar OPD hükümleri ile düzenlenmektedir. Ülkemizdeki mevcut politikaların çerçeve yasası olan 1380 sayılı kanun piyasadaki ürünler için bu tarz bir yaptırım getirmektedir. 1380 sayılı kanun hükmünde yayınlanmış olan Su Ürünleri Yönetmeliğinde pazara çıkacak olan ürünlerin özellikleri ile ilgili belirli kriterler sunulmuş ve söz konusu özelliklere uygun olmayan su ürünlerinin işlenemez ve

tüketilemez olduğu belirtilmiştir (Anonim 25). Ancak 5996 sayılı kanun 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununun 23. maddesinin son fıkrası kaldırdığı için yukarıda bahsi geçen yönetmeliğin igla olması durumu söz konusu olmaktadır.

2011 yılında 5996 sayılı kanunun ilgili hükümlerine dayanılarak ‘Hayvansal Gıdalar İçin Özel Hijyen Kuralları Yönetmeliği’ yayınlanmıştır. Bu yönetmelik 853/2004/Ec Sayılı Hayvansal Gıdaların Özel Hijyen Kurallarına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğüne paralel olarak hazırlanmış bir yönetmeliktir. Söz konusu yönetmelik hayvansal gıda üreten gıda işletmecileri için Gıda Hijyeni Yönetmeliğinde belirtilmiş olan düzenlemelere ek olarak uyulması gereken özel hijyen kurallarının ayrıntılarını düzenlemektedir (Anonim 26, madde1).

2012 Yılında ise Hayvansal Gıdalar İçin Özel Hijyen Kuralları Yönetmeliğine dayanılarak hazırlanmış olan 2012/73 sayılı Balıkçılık Ürünlerine Ait Duyusal Özellikler ve Toplam Uçucu Bazik Azot Limitleri Tebliği Yayınlanmıştır. Söz konusu tebliği gıda işletmelerine duyusal ve görsel muayene yapma zorunluluğu getirmekte ve ürünlere ait duyusal özellikleri ve toplam uçucu bazik azot limitlerini belirlemektedir. Söz konusu Tebliğin 4. maddesinde belirtilen duyusal muayene ve duyusal özelliklere göre söz konusu ürünlerin kendine özgü renk, görünüş ve kokuda olması gerekmektedir. Balıkların; pullarının sağlam ve deriye yapışmış şekilde, etlerinin sıkı, solungaçlarının parlak kırmızı, gözlerinin canlı görünümde, derilerinde bakteriyel orijinli mukus oluşmamış, derilerinin nemli ve parlak olması gerekmektedir. Ürünler ilgili tebliğin Ek-1’de yer alan tazelik kriterlerine uyuyor olmalıdır.

Söz konusu Tebliğin 5. maddesinde ise görsel muayeneye usulleri belirtilmektedir. Buna göre ürünlere tüm görülebilir parazitlerin tespit edilebilmeleri amacıyla görsel muayene yapılması gerekliliği getirilmiştir. Görsel muayene söz konusu her partiyi temsil edecek şekilde en az 10 numune ürün üzerinden yapılmaktadır. Üretim boyunca iç organları çıkarılmış balığın görsel muayenesi, nitelikli kişiler tarafından karın boşluğunda insan tüketimi amaçlı karaciğer ve yumurtalarda yapılmaktadır. İç çıkarmada kullanılan sistemlere bağlı olarak görsel muayene:

1. İç organların elle çıkarılması durumunda, iç organları çıkarma ve yıkama sırasında muameleyi gerçekleştiren kişi tarafından her balıkta,
2. İç organların mekanik olarak çıkarılması durumunda, her partide 10 balıktan az olmamak üzere temsili sayıda numunede yapılmaktadır

Balık filetoları ve balık dilimlerinin görsel muayenesi ise yenilmeyen kısımların çıkartılması sırasında ve fileto çıkarma veya dilimleme işleminden sonra nitelikli kişiler tarafından yapılmaktadır. Filetoların veya fileto çıkarma işlemlerinin yoğunluğu nedeniyle bireysel değerlendirmenin mümkün olmadığı durumlarda numune alma planı oluşturulmakta ve resmi kontrollerde sunulmak üzere muhafaza edilmektedir.

Duyusal muayene sonucunda ürünün tazeliğine yönelik herhangi bir şüphenin oluşmasında ve kimyasal kontrolleri ilgili tüzüğün Ek-2’de yer alan TVB-N limitlerinin aşıldığı görüldüğünde ilgili ürünlerin insan tüketimine uygun olmadığına karar verilmektedir (Anonim 26, madde 6).

Söz konusu Tebliğ, doğadan veya yetiştiricilik yoluyla elde edilmiş olan tüm deniz ve tatlı su hayvanlarının yenilebilir tüm biçimlerini, kısımlarını ve ürünlerini kapsamaktadır.

Canlı çift kabuklu yumuşakçalar, canlı denizkestaneleri, canlı gömlekliler ve canlı deniz karından bacaklıları ve bütün deniz memelileri, sürüngenler ve kurbağalar ilgili tebliğin kapsamı dışında kalmaktadır.

AB’de birlik içerisinde yer alacak su ürünlerine dair özellikler ayrıntılı şekilde OPD tüzüğü altında düzenlenmektedir. Ülkemizde de pazara çıkacak ürünlerin kriterlerine yönelik düzenlemeler söz konusu olsa da AB’dekine belirtildiği şekilde ayrıntılı değildir. Bu kapsamda iki yapı arasındaki genel mevzuat uyumsuzluğunun ortak standartlarda içinde söz konusu olduğu söylenebilir.

4.2.5. Pazar yapısı

Türkiye’de su ürünleri sektörünün en önemli sorunlarından biri, iç tüketim miktarının yetersizliğidir. Tüketicilerle yapılan çalışmalarda Devlet faktörünün bilgilendirme politikalarının yetersiz görüldüğü vurgulanmaktadır (Şen ve Rad 2016; Dalkıran ve Tan 2018). Nitekim ülkemizde kişi başına düşen su ürünleri tüketim miktarı, hem Avrupa hem de Dünya ortalamasından oldukça geridedir. Bu miktar içerisinde sadece yetiştiricilik ürünlerinin değil, özellikle iç piyasada tüketilen avcılık ürünlerinin de dahil olduğu unutulmamalıdır. Esasen su ürünleri yetiştiricilik ürünleri, ülkemiz av yasağı döneminde de piyasaya sunulabildiğinden her dönem tüketicinin kolayca ulaşabileceği bir üründür. Ancak kamuoyunda yetiştiricilik ürünlerinin doğal olmadığına dair oluşmuş yanlış algılar, bu ürünlerin tüketiminin tercih edilmemesine neden olabilmektedir (Yılmaz ve Yılmaz 2017). Su ürünleri yetiştiriciliği ürünlerinin tüketimini arttırmak, sektörde de rekabetin artması açısından önemlidir. Bu nedenle, balık tüketiminin sağlıklı ve dengeli bir beslenme açısından önemini vurgulayan tanıtımların yaygınlaştırılması gereklidir. Bunların yanı sıra yetiştiricilik ürünlerinin sağlıksız olduğuna dair oluşan hatalı algıyı düzelterek bilgilendirme politikalarına da ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda beslenme alışkanlıklarının temellerinin atıldığı, okul öncesi eğitimden başlanarak su ürünleri tüketimi alışkanlıklarının artmasını hedefleyen projeler üretilmelidir.

Tüm bunların yanı sıra, avcılık sezonu dışında da tüketicilere arz edilebilen su ürünleri yetiştiriciliği ürünlerin toplam su ürünleri tüketim miktarındaki yerinin ne olduğunun bilinmesi alınacak tedbirlerin etkinliği açısından da araştırılması gereken bir başka konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

6. SONUÇLAR

Çalışma kapsamında AB ve Türkiye'deki su ürünleri yetiştiricilik sektörü AB'de yapılmış olan reform sonrası mevcut mevzuatlar ve bunların uygulamaya olan yansımaları açısından karşılaştırılmış, iki yapı arasındaki mevzuat ve uygulamalar açısından birçok farklılık gözlenmiştir. Türkiye'deki su ürünleri yetiştiricilik politikalarının AB'nin OBP ile karşılıklı ele alınıp bu kapsamda değerlendirilmesi ile birlikte sektörün mevcut durumuna yönelik bir takım veriler elde edilmiştir. Nitekim elde edilmiş olan bu veriler ışığında GBZT Analizi (SWOT Analizi) yöntemi kullanılarak ülkemiz su ürünleri yetiştiricilik sektörüne yönelik objektif bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda sektörün güçlü ve zayıf yönleri, olası fırsat ve tehditlere yönelik tespitler ilgili başlıklar altında verilmektedir.

Güçlü Yönler:

Türkiye iç suları ve denizleriyle su ürünleri yetiştiriciliği için oldukça önemli bir coğrafi avantaja sahip bir ülkedir. Sahip olduğu ekolojik özellikler sebebiyle de oldukça yüksek bir tür çeşitliliği mevcuttur. Türkiye'nin sahip olduğu iklim özelliklerinin bölgesel olarak farklılık göstermesi ve bunun sonucu olarak oluşan farklı su parametreleri birçok farklı türün yetiştiriciliği için uygun şartları oluşturmaktadır.

Mevcut durum itibariyle ülkemizde ekonomik öneme sahip 100 den fazla ticari türün yetiştiriciliği yapılabilmektedir. AB ülkelerine ihracatı yapılan tek hayvansal ürün olan su ürünleri sektöründeki yetiştiricilik ürünleri ülkemizin döviz kaynaklarından. Nitekim söz konusu ürünlerin pazarlama fiyatları incelendiğinde cari fiyatlarda sürekli bir artış gözlenmektedir.

Diğer taraftan halen yetiştiriciliği yapılan bu ticari türlerin yanı sıra sahip olunan ekolojik avantajlar sayesinde birçok farklı türünde yetiştiriciliğinin yapılabilmesi için çalışmalar devam etmektedir.

Ayrıca ülkemizde avcılığa göre sektöre yönelik eğitimli bir iş gücünün varlığı söz konusudur. Günümüzde her sektörde üretime dair süreçlerin gün geçtikçe daha da kapsamlı hale geldiği, özellikle gıda sektörü gibi hassasiyetin üst seviyede olduğu sektörlerde kullanılacak eğitimli bir iş gücünün mevcut olması sektör adına önemli bir avantaj oluşturmaktadır.

Türkiye'de 2003 yılından itibaren su ürünleri sektörü devlet tarafından desteklenmektedir. Desteklerin verilmeye başlandığı yıldan günümüze kadar sağlanmış olan söz konusu desteklerin miktarları ve çeşitleri giderek artmış, başlangıçta yetiştiricilikteki ana türler olan çipura levrek ve alabalığa yönelik olan destekler, bugün birçok farklı ve yeni türü de kapsamına almış durumdadır. Bunun yanı sıra tesislerin kurulumu, yenilenmesi, modernizasyonu ve yeni teknolojilerin adaptasyonuna yönelik süreçler için yatırıma yönelik destekler, üreticileri teşvik etmektedir. Sektörün birçok farklı yönden ve kapsamlı şekilde destekleniyor olmasının, yetiştiricilik sektörünün son yıllardaki hızlı gelişimindeki rolü oldukça büyüktür. Üretim desteklerinin artırılması ile işletmelerin ruhsatlandırılması, kapasitelerinde de önemli artışlar oluşturmuştur.

Verilen desteklemelerle 2005 yılından itibaren orta ve büyük işletmelerin sayısındaki artış yetiştiricilik sektörünün diğer önemli avantajıdır. Bu anlamda istihdama ve kırsal kalkınmaya olan katkısı da giderek artmaktadır. İşlenerek satıldığında ülke ekonomisine katma değeri artan bir sektördür.

AB’de endüstrileşmenin ağırlıklı olduğu bir yapı söz konusudur ve bunun sonuçlarından biri olarak da sahip olunan su kaynakları bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Türkiye ise AB’ye kıyasla endüstrileşme oranının daha düşük seviyelerde olduğu bir ülkedir. Bu kapsamda Türkiye’nin denizleri ve iç sularından oluşan zengin su kaynakları AB’dekilere mevcut kaynaklara göre daha az zarar görmüş ve daha temiz su kaynaklarıdır. Söz konusu bu kaynaklar yetiştiricilik açısından büyük bir avantaj sağlamakta ve Türkiye’nin su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik güçlü yönlerinden bir diğerini oluşturmaktadır. Ayrıca AB ülkelerinde yetiştiricilikte kıyı balıkçılığı yapılan ülkelerin sayısı kısıtlıdır. AB’nin ağırlıklı olarak açık sularda gerçekleştirdiği yetiştiricilik faaliyetleri; söz konusu tesislerin kurulumu, işletilmesi, devamlılığı kapsamında kıyı balıkçılığı ile kıyaslandığında daha kapsamlı ve maliyeti yüksek süreçler ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizde ağırlıklı olarak kıyı balıkçılığının yapıyor olması ve kıyısız alanda yetiştiriciliğin yapılmasına yönelik sahip olunan geniş kıyısız alan ve fırsatlarda Türkiye’nin yetiştiricilikte bir diğer avantajını oluşturmaktadır.

Bu kapsamda, Türkiye’nin yaklaşık olarak 26 milyon Ha’lık alana yayılmış olan su ürünleri üretimi için uygun su alanlarına sahip olması, sahip olunan temiz su kaynakları, bir çok farklı türün yetiştiriciliğinin yapılmasına olanak sağlayan ekolojik avantajı, sahip olduğu tür çeşitliliği ve yetiştiriciliği yapılan ticari tür sayısının yüksek olması, kıyı balıkçılığının sağladığı avantajlar, sektörün gelişmeye açık oluşu ve taşıdığı yüksek potansiyel, mevcut durumdaki eğitilmiş iş gücü, sahip olunan araştırma ve geliştirme olanakları ve su ürünleri yetiştiriciliğinin destekleniyor olması gibi güçlü yönleri ve sahip olduğu avantajlar ile yetiştiricilik sektörü stratejik bir sektör niteliği kazanmaktadır.

Zayıf Yönler:

Sahip olunan avantajların yanı sıra sektörün zayıflığı olarak görülebilecek birçok durumun varlığı da söz konusudur. Türkiye’deki mevcut üretim hacmi ve yüksek potansiyelle rağmen kişi başına düşen tüketim miktarı dünya ve AB ülkelerindeki yıllık ortalama ile karşılaştırıldığında oldukça düşük kalmaktadır. 2016 verilerine göre kişi başına düşen yıllık tüketim ortalaması dünyada 19kg, AB ülkelerinde 24 kg iken bu rakam ülkemize 6.4 kg’dır. Ancak, iç pazardaki tüketimin düşük olmasında ekonomik sebepler, nüfus artışı, yeterli ve doğru bir tanıtımın yapılmıyor olması gibi birçok farklı faktör söz konusudur. Talebin sabit olması ya da azalması, diğer taraftan arzın artması fiyatların da düşmesine yol açmaktadır.

Sektörü olumsuz anlamda etkilenen bir diğer konu ise yıllar içerisinde kurumsal yapıda birçok olumlu gelişme sağlanmış olmasına rağmen idari prosedürlerin ve bu prosedürlere yönelik kapsamlı süreçlerin, ağırlıklı olarak küçük işletmelerden oluşan su ürünleri sektörü için hala bir sorun teşkil ediyor olmasıdır. Su ürünleri yetiştiriciliğinde sektörün yapısı gereği birçok farklı ve önemli kriterin değerlendirilmesi gerekmekte

dolayısıyla bu kapsamda birçok farklı izin prosedürü ortaya çıkmaktadır. Tüm bu süreçler uzayan sürelerle ve farklı potansiyel maliyetlere yol açmaktadırlar.

Mevcut politika ve uygulamalara baktığımızda sektör adına bir diğer zayıf durum ise su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik bir plan dahilinde hazırlanmış olan bir gelişim stratejisinin bulunmuyor oluşudur. Nitekim sektörde arza yönelik destekleme politikaları ile plansız bir büyüme söz konusudur. AB’de OBP’na yönelik yapılmış olan reform öncesi hazırlanmış raporlarda OBP’nın hangi hedefler konusunda istenilen sonuçlara ulaşamadığına dair ayrıntılı tespitlere yer verilmiştir. Reformla birlikte avcılık ve yetiştiricilikte ulaşılmak istenen hedefler hakkında, yeni yaklaşımların ve çözümlerin ortaya konduğu ayrıntılı bir yol haritası belirlenmiştir. Bu kapsamda idari prosedürlerden, yetiştiricilik için alan sorunlarının çözülmesine, piyasanın şeffaflaştırılmasından, rekabet gücünün artırılmasına, ürün kalitesinin daha da üst bir seviyeye taşınmasına yönelik yapılacak çalışmalara, yetiştiricilik sektörü ve piyasa için çok önemli konumda görülen olan üretici örgütlerinin daha güçlü ve daha etkin hale getirilmesine yönelik yapılması gerekenlere dair, ayrıntılı düzenlemelerin yer aldığı bir strateji belirlenmiş ve çok yıllık planlar hazırlanmıştır. Ülkemiz politikalarında ise sektörün sorunlarının ayrıntılı olarak ele alındığı ve bu sorunlara yönelik yeni ve çözüm odaklı bir yaklaşımın benimsendiği bu kapsamda bir plan ya da strateji söz konusu değildir.

Sektörün bir diğer zayıf yönünü oluşturan konu ise ülkemizdeki su ürünleri yetiştiriciliğine dair oluşturulmuş örgütlenme eksikliğidir. Nitekim küçük işletmelerin ağırlıkta olduğu sektörlerde örgütlenme faaliyetleri istenilen seviyede ve kapsamda gerçekleşmemektedir. Ülkemizdeki su ürünleri üretici birlikleri ya da su ürünleri kooperatiflerinin sektör üzerinde istenilen oranda bir etkiye sahip olamadıkları bilinmektedir. Özellikle AB’deki su ürünleri üretici örgütlerinin, pazar içindeki fonksiyonları ile karşılaştırıldığında görev, yetki ve etkinliklerinin de kısıtlı kaldığı gözlenmektedir.

Su ürünleri yetiştiricilik sektörü için bir diğer dezavantaj ise pazarlamaya yönelik yaşanan sorunlardır. Türkiye son yıllarda AB içerisinde yetiştiricilik üretiminde ikinci sırada gelmektedir. Ancak bilindiği gibi sektörün güçlenmesinde sağlıklı bir üretim sürecinin olduğu kadar ürünün doğru şekilde pazarlanıyor olmasının da önemi çok büyüktür. Bir ürün ne kadar iyi üretilmiş olursa olsun etkin bir şekilde pazarlanıp ekonomik olarak bir geri dönüş sağlamadığı sürece sektör adına istenilen sonuca ulaşılması söz konusu değildir. Bu sebeple söz konusu süreç, üretimden ayrı tutulamayacak kadar önemli bir faktördür. Su ürünlerinin pazarlanması gıda sektöründe yer alan tüm ürünler gibi beraberinde oldukça hassas bir pazarlama süreci getirmektedir. Tüm bu pazarlama süreci boyunca ortaya ürünler için ortak standartlar, ürün kalitesi, ürünün doğru kanallardan pazarlanması, dış pazarlara açılmak için gerekli şartların yerine getirilmesi gibi birçok önemli faktör ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de pazarda yer alacak ürünler için belli kriterler söz konusu olsa da bu kriterler AB’de birlik içerisinde uygulanmakta olan standartlar ile halen kısmi bir uyum içerisinde. Bir diğer önemli konu, ürün kalitesi ve bu kapsamda AB tarafından getirilen kalite standartlarıdır. Ülkemizde birçok büyük üreticinin yüksek kalite standartlarını karşıladığı bilinmektedir ancak bu durum tüm sektör göz önüne alındığında yeterli değildir. Türkiye’nin AB sürecinde bu kapsamdaki su ürünlerine yönelik mevzuatlarında OBP’ye uyuma yönelik düzenlemeler mevcut ancak yeterli değildir.

Pazarlama ile ilgili bir diğer önemli unsur ise tüketicinin etkin şekilde ürün süreçleriyle ilgili bilgilendirilmesidir. Ülkemizde bu konuda birçok olumlu ilerleme kaydedilmiş olsa da ürün bilgilendirme konusunda AB pazarında istenen koşullara göre hala birçok eksiklik mevcuttur. Söz konusu durum başta AB pazarı olmak üzere, ABD ve Japonya gibi birçok gelişmiş ülkeye mevcut ihracatını artırmada bir sorun teşkil etmektedir. Ayrıca temel kalite standartlarını belirleyen zorunlu bilgiler dışında tüketicilerin aldıkları ürünlerin sürdürülebilirliği, üretim yöntemlerinin etikliği gibi konularda ki hassasiyetlerinin özellikle gelişmiş ülkelerdeki tüketicilerin tercih süreçlerinde oldukça etkili olduğu bilinmektedir. Tüm dünyada her geçen gün daha da yaygın hale gelen bu standartlar tüm ihracatçı ülkeler için olduğu gibi için Türkiye için de önem arz etmektedir. Aslında Türkiye’de söz konusu gelişmelere yönelik olumlu adımlar atılmış, özellikle etiketleme ve ürün izlenebilirliği gibi konularda bazı gelişmeler sağlanmıştır. Ancak tüm bu gelişmeler ile söz konusu standartlar ve uygulamalar, Türkiye su ürünleri yetiştiricilik sektörü için hala başlangıç seviyesinde olan yeni uygulamalardır.

Türkiye’deki su ürünleri yetiştiriciliğinden elde edilen ürünlerin pazarlanmasına yönelik, önemli unsurları oluşturan başlıklar değerlendirildiğinde AB ülkelerine göre özellikle pazarlamada oldukça yetersiz kalındığı ortaya çıkmaktadır. Ülkemizdeki yetiştiricilik üretiminin pazar odaklı değil, arz odaklı olması, kalite standartlarından çok sürekli büyüme eğiliminde olması ürünlerin fiyatlarını da etkilemektedir. Nitekim son yıllarda ülkemiz yetiştiricilik ürünlerinin reel fiyatları giderek düşmekte, AB ile Türkiye’nin yetiştiricilik ürünleri fiyatları arasındaki avro bazındaki fark ülkemiz aleyhine giderek artmaktadır.

Yetiştiricilik sektörü için bir diğer önemli konu maliyetler konusudur. Çeşitli üretim, yem ve yüksek enerji maliyetlerinin yanı sıra ürünlerinin pazarlamasına yönelik süreçlerde üreticiler için yeni maliyetler getirmektedir. Üretim için sağlıklı işleyen bir zincirin kurulması, ürün izlenebilirliğine olanak veren bir sistemin oluşturulması, yüksek kalitede bir üretim ve pazarlama süreci için eğitilmiş bir iş gücünü istihdam edilmesi gerekliliği gibi konular işletmeler için yeni maliyetler anlamına gelmektedir. Bunların yanı sıra özellikle ihracat yapmak isteyen üreticiler için ithalatçı konumundaki ülkelerin standartlarına yönelik uygulamalar, etiket düzenlemeleri, ürün tanıtımlarına ayrılması gereken bütçeler gibi konular da yüklü maliyet kalemleri oluşturmaktadır. Oysa ülkemizdeki su ürünleri sektörü ağırlıklı olarak küçük işletmelerden oluşmaktadır. Söz konusu maliyetler büyük firmalar için karşılanabilir olsa bile bu maliyetlerin finansmanın küçük işletmeler tarafından karşılanması oldukça zordur. Bu kapsamda sektörün yapısı gereği ortaya çıkan mevcut maliyetler ile kalite yönetimi ve ürün pazarlamasına yönelik olarak eklenen yeni maliyetlerin ağırlığı sektör için bir diğer zayıf yön olarak görülmektedir.

Türkiye’de su ürünleri yetiştiriciliği yapılan türler genellikle karnivor türlerdir. Bu türlerin yem rasyonlarında balık unu ihtiyacı yüksek olup, ülkemiz su ürünleri yetiştiriciliğinde kullanılan yemin büyük bir kısmı ithal edilmekte olup, su ürünleri yetiştiriciliği politikaları, balık ununa daha az ihtiyaç duyulan herbivor ve omnivor türlerin yetiştiriciliğini teşvik edecek ve yaygınlaştıracak bir yaklaşımda henüz başlangıç noktasındadır. Bu durum ise sektörün ülke ekonomisine olan katkısını azaltmaktadır.

AB ülkelerinde farklı araçlarla da yetiştiricilik sektörü desteklenmektedir. Yapılan çalışmadan da anlaşılacağı üzere söz konusu sektör Türkiye'deki destekleme hedeflerinden farklı bir strateji ile desteklenmektedir. AB'deki desteklemelerde amaç sadece arzı artırmak değil, iç ve dış ticarete etkinliği artıracak pazar odaklı destekleme mekanizmaları geliştirmektir. Ülkemizde halen arz odaklı sektörün büyümesine yönelik plansız desteklemelerin yapılması yetiştiricilik sektörünün diğer bir zayıf yönüdür.

Öte yandan yetiştiricilik işletmelerindeki kapasite kullanım oranlarının stabil olmaması, işletmelerdeki kapasite artışının çeşitli nedenlerle üretime yansımaması, yetiştiricilik işletmelerin çoğunun halen atıl kapasite ile çalışması yine yetiştiricilik sektörünün en önemli sorunlardandır.

AB ve Türkiye'de ki su ürünleri mevzuatları arasında ciddi farklılıkların yanı sıra, AB'nin OBP gibi tek bir yapı altında düzenlenmiş kapsamlı politikası ile karşılaştırıldığında ülkemizde ki 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununun kapsamı oldukça sınırlı kalmaktadır. 1380 sayılı kanun ortak piyasaya dair bir düzenleme getirmemekte iken sektör için çok önemli konumda olan örgütlenmeleri de kapsamamaktadır. Güçlü bir pazar politikası oluşturacak, sektörün korunması ve gelişmesine olanak sağlayacak, örgütlenmeler ve piyasadaki aktif konumlarına yönelik güçlü uygulamalar getirecek kapsamlı bir su ürünleri kanununun olmaması ve mevcut çerçeve kanunun bu kapsamda günümüzdeki yeni düzenlemelere yönelik yetersiz kalması, sektöre yönelik bir diğer zayıf yönüdür.

Su ürünleri yetiştiriciliğinin çevreyi kirletiyor olması ve doğal kaynaklara verdiği zarar gibi konularda kamuoyunun doğru ve yeterli şekilde bilgilendirilmiyor olması su ürünleri yetiştiricilik sektörü için olumsuz bir imaj oluşturmaktadır. Su ürünleri yetiştiriciliği doğru ve bilimsel yöntemlerle yapıldığında çevreye olumsuz bir etki yaratmayacaktır. Diğer taraftan yetiştiricilik sayesinde aşırı avcılık yüzünden doğal kaynaklar üzerinde oluşmuş olan yoğun baskının da önüne geçilmesinin sağlanacağı bilinmektedir. Bu konuda AB'de sektörün çeşitli kampanyalar ve projelere ile doğru şekilde tanıtılması için mali kaynaklar ayrılmakta, online bilinçlendirme faaliyetleri yapılmaktadır. Ülkemizde ise bu olumsuz imaj hali hazırda devam etmekte ve bu kapsamda kamuoyunu doğru şekilde bilgilendirecek yeterli tanıtım yapılmamaktadır. Bu durum sektörü birçok açıdan negatif etkilemekte ve sektörün gelişmesine yönelik potansiyeli engellemektedir.

Son yıllarda sadece su ürünleri sektörü özelinde olmasa da Türkiye'deki tüm sektörler için geçerli olan bir konu ise ülkedeki mevcut ekonomik durumdur. Özellikle son dönemlerde ki döviz kurundaki hızlı değişimler sektörün gelişmesi açısından olumsuz bir durum yaratmaktadır. Söz konusu durum; Danimarka, Yunanistan, İtalya gibi su ürünleri yetiştiriciliği yapılan AB ülkeleri ile rekabet ederken ülkemiz yetiştiricilik sektörünün kar marjının azalmasına sebep olmuştur.

Bu kapsamda iç pazarda kişi başına düşen tüketim miktarının halen oldukça düşük seviyelerde kalıyor olması, su ürünleri yetiştiriciliğine yönelik hazırlanmış olan kapsamlı ve planlı bir gelişim stratejisinin olmayışı, kurumsal yapıdaki bürokratik prosedürlerin ağırlığı, su ürünleri pazarlanmasına yönelik eksiklikler ve sorunlar, yüksek maliyetlerin küçük işletmeler için sorun teşkil ediyor olması, su ürünleri sektörünün kamuoyundaki

olumsuz imajından kaynaklanan sorunlar, su ürünlerini düzenleyen çerçeve kanunun yetersiz kalıyor olması, son dönem döviz kurundaki dalgalanmalar ve stabil olmayan ekonomik durum sektörün zayıf yönleri olarak görülmektedir.

Fırsatlar :

Doğal stokların artık avcılık baskısını kaldıramayacak değerlere ulaşmasıyla tüm dünyada yetiştiriciliğe verilen önem ve destek artmaktadır. Bu durum Türkiye içinde söz konusudur. Hızla artmakta olan dünya nüfusu ve yetiştiricilik ürünlerinin bu kapsamda güvenilir bir besin kaynağı olarak görülmesi de sektörün daha da büyümesi yönünde bir önemli bir fırsat yaratmaktadır. Nitekim su ürünleri sağlıklı beslenme önerilerinin vazgeçilmezleri arasında yer alan bir besin maddesidir. Bu kapsamda yetiştiricilik sektöründe potansiyeli olan ülkemizde kişi başına su ürünleri tüketimi, artan nüfusa paralel olarak artırılabilir.

Ülkemizde ticari olarak yetiştiriciliği yapılan türlerin dışında, farklı türlerin yetiştiriciliğine başlanmış olması, bu türlerin doğru olarak pazarlanması ve tanıtımı ile sektörün hem iç hem de dış pazarda büyümesine yönelik önemli bir fırsat olarak görülebilir.

Sektörün gelişmesine yönelik birçok olumlu gelişmenin yaşanması, yeni çalışmaların yapılıyor olması, mevcut AB uyum süreci kapsamında OBP na uyuma yönelik mevzuat çalışmalarının hızlandırılmış olması ve kısmen de olsa bazı konularda temel gereksinimlerin karşılanıyor olması, sektör için birçok fırsatı ortaya çıkarmaktadır. AB’de olduğu gibi, etkin bir tüketici bilgilendirme araçlarının(izlenebilirlik, iyi tarım uygulamaları, etiketleme.vb.) kullanılmaya başlanması bir fırsattır.

AB, sektörün geliştirilmesine yönelik kapsamlı çalışmalar yapıyor olmasına rağmen halen iç pazarda ithal balığa bağımlı durumdadır. Birlik içerisindeki balık talebinin ancak %10 nu su ürünleri yetiştiriciliğinden sağlamaktadır. Söz konusu talebin %30 avcılıktan sağlanırken %60’nın halen ithal edilen ürünler oluşmaktadır. AB’nin ithal balığa olan ihtiyacı ve bu anlamda Türkiye’nin AB pazarında giderek daha da büyük bir pay sahibi olması sektör açısından önemli bir fırsat oluşturmaktadır.

Birlik içerisinde pazara sunulan ürün için yüksek kalite standartları uygulamakta ve bu standartlar tüm ithal ürünlere de aynı şekilde zorunlu tutulmaktadır. Bu kapsamda AB pazarı içerisinde gittikçe daha büyük pay alan sektör üreticilerinin, AB standartlarında bir seviyeye doğru ilerlemekte olduğu, bu durumun da dünyadaki birçok farklı pazara girmek ve yayılmak adına bir fırsat oluşturduğu bilinmektedir.

Türkiye’de son yıllarda küçük ve orta ölçekli işletmelerin donanımlarının ve kapasitelerinin destekleme mekanizmaları ile güçlendirilmesi, hem iç hem de dış ticaret için bir fırsat olarak görülebilir. Sayıları az da olsa yetiştiricilik işletmelerinin proje odaklı teşvik politikaları ile desteklenmesi bir fırsat olarak görülebilir.

Son yıllarda OBP’sına uyum amacıyla üretici örgütlerinin yetiştiricilik ürünlerinin üretimi ve pazarlamasında etkin rol oynaması için mevzuatlarda gerekli düzeltmelerin yapılması amacıyla paydaşlar tarafından düzenlenen toplantılar, seminerler, çalıştaylar da sektör için bir fırsat olarak değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda artan nüfus ile beraber yetiştiriciliğin daha da önem kazanması, yetiştiriciliği yapılan yeni türlerin yeni ve farklı pazarlar yaratma potansiyeli, AB'nin OBP mevzuatları ile uyuma yönelik çalışmaların hızlandırılmış olması, Türkiye için en önemli dış pazar konumundaki AB'nin ithal balığa olan ihtiyacı, ayrıca yeni teknolojilerin adaptasyonu ile birlikte ürün çeşitlendirmesine ve katma değerli ürün üretimine yönelik artan potansiyel de sektörün güçlenmesi ve büyümesi yönünde önemli fırsatlar olarak görülmektedir.

Tehditler :

Tüm bunların yanı sıra iç pazardaki ekonomik belirsizliklerin özellikle küçük ölçekli üreticileri olumsuz yönde etkileme potansiyeli oldukça yüksektir. Ayrıca bilinçsiz olarak gerçekleştirilen sanayi ve tarım faaliyetleri de ülkemizdeki doğal su kaynaklarının kirlenmesine yol açmakta bu da su ürünleri yetiştiriciliği için büyük önem taşıyan su kalitesi ile ilgili çok ciddi riskler oluşturmaktadır.

Devletin sektörü desteklemek için verdiği destekler sektörün gelişmesinde çok önemli bir rol oynuyor olsa da AB tarafından çok yakın zamanlarda Türkiye'den gelen balığa uygulanmış olan vergi uygulamasının farklı türler için tekrar gündeme gelmesi olasılığı da AB pazarındaki rekabeti olumsuz etkileyecek bir tehdit olarak görülebilir.

Ayrıca su ürünleri yetiştiriciliğinde kullanılan bazı yemlerin döviz fiyatlarının artması nedeni ile oldukça pahalı duruma gelmesi de sektörü olumsuz etkileyebilecek bir başka tehdit unsuru olarak görülmektedir.

Sonuç olarak tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de yetiştiricilik, su ürünleri sektörünün en önemli alt sektörlerinden birini oluşturmakta ve önemi giderek artmaktadır. Gerek yıllar içerisinde düzenli bir artış göstermiş olan üretim miktarları, gerekse yetiştiriciliğin taşıdığı yüksek potansiyel ülkemiz su ürünleri yetiştiricilik sektörünün mevcut gelişiminin gelecekte de devam edeceğini göstermektedir. Ancak, yapılan çalışmadan da anlaşılacağı üzere, Türkiye'de ki su ürünleri yetiştiricilik sektörünün gelişmeye çok açık olmasına rağmen, halen birçok temel konuda eksikleri mevcuttur. AB sürecinde yetiştiricilik sektörünün gelişmesi ve güçlü bir su ürünleri politikası oluşturulmasına yönelik en önemli başlık OBP'sına uyuma yönelik çalışmaların hızlandırılmasıdır. Söz konusu uyumun sağlanmasına yönelik yapılması gerekenler ve uyum süreci ise oldukça büyük çaba gerektirmektedir.

Bilindiği gibi müzakere sürecindeki 13. başlığı oluşturan Balıkçılık faslı ile ilgili olarak Türkiye tarafından birçok ilerleme kaydediliyor olsa da çalışmaların AB tarafından hala yetersiz olarak yorumlanıyor olması, son yıllarda AB ve Türkiye'nin uyum süreci kapsamındaki çalışmaların yakın bir zamanda sonuçlanmayacağını göstermektedir. Bu noktada OBP'na uyuma yönelik yapılacak olan çalışmalar, sadece uyum süreci ile ilgili olarak değerlendirmemelidir. Söz konusu çalışmalar Türkiye'deki su ürünleri sektörünün gelişmesi ve güçlenmesine sağlayacağı fayda açısından da çok değerlidir. Özellikle reform sonrası yapılan yeni düzenlemeler sektöre yönelik getirilen standartlar, sadece AB'de değil tüm dünyada geçerli olmaya başlayan standartlardır. Dünya pazarına açılmayı hedefleyen ve pazarda yer almak isteyen ülkemiz yetiştiricilik sektörü için söz konusu düzenlemelerin, bu kapsamda değerlendirmesi ve takip edilmesi gerekmektedir.

Sektördeki mevcut eksikliklerin giderilmesi için alınacak birçok tedbir bulunmaktadır. Bu tedbirlerin başında doğal kaynaklarımızın doğru kullanılmasına olanak sağlayacak ve sektörün güçlendirilmesine, geliştirilmesine yönelik düzenlemeleri getirecek, sürdürülebilirliği temel almış olan bir su ürünleri politikasının oluşturulması gelmektedir. Bu anlamda pazar için hazırlanan ürünlerle ilgili ortak bir standardın ve fiyat politikasının belirlenmesi, hem üreticiyi hem de tüketici koruyacak ortak bir önlem olarak kabul edilmektedir. Sağlanacak olan adil bir pazar rekabeti, sektörün daha da geliştirilmesinde oldukça önemlidir.

Su ürünleri sektöründeki küçük işletmelerin birlikte, örgütlü bir şekilde hareket etmesi sektörün güçlendirilmesi açısından bir diğer önemli konudur. Mevcut örgütlenme yapılarının geliştirilmesi için bu konudaki gerekli desteğin sağlanması önemlidir. Çünkü özellikle küçük işletmelerin üretim süreçleri ve ürünlerin pazarlanmasıyla ilgili birçok sorunu bulunmaktadır. Söz konusu sorunların aşılmasında örgütlü bir yapı içerisinde toplu şekilde hareket etmenin ve sağlanacak olan desteğin katkısı önemlidir. Bu nedenle mevcut su ürünleri kooperatiflerinin ve su ürünleri üretici birliklerinin sektör içinde daha etkili hale getirilecek şekilde konumlandırılması, gerekli düzenleme ve kontrollerin yapılıyor olması gerekmektedir. Bu düzenlemelerin üreticilere ve sektöre olan katkısının çok büyük olacağı düşünülmektedir. Ayrıca yetiştiricilik izinlerinin alınması süreci boyunca üreticilerin önüne çıkan kapsamlı idari işlemlerin azaltılmasının da, sektöre yönelik yapılacak olan yatırımların önünün açılmasında önemli fayda sağlayacağı tartışmasızdır.

Çalışma kapsamında sektörün önemli sorunlarından birinin de pazarlamaya yönelik sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Pazarlama başlığı, birçok alt başlığı da beraberinde getiren oldukça kapsamlı ve önemli bir başlıktır. Üreticilerin ürettiği ürünlerini doğru ve etkin şekilde pazarlanmasına olanak sağlayacak, ülke çapında oluşturulmuş bir pazarlama stratejisi, sektörde su ürünlerinin pazarlanmasındaki mevcut eksikliklerin ve sorunların giderilmesini sağlayarak, hem iç pazarın güçlendirilmesi hem de dış pazardaki rekabet edilebilirliğin artırılmasına önemli bir katkıda bulunacaktır. Bu kapsamda yeni mevzuatların uygulamaya geçirilmesinin; AB başta olmak üzere, dünyada su ürünleri yetiştiriciliği konusunda ilerlemiş olan ülkelerin pazarlarındaki son eğilimlere uyumunda önemli olduğu kanaati oluşmuştur.

Su ürünlerinin besin içeriği açısından çok değerli bir kaynak olduğu ve gelişmiş ülkelerin tüketimlerinin ülkemizden oldukça yüksek oranda olduğu saptanmıştır. Türkiye’de su ürünlerinin tüketiciler arasında yaygınlaştırılmasına yönelik yapılacak olan proje ve tanıtım çalışmalarının iç pazardaki kısmen düşük sayılabilecek tüketim miktarı üzerinde olumlu bir etki yaratacağı düşünülmektedir. Ayrıca sektörün tanıtılmasına yönelik yapılacak çalışmaların kamuoyundaki eksik bilgilendirmeden dolayı oluşmuş olan olumsuz imajın düzeltilmesi açısından önemli faydaları olacaktır.

Çalışmanın başında da belirtildiği gibi Türkiye gerek sahip olduğu denizel alanlar gerekse doğal göl nehir gibi zengin iç su kaynakları ile su ürünleri yetiştiriciliği için çok verimli kaynaklara sahip bir ülkedir. Ülkemizdeki mevcut su ürünleri üretimi bugün AB üye ülkeleri arasında yer alan birçok ülkenin üretim miktarlarından çok daha yüksek seviyelerde gerçekleşmektedir. Yapılan incelemede sektöre yönelik iyileştirici tedbirlerin

alınması ve sürece yönelik mevzuatların düzenlenmesiyle birlikte Türkiye'deki su ürünleri yetiştiricilik sektörünün güçleneceği tartışmasız bir gerçektir.

Sonuç olarak ülkemiz yetiştiricilik sektöründe etkin politika ve stratejilerin geliştirilebilmesi için sektörün mevcut durumunun ve gelişiminin pazar odaklı olması ve buna göre planlanması sağlanmalıdır. Bu kapsamda sektörün tanıtımı gibi talebi artıracak faaliyetler düzenlenmeli, yatırımlar arz odaklı değil talep üzerine dolayısıyla pazar üzerine yoğunlaştırılmalıdır.

6. KAYNAKLAR

Anonim 1: <http://tuik.gov.tr> [Son erişim tarihi: 24.05.2019].

Anonim 2: Su Ürünleri Kanunu (1971) Resmi Gazete, 13799, 4 Nisan 1971. https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc054/kanuntbmmc054/kanuntbmmc05401380.pdf [Son erişim tarihi: 20.05.2019].

Anonim 3: Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2018) Kararname Sayısı:1 Resmi Gazete, 30474, 10 Temmuz 2018. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf> [Son erişim tarihi: 22.05.2019].

Anonim 4: <https://www.tarimorman.gov.tr/BSGM> [Son erişim tarihi: 02.05.2019].

Anonim 5: Su Ürünleri Yetiştiriciliği Yapmak İsteyenlerin İzlemeleri Gereken Prosedür Belgesi. <https://www.tarimorman.gov.tr/BSGM/Belgeler> [Son erişim tarihi: 10.04.2019].

Anonim 6 : <https://www.tarimorman.gov.tr/BUGEM/Duyuru/63/su-urunleri-yetistiriciliginde-i%CC%87yi-tarim-uygulamaları> [Son erişim tarihi: 01.03.2019].

Anonim 7: Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde İyi Uygulamalar Kriterleri belgesi. https://www.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Mevzuat/Genelgeler/su_urunleri/su_urunleri.pdf [Son erişim tarihi: 09.03.2019].

Anonim 8: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/01/20180110-7.htm> [Son erişim tarihi: 01.04.2019].

Anonim 9: <http://belgelendirme.ctr.com.tr/tarim-belgelendirme> [Son erişim tarihi: 24.05.2019].

Anonim 10: Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde İyi Tarım Uygulamaları Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ (Tebliğ No: 2019/11) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190210-3.htm> [Son erişim tarihi: 09.03.2019].

Anonim 11: Su Ürünleri Yetiştiriciliği Destekleme Tebliği (Tebliğ No: 2018/24). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/05/20180529-19.htm> [Son erişim tarihi: 08.04.2019].

Anonim 12: Tarım Ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Stratejik Planı 2017-2021. 2017.Ankara.<https://tkdk.gov.tr/Content/File/TKDK%202017-2021%20D%C3%B6nemi%20Stratejik%20Plan%C4%B1.pdf> [Son erişim tarihi: 09.05.2019].

Anonim 13: <https://www.tdk.gov.tr/> [Son erişim tarihi: 11.05.2019].

Anonim 14: Tarım ve Balıkçılık Ürünlerinin İşlenmesi ve Pazarlanması Başvuru Çağrı Rehberi. <https://www.tdk.gov.tr/Content/File/BasvuruFiles/BasvuruPaketiHazirlamaDokumanlari/BasvuruCagriRehberi/IPARDII/5.0/103.pdf> [Son erişim tarihi: 11.05.2019].

05.05.2019].

Anonim 15: Çiftlik Faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi ve İş Geliştirme Başvuru ağrı Rehberi.

<https://www.tkd.gov.tr/Content/File/BasvuruFiles/BasvuruPaketiHazirlamaDokumanlari/BasvuruCagriRehberi/IPARDII/3.0/302.pdf> [Son erişim tarihi: 09.05.2019].

Anonim 16: T.C. Ziraat Bankası A.ř. ve Tarım Kredi Kooperatiflerince Tarımsal Üretime Dair Düşük Faizli Yatırım ve İşletme Kredisi Kullanılmasına İlişkin Uygulama Esasları Tebliği (Tebliğ No: 2018/16).

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180316-18.htm> [Son erişim tarihi: 12.04.2019].

Anonim 17: Tarım Sigortaları Kanunu (2005) 14 Haziran 2005.<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050621-2.htm> [Son erişim tarihi: 11.04.2019].

Anonim 18: Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu (2010) Resmi Gazete, 27610, 11 Haziran 2010.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/06/20100613-12.htm> [Son erişim tarihi: 02.05.2019].

Anonim 19: Gıda Güvenliği. https://www.ggd.org.tr/diger/ggd_20123.pdf [Son erişim tarihi: 08.02.2019].

Anonim 20: Kooperatifler Kanunu (1969) Resmi Gazete, 13195, 24 Nisan 1969. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1163.pdf> [Son erişim tarihi: 18.05.2019].

Anonim 21: Türk Tarım Sektörünün Avrupa Birliği Sürecinde İncelenmesi (2008) Tarım Ve Köy işleri Bakanlığı Dış İlişkiler ve AB Koordinasyon Dairesi Başkanlığı. Ankara. <https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler> [Son erişim tarihi: 10.05.2019].

Anonim 22: Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu (2004) Resmi Gazete, 25514, 29 Haziran 2004. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5200.pdf> [Son erişim tarihi: 10.05.2019].

Anonim 23: Türk Gıda Kodeksi Gıda Etiketleme Ve Tüketicileri Bilgilendirme Yönetmeliği Resmi Gazete, 29960 (Mükerrer) 26 Ocak 2017. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170126M1-6.htm> [Son erişim tarihi: 22.04.2019].

Anonim 24: AB sürecinde 12 no’lu Gıda Güvenliği Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Politikası Faslı (2015) T.C Avrupa Birliği Bakanlığı. Ankara. <https://www.ab.gov.tr/files/TarimBalikcilikBsk/fasil12kitapcik.pdf> [Son erişim tarihi: 12.03.2019].

Anonim 25: Su Ürünleri Yönetmeliği Resmi Gazete, 22223. 10.03.1995. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=7.5.4988&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=su%20%C3%BCr%C3%BCnleri> [Son erişim tarihi:

04.03.2019].

Anonim 26: Hayvansal Gıdalar İçin Özel Hijyen Kuralları Yönetmeliği Resmi Gazete, 28155. 27 Aralık 2011. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/12/20111227-10.htm> [Son erişim tarihi: 25.06.2018].

Anonim 27: Balıkçılık Sektör Raporu (2016) Ordu Ticaret Borsası. <http://www.ordutb.org.tr/uploads/jpg/067b31e7-20ac-4a1d-8c86-180688055e5f.pdf> [Son erişim tarihi: 04.09.2018].

Anonim 28: <http://www.iib.org.tr> [Son erişim tarihi: 04.05.2019].

Anonim 29: <https://www.gidahatti.com> [Son erişim tarihi: 11.05.2019].

Anonim 30: Onuncu Kalkınma Planı Su Ürünleri Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2014) ISBN 978-605-4667-67-3 ANKARA. http://tarim.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2014/12/Su_Urunleri_oik_Raporu.pdf [Son erişim tarihi: 19.02.2019].

Anonim 31: Türk Gıda Kodeksi Gıda Etiketleme ve Tüketicileri Bilgilendirme Yönetmeliği Hakkında Kılavuz. https://www.tarimorman.gov.tr/GKGM/Belgeler/Mevzuat/Talimat/TGK_Gida_Etiketleme_Tuketici_Bilgilendirme_Yonetmelik_Kilavuzu.pdf [Son erişim tarihi: 14.05.2019].

Anonim 32: Sınırlı Sorumlu Su Ürünleri Kooperatifleri Sözleşmesi. <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM> [Son erişim tarihi: 14.05.2019].

Anonim 33: Türkiye İhracatçılar Meclisi Tarım Raporu (2016). http://www.tim.org.tr/files/downloads/Raporlar/Tarim_Raporu_2017.pdf [Son erişim tarihi: 19.05.2019].

Anonim 34: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Global Standartlar Merkezi Tarım Sektöründe İzlenebilirlik, EAN.UCC Sistemi Kullanıcı Kılavuzu, 2004, Ankara. <http://gs1.tobb.org.tr/userfiles/files/tarimurunlerindeizlenebilirlik.pdf> [Son erişim tarihi: 19.05.2019].

Anonim 35: <https://certifications.controlunion.com/tr> [Son erişim tarihi: 21.05.2019].

Anonim 36: <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM> [Son erişim tarihi: 26.05.2019].

Anonymous 1: European Commission ‘Common Fisheries Policy’.

https://ec.europa.eu/fisheries/cfp_en [Son erişim tarihi: 15.04.2018].

Anonymous 2: European Commission ‘Organization of the Sector’.

https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market/producer_organisations_en [Son erişim tarihi: 12.03.2019].

Anonymous 3: European Commission ‘European Maritime and Fisheries Fund’.

- https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_en [Son erişim tarihi: 19.04.2018].
- Anonymous 4: European Commission ‘Aquaculture Funding’.
https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/aquaculture/funding_en[Son erişim tarihi: 15.04.2018].
- Anonymous 5: European Commission ‘market/faq’.
<https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market/faq>[Son erişim tarihi: 19.04.2019].
- Anonymous 6: European Commission ‘Aquaculture’.
https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/aquaculture_en [Son erişim tarihi: 16.04.2018].
- Anonymous 7: European Commission ‘Aquaculture Advisory Council’.
https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/aquaculture/aquaculture-advisory-council_en
[Son erişim tarihi: 11.04.2019].
- Anonymous 8: European Commission ‘Managing fisheries’
https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/fishing_rules_en[Son erişim tarihi: 16.04.2018].
- Anonymous 9: European Commission ‘EU’s fisheries control system’.
https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/control_en[Son erişim tarihi: 11.05.2019].
- Anonymous 10: European Commission ‘market’. <https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market>
[Son erişim tarihi: 16.05.2019].
- Anonymous 11: European Commission ‘reform proposals’.
<https://ec.europa.eu/fisheries/reform/proposals>[Son erişim tarihi: 19.04.2018].
- Anonymous 12: European Commission ‘Multiannual national plans /Aquaculture’.
https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/aquaculture/multiannual-national-plans_en
[Son erişim tarihi: 17.04.2019].
- Anonymous 13: European Commission ‘ consumer information’.
https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/market/consumer-information_en7
[Son erişim tarihi: 16.04.2019].
- Anonymous 14: Regulation (Eu) No 1380/2013 Of The European Parliament and of the Council of 11 December 2013 on the Common Fisheries Policy. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1380> [Son erişim tarihi: 21.05.2019].
- Anonymous 15: Regulation (Eu) No 508/2014 Of The European Parliament and of the Council Of 15 May 2014 on the European Maritime And Fisheries Fund. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0508>
[Son erişim tarihi: 12.05.2019].
- Anonymous 16: Council Regulation (EC) No 2406/96 of 26 November 1996 laying down

- common marketing standards for certain fishery products, OJ L 334, 23.12.1996. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:31996R2406> [Son erişim tarihi: 10.03.2019].
- Anonymous 17: Council Regulation (EC) No 1224/2009 of 20 November 2009 establishing a Community control system for ensuring compliance with the rules of the common fisheries policy. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32009R1224> [Son erişim tarihi: 01.05.2019].
- Anonymous 18: Regulation (EU) No 1169/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on the provision of food information to consumers. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32011R1169> [Son erişim tarihi: 21.09.2018].
- Anonymous 19: Communication from the Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions Reform Of The Common Fisheries Policy . /* COM/2011/0417 final */ Section1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011DC0417> [Son erişim tarihi: 12.09.2018].
- Anonymous 20: Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions Strategic Guidelines For The Sustainable Development Of Eu Aquaculture /* Com/2013/0229 Final. / <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52013DC0229> [Son erişim tarihi: 25.03.2018].
- Anonymous 21: Regulation (EC) No 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety / Official Journal L 031 , 01/02/2002 P. 0001 – 0024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32002R0178> [Son erişim tarihi: 11.04.2019].
- Anonymous 22: Summary of the 27 Multiannual National Aquaculture Plans file online. https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/27-multiannual-national-aquaculture-plans-summary_en.pdf [Son erişim tarihi: 05.04.2019].
- Anonymous 23: Facts and figures on the Common Fisheries Policy file online. https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/pcp_en.pdf [Son erişim tarihi: 06.02.2019].
- Anonymous 24: Traceability Food safety authority of Ireland file online. <https://www.fsai.ie/faq/traceability.html> [Son erişim tarihi: 06.02.2019].
- Anonymous 25: Traceability and Labelling file online. <http://www.seafish.org/industry-support/legislation/traceability-and-labelling>. [Son erişim tarihi: 09.02.2019].
- Anonymous 26: Food Safety Authority of Ireland - Guidance Note Product Recall and Traceabilityfileonline.file:///C:/Users/AsusPc/Downloads/GN%2010%20Rev%203%202017%20FINAL%20(1).pdf[Son erişim tarihi: 09.12.2018].

- Anonymous 27: Global Gap. https://www.globalgap.org/uk_en/who-we-are/about-us/history/ [Son erişim tarihi: 20.07.2018].
- Anonymous 28: Rfid systems <https://www.epc-rfid.info/rfid> [Son erişim tarihi: 11.03.2018].
- Anonymous 29: EC 'A pocket guide to the EU's new fish and aquaculture consumer labels' file online. https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/eu-new-fish-and-aquaculture-consumer-labels-pocket-guide_en.pdf [Son erişim tarihi: 04.11.2018].
- Anonymous 30: The EU Fish Market 2017 Edition. <http://www.eumofa.eu/> [Son erişim tarihi: 04.11.2018.]
- Anonymous 31: Forecast volume of fish from aquaculture produced in the European Union (EU 28) from 2015 to 2026 file online. <https://www.statista.com/statistics/548521/fish-from-aquaculture-production-volume-european-union-28/> [Son erişim tarihi: 25.11.2018].
- Anonymous 32: EC 2016 Aquaculture in the EU file online. https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/2016-aquaculture-in-the-eu_en.pdf [Son erişim tarihi: 05.10.2018].
- Anonymous 34: EMFF Report. https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/op-overview-fact-sheet_en.pdf [Son erişim tarihi: 04.02.2019]
- Anonymous 35: EMFF Fund. https://ec.europa.eu/fisheries/sites/fisheries/files/docs/body/2015-cfp-funding_en.pdf [Son erişim tarihi: 04.01.2019]
- Anonymous 36: Regulation (Eu) No 1379/2013 Of The European Parliament and of the Council Of 11 December 2013 on The Common Organisation Of The Markets in Fishery and Aquaculture Products. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1379> [Son erişim tarihi: 04.05.2019]
- Anonymous 37: Food Safety: One-up One-down Traceability. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://www.no1we.com/WebWaudWare/images/OneUpOneDownTraceability.pdf&gws_rd=cr&dcr=0&ei=FJ27WsqEGMOL6ATQnYjoBA [Son erişim tarihi: 03.03.2019]
- Anonymous 38: <http://www.eumofa.eu> [Son erişim tarihi: 20.05.2019]
- Anonymous 39: <https://www.globalgap.org> [Son erişim tarihi: 06.02.2019]
- Anonymous 40: <https://certifications.controlunion.com>. [Son erişim tarihi: 04.05.2019]
- Anonymous 41: Report from The Commission to The European Parliament And The Council on Options For An EU Eco-Label Scheme For Fishery And Aquaculture Products file online. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2016:263:FIN> [Son erişim tarihi: 09.03.2019]
- Anonymous 42: https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/eff/fifg_en [Son erişim tarihi: 21.03.2019]

- Anonymous 43: EUMOFA Seabass in the EU case study. <https://www.eumofa.eu/documents/20178/121372/PTAT+Case+Study+-+Seabass+in+the+EU.pdf> [Son erişim tarihi: 20.05.2019]
- Bilgin, B. ve Erkan, Ü.C. 2008. Bir Hazır Yemek İşletmesi'nde HACCP Sisteminin Kurulması. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 5 (3): 267-281.
- Buzbas, N. 2010. Türkiye ve AB'de Gıda Güvenliği: Ortaklığın Sinerjisi 28. Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi Toplantısı. 13-14 Eylül, Edinburg, İskoçya.
- Cebeci, Z. 2006. Gıda İzlenebilirliğinde Bilgi Teknolojileri. Ulusal Tarım Kurultayı, s189-195, 15-17 Kasım, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çavdar, Y. 2009. Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde Desteklemeler. Sümea Yunus Araştırma Bülteni, 1 (1): 13-14.
- Çopur, U., Yanak, S. ve Şenkoyuncu, A. 2010. Gıda Güvenliği ve Denetim Sistemi Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü.
- Dalkıran, G. ve Tan, F. Z. 2018. Türkiye Su Ürünleri Yetiştiriciliği Sektörünün Rekabetçilik Düzeyine Akademisyenlerin Bakış Açısı. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8 (2): 485-514.
- Doğan, K. 2017. Su Ürünleri Kooperatiflerinin Türkiye'deki Dünü, Bugünü ve Geleceği. Turkish Journal of Aquatic Sciences 32 (1): 21-34.
- Eraktan, G. 2011. Avrupa Birliği Politikaları. İmaj Kitabevi, 2011. ISBN:9789758752454 Ankara.
- Ermiş, B. 2008. AB Ortak Balıkçılık Politikası Kapsamında Ortak Piyasa Düzeni ve Türkiye'nin Uyumu. Basılmamış AB Uzmanlık Tezi, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 151s.
- İmga, K. 2008. Avrupa Birliği'nde Balıkçılık Faaliyetlerinin Desteklenmesi ve Bu Perspektifte Türkiye'deki Uygulamaların İncelenmesi. Basılmamış AB Uzmanlık Tezi, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara, 72s.
- İsmail, M. 2019. Türkiye Su Ürünleri Sektörü ve Dış Ticareti 7.Su Ürünleri Yetiştiriciliği Çalıştayı, ss. 24,27 Şubat – 02 Mart, Antalya.
- Maltaş, Ö. 2019. Ülkemiz Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Durumu. 7.Su Ürünleri Yetiştiriciliği Çalıştayı, ss. 9, 27 Şubat – 02 Mart, Antalya.
- Koç, A.A., Bölük, G. ve Aşçı, S. 2008. Gıda Güvenliği ve Kalite Standartlarının Gıda İmalat Sanayinde Yoğunlaşmaya Etkisi. Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi (16): 83-115.
- Mısır, G. B. 2008. HACCP, Gıda Güvenliği ve Risk Yönetim Sistemi, Su Ürünleri Merkez Araştırma Enstitüsü Araştırma Bülteni, 8 (3): 12-16.
- Opara, L.U. 2003. Traceability in agriculture and food supply chain: a review of basic concepts, technological implications, and future prospects. Food, Agriculture & Environment.1(1): 101-106.

- Özçandır, S. ve Yetim, H. 2010. Akıllı Ambalajlama Teknolojisi ve Gıdalarda İzlenebilirlik. Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi, 5 (1): 1-11.
- Özgüler, V. 2013. Avrupa Birliği ve Türkiye İşgücü Piyasalarının Karşılaştırmalı Analizi. Cinius Yayınları. ISBN 978-605-127-755-4 İstanbul.
- Şen, İ. ve Rad, F. 2016. Türkiye'de Gökkuşluğu Alabalığı (*Oncorhynchus mykiss*, Walbaum, 1792) Yetiştiriciliğinde Kapasite, Arz ve Fiyat Gelişmeleri. Tarım Ekonomisi Dergisi, 22 (2): 1-8.
- Yıldız, S. ve Elbek, A. 2005. Türkiye'de ve AB Ülkelerinde Su Ürünleri Politikaları ve Sektöre Yönelik Koruma Yöntemleri. Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences, 22 (1): 233-239.
- Yılmaz, S. ve Yılmaz, İ. 2017. Su Ürünlerinde İzlenebilirliğin Pazarlamadaki Önemi. Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6(ICAFOF 2017 Özel Sayı): 233-242.
- Yılmaz, S. ve Yılmaz, İ. 2017. Avrupa Birliği Sürecinde Gıda Sektöründe İzlenebilirlik ve Türkiye Uygulamaları. Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6(ICAFOF 2017 Özel Sayı) :243-253

EK-1 ÜRETİM VE PAZARLAMA PLANLARININ DETAYLI YAPISI

BÖLÜM 1

Üretici örgütleri hakkında genel bilgiler

- İsim
- Türü
- Tanımlama kodu
- Yeri
- Üye sayısı
- Ciro (türler göre detaylandırılmış)
- Av ve hasat hacmi (türler göre detaylandırılmış)

BÖLÜM 2

Üretim programı ve pazarlama stratejisi

Bu bölüm belirleyici arz cetvelinden oluşacak ve özellikle ana pazarlanan türlerin kalite, miktar ve sunum açısından pazar gereksinimlerine yönelik arz yeterliliğini nasıl sağlayacağını tasvir edecektir.

BÖLÜM 3

13479/2013 (AB) sayılı Tüzük Madde 7'de yer alan hedeflerin ulaşılmasına yönelik önlemler

Bu bölüm, üretici örgütlerinin 1379/2013 (AB) sayılı Tüzüğün 7. Maddesinde ortaya konan çeşitli amaçları gerçekleştirebilmek için aynı Tüzüğün 8. Maddesinde tanımlanan ve alabileceği uygun önlemleri anlatmaktadır.

BÖLÜM 4

Bazı türlerin arzının düzenlenmesine yönelik önlemler

Bu bölüm, üretici örgütlerinin yıl boyunca pazarlama sıkıntısı yaşanan türlerin arzının düzenlenmesi için 1379/2013 (AB) sayılı Tüzüğün 8. Maddesinde tanımlanan ve alabileceği uygun önlemleri anlatmaktadır.

BÖLÜM 5

Cezalar ve kontrol önlemleri

Bu bölüm, üretim pazarlama planlarının uygulanmasında meydana gelebilecek farklı türdeki ihlallere uygulanacak cezaların tanımını verecektir. Bu ek olarak, üretici örgütleri üyelerinin faaliyetlerinin örgütün oluşturduğu kurallara uygunluğunu ve kontrolünü sağlamak amacıyla 1379/2013 (AB) sayılı Tüzüğün 8. Maddesinde verilen önlemleri tanımlayabilir.

EK-2 ORTAK PAZARLAMA STANDARTLARININ UYGULANDIĞI ÜRÜNLER

- (a) CN 0302 kodu altındaki tuzlu su balıkları
- Pisi balığı (**plaice**) (*pleuronectes platessa*)
 - Tülina (*Thunnus alalunga*)
 - Mavi yüzgeçli orkinos (*Thunnus thynnus*)
 - Büyükgöz orkinos (*Thunnus veya Parathunnus obesus*)
 - Ringa balığı (*clupea harengus*)
 - Morina balığı (*Gadus Morhua*)
 - Sardalya (*Sardina pilchardus*)
 - Mezgit (*Melanogrammus aeglefinus*)
 - Kömür balığı (**saithe**) (*pollachius virens*)
 - Kömür balığı (**pollack**) (*Pollachius pollachius*)
 - Uskumru (*Scomber scombrus*)
 - Uskumru (*Scomber japonicus*)
 - İstavrit (**horse mackerel**) (*Trachurus spp.*)
 - Mahmuzlu camgöz ve kedi balığı türleri (*Squalus acanthias ve Scyliorhinus spp.*)
 - İskorpit (**redfish**) (*Sebastes spp.*)
 - Mezgit (**whiting**) (*merlangius merlangus*)
 - Bir çeşit mezgit (*Micromestitius poutassau veya Gadus poutassau*)
 - Ling (morina benzeri bir balık) (*Molva spp.*)
 - Hamsi (*Engraulis spp.*)
 - Berlam (**hake**) (*Merluccius merluccius*)
 - **Megrin** (*Lepidorhombus spp.*)
 - **Ray' s bream** (*Brama spp.*)
 - Fener balığı (**anglerfish**) (*Lophius spp.*)
 - Pisi balığı (**dab**) (*Limanda limanda*)
 - Dil balığı (**lemon sole**) (*Microstomus kitt*)
 - Bir çeşit morina (**pouting**) (*Trisopterus luscus*) ve zayıf morina/ Akdeniz morinası (*Trisopterus minutus*)
 - Kupes (**bogue**) (*Boops boops*)
 - İzmarit balığı (**picarel**) (*Maena smaris*)
 - Mığrı (**conger**) (*Conger conger*)
 - Kırılantıç balığı (**gurnard**) (*Trigla spp.*)
 - Kefal (**mullet**) (*Mugil spp.*)
 - Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (**skate**) (*Raja spp.*)
 - Bir çeşit pisi balığı (**Common flounder**) (*Plachtyes flesus*)
 - Dil balığı (**sole**) (*Solea spp.*)
 - Palaska balığı (**scabbardfish**) (*Lepidopus caudatus ve Aphnopus carbo*)
 - Barbun ve tekir (*Mullus barbatus, Mullus surmuletus*)
 - Sarıgöz (*Spondyliosoma cantharus*)
 - Çaçı (*Sprattus sprattus*)
- (b) CN 0307 kodu altına düşen canlı, taze, soğutulmuş ya da buharda veya suda kaynatılarak pişirilmiş halde sunulan deniz kabukluları
- Karides (*Crangon crangon*) ve **pandalid** karides (*Pandalus borealis*)
 - Pavurya (*Cancer pagurus*)
 - Norveç istakozu (*Nephrops norvegicus*)
- (c) CN 0307 kodu altına düşen kafadan bacaklılar:
- Mürekkep balığı (**cuttlefish**) (*Sepia officinalis ve Rossia macrosoma*)
- (d) CN 0307 kodu altına düşen deniz tarağı ve diğer su omurgasızları:
- Deniz tarağı (*Pecten maximus*)
 - Deniz salyangozu (*Buccinum undatum*)

EK-3 TAZELİK DERECELENDİRMESİ

Beyaz balıklar

mezgıt (**haddock, whiting**), morina (**cod**), kömür balığı (**saithe, pollack**), iskorpit türü (**redfish**), morina (**ling, pouting**), Ray's bream, fener balığı (**anglerfish**), kupes (**bogue**), izmarit balığı (**picarel**), mığrı (**conger**), kırlangıç balığı (**gurnard**), kefal (**mullet**), pisi (**plaice, dab, common flounder**), megrim, dil balığı (**sole, lemon sole**), palaska balığı (**scabbardfish**), berlam (**hake**),

Mavi balıklar

tülina (**albacore**) veya uzun kanatlı orkinos (**longfinned tuna**), mavi yüzgeçli orkinos (**bluefin tuna**), büyükgöz orkinos (**bigeye tuna**), mezgıt benzeri (**blue whiting**), ringa balığı (**herring**), sardalya (**sardines**), uskumru (**mackerel**), istavrit (**horse mackerel**), hamsi (**anchovy**)

A. Selachii (kıkırdaklı balıklar)

köpek balığı (**dogfish**), tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (**skate**)

Kafadan bacaklılar

mürekkep balığı (**cuttlefish**)

Deniz kabukluları

1. Karidesler (**shrimps**)
2. Norveç istakozu (**Norway lobster**)

A. BEYAZ BALIKLAR

	Kriterler				Kabul edilmez (¹)
	Tazelik kategorisi			Ekstra	
	A	B	Ekstra		
Deri	Parlak, parıltılı renk (redfish için) veya opal, renksizleşme yok	Pigmentasyon parlak fakat parıltılı değil	Pigmentasyon renksizleşiyor, mat	Mat Pigmentasyon (²)	
Deri mukozası	Sulu, şeffaf	Hafifçe bulanık	Süt gibi	Sarımsı gri, opak mukus	
Göz	Konveks; siyah parlak göz bebeği; şeffaf kornea	Konveks ve hafifçe batmış, siyah mat göz bebeği, hafifçe opal kornea	Düz; opal kornea; opak göz bebeği	Merkezi konkav; gri göz bebeği; Süt gibi kornea (²)	
Solungaçlar	Parlak renk; mukus yok	Daha az renkli, şeffaf mukus	Kahverengi/ gri, renksizleşiyor; kalın opak mukus	Sarımsı; kalın süt gibi mukus (²)	
Periton (temizlenmiş balıkta)	Düzgün; parlak; etten ayırması zor	Hafifçe mat; etten ayrılabilir	Kabuklu; etten kolaylıkla ayrılıyor	Ete yapışık değil (²)	
Solungaçların ve karın boşluğunun kokusu - pisi dışındaki (plaice) beyaz balıklar - pisi balığı (plaice)	Yosun kokusu Taze yağlı, biberimsi, topraksı koku	Yosun kokusu yok, nötr koku Yağlı, yosunsu veya hafifçe tatlı	Fermente, hafifçe ekşi Yağlı, fermente, bayat, hafifçe ransid	(²) ekşi ekşi	
Kas/ et	Sıkı ve elastik; düzgün yüzey (³)	Daha az elastik	Hafifçe yumuşak (gevşek), daha az elastik; mumsu (kadifemsi) ve mat yüzey	yumuşak (gevşek), (²) pullar kolaylıkla ayrılıyor yüzey buruşuk	

Kafalı anglerfish için ekstra kriter

kan damarı (vental kaslar)	Keskin dış yapı ve parlak kırmızı	Keskin dış yapı ve koyulaşan kan rengi	Yayılmış ve kahverengi	Tamamen yayılmış ve kahverengi, ette sararma ⁽²⁾
(1) Bu sütun 91/493/AET Direktifine göre insan tüketimine uygun olmayan balık için kriterleri tesis eden Karar alınıncaya kadar uygulanmayacaktır				
(2) Veya daha ileri bozulma durumu				
(3) Taze balık rigor mortis öncesi sıkı ve elastik olmayacaktır fakat hala Ekstra kategorisinde değerlendirilecektir.				

B. MAVİ BALIKLAR

	Kriterler				Kabul edilmez ⁽¹⁾
	Tazelik kategorisi			Ekstra	
	A	B			
Deri	Parlak renk, parlak gökkuşağı renkleri, dorsal ve santral yüzeylerde açık ayırım,	Pigmentasyon parlaklık ve parlak kaybı, dorsal ve ventral yüzeylerde farklılık azalmış	Mat, parlaklızsız, tatsız renk; balık kıvrıldığında deri buruşuyor		Çok mat Pigmentasyon, deri etten ayrılıyor ⁽³⁾
Deri mukozası	Sulu, şeffaf	Hafifçe bulanık	Süt gibi		Sarımsı gri, opak mukus ⁽³⁾
Etin yapısı ⁽²⁾	Çok sıkı, sert	Hafif sert, sıkı	Hafifçe yumuşak		Yumuşak (gevşek) ⁽³⁾
Solungaç kapakları	Gümüşümsü	Gümüşümsü, hafif kırmızı veya kahverengi	Damarlardan kahverengimsi, ve yoğun kan sızıntısı		Sarımsı ⁽³⁾
Göz	Konveks; mavi-siyah parlak göz bebeği; şeffaf göz kapağı	Konveks ve hafifçe batmış, koyu mat göz bebeği, hafifçe opal kornea	Düz; bulanık göz bebeği, göz çevresinde kan sızıntısı		Merkezi konkav; gri göz bebeği; süt gibi kornea ⁽³⁾
Solungaçlar ⁽²⁾	Tekdüze koyu kırmızıdan mora doğru bir renk; mukus yok	Daha az parlak renk, kenarlarda solma, şeffaf mukus	renksizleşiyor; kalın opak mukus		Sarımsı; kalın süt gibi mukus ⁽³⁾
Solungaçların kokusu	Taze yosun kokusu, keskin, iyot	Yosun kokusu yok, nötr koku	Hafif sülfürlü, yağlı, ransid veya çürümüş meyve kokusu ⁽⁴⁾		çürümüş ekşi ⁽³⁾

- (1) Bu sütun 91/493/AET Direktifine göre insan tüketimine uygun olmayan balık için kriterleri tesis eden Karar alınıncaya kadar uygulanmayacaktır
- (2) Soğuk deniz suyunda korunmuş (ya buzla soğutulmuş (CSW) ya da mekanik olarak (RSW)) ringa ve uskumru için 92/48/AET sayılı Direktifteki (OJ No L 187,7.7.1992, s. 41) Ek II madde 8' deki gerekliliklere uygunluk, takip eden tazelik kategorisi uygulanır;
- A kriteri Ekstra ve A kategorilerine uygulanır.
- (3) Veya daha ileri bozulma durumu
- (4) Buzlu balık tatsızlaşmadan önce ransid olur. CSW/ RSW ransidleşmeden önce tatsız olur.

C. SELACHİİ (KIKIRDAKLI BALIKLAR)

	Kriterler			
	Tazelik kategorisi			Kabul edilmez (¹)
	Ekstra	A	B	
Göz	Konveks; çok parlak ve gökkuşağı; küçük göz bebeği	Konveks ve hafifçe batmış, parlaklıkta ve parıltıda kayıp, oval göz bebeği,	Düz; mat;	konkav; sarımsı (²)
Görünüş	Rigor mortiste veya kısmi rigorda; deride az miktarda temiz mukus var	Rigor aşamasının ötesinde; deride ve özellikle ağızda ve solungaç açıklıklarında mukus yok	ağızda ve solungaç açıklıklarında az bir mukus; hafifçe düzleşmiş çene	ağızda ve solungaç açıklıklarında fazla miktarda mukus (²)
Koku	Yosun kokusu	koku yok veya çok hafif tatsız koku fakat amonyak kokusu değil	hafif amonyak, ekşi	Keskin amonyak kokusu (²)

Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (skate) için spesifik veya ek kriterler

Deri	Parlak, gökkuşağı parıltılı pigmentasyon; sulu mukus	parlak pigmentasyon sulu mukus	Pigmentasyon renksizleşiyor, mat; opak mukus	Renksizleşme, deri buruşması, kalın mukus (²)
Etin dokusu	Sıkı ve elastik;	sıkı	yumuşak	gevşek
Görünüş	Yüzgeçlerin kenarları yarı şeffaf ve kıvrık	Sert yüzgeçler	yumuşak	sarkık
Karın	Beyaz ve parlak, yüzgeçlerin etrafında mor kenar	Beyaz ve parlak, yüzgeçlerin etrafıyla sınırlı	Beyaz ve mat, çok sayıda kırmızı ve sarı parçalar	Sarıdan yeşile doğru bir karın, ette kırmızı parçalar

(1) Bu sütun 91/493/AET Direktifine göre insan tüketimine uygun olmayan balık için kriterleri tesis eden Karar alınıncaya kadar uygulanmayacaktır

(2) Veya daha ileri bozulma durumu

D. KAFADANBACAKLILAR

	Kriterler			
	Tazelik kategorisi			
	Ekstra	A	B	
Deri	Parlak pigmentasyon, deri ete yapışık	mat pigmentasyon, deri ete yapışık	Renksiz, etten kolaylıkla ayrılıyor	
Et	Çok sıkı, inci beyazlığı	Sıkı, tebeşir beyazlığı	Hafifçe yumuşak; pembemsi beyaz veya hafifçe sarı	
Tentaküller (bacaklar)	Ayırmaya dirençli	Ayırmaya dirençli	Daha kolay ayrılıyor	
Koku	Taze yosun kokusu	Yosun kokusu yok, nötr koku	Mürekkep kokusu	

E. DENİZ KABUKLULARI**1. Karides**

	Kriterler	
	Tazelik kategorileri	
	Ekstra	A
Minimum gereklilikler	- kabuğun yüzeyi: nemli ve parlak - karidesler bir konteynerden diğerine transfer edilirken ayrı ayrı dökülmeli - ette yabancı koku olmamalı - karideslerde kum, mukus ve diğer yabancı cisimler olmamalı	Ekstra kategorisiyle aynı
Görünüş: 1. kabuklu karides 2. derin-su karidesi (prawn- jumbo karides)	Beyaz benekleri olan temiz kırmızımsı renk; kabuğun göğüs kısmı (pectoral) belirgin şekilde açık renkte Tekdüze pembe	Renk beyaz benekli hafifçe yıkanmış kırmızımsı pembeden mavimsi kırmızıya kadar aralıkta; açık renk olması gereken göğüs kısmı (pectoral) griye dönüyor Kafanın kararma ihtimaliyle birlikte pembe
Kabuk çıkarılırken ve çıkarıldıktan sonra et koşulları	- kabuklar kolaylıkla fakat teknik olarak kaçınılmaz et kayıplarıyla çıkarılır. - Sıkı ama sert değil	- Kabuklar daha az kolay, küçük et kayıplarıyla çıkar - Daha az sıkı, hafifçe sert
Parçalar	Ara sıra olan karides parçaları kabul edilir	Küçük miktardaki karides parçaları kabul edilir
Koku	Taze yosun, hafif tatlı koku	Mayhoş, yosun kokusu yok

2. Norveç Istakozu

	Kriterler		
	Tazelik kategorileri		
	Ekstra	A	B
Kabuk	Soluk pembe veya pembeden portakal rengi-kırmızıya kadar	Soluk pembe veya pembeden portakal rengi-kırmızıya kadar; siyah benekler yok	Hafif renk kaybı; özellikle kabukta ve kuyruk segmentleri arasında bazı siyah benekler ve grimsi renk
Göz ve solungaçlar	Parlak siyah gözler; pembe solungaçlar	Gözler mat ve gri/ siyah; grimsi solungaçlar	Solungaçlar koyu gri veya kabuğun dorsal yüzeyinde biraz yeşilimsi renk
Koku	Karakteristik yumuşak deniz kabuklusu kokusu	Karakteristik yumuşak deniz kabuklusu kokusunda kayıp; amonyak kokusu yok	Hafifçe ekşi
Et (kuyruk)	Yarı şeffaf, beyaza doğru mavi bir renk	Artık yarı şeffaf değil ama renksizleşme yok	Opak ve mat görünüş

EK-4 BOYUT KATEGORİLERİ

Ağırlık skalası				Madde 7'de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar		
Tür	Boyut	Kg/ balık ⁽¹⁾	Balık sayısı/kg ⁽²⁾	Bölge	Coğrafi bölge	Minimum boyut
Ringa balığı (<i>Clupea harengus</i>)	1	0,25 ve üzeri	4 veya daha az	1	ICES Vb (AT kuşağı) (^a) (^b)	20 cm
	2	0,125-0,25	5-8	2		20 cm
	3	0,085-0,125	9-11	3		18 cm
	4(a)	0,050-0,085	12- 20 12- 27			20 cm
Baltık ringası, 59°30' N'in güneyinde yakalanmış ve karaya çıkarılmış	4(b)	0,036-0,085				
Baltık ringası, 59°30' N'in kuzeyinde yakalanmış ve karaya çıkarılmış	4(c)	0,057-0,085	12-17			
	5	0,031-0,057	18-32			
	6	0,023-0,031	33-44			
Baltık ringası, Estonya ve Latviya'nın egemenlikleri altında bulunun sularında yakalanmış ve karaya çıkarılmış	7(a)	0,023-0,036	28-44			
	7(b)	0,014-0,023	45-70			
Baltık ringası, Riga Körfezi'nde yakalanmış ve karaya çıkarılmış	8	0,010-0,014	71-100			
Sardalya (<i>Sardina pilchardus</i>)	1	0,067 ve üzeri	15 veya daha az			Henüz belirlenmedi
	2	0,042-0,067	16-24			
	3	0,028-0,042	25-35			
	4	0,015-0,028 0,011-0,028	36-67 36-91			
Akdeniz						
Kedi balığı (<i>Scyliorhinus spp.</i>)	1	2 ve üzeri	-			-
	2	1-2				
	3	0,5-1				
Mahmuzlu camgöz (<i>Squalus acanthias</i>)	1	2,2 ve üzeri	-			-
	2	1-2,2				
	3	0,5-1				
İskorpit (redfish) (<i>Sebastes spp.</i>)	1	2 ve üzeri	-			-
	2	0,6-2				
	3	0,35-0,6				

Ağırlık skalası				Madde 7’de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar		
Tür	Boyut	Kg/ balık ⁽¹⁾	Balık sayısı/kg ⁽²⁾	Bölge	Coğrafi bölge	Minimum boyut
Morina balığı (<i>Gadus Morhua</i>)	1	7 ve üzeri	-	1	(a) (b) 59°30’ N’in güneyi	35 cm
	2	4-7		2		35 cm
	3	2-4				30 cm
	4	1-2		3		35 cm
	5	0,3-1		Baltık		35 cm
Kömür balığı Saithe (<i>Pollachius virens</i>)	1	5 ve üzeri	-	1	(a) (b) 59°30’ N’in kuzeyi	35 cm
	2	3-5		2		35 cm
	3	1,5-3		3		30 cm
	4	0,3-1,5		Baltık		35 cm
Mezgit (haddock) (<i>Melanogrammus aeglefinus</i>)	1	1 ve üzeri	-	1	ICES Vb (EC kuşağı) (a) (b)	30 cm
	2	0,57- 1,00		2		30 cm
	3	0,37- 0,57				27 cm
	4	0,17- 0,37		3		30 cm
Mezgit (whiting) (<i>Merlangius merlangus</i>)	1	0,5 ve üzeri	-	1	(a) (b)	27 cm
	2	0,35-0,50		2		23 cm
	3	0,25-0,35				23 cm
	4	0,11-0,25		3		23 cm
Ling (morina benzeri bir balık) (<i>Molva spp.</i>)	1	5 ve üzeri	-	1	(a) (b)	-
	2	3-5		2		belli değil
	3	1,2-3		3		- 63 cm
Uskumru (mackerel) (<i>Scomber scombrus</i>)	1	0,5 ve üzeri	50 veya daha az	1	Kuzey Denizi hariç Kuzey Denizi Akdeniz	20 cm
	2	0,20-0,50	51-125	2		20 cm
	3	0,10-0,20	126-250	3		30 cm
		0,08-0,20	126-325	5		20 cm
						18 cm
Uskumru (mackerel) (<i>Scomber japonicus</i>)	1	0,5 ve üzeri	-			-
	2	0,25-0,50				
	3	0,14-0,25				
	4	0,05-0,14				
Hamsi (<i>Engraulis spp.</i>)	1	0,033 ve üzeri	30 veya daha	3	ICES Ixa) hariç ICES Ixa) Akdeniz	12 cm
	2	0,020-0,033	31-50	3		10 cm
	3	0,012-0,020	51-83			9 cm
	4	0,008-0,012	84-125			
Pisi balığı (plaice) (<i>Pleuronectes platessa</i>)	1	0,6 ve üzeri	-	1	(a) (b) Kuzey Denizi Alt bölüm 22-25 Alt bölüm 26-28 Alt bölüm 29-32 59°30’ N’in güneyi	
	2	0,4-0,6		2		25 cm
	3	0,3-0,4				25 cm
	4	0,15-0,3		3 Baltık		27 cm 27 cm 25 cm 25 cm 21 cm 18 cm

Ağırlık skalası				Madde 7’de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar			
Tür	Boyut	Kg/ balık (¹)	Balık sayısı/kg (²)	Bölge	Coğrafi bölge	Minimum boyut	
Berlam (hake), (<i>Merluccius merluccius</i>)	1	2,5 ve üzeri	-	1	Akdeniz	30 cm	
	2	1,2-2,5	-	2		(^a)	30 cm
	3	0,6-1,2	-	3		(^b)	30 cm
	4	0,28-0,6	-			27 cm	
	5	0,20-0,28	-			20 cm	
Akdeniz		0,15-0,28					
Megrım (<i>Lepidorhombus spp.</i>)	1	0,45 ve üzeri	-		Akdeniz	25 cm	
	2	0,25-0,45	-			(^a)	25 cm
	3	0,20-0,25	-			(^b)	25 cm
	4	0,11-0,20	-			20 cm	
Akdeniz		0,05-0,20					
Ray’s bream (<i>Brama spp.</i>)	1	0,8 ve üzeri	-			-	
	2	0,2-0,8	-			-	
Fener balığı (anglerfish) (<i>Lophius spp.</i>) bütün, iç organları alınmış	1	8 ve üzeri	-	1	Akdeniz	-	
	2	4-8	-	2		(^a)	belli değil
	3	2-4	-	3		(^b)	-
	4	1-2	-			belli değil	
	5	0,5-1	-			30 cm	
Fener balığı (anglerfish) (<i>Lophius spp.</i>) kafası alınmış	1	4 ve üzeri	-			-	
	2	2-4	-			-	
	3	1-2	-			-	
	4	0,5-1	-			-	
	5	0,2-0,5	-			-	
Pisi balığı (dab) (<i>Limanda limanda</i>)	1	0,25 ve üzeri	-	1	Kuzey Denizi	15 cm	
	2	0,13-0,25	-	2		(^a)	15 cm
				3		(^b)	23 cm
Dil balığı (lemon sole) (<i>Microstomus kitt</i>)	1	0,6 ve üzeri	-	1	Kuzey Denizi	25 cm	
	2	0,35-0,60	-	2		(^a)	25 cm
	3	0,18-0,35	-	3		(^b)	25 cm
Tülina (<i>Thunnus alalunga</i>)	1	4 ve üzeri	-			-	
	2	1,5-4	-			-	
Mavi yüzgeçli orkinos (<i>Thunnus thynnus</i>)	1	70 ve üzeri	-		Akdeniz	70 cm veya	
	2	50-70	-			6,4 kg	
	3	25-50	-				
	4	10-25	-				
	5	6,4-10	-				
Büyükgöz orkinos (<i>Thunnus obesus</i>)	1	10 ve üzeri	-			-	
	2	3,2-10	-			-	
Kömür balığı (<i>Pollachius pollachius</i>)	1	5 ve üzeri	-	1	(^a)	-	
	2	3-5	-	2	(^b)	30 cm	
	3	1,5-3	-			-	
	4	0,3-1,5	-	3		30 cm	

Ağırlık skalası				Madde 7'de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar		
Tür	Boyut	Kg/ balık (¹)	Balık sayısı/kg (²)	Bölge	Coğrafi bölge	Minimum boyut
Bir çeşit mezgit (<i>Micromestitius poutassau</i> veya <i>Gadus poutassau</i>)	1	-	7 veya daha az			-
	2		8-14			
	3		15-25			
	4		26-30			
Bir cins morina (pouting) (<i>Trisopterus luscus</i>) ve zayıf morina (<i>Trisopterus minutus</i>)	1	0,4 ve üzeri	-	3		Belli değil
	2	0,25-0,40				
	3	0,125-0,25				
	4	0,050-0,125				
Kupes (Bogue) (<i>Boops boops</i>)	1	-	5 veya daha az			-
	2		6-31			
	3		32-70			
İzmarit balığı (picarel) (<i>Manea smariss</i>)	1	-	20 veya daha az			-
	2		21-40			
	3		41-90			
Mıgır (conger) (<i>Conger conger</i>)	1	7 ve üzeri		1		-
	2	5-7		2	(^a)	58 cm
	3	0,5-5		3	(^b)	- 58 cm
Kırlangıç balığı (gurnard) (<i>Trigla spp.</i>)	1	1 ve üzeri	-			-
	2	0,4-1				
	3	0,2-0,4				
	4	0,06-0,2				
Diğer kırlangıç balıkları (gurnard)	1	0,25 ve üzeri				
	2	0,2-0,25				
İstavrit (horse hackerel) (<i>Trachurus spp.</i>)	1	0,6 ve üzeri	-	1		15 cm
	2	0,4-0,6		2		15 cm
	3	0,2-0,4		3		15 cm
	4	0,08-0,2		5		15 cm
	5	0,02-0,08			Akdeniz	12 cm
Kefal (mullet) (<i>Mugil spp.</i>)	1	1 ve üzeri	-	1		-
	2	0,5-1		2	(^a)	20 cm
	3	0,2-0,5			(^b)	-
	4	0,1-0,2		3		20 cm 16 cm
Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (skate) (<i>Raja spp.</i>)	1	5 ve üzeri	-			-
	2	3-5				
	3	1-3				
	4	0,3-1				
Tırpana, rina, vatoz, folya türü balıklar (skate) (<i>Wings</i>)	1	3 ve üzeri	-			-
	2	0,5-3				

Ağırlık skalası				Madde 7' de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar		
Tür	Boyut	Kg/ balık ⁽¹⁾	Balık sayısı/kg ⁽²⁾	Bölge	Coğrafi bölge	Minimum boyut
Pisi balığı (flounder) (<i>Plachtyes flesus</i>)	1	0,3 ve üzeri		1		24 cm
	2	0,2-0,3		2	^(a)	24 cm
				3	^(b)	24 cm
				Baltık	Alt bölüm 22-25 Alt bölüm 26-28 Alt bölüm 29-32 59°30' N'in güneyi	24 cm 25 cm 21 cm 18 cm
Dil balığı (sole) (<i>Solea spp.</i>)	1	0,5 ve üzeri	-	1		24 cm
	2	0,33-0,5		2	^(a)	24 cm
	3	0,25-0,33			^(b)	24 cm
	4	0,17-0,25		3		24 cm
	5	0,12-0,17 ⁽³⁾			Akdeniz	20 cm
	1	0,5 ve üzeri				
	2	0,33-0,5				
	3	0,25-0,35				
	4	0,20-0,25				
	5	0,12-0,20 ⁽⁴⁾				
Palaska balığı (Frostfish) (<i>Lepidopus caudatus</i>)	1	3 ve üzeri	-			-
	2	2-3				
	3	1-2				
	4	0,5-1				
Palaska balığı (scabbardfish) (<i>Aphnopus carbo</i>)	1	3 ve üzeri			-	
	2	0,5-3				
Mürekkkep balığı (cuttlefish) (<i>Sepia officinalis</i> ve <i>Rossia macrosoma</i>)	1	0,5 ve üzeri	-			-
	2	0,3-0,5				
	3	0,1-0,3				
Norveç istakozu (<i>Nephrops norvegicus</i>)	1	-	20 veya daha az	2	Skagerrak ve Kattegat	40 mm (*)
	2		31-30			130 mm
	3		31-40			(**)
	4		40'tan fazla	2	Batı İskoçya hariç İrlanda denizi (ICES VIa) ve VIIa) Skagerrak ve Kattegat	25 mm (*) 85 mm (**)
				2	Batı İskoçya ve İrlanda denizi (ICES VIa) ve VIIa)	20 mm (*) 70 mm (**)
				3	Akdeniz	20 mm (*) 70 mm (**)

Ağırlık skalası				Madde 7' de söz edilen Tüzükte ifade edilen koşullarda gözlenecek olan minimum boyutlar			
Tür	Boyut	Tür	Boyut	Tür	Boyut	Tür	
Norveç ıstakozu kuruğu	1	-	60 ve daha az 61-120 121-180 180'den fazla	2	Skagerrak ve Kattegat	72 mm	
	2					46 mm	
	3					Batı İskoçya hariç İrlanda denizi (ICES VIa) ve VIIa)	37 mm
	4						37mm
Crangonid karides (<i>Crangon crangon</i>)	1	6,8 mm ve üzeri ⁽⁵⁾	-				
	2					6,5 mm ve üzeri	
Pandalid karides (<i>Pandalus borealis</i>) taze veya donuk	Bir boy	-	250 ve daha az			-	
Pandalid karides kaynatılmış veya buharlanmış	1	-	160 ve daha az 161-250			-	
	2						
Pavurya (<i>Cancer pagurus</i>)	1	16 cm ve üzeri ⁽⁶⁾	-			-	
	2					13-16 cm ⁽⁶⁾	

(1) ağırlık kategorileri alt limitin üstünü içerir üst limiti içermez.

(2) her iki tür uskumru için balık sayısı/ 25 kg balık.

(3) bu tablo 31 Aralık 1997'ye kadar uygulanmalıdır.

(4) bu tablo 1 Ocak 1998'den itibaren uygulanmalıdır.

(5) kabuk genişliği

(6) en geniş noktada kabuk genişliği

(a) Skagerrak ve Kattegat hariç

(b) Skagerrak ve Kattegat (*) kabuk

uzunluğu

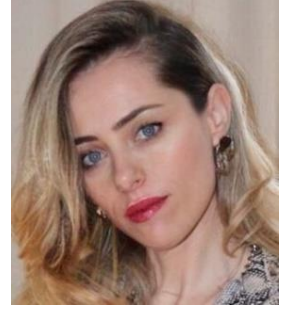
(**) toplam uzunluk

EK-5 AV ARAÇLARI HAKKINDA BİLGİ

Av Araçları Kategorileri Hakkında Zorunlu Bilgi	26/2004 sayılı Komisyon Tüzüğü (AT) ve 404/2011 Sayılı Komisyon Uygulama Tüzüğüne (AB) Uygun Olarak Av Araçlarına ve Kodlara İlişkin Daha Ayrıntılı Bilgi	
Gırgır	Manyat	SB
	Danimarka gırgırı	SDN
	İskoç gırgırı	SSC
	Çift tekne ile çekilen gırgır	SPR
Trol	Bim trolü	TBB
	Dip ortasu trolü	OTB
	Dip çift tekne ile çekilen trol	PTB
	Ortasu trolü	OTM
	Pelajik çift tekne ile çekilen trol	PTM
	Ortasu çift tekne ile çekilen trol	OTT
Galsama Ağı ve benzeri ağlar	Demirli galsama ağı	GNS
	Sürükleme ağı	GND
	Kuşatma galsama ağı	GNC
	Fanyalı ağ	GTR
	Birleştirilmiş fanyalı ağ ve galsama ağı	GTN
Çevirme ağı ve çökeltme ağı	Gırgır ağı	PS
	Lampara ağı	LA
	Çökeltme ağı kullanan tekneler	LNB
	Kıyıda çalıştırılan sabit çökeltme ağı	LNS
Olta iğnesi ve sicim	Olta ve ok balıkçılığı (el ile)	LHP
	Olta ve ok balıkçılığı (mekanize edilmiş)	LHM
	Set parakete (paragat)	LLS
	Pelajik (sürüklenen) parakete (paragat)	LLD
	Suda sürüklenen olta	LTL
Dreç	Tekne dreçleri	DRB
	Teknede kullanılan el dreçleri	DRH
	Emmeli dreçleri de içeren mekanik dreçler	HMD
Çömlek ve tuzaklar	Çömlekler (tuzaklar)	FPO

SİMGE ATAGÜL ÖZTÜRK

simge.atagul@hotmail.com

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans 2009-2019	Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Su Ürünleri Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Antalya
Lisans 2004-2008	Akdeniz Üniversitesi Su Ürünleri Mühendisliği, Antalya

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

2015-.... AB Proje Geliştirme Sorumlusu	İstanbul Karaelmas Şirketler Grubu
2013-2014 Yurtdışı Satış Sorumlusu	Antalya Sergün Isı
2012-2013 İhracat Departmanı Uluslararası Satış Asistanı	Antalya Cantek Soğutma